A. FADEEV

ÎNFRÎNGERE

A. FADEEV ● Înfrîngere

A. FADEEV

Înfrîngere

Ediția a III-a

Editura pentru Literatură Universală

București — 1967

TRADUCERE DE
MARCEL GAFTON ŞI MARIA ROTH

A. A. Фадеев

РАЗГРОМ

Государственное Издательство
Художественной Литературы
Москва — 1952

Morozka

Lăsînd să zăngăne pe trepte sabia lui japoneză care trecuse prin atîtea şi atîtea, Levinson ieşi în curte. Dinspre cîmp adia mireasma dulceagă a floarei de hrişcă. Sus pe cer, soarele de iulie dogorea printr-un abur alb-trandafiriu.

Curierul Morozka stătea în apropiere şi alunga cu cravaşa bibilicile ce tot dădeau tîrcoale ovăzului pe care tocmai îl întindea la uscat pe o prelată.

— Să-l duci la detaşamentul lui Şaldîba, vorbi Levinson, înmînîndu-i un plic oficial. Spune-i că... ba nu, nu-i nevoie, găseşte totul scris acolo.

Jucîndu-se cu cravaşa, Morozka întoarse înciudat capul. Nu-i ardea să plece nicăieri. I se făcuse lehamite de drumurile astea nesfîrşite călcate din ordin, de plicurile astea de care nimeni nu avea nevoie şi mai cu seamă de ochii ăştia ai lui Levinson care nu semănau de fel cu ochii oamenilor de prin partea locului. Adînci şi mari ca nişte lacuri, ochii aceştia îl sorbeau pur şi simplu pe Morozka, cu cizme cu tot, citind în sufletul lui lucruri de care poate nici el singur nu-şi dădea seama.

„Nu-i decît un pişicher!" se gîndi curierul, clipind a obidă.

— Ce mai stai ? se supără Levinson.

— Da' ce, tovarăşe comandant, cum e de făcut vreun drum, degrabă la Morozka. Parcă n-ar mai fi altul în detaşament...

Morozka îi vorbi dinadins cu „tovarăşe comandant", ca să fie mai oficial. De obicei îi spunea simplu, pe nume.

— Ăi fi vrînd poate să mă duc eu, ai ? întrebă Levinson răutăcios.

— De ce să te duci? Sînt pe-aici oameni cîți vrei...

Levinson vîrî plicul în buzunar cu aerul hotărît al omului care a secătuit toate posibilitățile de înțelegere pașnică.

— Du-te, predă arma la magazie, spuse el cu un calm ucigător, și pleacă unde-i vedea cu ochii... N-am nevoie de răzvrătiți...

Vîntul adia blînd dinspre rîu, jucîndu-se în cîrlionții rebeli ai lui Morozka. În tufele încremenite de pelin de lîngă șură, greierii ferăstruiau neostenit văzduhul încins ca un cuptor.

— Stai nițel, spuse întunecat Morozka. Dă încoa' scrisoarea.

Și în timp ce o ascundea în sîn, mormăi, nu atît pentru Levinson, cît pentru sine:

— Să plec din detașament nu se poate; să predau arma — și mai puțin. Își împinse chipiul prăfuit pe ceafă și, înveselit pe neașteptate, adăugă cu glas răsunător: Nu de dragul ochilor tăi frumoși nevoie mare ne-am băgat noi în toată ciorba asta, prietene Levinson!... Ți-o spun pe șleau, cum avem noi minerii obiceiul...

— Așa da! rîse comandantul. Și adineauri făceai nazuri, zevzecule!...

Morozka îi apucă între degete un nasture de la haină și-i șopti tainic:

— Eu, frate, le pusesem pe toate frumușel la cale să mă reped pe la spital pe la Variuha și tu, hodoronc, îmi pici pe cap cu plicul ăsta al tău. Așa că zevzec ești tu...

Clipi șiret cu unul din ochii lui verzi-căprui și pufni, dar în rîsul lui, chiar și acum, cînd vorbea despre nevastă-sa, se furișa o nuanță de trivialitate care, cu anii, se prinsese de el ca mucegaiul.

— Timoșa! strigă Levinson la un flăcăiaș ce ședea buimac pe prispă, vino de păzește ovăzul, Morozka pleacă.

Lîngă șură, călare pe o copaie întoarsă cu fundul în sus, artificierul Goncearenko dregea niște saci de piele. Ars de soare, în capul gol și cu o barbă neagră-roșcată, îndesită și cîlțoasă, el stătea aplecat asupra lucrului cu fața lui ca de cremene și împungea sacii cu mișcări largi, de parcă n-ar fi mînuit un ac, ci o furcă. Omoplații puternici i se mișcau sub cămașa de cînepă, ca două pietre de moară.

— Ce, iar te călătorești? întrebă artificierul.

— Da ! Să trăiţi, excelenţă bum-bum !

Morozka făcu drepţi şi salută ducînd palma într-un anumit loc.

— Pe loc repaus, comandă îngăduitor Goncearenko. Şi eu am fost prost ca tine. Ia spune, cu ce treabă eşti trimis ?

— Uite-aşa, pentru nişte fleacuri ; comandantul a ordonat să mă mai dezmorţesc. De nu, zice că-ncep să mă prăsesc pe-aici.

— Nătărăule... mormăi artificierul rupînd sfoara cu dinţii. Palavragiu de Sucean ce eşti !

Morozka scoase calul din şură. Armăsarul cu coama bogată îşi mişca urechile ciulite. Era voinic, lăţos, bun trăpaş şi semăna leit cu stăpînu-su : la fel de scurt pe picioarele strîmbe, cu aceiaşi ochi verzi-căprui şi senini, cu aceeaşi viclenie primitivă şi aceleaşi apucături strengăreşti.

— Mişka-a-a... ho... satană... bombănea drăgăstos Morozka, strîngînd chinga. Mişka-a-a-a... ho... ho... dobitocul domnului...

— De-ai sta să socoteşti care-i mai deştept din voi doi, apoi nu s-ar cădea să încaleci tu pe Mişka, ci el pe tine, zău aşa ! spuse grav artificierul.

Morozka ieşi la trap în izlaz.

Drumul de ţară, năpădit de bălării, mergea aciuit pe lîngă vadul rîului. Dincolo de apă se întindeau lanuri de hrişcă şi de grîu scăldate în soare. Crestele albăstrii ale munţilor Sihote-Alin păreau că se leagănă, împresurate de vălurile văzduhului încins.

Morozka era miner dintr-a doua generaţie. Bunicu-său — un moş din Sucean, obijduit de dumnezeu şi de oameni, a mai trudit să-şi are ogorul. Tată-său însă schimbase cernoziomul pe cărbune.

Morozka venise pe lume în baraca întunecoasă a minei nr. 2, în clipa cînd şuieratul răguşit al sirenei chema schimbul de dimineaţă la lucru.

— E băiat ?... făcu întrebător tată-său, după ce medicul minei ieşi din cămăruţa lor şi-i spuse că i s-a născut într-adevăr un băiat şi nu altceva.

— Al patrulea va să zică... îşi făcu el resemnat socoteala. Veselă viaţă... n-am ce zice...

Apoi îmbrăcă bluza de doc, neagră toată de cărbune, şi o porni la lucru.

La doisprezece ani, Morozka știa să se scoale la șuieratul sirenei, să împingă vagonetele, să înjure vîrtos de mamă și să bea votcă. La exploatarea din Sucean crîșmele erau tot atît de numeroase ca și turnurile de extracție.

Cam la vreo sută de stînjeni de mină se termina rîpa și începeau gorganele. Dintr-acolo, brazii falnici, acoperiți cu mușchi, priveau cu asprime satul. În diminețile cețoase și cărunte, elanii din taiga se străduiau să acopere sirenele cu mugetul lor. Prin hăurile albăstrii dintre creste și peste trecătorile abrupte, pe șine nesfîrșite, se tîrau spre stația Kangauz, zi de zi, trenulețe încărcate cu cărbuni. Sus pe creste, tamburii înnegriți de țiței înfășurau cablurile lunecoase, tremurînd de o necurmată încordare. La poalele trecătorilor, acolo unde clădirile de piatră se furișaseră nepoftite prin cetina înmiresmată a brazilor, oamenii munceau fără să știe pentru cine. Locomotivele mititele fluierau pe toate glasurile, macaralele electrice huruiau.

Viața era cu adevărat veselă.

În viața asta Morozka nu căuta drumuri noi, ci pășea pe cele vechi, pe poteci bătute. Cînd îi veni și lui vremea, își cumpără o cămașă de satin, cizme de box cu carîmbul rotund ca o sticlă, iar în zilele de sărbătoare începu să coboare și el în satul din vale. Acolo se bătea cu flăcăii, cînta din armonică împreună cu alții, zicea din gură cîntece de lume și „începea" fetele din sat.

La întoarcere, „ăi din mină" dădeau iama prin bostane, furînd pepeni și castraveți rotunzi de Murom și se scăldau în apa repede a rîului de munte. Glasurile lor voioase răsunau cu putere, tulburînd liniștea taigalei, iar cornul lunii îi privea pizmaș de după cîte o stîncă, în vreme ce umezeala călduță a nopții plutea leneș pe deasupra rîului.

O dată l-au dus pe Morozka la secția de poliție, unde domnea o duhoare stătută de obiele și ploșnițe. Asta s-a întîmplat în toiul grevei din aprilie, cînd apa din subterane, tulbure ca lacrimile cailor orbi din mină, se prelingea în voie în galerii, zi și noapte, fără ca nimeni s-o pompeze afară.

Nu l-au închis pentru cine știe ce faptă vitejească, ci numai pentru că nu și-a ținut gura : nădăjduiau să-l sperie și să afle de la el cine anume a pus greva la cale. Morozka a stat într-o celulă împuțită, împreună cu niște speculanți

de spirt din Maikain, cărora le-a istorisit o sumedenie de anecdote fără perdea, dar nu i-a trădat pe organizatorii grevei.

Apoi, cînd i-a venit sorocul, a plecat la armată, pe front, nimerind la cavalerie. Acolo, ca toţi ceilalţi de altfel, a învăţat să se uite de sus la pifani. A fost rănit de şase ori, de alte două ori a scăpat numai cu cîte o zdrelitură şi l-au lăsat la vatră înainte să izbucnească revoluţia.

Întors acasă, s-a ţinut vreo două săptămîni de beţii şi pe urmă s-a însurat cu o teleleică blîndă şi stearpă, care împingea la vagonete în mina nr. 1. Morozka le făcea pe toate fără prea multă chibzuială : viaţa i se părea simplă, fără complicaţii, ca un castravete rotund de Murom din bostanele Suceanului.

Şi poate că tocmai din pricina asta a plecat în 1918, împreună cu nevastă-sa, să apere Sovietele.

Oricum ar fi fost, însă, din clipa aceea i s-a interzis intrarea în mină. Apărarea Sovietelor dăduse greş şi noile autorităţi nu prea se uitau cu ochi buni la asemenea flăcăi.

Mişka tropăia cu potcoavele lui mici, sîcîit de tăunii portocalii ce-i bîzîiau stăruitor pe la ureche şi i se încurcau în coamă, pişcîndu-l pînă la sînge.

Morozka ieşi în sectorul de luptă din Sviaghinsk. Îndărătul dealului învelit de verdele viu al tufelor de alun se ascundea Krîlovka. Acolo era cantonat detaşamentul lui Şaldîba.

— Bz-z-z-z... Bz-z-z... cîntau neobosit tăunii.

De după muchia dealului zbucni şi se rostogoli spre vadul rîului o plesnitură ciudată, apoi alta şi alta, ca nişte fiare ce s-ar fi smuls din lanţ şi s-ar fi năpustit într-acolo, sfîşiind mărăcinişul.

— Stai ! şopti Morozka, strîngînd frîul.

Mişka încremeni supus, cu tot trupul lui musculos avîntat înainte.

— Auzi ?... Se trage... bolborosi curierul, ridicîndu-se cu băgare de seamă în scări. Se trage !... Nu-i aşa ?

Ţac-ţac-ţac... se porni o mitralieră să latre undeva după deal, însăilînd parcă laolaltă cu un fir de foc schelălăiala asurzitoare a puştilor şi scîncetul rotunjit şi limpede al carabinelor japoneze.

— Galop !... strigă Morozka cu glasul încordat și plin de tulburare.

Mașinal, vîrfurile cizmelor se înfipseră în scări, iar degetele curierului deschiseră înfrigurate tocul revolverului, în timp ce Mișka se și năpustise spre muchia dealului, prin tufișurile ce-l șfichiuiau peste piept.

Înainte să ajungă sus, Morozka opri calul.

— Așteaptă nițel aici, spuse el sărind la pămînt, și aruncă frîul liber pe oblîncul șeii. Mișka era rob credincios și n-avea nevoie să-l lege.

Morozka urcă tîrîș pînă sus pe creastă. Dinspre dreapta, dincolo de Krîlovka, se vedeau alergînd în rînduri regulate ca la paradă niște mogîldețe mici și otova, cu panglică galben-verzuie la chipiu. În stînga, culcînd la pămînt un lan de orz cu spicul auriu, se risipeau în toate direcțiile și în dezordine mici grupuri de oameni cuprinși de panică ; trăgeau din fugă, la întîmplare. Șaldîba furios la culme (Morozka îl recunoscu după calul lui negru ca pana corbului și după căciula țuguiată din blană de bursuc) lovea roată cu cravașa, dar nu izbutea să-și stăpînească oamenii. Se vedea chiar cum unii dintre ei își smulg pe furiș cocardele roșii.

— Ticăloșii ! Ce fac ! Ce fac !... mormăia Morozka, din ce în ce mai înfrigurat la auzul împușcăturilor.

Printre fugarii înspăimîntați din ultimul grup, alerga șchiopătînd și tîrîndu-și cu stîngăcie arma un flăcăiandru pirpiriu, într-o hăinuță scurtă orășenească, legat la cap cu o batistă. După cum îți dădeai numaidecît seama, ceilalți își potriveau pasul după al lui, ca să nu-l lase singur. Grupul scădea văzînd cu ochii. Flăcăul cu legătura albă căzu și el. Dar de ucis nu fusese ucis, căci tot încerca să se ridice, să se tîrască, întinzînd mîinile înainte și strigînd ceva nedeslușit.

Ceilalți, lăsîndu-l acolo, goneau acum pe rupte, fără să se mai uite îndărăt.

— Ticăloșii ! Ce dracu' fac ? izbucni Morozka din nou, încleștîndu-și degetele nervos pe carabina umedă de sudoare.

— Mișka, încoace !... răcni el deodată ca un sălbatic.

Armăsarul însîngerat de zgîrieturi își umflă nările și se avîntă spre culme cu un nechezat ușor.

După cîteva clipe, făcut una cu calul, Morozka zbura razant, ca o pasăre, peste lanul de orz. Tăuni de plumb şi de pară îi şuierau îndrăcit pe deasupra capului, spinarea calului se prăbuşea sub el ca într-o prăpastie fără fund, ba pînă şi orzul şuiera sub ei în goana aceea nebunească.

— Culcă-te ! strigă Morozka, aruncînd frîul într-o parte şi înfigîndu-i ca turbat pintenul în burtă.

Deşi ploua cu gloanţe, Mişka nu voia să asculte şi sărea pe picioarele dinainte şi dindărăt, învîrtindu-se în jurul rănitului ce zăcea cu faţa în sus şi gemea într-una legat la cap cu o batistă albă însîngerată.

— La pămînt ! urlă răguşit Morozka, sugrumat de furie, rupîndu-i gura cu zăbala.

Adunîndu-şi sub el genunchii ce tremurau de încordare, Mişka se lăsă încetişor la pămînt.

— Mă doare, au... mă doare !... gemu rănitul cînd curierul îl aruncă în şa. Deşi mînjit de sînge, chipul palid, şi doar cu un puf de mustaţă al tînărului, părea tare curăţel.

— Tacă-ţi gura, miorlăitule !... şopti Morozka.

După cîteva minute, lăsînd frîul liber şi susţinînd rănitul cu amîndouă mîinile, ocolea dealul, galopînd spre sătucul unde se afla detaşamentul lui Levinson.

Mecik

La drept vorbind, lui Morozka nu-i plăcuse din capul locului omul pe care-l salvase.

Nu-i plăceau oamenii curăţei. Ştia din experienţă că sînt nestatornici, oameni de nimic, pe care nu te poţi bizui. Afară de asta, chiar din primele clipe rănitul nu prea dăduse dovadă de bărbăţie.

— Mai are caş la gură... mormăi curierul batjocoritor, cînd băiatul leşinat fu întins pe un pat de campanie în casa lui Reabeţ. L-au zgîriat puţin şi gata, s-a şi blegit !

Morozka ar fi vrut să spună ceva mult mai usturător, dar nu găsea cuvintele potrivite.

— Se vede cît de colo că-i un mucos... bombăni el cu ciudă.

— Ține-ți gura ! i-o reteză Levinson cu asprime. Baklanov !... La noapte duceți băiatul la spital.

Rănitul fu după aceea pansat. Într-un buzunar al hainei i se găsiră niște bani, acte (îl chema Pavel Mecik), un pachet cu scrisori și fotografia unei fete.

Vreo douăzeci de bărbați cu fețele întunecate, bărboase și arse de soare, cercetară pe rînd chipul acela gingaș și feciorelnic, cu bucle blonde. Apoi, parcă stingherită, fotografia își reluă locul. Rănitul zăcea în nesimțire, cu buzele livide și reci ca gheața, cu brațele întinse fără viață deasupra păturii.

Nici nu prinse de veste, în seara aceea înăbușitoare, vînătă și întunecată, clipa cînd fu dus din sat, într-o căruță ce se hurduca ; își veni în fire într-un tîrziu, pe targă. Prima senzație, de legănare lină, se contopi cu senzația tot atît de nedeslușită pe care i-o dădea cerul înstelat ce plutea undeva, deasupra lui. De jur împrejur, îl veghea un întuneric stufos și orb, iar în nări îi pătrundea mirosul proaspăt și tare al cetinei de brad și al frunzelor putrezite, parcă macerate în alcool.

Se simți cuprins de o moleșită recunoștință față de oamenii care îl purtau atît de lin și cu atîta grijă. Gîndi să le spună ceva, își mișcă buzele și căzu din nou în starea aceea de toropeală, fără să poată îngăima un singur cuvînt.

Cînd Mecik își veni iar în fire, era ziuă. Soarele leneș se topea în brațele fumegînde ale pădurii de cedri. Era culcat la umbră, pe un pat de campanie. În dreapta lui, în picioare — un bărbat uscățiv, înalt și țeapăn, într-un halat cenușiu de spital, iar în stînga — o cosiță bogată, bălai-aurie, revărsată pe umărul unei făpturi blînde și liniștite de femeie, ce sta aplecată deasupra patului.

Se simți învăluit numaidecît de o bunătate și de o duioșie curată, atotcuprinzătoare și aproape nemărginită, ce se desprindeau din toată făptura aceasta tăcută, din ochii ei mari cenușii-albaștri ca fumul, din cosița bogată și pufoasă și din mîinile ei calde, arămite de soare.

— Unde mă aflu ? întrebă rănitul încet.

Bărbatul cel înalt și țeapăn întinse de undeva, de sus, o mînă osoasă și aspră cu care îi luă pulsul.

— Are să treacă... spuse el calm. Varia. pregătește tot ce trebuie pentru pansament și strigă-l pe Harcenko... După

aceea tăcu puţin şi adăugă ca într-o doară : Amîndouă o dată.

Mecik ridică cu o sforţare pleoapele ce-l dureau şi se uită la omul care vorbise. Avea faţa prelungă şi galbenă, ochii strălucitori şi scufundaţi în adîncul capului. Ochii aceştia poposiră cu nepăsare asupra bolnavului şi, pe neaşteptate, unul dintre ei clipi a plictiseală.

Îl străbătu o vie durere atunci cînd, în rănile lui aproape uscate, începură să-şi facă loc tampoanele aspre de tifon, dar simţi tot timpul atingerea plină de grijă a mîinilor acelora mîngîietoare de femeie, şi nu scoase un ţipăt.

— Acum e bine, grăi bărbatul cel înalt, terminînd pansamentul. Are trei găuri adevărate, dar la cap mai mult o zgîrietură. De nu se-nchid într-o lună, să nu-mi mai spuneţi mie Staşinski. Se învioră puţin şi degetele lui începură să se mişte mai iute ; ochii însă priveau cu aceeaşi lucire tristă, iar cel din dreapta clipea într-una.

După ce fu spălat, Mecik se ridică în coate şi privi în jur.

Nişte oameni necunoscuţi forfoteau pe lîngă o baracă de bîrne, prin coşul căreia ieşea învălătucindu-se o dîră de fum albăstrui ; ici, colo pe acoperiş — pete de răşină, O ciocănitoare uriaşă, cu ciocul negru, bătea cu rîvnă toaca la marginea pădurii. Un bătrînel liniştit, cu barba luminoasă, îmbrăcat într-un halat, stătea sprijinit în toiag şi se uita la tot ce-l înconjura cu nişte ochi plini de bunătate.

Deasupra lui, deasupra barăcii, deasupra lui Mecik, plutea învăluită în miros de răşină liniştea grea şi plină a taigalei.

Cu vreo trei săptămîni în urmă, plecînd din oraş cu un revolver în buzunar şi cu o foaie de liberă trecere vîrîtă în carîmbul cizmei, Mecik îşi închipuia foarte tulbure ce-l aşteaptă. Fluiera voios un cîntec vesel. Sîngele îi pulsa năvalnic în tot corpul. Avea poftă de luptă, de acţiune.

Oamenii din regiunea dealurilor (pe care nu-i cunoştea decît din ziare) i se conturau viu în minte, înveşmîntaţi în fumul prafului de puşcă şi în gloria faptelor lor eroice. Mecik îşi simţea capul gata să plesnească de visuri mult prea îndrăzneţe, de curiozitate, de amintirea dulce şi chinuitoare a fetei cu părul bălai.

Desigur, şi în dimineaţa aceea, ea îşi sorbea ca de obicei cafeaua cu lapte cu prăjituri uscate, iar apoi, după ce-şi va strînge cu o cureluşă cărţile învelite în hîrtie albastră, va pleca la şcoală...

Chiar lîngă Krîlovka ţîşniră dintr-un tufiş cîţiva bărbaţi cu arma în cumpănire.

— Care eşti tu, mă ? întrebă un flăcău cu faţa ascuţită şi cu o beretă de marinar.

— Păi să vezi... sînt trimis de la oraş...

— Actele !

A trebuit să se descalţe şi să scoată la iveală foaia de liberă trecere.

— „...Co... mi... tetul re... gional... al socialiştilor re-luţo-nari... Pri-mo-ria" silabisi marinarul, aruncîndu-i din cînd în cînd o privire străpungătoare, de parcă ar fi vrut să-l ia în coarne. Aşa-a-a... o lungi el, în doi peri.

În clipa următoare i se urcă tot sîngele în obraz şi, apucîndu-l de reverele hainei, strigă cu glas strident şi încordat :

— Cum, mă scîrnăvie ?...

— Ce este ? Ce este ? se zăpăci Mecik. Doar scrie desluşit : „maximalişti" [1]... Citiţi, tovarăşi.

— Fă-i percheziţie !...

Curînd după aceea, Mecik, bătut şi dezarmat, stătea în faţa unui om cu o căciulă ţuguiată din blană de bursuc şi cu nişte ochi negri, care te frigeau pînă-n călcîie.

— N-au înţeles... se bîlbîia Mecik, înecîndu-se. Acolo scrie „maximalişti"... vă rog să vă uitaţi.

— Ia dă hîrtia încoace.

Şi omul cu căciula de bursuc îşi pironi ochii pe foaia de liberă trecere.

Bucata aceea mototolită de hîrtie părea că fumegă sub privirea lui.

— Tîmpitule... făcu el aspru, uitîndu-se la marinar. N-ai văzut colea : „maximalişti" ?...

— Păi sigur, sigur ! sări Mecik cu gura, bucuros. Eu doar am spus : „maximalişti" ! Asta-i cu totul altceva

---

[1] Grup politic mic-burghez, semianarhist terorist, care s-a rupt de partidul socialiştilor revoluţionari în 1904. După Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, maximaliştii s-au manifestat făţiş împotriva Puterii sovietice.

— Adicătelea l-am bătut degeaba... mormăi marinarul dezamăgit. Ei comedie !

În aceeaşi zi, Mecik căpătă drepturi depline de membru al detaşamentului.

Oamenii care-l înconjurau nu semănau de loc cu cei făuriţi de închipuirea lui aprinsă. Erau murdari, plin de păduchi, aspri, repeziţi. Îşi furau cartuşele unul altuia, înjurau de mamă pentru orice fleac şi se snopeau în bătaie pentru o bucată de slănină. Îl luau în rîs pe Mecik ori de cîte ori se ivea prilejul, ba pentru haina lui orăşenească, ba pentru vorba lui cuviincioasă, ba pentru că nu ştia să-şi cureţe puşca ; se legau pînă şi de faptul că la masă nu mînca nici măcar un funt [1] de pîine.

În schimb, erau oameni vii, adevăraţi şi nu luaţi din cărţi.

Acum, stînd întins acolo, în poienita aceea liniştită din taiga, Mecik retrăia totul de la început. Îi părea rău de simţămintele lui bune, naive poate, dar pline de sinceritate, cu care se dusese la detaşament. Îngrijirile şi dragostea pe care i-o arătau cei din jur, aici, liniştea moleşitoare a taigalei se răsfrîngeau în sufletul lui cu o sensibilitate neobişnuită, bolnăvicioasă.

Spitalul se afla la locul de întîlnire a două izvoare. În marginea pădurii, unde bătea ciocănitoarea, arţarii roşiatici de Manciuria păreau că şoptesc între ei, iar jos, în vale, izvoarele cîntau neostenit, ascunse în ferigă argintie. Bolnavi şi răniţi erau puţini. Gravi, numai doi : Frolov, un partizan din Sucean, rănit la pîntece, şi Mecik.

În fiecare dimineaţă, cînd erau scoşi din baraca înăbuşitoare, Pika, bătrînelul cel liniştit cu barba colilie, venea lîngă Mecik. Bătrînelul acesta amintea de un tablou vechi şi uitat : într-o pace netulburată, în faţa unui schit străvechi, năpădit de muşchi pe malul de smaragd al unui lac, un bătrîn cu o scufie pe cap pescuieşte senin şi liniştit. Deasupra lui — cerul liniştit. Liniştiţi sînt şi brazii în aerul ucigător de fierbinte, liniştit e şi dacul cotropit de stuf... Pace, visare, linişte...

Oare nu acesta era visul după care tînjea sufletul lui Mecik ?

---

[1] Măsură rusească de greutate, egală cu 409,5 grame.

Cu glas tărăgănat ca de ţîrcovnic, Pika îi povestea despre fiu-său, fost luptător în Garda Roşie.

— Şi uite-aşa... Vine la mine. Eu, de bună seamă, eram la prisacă. De, nu ne văzusem cam de mult şi ne-am sărutat, se-nţelege. Văd numai că-i cam posomorît. „Tătucă, zice, eu plec la Cita." „Ce-ţi veni ?" „Apăi acolo, zice, s-au ivit cehoslovacii". „Ei, şi ce-i cu asta, zic, ce dacă-s cehoslovacii ?... Stai aici... Ia te uită, zic, ce minunăţie..." Şi-adevărat, la mine la prisacă doar că nu-i rai : ştii, mesteceni, tei în floare, albiniţele... zum... zum...

Şi Pika îşi scotea tichiuţa neagră şi moale şi însufleţit de o caldă bucurie, o rotea în jur.

— Da ? ce să vezi ?... N-a rămas ! Pîn' la urmă tot a plecat... s-a dus... Acu' prisaca au nimicit-o oamenii lui Kolceak, iar feciorul ia-l de unde nu-i... Asta-i viaţă !

Lui Mecik îi plăcea să-l asculte. Îi plăcea vorba cîntată şi blajină a bătrînului şi mişcările domoale cu care îşi însoţea povestirea, pornite parcă dinlăuntrul fiinţei lui.

Mai mult decît de orice însă se bucura cînd o vedea venind pe sora de caritate. Ea cosea şi spăla pentru tot spitalul. Ghiceai în ea o nesfîrşită dragoste de oameni, iar cu Mecik se purta cu o gingăşie şi grijă aparte. Pe măsură ce se însănătoşea, băiatul începea să o privească cu ochi pămîntesc. Era puţin adusă de spate şi cam palidă, cu mîinile prea mari pentru o femeie. Avea însă un mers deosebit. Pasul nu-i călca lin, ci apăsat, iar în glasul ei desluşeai întotdeauna o făgăduială. Cînd se aşeza pe pat, lîngă el, Mecik nu-şi mai afla liniştea. (N-ar fi mărturisit-o însă niciodată fetei cu cîrlionţii bălai.)

— E o stricată Varka asta ! îi spuse o dată Pika. Bărbat-su, Morozka, luptă în detaşament şi ea îşi face de cap...

Mecik se uită în direcţia pe care i-o arătă bătrînul, făcînd cu ochiul. „Sora" spăla rufe în poiană : felcerul Harcenko se tot învîrtea pe lîngă ea, se apleca mereu şi-i spunea ceva vesel, iar femeia îşi lăsa treaba tot mai des şi-l privea cu ochii ei ciudaţi, cam fumurii. Cuvîntul „stricată" trezi în Mecik o vie curiozitate.

— Da' de ce-i aşa ? întrebă el întorcîndu-se spre Pika şi străduindu-se să-şi ascundă stînghereala.

— Naiba ştie de ce o fi aşa blîndă. Nu poate spune „nu" nimănui — asta-i tot...

Mecik îşi aminti de cea dintîi impresie pe care i-o lăsase „sora" şi încercă un nedesluşit simţămînt de jignire.

Din clipa aceea începu să o observe cu mai multă băgare de seamă. Într-adevăr, „sora" cam prea „se avea bine" cu bărbaţii — cu toţi care puteau cît de cît să se mişte singuri, fără vreun ajutor. Dar, pe de altă parte, o a doua femeie nu mai era în spital.

Într-o dimineaţă, după pansament, rînduind patul lui Mecik, ea mai zăbovi.

— Stai puţin cu mine... spuse băiatul, înroşindu-se.

Ea îl privi lung şi cu luare-aminte, aşa cum îl privise pe Harcenko în ziua cînd spăla rufe.

— D-ăştia-mi eşti... făcu femeia aproape fără voie şi cu oarecare mirare în glas.

Totuşi, după ce termină de făcut patul, se aşeză lîngă el.

— Îţi place Harcenko ? întrebă Mecik.

Ea nici nu auzi întrebarea, dar îşi răspunse propriilor gînduri, fascinîndu-l pe Mecik cu ochii ei mari, fumurii.

— Şi ce tînăr eşti... Apoi parcă se trezi : Harcenko ?... Ce să zic, nu-i băiat rău. Toţi sînteţi pe-acelaşi calapod.

Mecik vîrî mîna sub pernă şi scoase la iveală un pachetel învelit în hîrtie de ziar. Din fotografia ştearsă îl privi chipul atît de cunoscut al fetei, dar ea parcă nu-i mai era atît de dragă ca înainte. Îl privea cu o veselie străină, voită, şi, deşi Mecik nu îndrăzni să şi-o mărturisească, i se păru ciudat că a putut cîndva să se gîndească atît de mult la ea. Întinse „sorei" fotografia fetei cu cîrlionţi bălai, fără să-şi dea seama de ce, nici dacă era bine ce face.

„Sora" o cercetă cu atenţie, întîi de aproape, apoi depărtînd mîna, dar deodată scăpă fotografia jos, dădu un ţipăt şi se ridică brusc de pe pat, întorcînd iute capul.

— Frumoasă curvă !... se auzi de după un arţar un glas batjocoritor şi puţin răguşit.

Mecik se uită pieziş într-acolo şi văzu o faţă ce i se părea ciudat de cunoscută — o faţă cu un smoc de păr roşcat ce ieşea rebel de sub cozorocul chipiului ; mai văzu doi ochi ironici, verzi-căprui, pe care-i ştia cu altă căutătură.

— Ei, ce, te-ai speriat ? rosti liniştit glasul acela puţin răguşit. N-am spus asta de tine, ci de poză... Eu am schimbat multe muieri în viaţă, da' ce-i drept, poze n-am. Poate că o dată o să-mi dai tu poza ta.

Varia, venindu-şi în fire, începu să rîdă.

— Vai, cum m-ai speriat... spuse ea tărăgănat, muieresţe, cu glasul puţin schimbat. De unde-ai ieşit, drac neţesălat... Apoi, adresîndu-se lui Mecik: Ăsta-i Morozka, bărbatu-meu. Totdeauna face d-astea...

— Păi noi ne cunoaştem... niţeluş, făcu curierul, subliniind cu un zîmbet ironic cuvîntul „niţeluş".

Mecik zăcea ruşinat şi jignit, fără să fie în stare să scoată o vorbă, de parcă l-ar fi lovit cineva în moalele capului. Varia uită de fotografie şi, în timp ce vorbea cu bărbatu-său, o călcă cu cizma. Iar băiatul nici măcar nu îndrăzni să o roage să i-o ridice de jos.

Cei doi se depărtară în taiga şi Mecik, strîngînd din dinţi din pricina durerii pe care o simţea în picioare, ridică singur fotografia înfundată în pămînt şi o rupse bucăţele.

Al şaselea simţ

Morozka şi Varia veniră înapoi după amiază, obosiţi şi moleşiţi, fără să se uite unul la altul.

Morozka ieşi în poiană, îşi vîrî două degete în gură şi şuieră de trei ori ascuţit, haiducesţe. Iar cînd din desiş ţîşni, ca în basme, armăsarul lui încomat, tropotind din copite, Mecik îşi aminti numaidecît de unde îi ştia pe amîndoi.

— Mă lăţosule... jigodie... ţi-ai pierdut răbdarea, ai? mormăi cu blîndeţe curierul.

În clipa următoare trecu călare pe lîngă Mecik şi-l privi cu coada ochiului, zîmbind şiret.

Mai apoi, în vreme ce se avînta pe povîrnişuri şi prin verdeaţa umbroasă a văilor se gîndi în cîteva rînduri la Mecik. „De ce vin oare de-alde ăştia la noi? îşi zise el cu ciudă şi nedumerire. Cînd am început, nu era aproape nimeni, şi-acuma, că totu-i pus pe roate, se-nghesuie şi 'mnealor..." I se părea într-adevăr că Mecik a venit „la de-a gata", deşi în realitate calvarul abia începea. „Apare cîte un fîrţîgău d-ăsta, se blegeşte de le-ncurcă pe toate

şi pe urmă apucă-te tu şi le descurcă... Ce-o fi găsit toanta mea la el ?"

În acelaşi timp, îşi zicea că pe zi ce trece viaţa e tot mai încîlcită, că vechile poteci ale Suceanului se umplu tot mai mult de buruiană şi că trebuie să-ţi alegi singur drumul.

Adîncit în aceste gînduri negre, neobişnuit de apăsătoare pentru el, Morozka nici nu prinse de veste că a ajuns în vale. Acolo, coasele şuierau metalic în trifoiul sălbatic cu frunza creaţă, presărat ici, colo de ochiuri de pir înmiresmat, iar peste oameni se scurgea din trudnica zi de muncă. Ţăranii aveau barba creaţă, ca şi trifoiul, cămaşa lungă pînă-n genunchi şi leoarcă de năduşeală. Veneau în urma coaselor cu pas măsurat, îndoindu-se uşor din genunchi, iar ierburile leneşe şi parfumate li se aşterneau foşnind la picioare.

La vederea acestui călăreţ înarmat, oamenii lăsau fără grabă lucrul şi se uitau îndelung după el, făcîndu-şi streaşină palmele muncite.

— Parcă-i o lumînare !... ziceau ei cu admiraţie de ţinuta lui Morozka, care, ridicat în scări, drept din mijloc şi puţin aplecat spre oblînc, trecea înainte în trap lin, săltînd uşor, întocmai ca flacăra unei lumînări.

Dincolo de cotul rîului, la bostana lui Homa Reabeţ, preşedintele sovietului sătesc, Morozka domoli niţel calul. Aici, nu se mai simţea ochiul grijuliu al stăpînului. Cînd stăpînul e prins de treburile obşteşti, în bostană năpădesc bălăriile, coliba paznicului se dărîmă, coptul pepenilor galbeni şi pîntecoşi zăboveşte de năbuşeala pelinului aromat, iar sperietoarea de ciori seamănă cu o pasăre ce trage să moară.

Morozka se uită hoţeşte în dreapta şi-n stînga şi o coti spre coliba povîrnită într-o rînă. Aruncă prevăzător o privire înăuntru. Nu era nimeni. Pe jos stăteau azvîrlite nişte cîrpe, un ciob de coasă mîncat de rugină, coji uscate de castravete şi de pepene galben. Morozka îşi desprinse sacul de la oblînc, sări de pe cal şi se furişă aplecat la pămînt printre brazde, rupînd de zor pepenii galbeni din vrej şi vîrîndu-i în sac ; din cînd în cînd se mai oprea şi-n loc, să mănînce cîte unul, pe care-l sfărîma pe genunchi.

Mişka dădea din coadă, privindu-şi stăpînul cu ochi şireţi şi înţelegători, dar deodată, la un foşnet, ciuli urechile-i păroase şi întoarse iute spre rîu capul lui cu coama zbîrlită. Din răchitiş se ivise un bătrîn ciolănos, cu barba lungă, cu nişte pantaloni de in şi o pălărie cafenie de pîslă. Ducea cu greu o vîrşă de răchită în care un peşte uriaş, cu capul turtit, se zbătea în chinurile morţii, smucindu-se în toate părţile. Dîre zmeurii de sînge şi apă se prelingeau pe pînza pantalonilor şi pe picioarele zdravene şi desculţe ale moşneagului.

În făptura înaltă a lui Homa Egorovici Reabeţ, Mişka recunoscu pe stăpînul iepei murge, cu crupa lată, alături de care trăise în acelaşi grajd, despărţit doar de o stănoagă, şi de dorul căreia tînjise fără încetare. Ciuli, deci, prietenește urechile şi, dînd capul pe spate, necheză prostește a bucurie.

Morozka tresări speriat şi încremeni, pe jumătate aplecat la pămînt, ţinînd sacul cu amîndouă mîinile.

— Măi... ce faci acolo ? strigă Reabeţ cu obidă şi tremur în glas, fulgerîndu-l cu o uitătură grea şi îndurerată. Nu lăsase vîrşa din mîini şi ea tremura încă, iar peştele i se zbătea la picioare, întocmai ca o inimă ce clocoteşte amarnic de preaplinul unor nerostite cuvinte.

Morozka puse sacul jos, îşi înfundă sfios capul între umeri şi o zbughi într-un suflet spre cal. Era în şa cînd se gîndi că ar fi trebuit să răstoarne pepenii şi să ia sacul, ca să nu lase acolo nici o dovadă a faptei sale. Înţelegînd însă că acum e prea tîrziu, dădu pinteni calului şi o porni ca fulgerul pe drum, într-un galop turbat, stîrnind nori de praf în urmă.

— Lasă că-ţi venim noi ţie de hac... Lasă !... Lasă !... striga într-una Reabeţ, nemaigăsind alte cuvinte, uluit că omul, pe care l-a hrănit şi l-a îmbrăcat o lună încheiată ca pe propriul său fiu, îi jefuieşte bostana, şi asta tocmai cînd au năpădit-o bălăriile, fiindcă stăpînul ei lucra pentru obşte.

Acasă la Reabeţ, stînd în faţa unei hărţi cîrpăcite, întinsă la umbră, în grădiniţă, pe o măsuţă rotundă, Levinson punea întrebări unui cercetaş care tocmai se înapoiase din misiune.

Cercetaşul era îmbrăcat cu o pufoaică ţărănească, cu opinci în picioare şi fusese chiar în inima poziţiilor japoneze. Faţa lui rotundă, arsă de soare, dogorea de bucurie şi de emoţia primejdiilor prin care abia trecuse.

După spusele lui, comandamentul general japonez se afla instalat la Iakovlevka. Două companii din Spassk-Primorsk se deplasaseră la Sandagou ; în schimb, linia ferată Sviaghinsk nu mai era în mîinile dușmanului și pînă la Izvorul Șabanovski, el, cercetașul, venise cu trenul, împreună cu doi partizani înarmați din detașamentul lui Șaldîba.

— Da' unde s-a retras Șaldîba ?

— În niște cătune coreene...

Cercetașul încercă să le găsească pe hartă, dar cum asta nu era prea ușor și el nu voia să-și dea în vileag nepriceperea, împunse cu degetul, la întîmplare, spre județul învecinat.

— La Krîlovka l-au jumulit rău de tot, urmă el țanțoș, trăgîndu-și nasul. Acum, jumătate din băieți s-au împrăștiat prin sate, iar Șaldîba s-a înfundat într-un cătun coreean, zace acolo și halește ciumiza. [1] Lumea zice că bea de rupe. Ori că a scrîntit-o, ori nu.

Levinson confruntă datele acestea noi cu cele aduse în ajun de către Stîrșka, un negustor de spirt din Daubihinsk, și cu cele ce-i fuseseră trimise din oraș. Se simțea că e ceva care nu merge. Asemenea lucruri Levinson le adulmeca, avea pentru ele un fel de al șaselea simț, ca liliecii.

Că lucrurile nu mergeau bine se simțea și din faptul că președintele cooperativei, plecat la Spasskoe, nu se întorsese nici pînă azi, după două săptămîni ; un alt indiciu era că în urmă cu două zile fugiseră din detașament vreo cîțiva țărani din Sandagou, pe care îi apucase din senin dorul de casă ; și în sfîrșit, Li-Fu, un hunhuz șchiop, care ținea împreună cu detașamentul calea spre Uborka, o apucase din motive necunoscute spre cursul superior al rîului Fudzin.

Levinson începea iarăși și iarăși să-l hărțuiască pe cercetaș cu întrebările, apoi se adîncea din nou asupra hărții. Era nespus de răbdător și plin de stăruință, ca un lup bătrîn de taiga, care poate nu mai are toți dinții în gură, dar care își mînă haita cu acea înțelepciune de neînfrînt, adunată de-a lungul generațiilor.

— Și altceva, deosebit... nu se simțea ?

Cercetașul îl privi fără să înțeleagă.

---

[1] Plantă comestibilă, o specie de graminee asemănătoare meiului.

— După miros, după miros !... urmă Levinson lămuritor, adunîndu-şi degetele mănunchi şi ducîndu-le iute la nas.

— N-am mirosit nimic... Numai ce-am spus... grăi cercetaşul cu un aer vinovat. „Da' ce mi-s eu — cîine ?" se gîndi el cu nedumerire, jignit, şi faţa i se făcu deodată roşie şi tîmpă ca a unei precupeţe din piaţa Sandagoului.

— Lasă, du-te... mormăi Levinson, dînd dezamăgit din mînă, şi se uită după el mijindu-şi batjocoritor ochii lui albaştri ca două vîltori de apă.

Porni singur şi îndurerat să se plimbe prin grădină ; se opri lîngă un măr şi privi îndelung la un gîndăcel căpăţînos de culoarea nisipului, care se zbuciuma pe scoarţa pomului, şi deodată, fără să ştie nici el singur cum, ajunse la concluzia că dacă nu va lua măsuri din vreme, japonezii au să-i risipească foarte curînd detaşamentul.

Dînd să iasă pe poartă, Levinson se lovi de Reabeţ şi de Baklanov, ajutorul său, un flăcău îndesat, de vreo nouăsprezece ani, îmbrăcat cu o bluză de postav kaki şi cu un Colt veşnic treaz la cingătoare.

— Ce-i de făcut cu Morozka ? întrebă repezit Baklanov, adunîndu-şi la rădăcina nasului cutele aspre ale sprîncenelor şi aruncînd, de sub ele, căutătura unor ochi arzători ca doi tăciuni aprinşi. Poftim !... a furat pepeni de la Reabeţ !...

Şi, cu o plecăciune, îşi duse braţele de la comandant la Reabeţ, ca şi cum i-ar fi îmbiat să facă cunoştinţă. Levinson nu-l văzuse de mult pe ajutorul său atît de agitat.

— Ascultă, nu ţipa ! rosti el calm şi convingător, nu-i nevoie să ţipi. Ce s-a întîmplat ?...

Cu mîinile tremurînde, Reabeţ îi întinse sacul buclucaş.

— Mi-a prăpădit juma' de bostană, tovarăşe comandant, zău dacă mint ! Eu, ştii, cercetam vîrşele — a dat dumnezeu şi m-am apucat de treaba asta — cînd, deodată, ies din răchitiş şi...

Bătrînul îşi povesti necazul amănunţit, stăruind asupra faptului că tocmai fiindcă vede de nevoile obşteşti şi-a lăsat el gospodăria în paragină.

— La mine muierile, ştii, în loc să plivească în bostană, aşa cum s-ar cuveni, se canonesc la cosit, ca nişte blestemate...

Levinson îl ascultă cu atenție și răbdare, apoi trimise după Morozka.

Acesta apăru cu chipiul împins neglijent pe ceafă și cu un aer sfidător plin de nepăsare, așa cum se înfățișa ori de cîte ori știa că este vinovat, dar era hotărît să mintă și să se apere pînă-n pînzele albe.

— Al tău e sacul ăsta? întrebă comandantul, atrăgîndu-l dintr-o dată pe Morozka în orbita ochilor săi ce nu se tulburau niciodată.

— Al meu...

— Baklanov, ia să-i iei Smith [1]-ul...

— Cum adică „să-i iei“? Ce, tu mi l-ai dat?! făcu Morozka, sărind într-o parte ca ars și deschizînd tocul revolverului.

— Haide, nu te prosti, nu te prosti... spuse Baklanov cu o asprime năbușită, strîngînd mai vîrtos cutele adîncite la rădăcina nasului.

Rămas fără armă, Morozka se muie îndată.

— Ei, și cîți pepeni oi fi luat?... Ce-ți veni, zău, Homa Egorîci. Nimica toată... zău!

Reabeț tăcea cu capul lăsat în piept a așteptare, mișcîndu-și degetele colbăite ale picioarelor.

Levinson ordonă ca, pe înserat, să se adune sfatul sătesc și detașamentul, pentru a lua în discuție fapta lui Morozka.

— Să afle toți...

— Iosif Abramîci... începu Morozka cu o voce surdă, întunecată. Detașamentul, treacă-meargă... mi-e totuna. Da' țăranii de ce?

— Ascultă, dragul meu, spuse Levinson, adresîndu-se lui Reabeț, fără să-l ia în seamă pe Morozka. Am o treabă cu tine... între patru ochi.

Luîndu-l pe președinte de braț, îl duse ceva mai încolo și-l rugă ca în două zile să adune pîine de la oamenii din sat și să facă vreo zece puduri de pesmeți.

— Dar bagă de seamă, să nu știe nimeni pentru ce și pentru cine sînt pesmeții.

Morozka înțelese că discuția s-a terminat și porni, amărît, spre corpul de gardă.

---

[1] Smith-Wesson, un sistem de revolver.

Cînd rămase numai cu Baklanov, Levinson ordonă să se mărească raţia de ovăz a cailor, începînd chiar de a doua zi.

— Spune şefului cu aprovizionarea să le dea raţia întreagă.

Singur

Venirea lui Morozka tulbură echilibrul sufletesc pe care Mecik îl dobîndise mulţumită vieţii liniştite şi luminoase din spital.

„De ce m-a privit cu atîta dispreţ ? se întrebă el, după plecarea curierului. Bine, m-a scos el din foc, da' asta-i dă oare dreptul să-şi bată joc de mine ?... Păi şi ceilalţi... toţi, toţi..." Se uită la degetele lui subţiri şi slăbite, apoi la picioarele încătuşate de scîndurele, de sub pătură, şi toate vechile umilinţe pe care şi le alungase undeva în adîncul sufletului răbufniră cu o nouă forţă, iar inima zbuciumată i se strînse de durere.

Din clipa cînd flăcăul acela cu faţa ascuţită şi cu ochii străpungători ca nişte coarne îl înşfăcase cu duşmănie şi cruzime de guler, toţi se apropiau de el cu batjocură şi nu spre a-l ajutora. Nimeni nu voia să ia în seamă amărăciunile lui. Chiar şi aici, la spital, unde liniştea taigalei îmbia la dragoste şi pace, oamenii îl mîngîiau doar pentru că asta era de datoria lor. Însă ducul cel mai amar şi mai greu de îndurat pentru Mecik era singurătatea — să se simtă singur după ce şi el îşi lăsase sîngele undeva, într-un lan de orz.

Ar fi vrut să schimbe o vorbă cu Pika, dar bătrînul dormea liniştit sub un pom la marginea pădurii, întins pe halat, cu tichiuţa-i moale sub cap. În jurul cheliei lui rotunde şi lucioase se răsfiraseră cîteva firişoare străvezii şi argintate de păr, semănînd cu nimbul unui sfînt. Doi flăcăi, unul cu o mînă bandajată, celălalt şchiopătînd de un picior, ieşiră tocmai atunci din taiga. Ei se opriră lîngă bătrîn şi clipiră strengăreşte unul spre altul. Cel care şchiopăta găsi la iuţeală un pai şi, ridicînd din sprîncene şi din nas, ca şi cum el însuşi s-ar fi pregătit să strănute, îi vîrî paiul în nară, să-l gîdile. Pika mormăi prin somn, strîmbă din nas, se apără de

cîteva ori cu mîna, apoi strănută zgomotos, spre hazul tuturor. Cei doi pufniră în rîs, apoi alergară spre baracă, pitulîndu-se şi uitîndu-se mereu înapoi, ca nişte copii care au făcut o poznă ; unul îşi ridica cu grijă braţul, celălalt şchiopăta hoţeşte.

— Mă, cioclule ! strigă primul, văzîndu-l pe Harcenko împreună cu Varia, pe prispă. Cum de îndrăzneşti tu să pui laba pe muierile noastre ?... Hai, lasă-mă şi pe mine niţel... mormăi el mieros, aşezîndu-se alături de „soră" şi cuprinzînd-o pe după umeri cu braţul sănătos. Noi te iubim, nu te-avem decît pe tine, da' pe tuciuriul ăsta goneşte-l, goneşte-l să se ducă la mă-sa, goneşte javra asta !... Şi tot cu mîna cea sănătoasă încercă să-l dea la o parte pe Harcenko, dar felcerul se lipea strîns de Varia de partea cealaltă, şi rînjea cu dinţii lui egali îngălbeniţi de mahorcă.

— Da' eu unde să-mi mai găsesc un adăpost ? scînci şchiopul. Ce fel de dreptate e asta, cine să mă mîngîie pe mine, un biet rănit ? Ce ziceţi despre asta, tovarăşi, dragi cetăţeni ?... începu el repezit ca o morişcă, clipind din pleoapele-i umede şi dînd fără rost din mîini.

Celălalt îl ţinea la respect cu piciorul şi nu-l lăsa să se apropie, iar felcerul rîdea în hohote stridente, furişîndu-şi mîna pe sub bluza Variei. Ea îi privea resemnată şi obosită, fără să schiţeze vreo împotrivire. Deodată, întîlnind privirea uluită a lui Mecik aţintită asupră-i, sări în picioare şi îşi strînse iute bluza la piept, împurpurîndu-se la faţă ca un bujor.

— Se-ndeasă ca muştele la miere harmăsarii ăştia răpănoşi ! izbucni ea mînioasă şi, lăsîndu-şi bărbia în piept, fugi în baracă. În uşă îşi prinse fusta, şi-o smuci înciudată, apoi trînti uşa din nou, de stîrni tot muşchiul de prin crăpături.

— Halal „soră" !... se minună şchiopul cu glas tărăgănat, strîmbîndu-se ca şi cum ar fi tras tabac pe nas, şi chicoti încetişor, mărunt, trivial.

De sub un arţar, de la înălţimea celor patru saltele aşternute pe patu-i de campanie, privea absent şi aspru, cu faţa galbenă şi suptă de suferinţă, pironită spre cer, Frolov, partizanul rănit. Ochii lui erau stinşi şi goi ca ai unui mort. Rana nu îngăduia nici o nădejde de scăpare, şi el ştia lucrul acesta din clipa cînd, zvîrcolindu-se de o durere de moarte în pîntece, văzuse cerul imaterial, oglindindu-se răsturnat în

propriii lui ochi. Mecik simți asupră-i privirea lui fixă și își feri ochii cu o tresărire, speriat.

— Băieții... se țin de pozne... îngăimă Frolov răgușit, și mișcă un deget, ca și cum ar fi vrut să arate cuiva că trăiește încă.

Mecik se prefăcu că nu aude.

Și cu toate că Frolov îl dădu numaidecît uitării, se temu multă vreme să privească în direcția lui. I se părea că rănitul se uită neîncetat la el, rînjind, cu rînjetul acela sinistru ce-i întindea pielea pe oasele feței.

Doctorul Stașinski ieși din baracă, aplecîndu-se stîngaci în prag, de parcă s-ar fi frînt în două. Trupul i se îndreptă însă îndată, ca o lamă lungă de briceag, încît ți se părea ciudat că s-a putut încovoia astfel, ca să iasă pe ușă. Se apropie de băieți cu pași mari și, uitînd ce avea cu ei, se opri mirat în loc, clipind dintr-un ochi.

— Tii, ce căldură ! mormăi el scurt în cele din urmă și, îndoind brațul, își trecu mîna peste capul tuns, în răspăr. De fapt, ieșise cu gîndul să le spună că nu se cade să necăjești un om fiindcă nu poate să țină loc pentru toți și de mamă și de soție.

— E plictisitor să stai în pat, nu ? întrebă doctorul apropiindu-se de Mecik, și își lăsă mîna uscată și fierbinte pe fruntea lui.

Băiatul fu mișcat de atîta neașteptată compătimire.

— Nu vă-ngrijiți de mine... eu mă fac bine și plec, spuse el emoționat. Dumneavoastră cum vă simțiți aici ? Să stai mereu în pădure...

— Ce să fac, dacă trebuie ?

— Ce trebuie ?... făcu Mecik, neînțelegînd.

— Păi mie în pădure mi-e dat să stau... vorbi Stașinski, trăgîndu-și mîna și, pentru prima oară, se uită cu ochii lui strălucitori și negri drept în ochii lui Mecik, cu o curiozitate adînc omenească. Ochii lui priveau ca din depărtări, plini de o nesfîrșită tristețe, de parcă ar fi cuprins în ei — întreg — acel dor negrăit după oameni, dor care chinuie pe cei singuratici din taiga, lîngă focurile perdeluite de fum din Sihote-Alin.

— Înțeleg, murmură trist Mecik, și zîmbi la fel de prietenos și de trist. N-ați putut să vă aranjați în sat ? Adică

nu dumneavoastră personal, își corectă el îndată mirarea. Spitalul să fi fost în sat.

— Aici nu-i atît de primejdios... Ia spune-mi, tu de unde ești ?

— De la oraș.

— Și ai plecat de mult ?

— Da, de mai bine de-o lună.

— Pe Kreiselman îl cunoști ? se învioră Staşinski.

— Îl cunosc puțin...

— Ce face pe-acolo ? Pe cine mai știi ? și doctorul se porni să clipească mai des și se lăsă pe o buturugă, într-un chip atît de neașteptat, încît ai fi zis că cineva i-a dat una pe la spate, retezîndu-i genunchii.

— Îl știu pe Bonsik, pe Efremov... începu să înșiruie Mecik, pe Guriev, pe Frenkel cel scund, nu cel cu ochelari, că pe el nu-l cunosc...

— Păi ăștia toți sînt maximaliști ?! se miră Staşinski. Tu de unde-i cunoști ?

— Păi eu, mai mult cu ei... bolborosi cu șovăială Mecik, fîstîcindu-se fără nici un motiv.

— „A-a-a"... voi să spună parcă Staşinski, dar renunță numaidecît. Bună treabă ! vorbi el în clipa următoare, rece și cu o voce străină, apoi se ridică în picioare. Ei, fă-te sănătos... adăugă doctorul fără să-l privească și, temîndu-se parcă să nu-l cheme înapoi, se îndreptă cu pași mari spre baracă.

— O cunosc și pe Vasiutina !... strigă Mecik în urma lui, încercînd să se agațe de ceva.

— Da... da... repetă Staşinski de cîteva ori, întorcînd puțin capul și iuțind în același timp pasul.

Mecik, înțelegînd că l-a supărat cu ceva, se făcu mic și se înroși tot. Într-o clipă îl năpădiră toate frămîntările din ultimele două luni. Încercă din nou să se agațe de ceva, dar nu izbuti. Buzele prinseră să-i tremure și începu să clipească iute de tot, vrînd să-și stăpînească lacrimile, dar nu izbuti, și ele porniră să șiroiască mari și dese, udîndu-i toată fața. Atunci băiatul își trase pătura peste cap și nu se mai stăpîni. Plînse încet, încetișor, silindu-se să nu se zbuciume și să nu hohotească, astfel ca nimeni să nu-i bage în seamă slăbiciunea.

Plînse aşa nemîngîiat multă vreme, cu gînduri sărate şi usturătoare ca şi lacrimile. După ce se linişti, rămase mai departe nemişcat, cu pătura-n cap. Varia se apropie de cîteva ori de el : băiatul îi cunoştea bine mersul apăsat care te făcea să crezi că „sora“ s-a angajat parcă să împingă toată viaţa la vagonete. Ea se oprea o clipă, nehotărîtă, lîngă patul de campanie, apoi se depărta din nou. Într-un tîrziu, şontîc-şontîc, veni la el Pika.

— Dormi ? întrebă bătrînul cu o vorbă limpede şi mîngîietoare.

Mecik se prefăcu că doarme. Pika aşteptă puţin. Se auzea cum ţiuie pe pătură ţînţarii de seară.

— Atunci, dormi...

Cînd se întunecă, Varia se apropie iarăşi, cu încă cineva, ridicară cu grijă patul, şi-l duseră în baracă. Înăuntru era cald şi umed.

— Du-te după Frolov... viu şi eu îndată, vorbi Varia.

Rămase cîteva clipe în picioare, lîngă pat, apoi îi ridică cu grijă pătura de pe cap şi întrebă :

— Ce-i cu tine, Pavluşa ?... Ţi-e rău ?

Îi spunea aşa pentru prima dată.

Era întuneric şi Mecik nu putea să o vadă. Îi simţea însă prezenţa, după cum simţea că numai ei doi sînt în baracă.

— Mi-e rău... şopti el trist.

— Te dor picioarele ?

— Nu, nu prea...

Varia se aplecă iute şi, lipindu-se strîns de el cu pieptul ei mare şi moale, îl sărută pe gură.

Ţăranii şi „Neamul cărbunarilor“

Dornic să-şi verifice presupunerile, Levinson plecă din vreme la adunare : voia să se mai învîrtească printre ţărani, în nădejdea de a mai prinde ceva zvonuri.

Adunarea avea loc la şcoală. Nu era încă multă lume : doar cîţiva oameni întorşi mai devreme de la cîmp sporovăiau liniştiţi pe prispă, în aşteptarea înserării. Prin uşile

deschise se vedea cum Reabeţ pregăteşte lampa, potrivindu-i sticla afumată.

— Bună seara, Osip Abramîci ! îl salutară cu respect ţăranii, întinzînd pe rînd lui Levinson mîinile lor cu degete negre şi bătătorite de muncă. El dădu bineţe fiecăruia şi se aşează modest pe prispă.

Dincolo de rîu răsuna, pe glasuri felurite, cîntecul unor fete. Mirosea a fîn, a praf jilav şi a fum de vreascuri aprinse. Se auzea cum se frămîntă pe bac caii osteniţi. Ziua trudnică a ţăranului se sfîrşea în pîcla încropită a înserării, în scîrţîit de căruţe încărcate, în mugetul prelung al vacilor sătule şi nemulse.

— Îs cam puţini, spuse Reabeţ, ieşind pe prispă. Da' azi nici nu poţi strînge prea mulţi. Oamenii mai înnoptează pe la fîneaţă...

— De ce-o fi adunare în zi de lucru ? Oare e musai ?

— Mda, ar fi vorba de ceva... răspunse cam stingherit preşedintele sovietului sătesc. Unul de-ai lor, care stă la mine, a făcut o năzbîtie. Într-un fel, ai putea zice că-i un fleac. Da' de aici a ieşit o dandana întreagă... şi Reabeţ tăcu, uitîndu-se încurcat la Levinson.

— Apăi dacă-s fleacuri, n-ar fi trebuit să ne cheme la adunare !... sărira cîţiva într-un glas, cu pornire. La vremea asta, ţăranului îi e scump fiecare ceas.

Levinson le arătă despre ce este vorba. Atunci ei începură care mai de care să-şi spună păsurile lor ţărăneşti, cele mai multe legate de cosit şi de lipsa de mărfuri.

— Ar fi bine, Osip Abramîci, să dai într-o zi o raită pe la fîneţe, să vezi cu ce cosesc oamenii. Nimeni n-are o coasă ca lumea, nu afli măcar una de sămînţă, toate sînt oblojite. Ăsta-i chin în lege nu altceva.

— Ce mai coasă a prăpădit dăunăzi Semion ! Vrea să le facă iute pe toate, e tare lacom de muncă. Şi uite-aşa, merge el pe fîneaţă, suflînd ca o maşină şi, o dată — harşt ! — drept într-un muşuroi !... Acu, oricît ai drege-o, nu mai e cum a fost !

— Bună coasă mai era...

— Da' ai mei cum mai stau cu treaba ? întrebă gînditor Reabeţ. Au gătat, ori ba ? Ăst an crescu iarbă bogată... măcar de-ar strînge-o pînă duminică pe cea din vară. O să ne coste ceva războiul ăsta.

În dîra tremurătoare de lumină se desprindeau din întuneric alte şi alte boiuri în cămăşi lungi, de un alb murdar, cu legăturica într-o mînă — oameni veniţi de-a dreptul de la muncă. Aduceau larmă de vorbă ţărănească, miros de catran şi sudoare, dar şi de ierburi proaspăt cosite.

— Seară bună, dumneavoastră !

— Ho, ho, ho ! Tu eşti, Ivan ? Ia să-ţi văd botul la lumină. Te-au înţepat rău bărzăunii, ai ? Te-am văzut eu, fugeai de ei de-ţi sfîrîiau călcîiele...

— Da' tu, boală, ce-ai căutat pe fîneaţa mea ?

— Fîneaţa ta ? Baţi cîmpii ! Pînă la hat, nici o palmă mai mult... Nu-mi trebuie ce-i al altuia, mi-ajunge cît am.

— Las' că vă ştiu eu... I-ajunge ! Nu mai scap de porcii tăi în grădina de zarzavat... Ca mîine fată scroafa ta la mine-n bostană... Cică-i ajunge !

Un om înalt, adus de spate, aspru şi cu un singur ochi lucind în noapte, crescu deodată deasupra mulţimii.

— Japonezul a intrat alaltăieri în Sunduga ! zise el. Flăcăii din Ciuguev au adus vestea. A venit şi-a ocupat şcoala, iar pe urmă, drept la muieri : „Ruski domnişor, ruski domnişor — siu-siu-siu". Ptiu, doamne iartă-mă !... şi se opri brusc, cu ură, repezindu-şi braţul prin aer ca o secure.

— Ajung şi pîn' la noi, nici vorbă...

— De unde-o mai fi şi năpasta asta ?

— N-are linişte ţăranul...

— Toate pe spinarea ţăranului, toate pe el ! Măcar de s-ar alege într-un fel...

— Nu-i de şagă şi scăpare n-avem. Ce mi-e în groapă, ce mi-e în coşciug, tot atîta te plimbă !...

Levinson asculta în tăcere, fără să se amestece în vorbă. Oamenii uitaseră de el. Era tare mic şi nearătos — doar căciula, barba roşcată şi cizmele cu carîmbii peste genunchi dacă mai erau de el. Dar tot trăgînd cu urechea, deslueşea în izbucnirile acestea de glasuri ţărăneşti anume semne de nelinişte al căror înţeles numai el singur îl pătrundea.

„Stăm rău, gîndea Levinson cu încordare, rău de tot... Trebuie să-i scriu chiar mîine lui Staşinski să-şi pitească bolnavii pe unde-o putea. Pentru un timp trebuie să ne facem una cu pămîntul, ca şi cum nici n-am exista... Trebuie să întărim şi paza..."

— Baklanov! își strigă el pe neașteptate ajutorul. Ia vino încoace o clipă... Uite ce... da' așază-te mai aproape. Cred că nu-i destul o singură santinelă la izlaz. E nevoie apoi s-avem o patrulă călare chiar pînă la Krîlovka... mai ales noaptea. Prea sîntem nepăsători.

— Ce s-a întîmplat? se sperie Baklanov. E cumva caz de alarmă, sau ce? urmă el, întorcînd către Levinson capu-i ras la piele, iar ochii lui oblici și înguști ca de tătar îl priviră atent și iscoditor.

— La război, drăguță, e întotdeauna caz de alarmă! făcu Levinson blînd, nițeluș înțepător. La război, drăguță, e alta decît să-mi stai tolănit într-un pod cu fîn... cu Marusia... și, dintr-o dată vesel, se porni pe un rîs mărunt, ciupind flăcăul de sub coaste.

— Mă, da' deștept mai ești tu... mormăi Baklanov, apucîndu-i mîna și transformîndu-se cît ai clipi într-un flăcău pus pe șotii, voios și blajin. Nu te zbate, nu te zbate, că tot nu scapi! urmă el cu blîndețe printre dinți, sucindu-i lui Levinson mîna la spate și lipindu-l pe nesimțite de stîlpul prispei.

— Hai, du-te, grăbește-te te-așteaptă Marusia... încercă Levinson să facă pe șiretul. Dă drumul, drace! Nu se cade la o adunare...

— Asta cam așa e, nu se cade; altfel ți-arătam eu...

— Du-te, du-te... Uite-o colo pe Marusia... Hai, du-te!

— Eu zic că un singur cercetaș călare e de ajuns, nu? întrebă Baklanov ridicîndu-se.

Levinson se uită zîmbind în urma lui.

— Strașnic ajutor ai tu! spuse cineva. Nu bea, nu fumează și mai cu seamă, e tînăr. Vine alaltăieri la mine acasă să împrumute un ham... „Hai, zic, nu bei un păhărel de rachiu dres cu piper?" „Nu, zice, nu beau. Dacă vrei musai să mă cinstești, atunci dă-mi niscai lăptic. Laptele, zice, ce e drept, îmi place." Știi, mănîncă laptele ca un țînc; îl pune-n farfurie și face pîinea fărîmițe, fărîmițe... E un flăcău și jumătate, ce mai încoace și-ncolo!

În mulțime se zăreau tot mai des siluetele partizanilor cu țevile puștilor sclipind în răstimpuri. Băieții se adunau cu voie bună la ora hotărîtă. Într-un tîrziu veniră și minerii, în frunte cu Timofei Dubov, un miner zdravăn din Sucean, acum comandant de pluton. Pătrunseră în mulțime

ca o masă compactă, fără să se amestece printre ceilalţi ; singur Morozka se aşează întunecat ceva mai la o parte.

— A-a... şi tu eşti aici ? tună bucuros Dubov, dînd cu ochii de Levinson, ca şi cînd nu l-ar fi văzut de o veşnicie şi nu s-ar fi aşteptat să-l întîlnească aici. Ce poznă a mai făcut prietenul nostru ? întrebă el după aceea încet şi cu mîhnire, întinzîndu-i lui Levinson o mînă mare şi neagră. De data asta să-l învăţăm minte, să-l învăţăm minte... să le piară pofta la toţi ! tună el din nou, fără să asculte pînă la capăt lămuririle lui Levinson.

— De multă vreme ar fi trebuit să vedem de Morozka ăsta : ăsta ne umbreşte întregul detaşament ! se amestecă în vorbă un tinerel cu glasul mieros, purtînd o şapcă de student şi nişte cizme lustruite, poreclit în detaşament Cij [1].

— Pe tine nu te-a întrebat nimeni, ştii ! i-o reteză Dubov, fără să-l privească.

Tînărul strînse din buze jignit şi cu demnitate, dar surprinzînd asupră-i privirea batjocoritoare a lui Levinson, se furişă numaidecît în mulţime.

— L-auzişi pe ăsta ? Mare podoabă ! mormăi întunecat comandantul de pluton. De ce-l mai ţii ? După cît se aude, a fost dat afară din institut pentru furt.

— Nu te încrede în orice zvon, spuse Levinson.

— Ar fi bine să intraţi, oameni buni !... strigă Reabeţ de pe prispă, gesticulînd zăpăcit, de parcă nu s-ar fi aşteptat ca bostana lui cea năpădită de buruieni să stîrnească atîta omenet. Ce-ar fi să începem, tovarăşe comandant ? Altminteri bătătorim aşa pămîntul pînă la cîntatul cocoşilor...

Încăperea deveni dintr-o dată înăbuşitoare, iar aerul se făcu verzui din pricina fumului de tutun. Bănci nu erau destule. Ţăranii şi partizanii stăteau claie peste grămadă, barînd trecerile şi, ticsiţi pînă-n uşă, suflau în ceafa lui Levinson.

— Dă-i drumul, Osip Abramîci ! vorbi, ursuz, Reabeţ. Nu era mulţumit nici de el, nici de comandant. Toată povestea asta i se părea acum fără rost, un bucluc.

Morozka îşi făcu loc înainte de la uşă şi se propti pe picioare, întunecat şi îndîrjit, lîngă Dubov.

---

[1] În limba rusă — scatiu.

Levinson stărui asupra faptului că nu i-ar fi luat în ruptul capului pe oameni de la treburi dacă n-ar fi socotit că e vorba de lucruri care privesc amîndouă părţile, mai ales că în detaşament sînt şi mulţi localnici.

— Cum veţi hotărî dumneavoastră, aşa va fi ! încheie el apăsat, imitînd vorba sfătoasă ţărănească. Apoi se aşeză încet şi se lăsă niţel pe spate, ca deodată să se facă mic şi de nebăgat în seamă, să se stingă întocmai ca un fitil de lampă, lăsînd adunarea să găsească singură dezlegarea, în întuneric.

Întîi luară cuvîntul cîţiva oameni, care vorbiră cam cu ocolişuri, şovăielnic, pierzîndu-se în amănunte. Apoi se ridicară şi alţii, iar după cîteva minute nu se mai înţelegea nimic. Vorbeau mai mult ţăranii ; partizanii tăceau chitic, parcă aşteptînd ceva.

— Nici asta nu-i treabă ! bombănea pornit moş Evstafi, un om cărunt şi încruntat ca muşchiul ce se prinde vara de copaci. Al'dată, pe timpul lu' Mikolaşka, pentru isprăvi ca astea te plimba prin tot satul, cu ducrurile furate atîrnate de gît şi cu taraful de tingiri după tine !... mai spuse bătrînul, ameninţînd dojenitor cu degetul său uscat pe cineva nevăzut.

— Ia nu le mai măsura pe toate după Mikolaşka !... ţipă omul cel adus din spate şi cu un singur ochi, care venise cu vestea despre japonezi. Omul se tot zbuciuma să dea din mîini, dar fiind strîmtoare nu izbutea, şi asta îl făcea şi mai furios. Văz că tot dai zor cu Mikolaşka... S-a dus vremea ceea... s-a dus... şi n-o mai poţi întoarce !

— Mikolaşka, ne-Mikolaşka, păi nici aşa nu se mai poate ! susţinea moşul cu îndărătnicie. Şi aşa hrănim toată şleahta asta. Că nici să-i prăsim pe hoţi nu ne dă mîna.

— Cine zice să-i prăsim ? Nimeni nu-i apără. Poate chiar tu îi prăseşti... insinuă chiorul, cu gîndul la fiul moşneagului, care dispăruse fără urmă de vreo zece ani. Numai că şi aici trebuie o măsură. Flăcăul ăsta luptă poate de şase ani, ce, n-are şi el voie să se bucure de un pepene ?

— Ce i-o fi venit de s-a apucat de pozne ? vorbi cu nedumerire un altul. Dumnezeule mare, măcar de-ar fi fost ceva mai acătării la mijloc... Aşa să fi venit la mine, că-i umpleam sacul vîrf, fără să mă uit. Na, poftim, că

noi dăm şi la porci pepene şi pentru un om de treabă n-are de ce să ne pară rău !...

Ţăranii vorbeau fără răutate. Cei mai mulţi erau de aceeaşi părere într-o privinţă : anume că vechea rînduială nu mai e bună şi că lucrurile trebuie luate într-altfel.

— Să hotărască singuri cu preşedintele !... strigă cineva. Noi n-avem de ce ne vîrî în ciorba asta.

Levinson se ridică din nou şi bătu în masă.

— Ei, tovarăşi, să vorbim pe rînd, spuse el încet dar lămurit, încît îl auziră cu toţii. Dacă vorbim toţi o dată, n-ajungem la nimic. Morozka unde e ?... Ia, vină încoace... adăugă el încruntîndu-se, şi toţi ochii se întoarseră spre locul unde stătea curierul.

— Eu văd şi de-aici, îngînă Morozka abia auzit.

— Haide, haide... îl împinse din spate Dubov.

Morozka şovăia. Levinson se aplecă înainte şi, prinzîndu-l ca într-un cleşte în privirea lui neclintită, îl smulse din mulţime ca pe un cui.

Cu capul plecat şi fără să se uite la nimeni, curierul îşi făcu loc pînă la masă. Îl treceau toate sudorile, iar mîinile îi tremurau. Simţind atîtea sute de ochi curioşi aţintiţi asupră-i, vru să ridice capul, dar privirea i se izbi de faţa neîndurătoare a lui Goncearenko, acoperită de pîsla aspră a bărbii. Artificierul căta la el compătimitor şi în acelaşi timp cu mustrare. Morozka îşi pierdu cumpătul, se întoarse spre fereastră şi încremeni cu ochii pironiţi în gol.

— Ei, acum putem sta de vorbă, spuse Levinson uimitor de încet, întocmai ca şi mai înainte, dar în aşa fel încît îl auzi toată adunarea, chiar şi oamenii ce stăteau afară. Cine ia cuvîntul ? Îmi pare că tu voiai, unchieşule ?

— Eu ce să mai spun, se fîstîci moş Evstafi. Păi vorbirăm şi noi, aşa ca între noi...

— Nu-i mare lucru de spus, hotărîţi singuri ! strigară ţăranii.

— Ia dă-mi mie cuvîntul, moşule... izbucni pe neaşteptate Dubov, cu o forţă tainică, stăpînită, privind spre moş Evstafi de unde şi greşeala de a se adresa lui Levinson cu „moşule". În glasul lui Dubov răsună ceva care făcu toate capetele să se întoarcă tresărind spre el.

Comandantul de pluton își croi drum cu coatele pînă la masă și se așeză lîngă Morozka, acoperindu-l pe Levinson cu făptura lui masivă.

— Să hotărîm singuri?... Vă e frică, ai? tună el cu mînie și patimă, spintecînd aerul cu pieptul. Fie, vom hotărî singuri! și se aplecă iute către Morozka. străpungîndu-l cu ochii lui arzători. Tu, Morozka, zici că ești de-al nostru... miner? întrebă Dubov încordat și usturător. U-u... sînge spurcat, gogoman din Sucean... tu nu vrei să fii de-al nostru? Te ții de prostii, faci de rîs neamul cărbunarilor? Bine!... Cuvintele acestea se prăvăliră peste tăcerea din încăpere cu un uruit greu, metalic, ca sunetul antracitului în cădere.

Alb ca varul, Morozka se uită țintă în ochii lui, simțind cum inima i se prăbușește, ca o pasăre rănită.

— Bine! repetă Dubov. Fă-ți de cap! Să vedem cum ai să te descurci fără noi! Fiindcă noi trebuie să-l gonim! o scurtă el deodată, întorcîndu-se brusc către Levinson.

— Ia seama, nu sări peste cal! vorbi unul dintre partizani.

— Ce? întrebă Dubov amenințător, și făcu un pas înainte.

— Da' isprăviți odată, dumnezeule... îngăimă plîngăreț, dintr-un colț, un glas speriat de bătrîn.

— Dubov... Dubov... spuse Levinson liniștit, apucîndu-l de mînecă. Dă-te puțin la o parte, că nu văd oamenii.

Dubov se dezumflă deodată, glasul i se curmă, și rămase tăcut, clipind fîstîcit.

— Cum o să-l gonim dintre noi pe nătărăul ăsta? vorbi Goncearenko, înălțîndu-și deasupra mulțimii capul creț și fața lui arsă de soare. Eu nu-l apăr, pentru că aici nu poți fi taler cu două fețe. A făcut băiatul o prostie — și eu mă ciorovăiesc cu el aproape-n fiece zi... da' trebuie să recunosc că e un bun luptător. Ce-i al lui e-al lui. Am făcut cu el tot frontul din Ușuri, în primele linii; e de-al nostru, nu te-ar trăda și nu te-ar vinde.

— De-al nostru!... îl întrerupse cu amărăciune Dubov. Păi crezi că noi nu-l socotim de-al nostru? Ne-am afumat în aceeași gaură... e-a treia lună că dormim sub aceeași manta! Și-aici orice lepădătură, își aminti el de Cij, cel cu glasul mieros, se-apucă să-ți dea lecții.

— Iacă, aici am vrut să ajung şi eu, reluă Goncearenko, uitîndu-se pieziş şi cu uimire la Dubov (credea că ocara acestuia îl ţinteşte pe el). Nu se poate în ruptul capului să lăsăm ca isprava asta să nu aibă nici o urmare pentru făptaş, dar nici să-l gonim aşa, deodată, nu e o socoteală, prea ne-am pripi. Părerea mea este să-l întrebăm chiar pe el ! şi spintecă aerul, lovind puternic cu muchia palmei în bancă, de parcă în felul acesta ar fi despărţit tot ce era străin şi de prisos, de tot ce era al lui şi drept.

— Adevărat ! Să-l întrebăm chiar pe el... Să ne spună el singur dacă îşi dă seama ce-a făcut !

Dubov, care începuse să-şi croiască drum prin mulţime spre locul său, se opri şi se uită iscoditor la Morozka. Acesta privea în jur nedumerit, frămîntîndu-şi tulburat poala bluzei, între degetele-i nădușite.

— Spune aşa cum te taie capul.

Morozka aruncă o uitătură spre Levinson.

— Păi oare eu... începu el încet şi tăcu, negăsind cuvintele nimerite.

— Vorbeşte, vorbeşte... îl îmbărbătară cei din jur.

— Păi oare eu... aş fi făcut aşa ceva... Şi, cum nu află cuvîntul potrivit, tăcu din nou, arătînd din cap spre Reabeţ. Eh, pepenii ăia... aş fi făcut eu oare aşa ceva dacă m-aş fi gîndit... răutate sau altcumva ? Că noi toţi, vorba aia... de mici copii... se ştie... şi uite şi eu... şi ce-a zis Dubov, cum că eu, pe toţi băieţii noştri îi... Adică tocmai eu, fraţilor ! — izbucni el din adîncul rărunchilor şi, avîntîndu-se înainte cu toată făptura lui, se apucă de piept, iar din ochi îi ţîşni o lumină caldă şi umedă. D-apăi eu mi-aş da sîngele pentru oricare dintre voi, picătură cu picătură — damite să vă fac de ruşine sau mai ştiu eu ce !...

O seamă de zgomote pătrunseră de afară, de pe uliţă, în încăpere : undeva, dinspre Snitkino lătra un cîine şi cîntau nişte fete ; alături, la popa, se auzea un bocănit cadenţat şi înfundat ca de pisălău într-o piuliţă. „Învîrteşteee, mă !“ striga o voce prelung, la bac.

— Ei, cum să mă pedepsesc singur ?... începu iar Morozka cu durere, dar mai sigur de sine şi cu mai puţină sinceritate decît înainte. Pot doar să-mi dau cuvîntul... de miner... E cea mai bună chezăşie că n-am să-mi mai dau în petic.

— Şi dacă nu-ţi ţii cuvîntul? întrebă, prevăzător, Levinson.

— Ba o să mi-l ţin... — şi Morozka îşi încreţi faţa, ruşinîndu-se de ţărani.

— Dar dacă nu-l ţii?

— Atunci să-mi faceţi ce vreţi... puteţi să mă şi împuşcaţi...

— O să te împuşcăm, să ştii! făgădui aspru Dubov, dar ochii lui străluceau acum drăgăstos şi ironic, fără urmă de mînie.

— Atunci, gata cu asta! strigară oamenii din bănci.

— Asta fuse toată treaba... prinseră glas ţăranii între ei, bucuroşi că adunarea aceasta tărăgănată e pe sfîrşite. Pentru nimica toată ne lungim un an...

— Să rămînem la hotărîrea asta, ce ziceţi? Alte propuneri nu sînt?

— Da' isprăveşte o dată, diavole! izbucniră partizanii, nemaistăpînindu-se după încordarea de adineauri. Şi aşa ni s-a urît... Vrem să halim. Ne ghiorăie maţele de foame!

— Nu, staţi puţin! vorbi Levinson, ridicînd mîna, şi îşi mijii ochii, calm. Chestiunea asta e lichidată, acum avem alta...

— Ce-o mai fi, măi?!

— Eu socot că trebuie să adoptăm o rezoluţie... şi se uită deodată în jur — da' uite că nici secretar n-avem... rîse el mărunt şi blajin. Ia vino încoace, Cij, şi scrie... Propunem următoarea rezoluţie: În timpul liber, între operaţiunile militare, să nu se umble haihui prin sat, ci să se dea ajutor gospodarilor, fie şi într-o măsură cît de mică... Levinson vorbi pe un ton foarte hotărît, ca şi cum ar fi fost convins că nu se va găsi nici un singur partizan care să nu dea ajutor ţăranilor.

— Păi noi nici nu cerem aşa ceva! strigă cineva dintre ţărani.

„S-a prins!" se gîndi Levinson.

— Sst! bă... săriră vreo cîţiva, mai bine ascultă. Adevărat, lasă-i să mai muncească şi ei, că doar n-o să le cadă mîinile!...

— Lui Reabeţ o să-i ajutăm în chip deosebit...

— De ce deosebit? se îngrijorară țăranii. Ce, el e mai cu moț? Nu face cine știe ce muncă, oricare poate fi președinte...

— Hai să terminăm! Să terminăm odată... primim! Scrie acolo că primim!

Partizanii se ridicau grăbiți de la locurile lor și ieșeau grămadă pe ușă fără să mai asculte la ce spunea comandantul.

— E-eh... Vanea! strigă un flăcău ciufulit, cu nasul ascuțit, tropăind mărunțel cu cizmele, și se repezi spre Morozka pe care-l trase zor-nevoie spre ieșire. Odorașul meu drag, copilașul meu drag, mucosule... E-eh! se porni el să joace pe prispă, bătînd cu foc din picioare, și își împinse semeț chipiul cu o mînă spre ceafă, îmbrățișîndu-l pe Morozka cu cealaltă.

— Ia mai du-te-ncolo! zise curierul, îmbrîncindu-l domol.

Levinson și Baklanov trecură repede prin fața lor.

— Straşnic mai e și Dubov ăsta! turuia ajutorul cu însuflețire, împroșcînd cu salivă și dînd din mîini. Dacă i-am stîrni pe el și pe Goncearenko unul împotriva celuilalt! Să vedem care pe care, ce zici?

Levinson, cu gîndurile aiurea, nu-l asculta. Simțea sub tălpi praful moale, pufos.

Morozka rămase în urmă, nebăgat în seamă. Ultimii țărani trecură și ei înainte. Vorbeau liniștit, fără grabă, ca și cum ar fi venit de la muncă, nu de la adunare.

Pe coasta dealului se cățărau luminițele îmbietoare ale caselor, chemînd la cină. În pîcla serii, rîul susura cu sute de glasuri.

„Nu l-am adăpat încă pe Mișka"... tresări îngrijorat Morozka, reintrînd treptat în cercul vieții obișnuite.

În grajd, simțindu-și stăpînul, Mișka necheză încet a nemulțumire, ca și cum ar fi vrut să-l întrebe: „Pe unde mi-ai umblat?" Morozka bîjbîi pe întuneric după coama aspră a calului, apoi îl trase afară.

— Iete-te-l cum se mai bucură! mormăi el, și împinse la o parte botul umed pe care Mișka și-l lipise năzuros de gîtul lui. Tu, mă, nu știi decît să te ții de prostii și ponoasele eu singur le trag...

Levinson

Detaşamentul lui Levinson era în repaus de cinci săptămîni şi se aşezase gospodăreşte : cai, căruţe şi bucătării de campanie în jurul cărora se pripăşiseră dezertori zdrenţăroşi de pe la alte detaşamente, cu care de altfel te puteai uşor înţelege. Oamenii se leneviseră, dormeau mai mult decît trebuie, ba moţăiau chiar şi în post. Veşti îngrijorătoare nu-i îngăduiau lui Levinson să urnească din loc toată această şandrama greoaie. Se temea să nu facă un pas greşit, căci lucruri mereu noi veneau să confirme şi să-i risipească temerile, rînd pe rînd. Se învinui — şi nu o dată — de prea multă prudenţă. Aceasta mai ales atunci cînd se află că japonezii au părăsit Krîlovka şi că cercetaşii n-au dat de urma inamicului pînă la multe zeci de verste de acolo.

Cu toate acestea, în afară de Staşinski, nimeni nu cunoştea şovăielile lui Levinson şi, de altfel, nimeni în detaşament nu şi-ar fi închipuit că poate şovăi : Levinson nu împărtăşea nimănui gîndurile şi temerile lui. Spunea doar cîte un „da" sau un „nu" dinainte chibzuit. Din pricina asta, cu excepţia unor oameni ca Dubov, Staşinski şi Goncearenko, care cunoşteau adevărata lui valoare, el apărea tuturor ca un om deosebit şi dintr-o bucată. Orice partizan şi mai ales tînărul Baklanov, care căuta să semene în toate cu comandantul şi care imita cu sîrg pînă şi felul lui de a fi, gîndea cam aşa : „Vezi bine, eu sînt un păcătos, am multe slăbiciuni, sînt multe lucruri pe care nu le înţeleg şi multe pe care nu le pot birui în mine ; am acasă o nevastă sau o logodnică înţelegătoare şi grijulie de care mi-e dor ; îmi plac pepenii galbeni şi dulci, laptele cu pîinică şi cizmele lustruite ca să dau gata fetele pe la şezători ; dar Levinson e cu totul altfel. Pe el nu-l poţi bănui de asemenea lucruri ; el înţelege şi face totul aşa cum trebuie, nu se ţine după fete, ca Baklanov, şi nu fură pepeni galbeni, ca Morozka ; pentru el nu există nimic altceva decît *cauza*. Din pricina asta e cu neputinţă să n-ai încredere şi să nu te supui unui om atît de neclintit în credinţele lui..."

De cînd Levinson fusese ales comandant, nimeni nu şi-l putea închipui altcumva : fiecăruia i se părea că ceea ce îl caracterizează este tocmai faptul că el comandă detaşamentul. Dacă Levinson le-ar fi povestit că în copilărie l-a ajutat în negoţul cu mobilă veche pe tatăl său, care a visat toată viaţa să se îmbogăţească, că se temea de şoareci şi cînta prost la vioară, fiecare ar fi socotit că face o glumă nelalocul ei. Dar Levinson nu povestea niciodată asemenea lucruri, nu pentru că ar fi fost o fire închisă, ci tocmai fiindcă ştia că trece drept un om „deosebit", fiindcă îşi dădea seama de multe din slăbiciunile sale, precum şi de slăbiciunile celor din jur şi gîndea că nu poţi face pe alţii să te urmeze decît atrăgîndu-le atenţia asupra slăbiciunilor lor, în timp ce pe ale tale le înăbuşi şi le ascunzi. Pe de altă parte, nu încercase niciodată să ia în derîdere faptul că tînărul Baklanov îl imita. La vremea lui, Levinson imitase şi el pe cei care-l învăţaseră şi care i se păreau atunci oameni tot atît de neclintiţi cum părea el astăzi pentru Baklanov. Mai tîrziu se convinsese că oamenii aceştia nu erau chiar aşa cum îi credea el, totuşi le fusese foarte recunoscător. Baklanov nu-şi însuşea numai felul lui de a fi faţă de cei din jur, ci şi bogata lui experienţă de viaţă, tactica de luptă, modul de a lucra, de a se comporta. Levinson ştia bine că felul lui de a se comporta se va pierde cu anii, în timp ce deprinderile sale, întregite de experienţa personală a fiecăruia, vor trece la noi Levinsoni şi noi Baklanovi, iar lucrul acesta era foarte însemnat şi necesar.

...Într-un umed miez de noapte, pe la începutul lui august, sosi la detaşament o ştafetă călare. O trimisese bătrînul Suhovei-Kovtun, şeful comandamentului detaşamentelor de partizani. Bătrînul Suhovei-Kovtun scria că japonezii au atacat localitatea Anucino, unde erau concentrate principalele forţe ale partizanilor, că lîngă Izveostka s-a dat o luptă pe viaţă şi pe moarte, că duşmanul a schingiuit sute de oameni, că el însuşi se ascunde acum într-o cabană vînătorească de iarnă, rănit de nouă gloanţe şi că, pesemne, nu mai are mult de trăit...

Vestea înfrîngerii se răspîndi de-a lungul văii cu o repeziciune sinistră, dar ştafeta i-o luă totuşi înainte. Fiecare curier şimţea că aceasta e cea mai cumplită ştire pe

care o purtase de la începutul luptelor. Neliniștea oamenilor se transmitea și cailor. Caii lățoși ai partizanilor zburau în galop, cu dinții rînjiți, din sat în sat, pe drumeaguri mohorîte, desfundate, împroșcînd din copite stropi mari de noroi...

Levinson primi ștafeta la unu și jumătate noaptea și după o jumătate de ceas, ocolind Krîlovka, plutonul călare al ciobanului Meteliță se împrăștie în evantai pe cărările tainice ale Sihote-Alinului, răspîndind această veste neliniștitoare printre detașamentele sectorului de luptă Sviaghinsk.

Timp de patru zile, Levinson adună informații disparate de pe la celelalte detașamente, iar mintea lui lucră înfrigurată și totodată pe bîjbîite, ca și cum ar fi ascultat cu încordare. Cu oamenii însă vorbea liniștit ca și mai înainte, își mijea a batjocură ochii lui albaștri, neobișnuiți pe acele meleaguri, îl necăjea pe Baklanov pentru „cobza" cu „prăpădita de Marusia", iar o dată, cînd Cij, care de frică prinsese curaj, îl întrebă de ce nu întreprinde nimic, Levinson îi dădu prietenește un bobîrnac peste frunte și-i spuse că asta „nu-i treabă pentru o minte de păsărică". Prin întreaga sa atitudine, Levinson voia parcă să arate oamenilor că înțelege foarte bine de unde a pornit totul și încotro merge, că nu e vorba de nimic neobișnuit sau înspăimîntător, și că el, Levinson, are pregătit de multă vreme un plan precis și fără greș care va salva situația. În realitate, nu numai că nu avea nici un plan, dar se simțea pierdut ca un școlar căruia i se cere să rezolve dintr-o dată o problemă cu o mulțime de necunoscute. Mai aștepta vești de la oraș unde trimisese un partizan, pe Kanunnikov, cu o săptămînă înainte de sosirea acestei ștafete alarmante.

Acesta se întoarse la cinci zile după primirea ștafetei, cu barba perie, ostenit, flămînd, dar șiret nevoie mare și la fel de roșcat ca și în clipa plecării de la detașament, căci în privința asta nimic nu-l putea schimba.

— În oraș ai noștri au suferit un eșec, Kreiselman este la închisoare... spuse Kanunnikov, scoțînd te miri cum o scrisoare din mînecă, cu îndemînarea unui măsluitor de cărți, și zîmbi din vîrful buzelor : nu era vesel — nici pomeneală de așa ceva, dar el nu putea vorbi fără să zîmbească. La Vladimiro-Alexandrovsk și pe Olga — o debar-

care japonează... tot Suceanul e nimicit. Eh, da' şi tutunul e cu cîntec. Poftim... şi-i întinse lui Levinson o ţigară cu un capăt aurit, aşa încît nu se putea înţelege dacă acest „poftim" se referă la ţigară ori la veştile proaste pe care le adusese.

Levinson aruncă o privire asupra adreselor, vîrî un plic în buzunar, iar pe celălalt îl desfăcu. Scrisoarea confirma spusele lui Kanunnikov. Printre rîndurile oficiale şi voit încurajatoare se citea însă limpede amărăciunea înfrîngerii şi a neputinţei.

— E de rău, ai ?... întrebă, pătruns de grijă, Kanunnikov.

— Aşa şi aşa... Da' cine-a scris scrisoarea ? Sedîh ? Kanunnikov încuviinţă din cap.

— Se cunoaşte, ăsta scrie întotdeauna pe paragrafe... şi Levinson sublinie ironic cu unghia „Paragraful IV : Probleme la ordinea zilei", apoi mirosi ţigara. Prost tutun, nu ? Dă-mi s-aprind... Bagă de seamă, cînd te duci la băieţi nu-ţi da drumul la gură... despre debarcare şi despre celelalte... Da' lulea mi-ai cumpărat ? şi, fără să-l asculte pe Kanunnikov care explica de ce nu i-a luat pipă, se cufundă din nou în citirea scrisorii.

Paragraful „Probleme la ordinea zilei" avea cinci puncte, dintre care patru i se părură lui Levinson cu neputinţă de îndeplinit. Al cincilea punct glăsuia astfel : ...„Ceea ce se cere acum în primul rînd de la comandanţii detaşamentelor de partizani, şi lucrul acesta trebuie obţinut cu orice preţ — este să se menţină unităţi de luptă, dacă nu mari, în orice caz puternice şi disciplinate, în jurul cărora, în viitor..."

— Cheamă-i încoace pe Baklanov şi pe şeful aprovizionării, spuse numaidecît Levinson. Şi puse scrisoarea în porthart, fără să mai citească ce avea să se petreacă în viitor, în jurul unităţilor de luptă. De undeva, dintr-un vălmăşag de probleme, se desprindea una, „cea mai importantă". Levinson aruncă ţigara care i se stinsese între buze şi începu să bată darabana cu degetele în masă... „Să se menţină unităţi de luptă..." Nu putea cu nici un chip să priceapă asta, gîndul acesta îi stăruia în minte doar ca nişte cuvinte disparate scrise cu creionul chimic pe o hîrtie liniată. Descoperi maşinal cu mîna şi cealaltă scrisoare. Se uită la plic şi îşi aminti că este de la soţia lui. „Asta mai tîrziu, se gîndi

el, şi ascunse din nou plicul. Să se menţină u-ni-tăţi de lu-ptă."

Cînd veni Baklanov cu şeful aprovizionării, Levinson ştia limpede ce au de făcut, el şi oamenii de sub ordinele lui ; vor face *tot* ce le va sta în putinţă pentru a menţine detaşamentul ca unitate de luptă.

— Curînd va trebui să plecăm de aici, începu Levinson. Totul e-n ordine ? Şeful aprovizionării să-şi spună cuvîntul...

— Da, şeful aprovizionării ! repetă ca un ecou Baklanov, şi îşi potrivi cureaua cu un aer atît de sever şi de hotărît, încît ai fi zis că ştie dinainte ce va urma.

— Eu ce să zic, nu din pricina mea o să întîrzie lucrurile, eu sînt totdeauna gata... Numai că, ce facem cu ovăzul ?... Şi şeful aprovizionării începu să vorbească amănunţit despre ovăz, că a prins umezeală, despre sacii rupţi, despre caii bolnavi, despre „imposibilitatea de a ridica tot ovăzul" ; pe scurt, înşiră o mulţime de lucruri care arătau lămurit că nu este pregătit de nimic şi că în general socoteşte orice deplasare drept un proiect fantezist şi dăunător. În timp ce vorbea, se ferea să se uite la comandant, îşi încreţea faţa ca sîcîit de o durere, clipea şi icnea mereu, convins dinainte că nu o va scoate la capăt.

— Vorbeşti prostii... mormăi Levinson, prinzîndu-l de un nasture de la bluză.

— Nu, zău, Osip Abramîci, mai bine ne-am întări aici...

— Să ne întărim ?... Aici ?... Levinson clătină din cap, cu aerul că-l compătimeşte pentru naivitatea lui. Şi uite, ai început să încărunţeşti ! Cu ce gîndeşti tu, cu capul ?

— Eu...

— Nici o vorbă ! apăsă comandantul, trăgîndu-l de nasturele bluzei, apoi adăugă hotărît şi convingător : — Să fii gata în orice moment. E clar ? Baklanov, iei chestiunea asta în seama ta... — şi deodată dădu drumul nasturelui. Ruşine !... Ce-mi tot spui mie de saci — astea-s fleacuri ! Ochii lui căpătară o răceală de gheaţă şi sub privirea aceasta aspră, şeful aprovizionării se convinse definitiv că argumentele cu sacii sînt pe drept cuvînt nişte fleacuri.

— Da, desigur... e limpede... nu asta-i important..., bolborosi el, gata acum să care ovăzul cu propria-i spinare, în cazul cînd comandantul ar găsi-o necesar. Ce poate să

ne împiedice! Ce, e mare lucru? Chiar şi azi, rînduiesc totul în doi timpi şi trei mişcări.

— Aşa, aşa... rîse Levinson, bine, bine, du-te! Şi-l împinse uşurel din spate. Dar bagă de seamă, să fii pregătit în orice moment.

„Şireată putoare!" gîndi cu ciudă şi admiraţie şeful aprovizionării, ieşind din odaie.

Spre seară, Levinson convocă sovietul detaşamentului şi pe comandanţii de plutoane.

Veştile lui fură primite în mod diferit. Dubov rămase tăcut toată seara, ciupindu-şi din cînd în cînd mustaţa deasă şi pleoştită. Se vedea că este din capul locului de acord cu Levinson. Cel care se împotrivi cu înverşunare plecării fu Kubrak, comandantul plutonului doi. Acesta era cel mai bătrîn, cel mai merituos şi cel mai mărginit comandant din întreg judeţul. Nimeni însă nu-l susţinu: Kubrak era originar din Krîlovka şi fiecare înţelegea că în el vorbesc păşunile meleagurilor natale şi nu interesele cauzei.

— Basta! Stop!... îi curmă vorba ciobanul Meteliţa. E timpul să uităm de fustele muiereşti, nene Kubrak! Ca întotdeauna, se înflăcără de propriile-i cuvinte şi lovi cu pumnul în masă, iar sudoarea îi broboni pe negîndite faţa ciupită de vărsat. Aici o să ne sugrume ca pe nişte pui de găină. Stop şi basta!... Vorbind aşa, începu să alerge prin odaie, tîrşindu-şi cizmele de blană miţoasă şi lovind cu cravaşa în dreapta şi în stînga, de răsturnă vreo cîteva scaune.

— Mai încet, mai încet, că oboseşti repede! zise sfătos Levinson, dar în sinea lui admira mişcările iuţi ale acestui trup voinic şi mlădios ca un bici împletit din curele. Omul acesta nu putea sta o clipă liniştit, era numai foc şi mişcare, iar în ochii lui de pasăre de pradă ardea necontenit o sete nemăsurată de a urmări sau a se lupta cu duşmanul.

Meteliţa expuse planul lui de retragere, din care se vedea că mintea lui înfierbîntată nu se teme de spaţiile întinse şi că lui nu-i lipsea spiritul de orientare militar.

— Are dreptate!... straşnic îi mai lucrează tărtăcuţa! exclamă Baklanov entuziasmat şi puţin cam gelos de zborul prea îndrăzneţ în care se avîntase închipuirea nezălogită a lui Meteliţa. Mai ieri, alaltăieri stătea şi păştea caii, da'

nu-i de mirare dacă peste vreo doi ani o să ne comande pe toţi.

— Meteliţa ?... Ehei !... Păi ăsta-i o comoară ! întări Levinson. Numai bagă de seamă să nu ţi se urce la cap...

Folosindu-se însă de aceste discuţii aprinse, în care fiecare se simţea mai deştept decît ceilalţi şi nu asculta pe nimeni, Levinson înlocui planul propus de Meteliţa, cu planul său — mai simplu şi mai prevăzător. Şi o făcu cu atîta dibăcie şi discreţie, încît noua propunere fu votată ca venind de la Meteliţa şi acceptată de toţi.

În scrisorile de răspuns către oraş şi către Staşinski, Levinson anunţa că în zilele următoare va muta detaşamentul în satul Sibişi, în susul Irohedzei, dar hotăra ca pînă la noi ordine spitalul să rămînă pe loc. Pe Staşinski îl cunoştea încă de la oraş şi asta era a doua scrisoare alarmantă pe care i-o scria.

Isprăvi lucrul, noaptea tîrziu. În lampă, gazul era pe sfîrşite. Prin fereastra deschisă pătrundea un miros de umezeală şi de frunze putrede. Se auzea foiala gîndacilor pe după sobă şi sforăiturile lui Reabeţ care dormea în casa vecină. Amintindu-şi de scrisoarea soţiei sale, Levinson turnă gaz în lampă şi se apucă să o citească. Nimic nou, nimic îmbucurător. Ca şi mai înainte, nimeni nu te primeşte la slujbă, ai vîndut tot ce s-a putut, eşti nevoit să trăieşti pe socoteala „Crucii Roşii Muncitoreşti", copiii anemiaţi au scorbut. Şi mai presus de orice, grija nesfîrşită pentru el. Levinson se trase gînditor de barbă şi începu să scrie răspunsul. În prima clipă îşi zise că nu e bine să-şi răscolească gîndurile legate de această latură a vieţii sale, dar încetul cu încetul se lăsă furat de ele, faţa i se destinse şi se trezi deodată că a umplut două pagini cu scrisul lui mărunt şi neciteţ. Şi se găseau în paginile acelea multe cuvinte despre care nimeni nu şi-ar fi închipuit că le cunoaşte şi Levinson.

Apoi, întinzîndu-şi oasele ostenite, ieşi în curte. Dinspre grajd se auzea cum se frămîntă caii la iesle şi trosnirea asurzită a ierbii mestecate. Plantonul dormea dus sub şopron, îmbrăţişîndu-şi puşca. „Ce se întîmplă dacă şi santinelele dorm la fel ?"... se gîndi Levinson. Rămase locului cîteva clipe şi, biruindu-şi cu greu dorinţa să se culce şi el, scoase calul din grajd şi-i puse şaua. Plantonul nu simţi

nimic. Cîinele ! murmură printre dinți Levinson. Îi scoase binișor căciula, o ascunse sub fîn, apoi sări în șa și porni să controleze posturile.

Merse întîi de-a lungul tufișurilor pînă ajunse în preajma izlazului.

— Care ești ? strigă scurt santinela, și se auzi pocnind închizătorul armei.

— De-ai noștri...

— Levinson ? Ce dracu' umbli așa noaptea ?

— Ăi din patrula de noapte au trecut pe-aici ?

— Acum vreun sfert de ceas a fost unul.

— Ceva nou ?

— Deocamdată liniște... N-ai vreun fir de tutun ?

Levinson îi puse în palmă puțină mahorcă, apoi trecu rîul pe la vad și ieși în cîmp.

O lună nouă, cam chioară, îl privi pentru o clipă și din beznă păși parcă spre el tufișurile palide, pline de rouă. Rîul sălta clipocind peste privaluri și auzeai aproape fiecare șuviță de apă cum cade pe piatră. Pe dîmbul din față prinseră deodată să dănțuie patru mogîldețe nedeslușite de călăreți. Levinson se răsuci brusc și se ascunse după tufișuri. Vocile răsunau acum foarte aproape. Recunoscu doi dintre călăreți : erau din patrula de noapte.

— Ia stați puțin ! spuse el, ieșind în drum. Caii se aruncară în lături, fornăind, iar unul, simțind armăsarul lui Levinson, necheză încetișor.

— Mamă, era să ne tragi o sperietură ! făcu cel din față cu glasul tulburat, dar plin de bărbăție. Trr, boală !...

— Cine mai e cu voi ? întrebă Levinson, venind aproape de tot.

— Cercetașii lui Osokin... Japonezii sînt la Marianovka.

— La Marianovka ? tresări Levinson. Și Osokin cu detașamentul lui unde e ?

— La Krîlovka, răspunse unul dintre cercetași. Noi ne-am retras. A fost o luptă cumplită, n-am putut ține piept. Și-am fost trimiși la dumneavoastră să facem legătura. Mîine plecăm spre satele coreene... Și cercetașul se aplecă greoi în șa, ca și cum l-ar fi copleșit povara crudă a propriilor sale cuvinte. S-a dus dracului totul. Am pierdut patruzeci de oameni. Toată vara n-am avut atîtea pierderi.

— Şi vă retrageţi curînd din Krîlovka ? urmă Levinson cu întrebările. Haideţi înapoi, merg cu voi...

...Era aproape de ziuă cînd Levinson se întoarse la detaşament, tras la faţă, cu ochii injectaţi şi cu capul greu de nesomn.

Convorbirea avută cu Osokin confirmă faptul că hotărîrea lui Levinson, anume de a pleca din vreme şi fără să lase vreo urmă, era cea mai bună. Argumentul cel mai convingător era însuşi aspectul detaşamentului lui Osokin, care trosnea din toate încheieturile, întocmai ca un butoi vechi, cu doagele putrezite şi cercurile ruginite, în care cineva a izbit zdravăn cu muchia toporului. Oamenii nu mai ascultau de comandant, umblau brambura prin curţile ţăranilor, mulţi erau beţi. Lui Levinson îi rămăsese lămurit în minte unul slăbănog şi zbîrlit, care şedea pe marginea drumului, cu ochii tulburi, pironiţi în pămînt şi, cufundat într-un fel de desperare oarbă, slobozea cartuş după cartuş, în pîcla alburie a dimineţii.

Ajuns acasă, Levinson trimise numaidecît scrisorile la destinaţie, fără să spună însă nimănui că plecarea din sat e hotărîtă chiar pentru noaptea următoare.

Duşmanii

În prima scrisoare trimisă lui Staşinski a doua zi după faimoasa adunare a ţăranilor, Levinson împărtăşea acestuia temerile sale şi-i propunea să descongestioneze treptat spitalul, ca să nu aibă o grijă în plus mai tîrziu. Doctorul citi scrisoarea de cîteva ori, clipea neobişnuit de des şi strîngea din dinţi, iar cei din jur, văzîndu-l, fură cuprinşi de o grea îngrijorare. Era ca şi cum din pliculeţul acela cenuşiu pe care doctorul îl ţinea în mîinile lui uscate, ar fi ieşit, şuierînd, însăşi neliniştea lui Levinson, tulburînd pacea ce se cuibărise aici, în fiecare firicel de iarbă, în fiecare suflet.

...Fără de veste aproape, vremea se strică : zilele însorite se împleteau acum cu cele ploioase, iar înalţii arţari negri de Manciuria, simţind parcă înaintea tuturor suflarea toamnei ce se apropia, prinseră să cînte a jale. Bătrîna ciocăni-

toare cu ciocul tuciuriu începu să bată în scoarță cu o furie neobișnuită. Pika deveni trist, tăcut și mai puțin blînd ca înainte. Hoinărea zile întregi prin taiga de unde se întorcea ostenit și posomorît. Dacă se apuca să coasă ceva, așa i se încurca și se rupea. Dacă se apuca să joace dame, pierdea, Avea senzația că suge, printr-un pai subțire, apă clocită de baltă. Oamenii plecau unul după altul spre satele din jur ; își încropeau cîte o bocceluță soldățească pricăjită, zîmbeau trist și își luau rămas bun de la fiecare, „dînd mîna". „Sora" le controla pansamentele, apoi îi săruta pe „frățiori" în chip de ultim rămas bun, iar ei plecau spre depărtarea cea necunoscută și gloduroasă, afundîndu-și în mușchi opincile noi...

Cel din urmă pe care-l petrecu Varia fu șchiopul.

— Mergi sănătos, frățioare ! îi spuse ea, sărutîndu-l pe gură. Vezi, dumnezeu te iubește, ți-a pregătit o zi frumoasă... Cată și nu uita de sărmanii de noi...

— Da' dumnezeu ăsta unde e ? rîse batjocoritor șchiopul. Nu-i dumnezeu... nu, nu, păduchele mă-si !

Vru să mai spună ceva hazos, așa cum avea obiceiul, dar o tresărire neașteptată îi trecu peste față și, dînd din mînă a renunțare, se întoarse și porni șontîc-șontîc pe cărare, zăngănindu-și sinistru gamela.

Dintre răniți mai rămăseseră acum doar Frolov, Mecik și Pika ; la drept vorbind, Pika nu avea nimic, numai că nu voia să plece. Mecik, îmbrăcat într-o bluză nouă din piele de măgar, cusută chiar de mîna „sorei", ședea în pat în capul oaselor, sprijinit într-o perină înălțată cu halatul împăturit al lui Pika. Nu mai era bandajat la cap, părul îi crescuse, răsucindu-se în bogate inele bălaie, iar cicatricea de la tîmplă îl făcea să pară mai serios și mai mare de ani.

— Ei, o să te faci bine și tu și-o să ne lași curînd, curînd, spuse trist „sora".

— Păi unde să mă duc ? făcu băiatul șovăitor, și se miră singur de întrebare. Gîndul acesta îl străbătu acum pentru prima oară, stîrnind în el simțăminte nedeslușite deși cunoscute, în care nu intra bucuria. N-am unde să mă duc, adăugă el aspru, încruntîndu-se.

— Asta-i bună !... vorbi Varia cu mirare. Te duci la detaşamentul lui Levinson. Ştii să călăreşti ? Detaşamentul nostru e de cavalerie... Da' lasă, nu-i nimic, o să înveţi.

Se aşeză lîngă el pe pat şi-i luă mîna într-a ei. Mecik nu o privea. Gîndul că mai devreme sau mai tîrziu va trebui totuşi să plece i se păru acum fără nici o noimă şi-i aduse în suflet o cocleală amăruie ca otrava.

— Nu te teme, spuse Varia ca şi cum l-ar fi înţeles. Tare eşti chipeş şi tinerel, dar sfios... Eşti sfios, zău... repetă ea cu duioşie şi, după ce se uită pe furiş în jur, îl sărută pe frunte : era ceva matern în sărutarea ei. — La noi nu-i ca la Şaldîba, îi şopti ea la ureche, fără să-şi sfîrşească vorba începută. La el sînt tot ţărani, la noi mai mult mineri ; băieţi de-ai noştri, cu ei te poţi înţelege... Orişicum, vină mai des pe la mine...

— Şi cu Morozka cum rămîne ?

— Da' cu aia cum rămîne ? Cu aia din poză, îi răspunse ea tot printr-o întrebare, şi se depărtă rîzînd, fiindcă Frolov întoarse capul la ei.

— Nici habar nu mai am de ea... Am rupt poza, adăugă băiatul grăbit. Ce, ai văzut-o atunci ?

— Bine... Păi, cu Morozka al meu, e şi mai puţin... s-a cam învăţat el. Că, vorba aia, nici el nu-şi pierde vremea... Lasă, nu te pierde cu firea... tu vină cît mai des, asta e. Şi să nu ierţi la nimeni nimic... să nu te laşi. Nu trebuie să-ţi fie teamă de băieţii noştri. Ce-i drept, sînt ei cam colţoşi, de-ţi apucă un deşt în gură, rămîi fără el, d-asta să nu te sperie, că aşa-s ei numa' la vedere. Învaţă să-ţi arăţi şi tu colţii...

— Păi ce, tu ţi-i arăţi ?

— Eu cu ei am doar socoteli d-alea muiereşti. Şi poate că nici nu-i nevoie să mi-i arăt : puterea mea e în dragoste. Bărbatul nu poate fără asta... Numai că tu n-o să fii în stare, adăugă ea, după puţin timp, apoi, aplecîndu-se din nou spre el, şopti : Poate că tocmai de asta te iubesc... nu ştiu.

„E adevărat, nu sînt de loc îndrăzneţ, se gîndi Mecik, punîndu-şi mîinile sub cap şi privind neclintit spre cer. Oare n-am să fiu în stare ? Într-un fel trebuie totuşi... alţii ştiu cum..." Acum nu-şi mai dăruia gîndurile tristeţii jalnice şi singurătăţii, ca mai înainte. Începea să privească

lucrurile dintr-un alt punct, cu alți ochi. Asta fiindcă în mersul bolii lui avusese loc o cotitură spre bine : rănile se închideau repede, iar trupul i se înzdrăvenea și se împlinea. Și totul mulțumită pământului — pământului aceluia care mirosea a spirt și a furnici, și mulțumită Variei, mulțumită ochilor ei simțitori și fumurii ; ea vorbea întotdeauna din inimă și trebuia să o crezi.

„...Într-adevăr, de ce m-aș descuraja ? se gîndea Mecik, și i se părea că nu mai există nici un motiv de descurajare. Trebuie de la bun început să mă impun ca egal și să nu mă las înfruntat de nimeni... să nu mă las — bine a mai spus Varia ! Oamenii de pe-aici sînt altfel, trebuie să mă schimb și eu. Și-am s-o fac ! își zise el cu o tărie neobișnuită, simțind o recunoștință aproape filială față de Varia, pentru cuvintele ei, pentru blîndețea și dragostea ce-i arătase. Atunci totul va fi altfel și cum am să mă întorc la oraș, n-o să mă mai recunoască nimeni, voi fi cu totul alt om..."

Gîndurile i se îndreptară deodată în altă parte, avîntîndu-se înainte, spre zilele senine ale viitorului : deveniră ușoare și se destrămau de la sine, pe rînd, întocmai ca norii trandafirii și liniștiți ce pluteau pe cerul poienii din taiga. Se vedea întorcîndu-se cu Varia la oraș, într-un vagon de tren cu geamurile lăsate și legănat de hurducarea roților ; aplecați pe fereastră, ei doi vor privi la aceiași nori trandafirii plutind pe deasupra munților abia profilați în zarea depărtată. Vor sta amîndoi la fereastră strînși unul lîngă altul, Varia îi va spune cuvinte blînde, iar el îi va mîngîia cosița, și cosița ei va fi aurie ca o amiază... În gîndurile lui, Varia nu mai era femeia cu umerii aduși care împingea la vagonete în mina nr. 1, fiindcă gîndurile nu-i mai erau legate de realitate, ci de ceea ce visa el să vadă împlinindu-se.

...Peste cîteva zile sosi de la detașament o a doua scrisoare, adusă de Morozka. Sosirea lui iscă mare tulburare, căci curierul țîșni din taiga cu țipete și chiote răsunătoare, ridicîndu-și armăsarul în două picioare și strigînd ceva de neînțeles. Făcea toate acestea din prisosul lui de vitalitate și... pur și simplu ca să-i facă pe ei să rîdă.

— N-ai astîmpăr, diavole ! îl mustră Pika speriat, cu o voce tărăgănată. Aici moare un om, arătă el spre Frolov, și tu zbieri cît te ține gura...

— A-a... taică Serafim ! zise Morozka în chip de bineţe. Avem onoarea să vă salutăm !

— Eu nu mi-s popă şi mă cheamă F-feodor... se supără Pika : în ultimul timp se supăra des, devenind caraghios şi vrednic de milă.

— Nu-i nimic, Fedosei, nu te bosumfla că-ţi cade părul... Consoartei — toată cinstea ! o salută el pe Varia, scoţîndu-şi chipiul şi înfundîndu-l pe capul lui Pika. Nu te supăra Fedosei, îţi stă bine. Numai ridică-ţi pantalonaşii, că-ţi atîrnă ca la o sperietoare de ciori şi asta nu-i „civilizat" !

— Ce ? Trebuie să ne strîngem boarfele ? întrebă Staşinski, desfăcînd plicul. Să treci pe urmă pe la baracă după răspuns, adăugă el, ferind scrisoarea de Harcenko, care îşi lungea gîtul peste umărul doctorului, mai, mai să şi-l rupă.

Varia stătea în faţa lui Morozka mozolindu-şi şorţul în mîini şi, pentru prima dată, se simţi încurcată înaintea bărbatului.

— De ce n-ai mai venit de atîta vreme ? întrebă ea cu o nepăsare prefăcută.

— Te pomeneşti că ţi-a fost dor de mine, ai ? făcu el batjocoritor, simţind înstrăinarea ei de neînţeles. Nu-i nimic, acuma te poţi bucura în voie de mine. Iacă, o să mergem în pădure... aici tăcu o clipă şi apoi adăugă veninos : să suferim...

— N-ai altceva mai bun de făcut ? vorbi ea rece, fără să-l privească, cu gîndul la Mecik.

— Dar tu ?... i-o întoarse Morozka, jucîndu-se cu cravaşa şi aşteptînd.

— Nu e pentru prima oară, că doar nu sîntem străini...

— Atunci, mergem ?... întrebă el prevăzător, fără să se mişte din loc.

Varia lăsă şorţul din mîini şi, aruncîndu-şi cozile pe spate, o luă înainte pe cărare, călcînd cu o nepăsare voită şi stăpînindu-se să nu se uite spre Mecik. Ştia că el o urmăreşte cu o privire jalnică şi pierdută şi că nu va înţelege nicicînd, că ea nu face decît să-şi îndeplinească o plicticoasă îndatorire.

Se aştepta dintr-o clipă într-alta ca Morozka să o îmbrăţişeze, dar el rămînea în urmă. Merseră aşa multă vreme, în tăcere, departe unul de altul.

În cele din urmă ea își pierdu răbdarea și se opri, privindu-l mirată, în așteptare. El se apropie, dar n-o îmbrățișă.

— Ce-mi tot umbli așa cu șoalda, măi, fato! izbucni el deodată, cu un glas răguşit și răspicat. Te-ai încurcat, ai?

— Ia ascultă, mă descoși? zise ea, săltîndu-și capul, și-l privi drept în ochi, răzvrătită și dîrză.

Morozka știa dintotdeauna că, în lipsa lui, Varia se ține cu alții, așa cum făcuse și înainte să se mărite. Aflase asta din prima zi de viață comună, cînd, dimineața, trezindu-se din beție, cu capul greu să-i plesnească, văzuse pe jos, într-un morman de trupuri, pe „jumătatea lui legitimă", care dormea îmbrățișată cu roșcovanul Gherasim de la mina nr. 4. Dar și atunci, și în zilele ce-au urmat, el rămînea cu totul nepăsător față de aceste lucruri. În realitate nu cunoscuse niciodată adevărata viață de familie și, în ce-l privește, nici nu se simțea om însurat. Însă, gîndul că ibovnicul nevestei lui ar putea fi unul ca Mecik îi apăru ca o mare jignire.

— S-ar putea ști și cu cine? întrebă el cu o politețe voită, înfruntîndu-i privirea cu un rîs ușurel, parcă nepăsător și calm, din grija de a nu arăta că se simte jignit. Cu papă-lapte ăla?

— Și dacă ar fi papă-lapte...

— Mda, nu e rău, e curățel, încuviință Morozka, o să fie mai dulce. Numa' vezi de-i coase niște batiste, ca să-i poți șterge mucii.

— Dacă o fi nevoie, o să-i cos și o să i-i șterg... Chiar eu o să-i șterg, auzi? i-o întoarse ea, apropiindu-și fața de a lui, și începu deodată să vorbească repede, zbuciumată. Ce tot faci pe grozavul, la ce mi te tot voinicești atîta? În trei ani n-ai fost în stare să-mi faci un copil... numai gura-i de tine... Voinic de paie!

— Ușor de zis să-ți fac un copil, cînd aici lucrează un pluton întreg... Și nu țipa, știi! îi reteză el vorba, că de nu...

— De nu, ce? îl înfruntă ea. Vrei poate să mă bați? Încearcă, s-o văd și pe asta...

Morozka, plin de mirare, de parcă gîndul acesta ar fi fost o descoperire neașteptată pentru el, dădu să ridice cravașa, dar se lăsă păgubaș.

— Nu, n-am să te bat... spuse el șovăitor și cu părere de rău, ca și cum s-ar fi întrebat încă dacă n-ar trebui să-i tragă totuși o mamă de bătaie. Ți-ar prinde bine, nu-i vorbă, dar nu-s deprins să dau în muieri. Ce să-i faci, urmă el, și-n glas i se furișă o mlădiere pe care ea nu o cunoștea, trăiește cum îți place. Poate ajungi cucoană... Apoi întorcîndu-se brusc, porni cu pași mari spre baracă, retezînd cu cravașa florile din cale.

— Ascultă, stai puțin! izbucni ea, cuprinsă de milă. Vanea!...

— Nu-mi trebuie ce cade de la masa boierilor, spuse el tăios, mai bine să adune ei ce cade de la mine...

Ea șovăi, întrebîndu-se dacă să alerge sau nu după el, dar rămase locului. Așteptă pînă pieri după cotitura cărării și atunci, trecîndu-și limba peste buzele uscate, porni încet în urma lui.

Văzîndu-l că se întoarce prea repede din taiga (curierul mergea încruntat, dînd din mîini și legănîndu-se greoi), Mecik înțelese că între Varia și Morozka „n-a fost nimic" și își dădu seama că el, Mecik, este pricina. Îl cuprinse o bucurie stînjenitoare, apoi îl străbătu un simțămînt de vinovăție neîntemeiată și fără rost, încît îi era teamă să întîlnească privirea nimicitoare a lui Morozka.

Armăsarul lățos al acestuia păștea liniștit chiar lîngă patul lui, încît băiatul îl auzea cum rupe iarba cu dinții. Curierul părea că se îndreaptă spre cal, dar în realitate era mînat de o putere întunecată și hîdă anume spre Mecik. Totuși, stăpînit de o nepotolită mîndrie și de un dispreț fără margini, își ascundea pînă și sieși acest lucru. Cu fiecare pas al lui Morozka, Mecik simțea cum crește în el vinovăția și cum i se spulberă orice bucurie. Îl privea cu teamă, iar ochii lui, care nu mai puteau să se desprindă de pe omul care se apropia, se afundau tot mai mult în orbite. Curierul își înhăță calul de frîu, însă calul îl împinse cu botul, întorcîndu-l parcă înadins spre Mecik, căruia îi îngheță răsuflarea sub privirea lui străină și grea de ură.

În aceste cîteva clipe se simți atît de stînjenit și de umilit, încît se pomeni deodată că mișcă mutește din buze, fiindcă nu era în stare să scoată o vorbă.

— Așa, stați acolea în spatele frontului ! vorbi Morozka plin de ură, lăsîndu-se purtat de gîndurile lui întunecate, fără să țină seama de lămuririle negrăite ale lui Mecik. V-ați pus la bluze de piele...

Gîndul că Mecik și-ar putea închipui că furia îi vine din gelozie îl umplu de ciudă, deși nici el singur nu-și dădea seama de adevărata pricină, și scăpă o înjurătură lungă și urîtă.

— De ce înjuri ? izbucni Mecik, care se simți pe neașteptate ușurat de înjurătura lui Morozka. Eu nu stau în spatele frontului, eu am picioarele rupte..., spuse el mîndru și tremurînd de mînie : în clipa aceea era convins că picioarele îi sînt rupte și i se părea că nu el, ci Morozka e îmbrăcat în bluză de piele. Cunoaștem noi oamenii de front ca tine, adăugă el, înroșindu-se, și aș avea și eu ce să-ți spun... dar, din nenorocire, îți sînt îndatorat...

— Aha-a, te roade ? urlă Morozka, aproape sărind în sus, refuzînd să asculte și să înțeleagă noblețea lui Mecik. Ai uitat că te-am scos din foc ?... Vă scoatem spre nenorocirea noastră... strigă el cît îl ținea gura, de parcă în fiece zi ar fi scos răniți „din foc", așa cum ai scoate niște castane. Spre nenorocirea noastră ! Uite, unde ne stați ! și se pocni peste ceafă cu o învîrșunare nemaipomenită.

Stașinski și Harcenko ieșiră în goană din baracă ; pînă și Frolov întoarse capul, cu uimire și durere.

— De ce țipați ? întrebă Stașinski, clipind dintr-un singur ochi cu o repeziciune sinistră.

— Unde-i cinstea mea ?! strigă Morozka drept răspuns la vorba lui Mecik. Uite unde-i cinstea mea, uită-te, na, uită-te ! repeta el ca ieșit din minți, făcînd gesturi obscene.

„Sora" și Pika, care se iviseră deodată din taiga, venind din direcții diferite, se apropiară într-un suflet, strigînd ceva pe întrecute. Morozka se aruncă într-o clipă pe cal și îl plesni cu cravașa, ceea ce nu făcea decît la mare supărare. Mișka se ridică în două picioare și sări într-o parte ca ars.

— Stai, să iei scrisoarea !... Morozka !... strigă buimăcit Stașinski. Dar curierul se făcuse nevăzut. Iar în desișul cu pacea spulberată, se auzea un tropot turbat de copite îndepărtîndu-se.

Prima mişcare

Drumul venea în goană spre el — panglică mlădie şi nesfîrşită. Crengile îl şfichiuiau nemilos peste faţă, dar Morozka îşi gonea neobosit armăsarul întărîtat, cu sufletul setos de răzbunare, plin de o furie năprasnică şi de jignire, Crîmpeie răzleţe din discuţia absurdă avută cu Mecik — unul mai tăios decît altul — reînviau în mintea-i înfierbîntată şi totuşi lui i se părea că nu şi-a rostit cu destulă tărie dispreţul pe care-l are pentru acest soi de oameni.

Ar fi putut, bunăoară, să-i aducă aminte lui Mecik cum s-a agăţat de el acolo, în lanul de orz, cu mîinile deznădăjduite, şi cum în ochii săi înnebuniţi pîlpîia groaza omului deprins să trăiască între patru pereţi şi care ţine prea mult la biata lui viaţă. Ar fi putut apoi să-şi bată joc cu cruzime de dragostea lui Mecik pentru domnişoara aceea cîrlionţată a cărei poză o mai păstra poate şi acum în buzunarul de la piept, lîngă inimă, şi ar fi putut să cinstească pe această curăţică şi chipeşă domnişoară cu ocări tot una şi una... La acest gînd, Morozka îşi aminti deodată că Mecik s-a „încurcat“ cu nevastă-sa şi că acum nu se mai sinchiseşte pesemne de domnişoara cea dichisită din poză, iar simţămîntul jignirii ireparabile suferită de el luă din nou locul bucuriei aceleia reci pe care i-o dădea triumful asupra adversarului umilit.

...Mişka, jignit la culme de nedreptatea stăpînului său, goni pînă simţi slăbind zăbala ce-i chinuia gura ; şi cum nu se mai auzi îndemnat iarăşi la drum, îşi încetini pasul şi o porni mai departe cu o grabă ostentativă, întocmai ca un om atins pe nedrept în mîndria lui şi care nu şi-a pierdut simţul demnităţii. Nu lua în seamă nici măcar gaiţele din jur, deşi în seara aceea făceau o larmă asurzitoare şi fără nici un rost, ca de obicei, şi deşi i se păreau mai agitate şi mai proaste ca oricînd.

Taigaua se trase pe negîndite în lături în marginea unei păduri de mesteceni, învăluită de razele amurgului, cu luminişuri purpurii, unde soarele te bătea drept în faţă. Locul era primitor, străveziu şi vesel în lumină — cu desăvîrşire străin de agitaţia aproape omenească a gaiţelor ! Mînia lui Morozka se potoli ca prin farmec. Ocările, pe care i le

aruncase sau ar fi vrut să i le arunce lui Mecik în faţă, îşi pierduseră de mult penajul viu colorat de ură şi apăreau acum în toată goliciunea lor : erau fără rost, exagerate, nătîngе. Începea să-i pară rău că s-a legat de Mecik şi că, pînă la urmă şi-a ieşit din fire. Simţea acum că Varia nu-i este chiar atît de indiferentă cum i se părea mai înainte, dar în acelaşi timp avea siguranţa că nu se va mai întoarce niciodată la ea. Şi pentru că Varia era pentru el sufletul cel mai apropiat, fiindcă ea îl lega de viaţa lui din trecut, de miner, cînd trăise „ca toată lumea", cînd totul i se părea simplu şi limpede, acum, despărţindu-se de ea, avea simţămîntul că o perioadă întreagă şi însemnată din viaţa lui s-a sfîrşit şi că o alta nouă trebuia să înceapă.

Soarele arunca din cînd în cînd cîte o privire sub cozorocul lui Morozka : stătea încă deasupra crestei, ca un ochi nepăsător, fără să clipească, şi totuşi, la vremea asta, ogoarele din jur erau îngrijorător de pustii.

Pe postatele în curs de secerat, Morozka văzu snopii de orz neadunaţi, un şorţ de femeie uitat în grabă pe o căpiţă şi o greblă înfiptă cu coada într-un hat. Pe o căpiţă plecată într-o rînă, o cioară tăcea tristă, ca o orfană. Toate acestea rămîneau însă în afara conştiinţei sale. Răvăşind stratul străvechi de colb aşternut peste amintirile lui, Morozka descoperi că nimic din ce vede în jur nu-i redeşteaptă în suflet vreo bucurie şi că totul nu-i pentru el decît un balast blestemat. Se simţi singur şi părăsit. I se părea că pluteşte deasupra unui imens cîmp secerat, a cărui pustietate îngrijorătoare subliniază şi mai puternic singurătatea lui.

Un tropăit mărunt de copite ţîşni brusc de după deal, trezindu-l la realitate. Nici nu apucă bine să ridice ochii şi în faţa lui crescu silueta zveltă şi încentironată a unei santinele călare pe un căluţ alb, zburdalnic şi ochios. Din pricina întîlnirii acesteia neaşteptate, căluţul se lăsă pe picioarele dinapoi.

— Ei, gloabă, gloaba dracului ! ocărî santinela, prinzîndu-şi din zbor chipiul smuls de pe cap de oprirea aceasta prea bruscă. Tu eşti, Morozka ? Întinde-o repede înapoi la detaşament, repede de tot ! Ce e la noi... ferească sfîntul ! Mare balamuc, zău...

— Ce este ?

— Păi, au trecut pe aici niște dezertori cu un car întreg de minciuni, că cică acușa pică japonezii. Țăranii au tulit-o de pe cîmp, muierile au început să bocească și țin'te bocet. S-au grămădit cu căruțele lîngă bac, ca la tîrg, zău — să mori de rîs. Să scoată sufletul din pontonier, și mai multe nu : fă-te încoace, du-te încolo... Da' încă nu i-a trecut pe toți, nu, nu i-a trecut. Grișka al nostru a gonit vreo zece verste și nici urmă de japonez — numa' minciuni. Au mințit porcii ! Ar trebui să fie împușcați pentru asta, da-i păcat de cartușe, zău așa !... și santinela tunuia neobosit împroșcînd de zor cu scuipat, gesticulînd cu cravașa, punîndu-și și scoțîndu-și mereu chipiul și scuturîndu-și voinicește cîrlionții, de parcă ar fi vrut să mai adăuge pe deasupra : „Uite, dragule, cum mă mai îndrăgesc pe mine fetele !"

Morozka își aminti deodată că-n urmă cu vreo două luni, flăcăul acesta îi furase o cană de tinichea și că se jurase apoi pe toți sfinții că o are „ehei, tocma' de pe frontul nemțesc". Acum nu-i mai părea rău de cană, dar amintirea asta îl readuse brusc pe făgașul obișnuit al vieții de detașament, într-o măsură mult mai puternică decît cuvintele santinelei, pe care el nici nu le mai asculta, furat de propriile-i gînduri. Ștafeta expresă, venirea lui Kanunnikov, retragerea lui Osokin, zvonurile care alimentaseră detașamentul în ultimul timp — toate acestea se năpustiră asupră-i ca un val de îngrijorare, spălînd spuma neagră a întregii zile.

— Care dezertori ? Ce tot îndrugi ? curmă el vorba santinelei. Omul ridică mirat dintr-o sprînceană și încremeni pe loc ținînd în mînă chipiul pe care tocmai se pregătea să și-l pună din nou pe cap. Tu nu știi decît să te izmenești, caraghiosule ! îi aruncă Morozka disprețuitor, smucind frîul și, în cîteva minute, fu lîngă bac.

Pontonierul — un bărbat păros, cu un crac de la pantaloni sumes pînă sus și cu un coșcogea buboi deasupra genunchiului — era într-adevăr istovit de atîta umblătură cu bacul încărcat peste măsură, și totuși mai rămăsese încă multă lume pe mal. Bacul nici nu atingea bine malul, că un puhoi întreg de oameni se prăvălea asupra lui cu saci, căruțe, copii care țipau, leagăne, și fiecare căuta să ajungă el cel dintîi ; și toată mulțimea aceasta se împingea, țipa, gemea, cădea, iar pontonierul, cu glasul stins de mult ce strigase, își spărgea pieptul încercînd zadarnic să facă or-

dine. O muiere cîrnă, care avusese norocul să vorbească chiar ea cu dezertorii şi pe care acum o chinuia dorinţa să ajungă mai repede acasă şi totodată să povestească toate noutăţile aflate celor ce se îmbulzeau să treacă dincolo, pierdu bacul pentru a treia oară şi se agita zadarnic pe mal, cu un sac cu frunză de sfeclă pentru porci, mai mare decît ea, aici văicărindu-se cu „doamne dumnezeule", aici reluîndu-şi povestirea, deşi astfel putea să scape bacul pentru a patra oară.

Picat din senin în această învălmăşeală, Morozka, potrivit vechiului său obicei, avu chef să sperie şi mai rău lumea („aşa numa' de haz!"). Totuşi, de astă dată se răzgîndi şi cît ai clipi, sări din şa şi începu să liniştească oamenii.

— Ce zor ai să spui aicea gogoşi : nu-i nici urmă de japonezi ! i-o reteză el femeii aceleia înnebunite cu desăvîrşire. Şi la ce tot minţi că „dau cu ga-aze..." ? Ce fel de gaze ? Pesemne c-au dat coreenii foc la nişte paie şi ea, auzi, cică-s „ga-aze".

Ţăranii uitară de femeia cea cîrnă şi-l înconjurară îndată. În aceeaşi clipă, Morozka se simţi un om însemnat, cu răspundere ; bucuros de acest rol neobişnuit pentru el şi totodată mulţumit că şi-a înfrînt dorinţa să „le tragă o sperietură", începu să dezmintă zvonurile cu dezertorii şi să le ia în rîs, pînă linişti oamenii cu totul. Iar cînd bacul se opri din nou la mal, nu se mai stîrni atîta îmbulzeală. Morozka rîndui chiar el căruţele să urce pe rînd, iar ţăranii, necăjiţi că au plecat prea devreme de la cîmp şi înciudaţi pe ei înşişi, îşi înjurau cu năduf caii. Muierea cea cîrnă cu sacul nimeri în sfîrşit şi ea într-o căruţă : şedea între boturile a doi cai şi dosul lat al unui ţăran.

Aplecat peste parmaclîcul bacului, Morozka privea cum se fugăresc în jur rotogoale mici de spumă, fără ca vreunul să-l întreacă pe celălalt, şi ordinea aceasta netulburată îi aminti cum a făcut el adineauri rînduială între ţărani. Gîndul acesta îl bucură.

Lîngă izlaz întîlni patrula de schimb — cinci flăcăi din detaşamentul lui Dubov. Aceştia îl întîmpinară cu rîsete şi înjurături prieteneşti de mamă, fiindcă erau întotdeauna bucuroşi să-l vadă, deşi n-aveau ce să-şi spună, şi fiindcă

erau cu toţii zdraveni şi sănătoşi, iar seara cobora cu răcoarea ei înviorătoare.

— Duceţi-vă învîrtindu-vă ! îi petrecu Morozka, privind cu invidie în urma lor ; ar fi vrut să fie împreună cu ei, cu rîsul lor, cu înjurăturile lor, să gonească cu ei în patrulare, prin înserarea plăcută.

După întîlnirea cu partizanii din patrulă, Morozka îşi aminti deodată că a plecat de la spital fără să ia scrisoarea lui Staşinski şi că pentru asta ar putea să fie mustrat la detaşament. Tabloul acelei adunări de pomină, cînd era cît pe ce să fie zburat din mijlocul tovarăşilor săi, îi apăru brusc înaintea ochilor şi nu se mai simţi în apele lui. Abia acum îşi dădu seama că lucrul acesta era poate pentru el cel mai însemnat din ultima lună, cu mult mai însemnat decît tot ce se petrecuse la spital.

— Mă lăţosule ! spuse el armăsarului, apucîndu-l de ciuf. Mi s-a urît frăţioare de toate poveştile astea, pînă-n aia a mă-sii... Mişka dădu a încuviinţare din cap şi hornăi.

Ajuns la detaşament, Morozka luă o hotărîre nestrămutată, anume să „dea dracului tot", să ceară să i se ia îndatoririle de curier şi să fie mutat la pluton, la băieţi.

Pe prispa casei unde era comandamentul, Baklanov lua interogatoriul dezertorilor, dezarmaţi şi puşi sub pază. Şedea pe marginea prispei şi le însemna numele.

— Ivan Filimonov... bolborosi unul dintre ei cu o voce plîngăreaţă, lungindu-şi gîtul mai, mai să şi-l rupă.

— Cum ? repetă Baklanov întrebarea cu un aer fioros, întorcîndu-se cu tot trupul spre el, aşa cum avea obiceiul Levinson. Baklanov credea că Levinson vrea astfel să sublinieze importanţa întrebării, dar în realitate el fusese cîndva rănit la gît şi altcumva nu putea să se întoarcă.

— Filimonov ?... Şi lu' tac-tu, cum îi zice ? !

— Unde-i Levinson ? întrebă Morozka.

I se făcu semn spre uşă, iar el îşi netezi ciuful şi intră în casă.

Levinson stătea cufundat într-un colţ al încăperii şi nu-l băgă în seamă. Morozka îşi juca nehotărît cravaşa în mînă. Ca tuturor partizanilor din detaşament, comandantul i se părea şi lui un om fără pereche, de nestrămutat în credinţele lui. Cum însă viaţa îl învăţase că nu există asemenea oameni, el încercă să se convingă, dimpotrivă, că Levinson

este un mare pungaş şi un mare „pişicher". Totuşi, rămînea încredinţat că el, comandantul, are darul de a pătrunde pînă în miezul lucrurilor şi că este aproape cu neputinţă să-l păcăleşti. Din pricina asta de fiece dată cînd trebuia să-l roage ceva, Morozka se simţea cuprins de o ciudată stînjeneală.

— Umbli într-una prin hîrţoage ca un şoarece ! vorbi el în cele din urmă. Am dus plicul în bună ordine.

— Răspuns nu este ?

— Nu-u.

— Bine. Zicînd acestea, Levinson puse harta deoparte şi se ridică.

— Ascultă, Levinson... începu Morozka. Am o rugăminte... Dacă-mi faci serviciul ăsta rămîi prietenul meu pe vecie, zău...

— Pe vecie ? zîmbi Levinson. Hai, spune, ce te doare ?

— Trimite-mă la pluton...

— La pluton ? Ce ţi s-a năzărit ?

— Sînt multe de spus ; m-am săturat pînă-n gît, crede-mă. Parcă n-aş fi partizan, ci un... aici Morozka făcu a deznădejde din mînă şi se încruntă ca să nu înjure şi să strice totul.

— Şi curier pe cine să iau ?

— Efimka ar fi bun, se repezi Morozka cu gura. Oho ! Odată călăreţ, zău aşa. În vechea armată lua mereu premii !

— Ai zis prieten pe vecie, nu ? repetă Levinson pe un ton ce părea să sublinieze că faptul acesta are o însemnătate hotărîtoare.

— Nu rîde, ciuma dracului ! izbucni Morozka. Vii la el cu o treabă serioasă şi lui îi arde de glumă...

— Şi tu nu te înfierbînta... Nu-i sănătos... Spune-i lui Dubov să-l trimită pe Efimka şi... te poţi duce.

— Aşa prieten mai înţeleg şi eu, ăsta-i adevărat prieten ! se bucură Morozka. Eşti prima-ntîi, Levinson... Clasă mare !... şi, smulgîndu-şi chipiul de pe cap, îl trînti cu sete de pămînt.

Levinson îi ridică chipiul şi spuse :

— Gîscă !

Cînd Morozka sosi la pluton, se întunecase. Găsi în izbă vreo doisprezece oameni. Dubov stătea turceşte pe un scaun şi îşi curăţa pistolul la lumina unui lămpaş.

— A-a, sînge spurcat ! se auzi pufnind pe sub mustăţi glasul lui de bas, şi apoi, văzînd că Morozka ţine o legăturică în mînă, adăugă cu mirare : Ce, ţi-ai adus boarfele ? Nu cumva te-au degradat ?

— S-a zis ! strigă Morozka. Mi-au dat papucii !... Cu o pană-n dos şi făr' de pensie... Hai, echipează-l pe Efimka, e ordin de la comandant...

— Serviciul ăsta tu mi l-ai făcut, se vede, nu ? întrebă veninos Efimka, un flăcău uscat şi iute din fire, cu obrazul plin de pecingine.

— Tu ia-o din loc, că asta o s-o descurcăm noi mai tîrziu. Ca să zic aşa, vă felicit pentru înălţarea în grad, Efim Semionovici ! S-ar cuveni să-mi faceţi cinste...

De bucurie că se află din nou printre băieţii lui, Morozka spunea snoavă peste snoavă, necăjind cînd pe unul, cînd pe altul, o ciupea pe gazdă şi se învîrtea prin casă ca un bezmetic, pînă ce dădu din greşeală peste comandantul de pluton şi-i răsturnă unsoarea de armă.

— Ho, schilodule, frigare neunsă ce eşti ! îl ocărî Dubov, şi-i dădu una în spinare, cu atîta putere, încît scăfîrlia lui Morozka fu parcă gata, gata să se desprindă de trup.

Deşi scatoalca durea rău, Morozka nu se supără, ba chiar rămase încîntat de ocara lui Dubov, care ştia să împerecheze vorbele astea într-un chip neaşteptat, aşa cum nimeni altul nu se pricepea. Aici, toate erau fireşti pentru el.

— Mda, era şi timpul... mormăi Dubov. E bine că te-ai întors la matcă, fiindcă o luaseşi razna rău de tot, prinseseşi rugină ca un piron nefolosit. Am ajuns să-mi fie ruşine cu tine...

Toţi erau de aceeaşi părere, că făcuse bine, dar din altă pricină : celor mai mulţi le plăcea la Morozka tocmai ceea ce-i displăcea lui Dubov.

De drumul său la spital, Morozka se ferea să-şi amintească. Şi se temea grozav să nu-l întrebe careva : „Dar nevestica ce-ţi mai face ?...“

După o vreme se duse împreună cu toţi ceilalţi la rîu, ca să adape caii... În crîngul de pe mal — ţipete asurzite de cucuvele care parcă de astă dată nu mai sunau a cobe ; prin pîcla serii, capetele cailor cu urechile ciulite se înşiruiau nedesluşit la faţa apei ; pe marginea malului stăteau zgribulite tufişurile întunecoase, învăluite de roua rece şi dulce.

„Aşa viaţă mai zic şi eu !“ se gîndea Morozka, fluierîndu-şi cu duioşie armăsarul.

Acasă, oamenii se apucară să-şi dreagă şeile şi să-şi cureţe armele. Dubov le citi cu glas tare scrisorile primite de la mină, iar cînd se duseră la culcare îl puse pe Morozka de planton, în semn „de bun sosit la lăcaşul lui Timofei“.

Toată seara, Morozka se simţi un ostaş vrednic, un om folositor.

Peste noapte, Dubov se trezi de un ghiont zdravăn între coaste.

— A-ă, ce este ? ce este ?... întrebă el speriat, ridicîndu-se în capul oaselor. Dar nici nu apucă să deschidă bine ochii la lumina abia mijită a lămpii, că auzi sau mai bine zis simţi o împuşcătură îndepărtată, urmată după cîtva timp de alta.

Morozka, lîngă pat, striga de zor :

— Scoală repede ! Se trage peste rîu...

Împuşcături rare, răzleţe, răsunau una după alta, la intervale aproape regulate.

— Trezeşte băieţii ! ordonă Dubov. Ce stai, zboară pe la toate colibele... Repede !

Peste cîteva clipe, complet echipat de luptă, ieşi valvîrtej afară în curte. Cerul rece, fără pic de vînt se despărţise în două ca o apă. Pe potecile tainice şi neumblate ale Căii Laptelui, stelele goneau de-a valma. Din gura întunecoasă a hambarului de fîneaţă, ţîşneau unul cîte unul, cu înjurături, partizanii ciufuliţi, încheindu-şi cartuşierele în fugă, grăbiţi să-şi scoată caii. Găinile zburau de pe stinghii cotcodăcind asurzitor, caii se zbăteau şi nechezau.

— Puneţi mîna pe arme !... Pe cai ! comandă Dubov. Mitri ! Senea !... duceţi-vă prin case şi sculaţi oamenii... Hai, repede !...

Din piaţa de lîngă comandament şerpui spre cer o rachetă, fîsîind şi fumegînd. O muiere somnoroasă apăru într-o fereastră, dar se trase numaidecît îndărăt.

— Leagă strîns... spuse careva cu o voce speriată şi tremurătoare.

Efimka, venit în goană de la comandament, strigă în poartă :

— Alarmă ! Toată lumea la locul de adunare, cu tot echipamentul ! şi, smucind botul rînjit al calului de dea-

supra cununii de bîrne a porții, mai strigă ceva nedeslușit și pieri.

Cînd cei trimiși să adune oamenii se înapoiară, se constată că mai bine de jumătate din pluton înnoptase aiurea. Partizanii plecaseră de cu seară la petrecere și rămăseseră pesemne pe la fete. Pierzîndu-și cumpătul, Dubov nu mai știa dacă trebuie să pornească așa, numai cu efectivul prezent, sau dacă e mai bine să se repeadă singur pînă la comandament, să vadă ce se întîmplă. Înjurînd de toți dumnezeii și de sfîntul sinod, trimise să fie căutați unul cîte unul, peste tot. Curierii aduseră în două rînduri ordinul să se prezinte neîntîrziat la locul știut cu întreg plutonul, iar el, care nu putea să-și găsească oamenii, alerga înnebunit prin curte ca o fiară încolțită, gata să-și tragă un glonț în cap — și ar fi făcut-o poate, dacă nu s-ar fi simțit împovărat clipă de clipă de greaua-i răspundere. Mulți pătimiră în noaptea aceea din pricina pumnilor săi nemiloși.

În cele din urmă, însoțit de schelălăiala zăludă a cîinilor, plutonul porni spre comandament, umplînd ulițele cotropite de spaimă de tropotul turbat al cailor și de zăngănitul metalic al armelor.

Dubov rămase foarte mirat găsind tot detașamentul în piață. Trenul regimentar se întindea de-a lungul uliței principale, gata de drum. Mulți descălecaseră și fumau lîngă cai, așteptînd. Căută din ochi figura firavă a lui Levinson și-l descoperi stînd liniștit de vorbă cu Meteliță, lîngă niște bușteni, la lumina unei făclii.

— De ce-ai întîrziat atîta? se repezi Baklanov la Dubov. Și mai ai obraz să spui: „No-o-oi... mine-e-rii...“ Era scos din fire, căci altfel nu și-ar fi îngăduit niciodată să vorbească așa cu Dubov. Comandantul de pluton se mulțumi să dea din mînă a resemnare. Mai mult decît orice îl jignea faptul că puștiul ăsta de Baklanov avea acum tot dreptul să-l ocărască în fel și chip, deși nici o ocară nu putea fi îndeajuns de aspră pentru vina lui. Baklanov îl atinsese în punctul cel mai sensibil, căci, în fundul sufletului său, Dubov socotea titlul de miner ca cel mai înalt și mai demn titlu cu care se poate mîndri un om pe pămînt. De astă dată era încredințat că plutonul lui s-a făcut de rușine, că l-a făcut de rușine și pe el, și minele din Su-

cean, şi tot neamul minerilor cel puţin pînă la a şaptea generaţie.

Baklanov îl ocărî bine pînă se răcori, apoi plecă să ridice santinelele din post. Chiar atunci se întoarseră de peste rîu cinci flăcăi din detaşament şi Dubov află de la ei că nu-i nici pomeneală de duşman — cică trăseseră „aşa, în aer", din ordinul lui Levinson. Înţelese îndată că Levinson a vrut doar să verifice pregătirea de luptă a detaşamentului, şi conştiinţa că el nu s-a arătat vrednic de încrederea comandantului şi că n-a fost o pildă pentru toţi ceilalţi îi spori mai mult amărăciunea.

Cînd plutoanele se încolonară şi se făcu apelul, se constată că mai lipsesc destui. Cei mai mulţi dezertori erau la Kubrak. Kubrak însuşi fusese peste zi să-şi ia rămas bun de la rude şi nu se trezise încă din beţie. În cîteva rînduri se adresase plutonului său spunînd: „Puteţi voi oare să mă respectaţi pe mine cînd eu sînt atît de ticălos şi de porc?!" şi-l pufnise plînsul. De altfel, tot detaşamentul văzuse că e beat. Singur Levinson se făcea că n-a băgat nimic de seamă, fiindcă altfel ar fi trebuit să-l înlocuiască şi nu avea cu cine.

Levinson trecu călare de-a lungul coloanei, apoi se întoarse către mijlocul ei şi ridică mîna. Mîna lui rămase încremenită în aer, într-un gest rece şi sever, iar tainicele zgomote ale nopţii începură deodată să se desluşească.

— Tovarăşi... începu Levinson, şi glasul lui măsurat şi limpede răsună pentru toţi ca bătaia propriilor lor inimi. Noi plecăm de aici... unde anume — despre asta n-are rost să vorbim acum. Forţele japoneze, pe care nu trebuie să le exagerăm, ne silesc totuşi, deocamdată, să rămînem ascunşi. Asta însă nu înseamnă că ne depărtăm cu totul de primejdie. Nu. Ea stă necontenit deasupra noastră şi fiecare partizan o ştie. Vom fi noi oare vrednici de titlul nostru de partizani?... Astăzi n-am fost vrednici de el, cîtuşi de puţin. Ne-am lăsat pe tînjală ca nişte fetişcane! Ce era, dacă apăreau într-adevăr japonezii? Ne-ar fi sugrumat ca pe nişte pui de găină! Ruşine!...

Cu o mişcare iute, Levinson se aplecă înainte şi ultimele lui cuvinte zvîcniră întocmai ca un arc ce se destinde brusc, încît fiecare se simţi deodată ca un pui pe care îl sugrumă în întuneric nişte degete necruţătoare de fier.

Pînă şi Kubrak, care nu înţelesese nimic, îngăimă cu convingere :

— Ad-d-devărat... tot ce spune este ad-d-devărat... după care îşi smuci într-o parte capul lui pătrat şi sughiţă zgomotos.

Dubov aştepta dintr-o clipă într-alta ca Levinson să continue : „Iată, bunăoară, Dubov a apărut azi la spartul tîrgului, iar eu mă bizuiam pe el mai mult decît pe toţi, ruşine !..." Dar Levinson nu rosti nici un nume. Vorbise puţin, lovind însă stăruitor într-un singur punct, ca şi cum ar fi bătut un piron zdravăn, sortit să slujească o veşnicie. Abia cînd se încredinţă că vorbele lui şi-au ajuns scopul, se întoarse spre Dubov şi spuse pe neaşteptate :

— Plutonul lui Dubov merge cu trenul regimentar... Prea e iute... după care se înălţă în scări şi, făcînd un gest larg cu cravaşa, comandă : Drepţi... din dreapta cîte trei... înainte-e-e... ma-a-arş !...

Zăbalele zăngăniră dulce, şeile scîrţîiră răsunător şi, încolăcindu-se în noapte ca un peşte uriaş într-o vîltoare, şirul des de oameni porni parcă înot spre locul de unde, de după străvechile culmi ale Sihote-Alinului, mijeau zorile la fel de străvechi şi totuşi tinere.

Mecik la detaşament

Staşinski află despre plecarea detaşamentului de la ajutorul şefului cu aprovizionarea venit la spital să se îngrijească de alimente.

— Isteţ om Levinson ăsta ! spunea ajutorul, întorcîndu-se spre soare cu spinarea lui gheboasă, ascunsă într-o bluză decolorată. Fără el ne-am fi dus pe copcă... Uite, aşa e şi de data asta, judecă şi tu : drumul la spital nu-l ştie nimeni. Dacă se întîmplă ceva, ne aduce aici, picăm o dată cu tot detaşamentul ! După aia, mai dă-ne de urmă dacă poţi ! Aici sîntem de pe acum aprovizionaţi şi cu alimente şi cu furaj. Bine chibzuit !... şi, plin de admiraţie, îşi tot sucea capul încoace şi încolo, iar Staşinski îşi dădea seama că-l laudă pe Levinson nu numai fiindcă acesta era

„isteț", ci și din plăcerea de a atribui altuia calitățile ce-i lipseau lui.

În aceeași zi, Mecik coborî pentru prima oară din pat. Sprijinit de braț din amîndouă părțile, făcu o plimbare prin poiană, simțind sub tălpi, cu mirare și bucurie, covorul moale al ierbii și rîzînd într-una fără motiv. După aceea, întins pe pat, își auzea inima zvîcnind cu putere, fie din pricina ostenelii, fie din pricina bucuriei pe care i-o dăduse contactul cu pămîntul. Picioarele îi tremurau încă de slăbiciune și simțea un freamăt năvalnic în tot corpul.

În tot timpul plimbării, Frolov se uitase cu invidie la Mecik, și băiatul nu izbutea să-și alunge simțămîntul acela de vinovăție pe care îl încerca față de el. Frolov zăcea de atîta amar de vreme, încît secătuise toată puterea de compasiune a celor din jur. În mîngîierile și în grija pe care aceștia i-o arătau fără încetare, el deslușea necontenit o aceeași întrebare : „Nu te mai hotărăști odată să mori ?" Dar Frolov nu voia să moară. Și absurditatea vădită a îndărătniciei cu care el se agăța de viață îi apăsa pe toți ca o lespede de mormînt.

Pînă în ultima zi de ședere în spital, între Mecik și Varia dăinuiră niște raporturi ciudate, asemănătoare unui joc în care fiecare știa ce anume vrea unul și de ce se teme celălalt, dar nici unul nu se încumeta să facă pasul hotărîtor.

De-a lungul întregii ei vieți grele și răbdătoare, prin care se perindaseră atîția bărbați încît era cu neputință să-i deosebești după culoarea ochilor sau a părului, și nici după nume, Varia nu putuse să spună niciodată nimănui : „Dragul meu, iubitul meu". Mecik era cel dintîi pentru care simțea un asemenea îndemn și căruia îi spusese chiar aceste cuvinte. I se părea că numai el — băiețandrul cel atît de frumos, de sfios și de gingaș — este în stare să împlinească dorul ei de a deveni mamă și credea că tocmai din pricina asta îl iubește. Îl chema noaptea cu o neliniște mută, iar ziua îl căuta cu sete, cu lăcomie, încercînd să-l îndepărteze de oameni, ca să-i dăruiască iubirea ei tîrzie. Totuși, fără să știe de ce, nu se hotăra să i-o spună fățiș.

Iar Mecik, deși dorea același lucru cu tot focul închipuirii lui tinerești abia pîrguită, se ferea cu îndărătnicie să rămînă singur cu ea, fie că-l tîra după el pe Pika, fie

că se plîngea că nu se simte bine. Era sfios fiindcă niciodată nu se apropiase de o femeie ; i se părea că lui i se va întîmpla altfel decît celorlalţi, şi încă într-un chip foarte ruşinos.

Şi cînd, uneori, izbutea totuşi să-şi înfrîngă sfiiciunea, îi apărea pe dată înaintea ochilor chipul mînios al lui Morozka, aşa cum venise atunci din taiga, agitînd cravaşa în mînă, şi se simţea copleşit numaidecît de frică şi de gîndul că are o datorie cu neputinţă de plătit faţă de dînsul.

Jocul acesta cu Varia îl făcuse să slăbească, îl maturizase, dar el nu-şi putu învinge nehotărîrea nici măcar în ultima clipă. Plecă de la spital împreună cu Pika, luîndu-şi cu stîngăcie rămas bun de la toţi, ca de la nişte străini. Varia îl ajunse din urmă pe potecă.

— Hai, barem rămas bun să ne luăm ca lumea ! spuse ea, roşie toată de fugă şi de ruşine. Acolo nu mi-a prea fost la îndemînă... Vezi, asta nu mi s-a mai întîmplat, iar acum nu mă sfiesc... şi cu un aer vinovat, îi întinse o pungă pentru tutun brodată, aşa cum făceau la mină toate fetele tinere.

Nici tulburarea, nici darul acesta nu se potriveau de loc cu Varia. Mecik, cuprins de milă faţă de ea şi de ruşine faţă de Pika, o atinse în fugă cu buzele ; dînsa îl privi pentru ultima oară cu ochii ei fumurii, iar buzele îi tremurau.

— Bagă de seamă, să mai vii ! îi strigă Varia cînd îl văzu dispărînd în desiş, dar nu auzi nici un răspuns, şi atunci se lăsă jos, pe iarbă, şi începu să plîngă.

Pe drum, alungîndu-şi amintirile triste, Mecik se simţi un adevărat partizan şi chiar îşi sumese mînecile, ca să-l prindă soarele, ceea ce i se părea foarte necesar în această nouă viaţă pe care o începuse în ziua convorbirii de neuitat avută cu „sora".

Gura rîului Irohedza era în mîinile trupelor japoneze şi ale trupelor lui Kolceak. Pika se temea, era nervos şi se plîngea tot timpul de nişte dureri închipuite. Mecik nu izbuti cu nici un chip să-l convingă să ocolească satul trecînd prin vale. Fură nevoiţi să se caţăre pe creste şi poteci necunoscute, umblate doar de capre. În a doua noapte coborîră spre rîu, printre nişte rîpi stîncoase şi abrupte, gata-gata să-şi frîngă gîtul, căci Mecik nu se simţea încă

tare pe picioare. Către ziuă nimeriră într-o fanză coreeană. Înfulecară cu lăcomie niște ciumiza fără pic de sare, și Mecik, cercetînd înfățișarea chinuită și jalnică a lui Pika, încerca zadarnic să întregească chipul luminos al bătrînelului care-l fermecase cîndva, lîngă lacul liniștit, tivit cu stuf. Prin aerul său de om copleșit de împrejurări, Pika părea să sublinieze cît de trecătoare și de înșelătoare era această liniște, în care nu se afla nici odihnă, nici mîntuire.

Străbătură apoi niște cătune stinghere, unde nimeni nu auzise de japonezi. Cînd întrebau dacă a trecut pe acolo vreun detașament, oamenii îi îndrumau spre cursul superior al rîului, le cereau noutăți, le dădeau să bea cvas de miere, iar fetele se uitau lung la Mecik. Femeile erau prinse de muncile cîmpului, aflate în toi. Drumurile nu se mai vedeau de grîul înalt și des cu spicul bogat, pînzele părăsite de păianjeni sclipeau de roua dimineții, iar văzduhul vibra de zumzetul trist și vestitor de toamnă al albinelor.

Spre seară ajunseră la Sibiși, un sătuc grămădit la poalele unui munte încomat de pădure, pe o pantă însorită. Soarele în asfințit bătea din partea opusă. Lîngă o bisericuță veche, cu poala zidurilor năpădită de ciuperci, un pîlc de flăcăi veseli, cu cocarde roșii cît chipiul, juca gălăgios gorodki [1]. Tocmai fusese rîndul unui omuleț pirpiriu cu niște cizme înalte și cu un cioculeț roșcat care semăna cu un pitic, așa cum sînt ei înfățișați de obicei în cărțile de povești pentru copii. Acesta greșise într-un chip rușinos toate loviturile, iar popicele rămăseseră în picioare. Toți rîdeau de el. Omulețul zîmbea încurcat, dar în așa fel încît se vedea limpede că nu-și face inimă rea, ci se veselește și el cu ceilalți.

— Uite-l pe Levinson, spuse Pika.

— Care-i ?

— Uite ăla, roșcovanul... și, părăsindu-l pe Mecik, care stătea locului cuprins de uimire, Pika, plin deodată de o energie neașteptată, aproape drăcească, se apropie cu pași mărunți de omul cel pirpiriu.

— Ia uitați-vă... Pika !

— Chiar așa — Pika.

— Hei, ai sosit, diavol pleșuv !

[1] Joc popular, un fel de popice.

Flăcăii lăsară jocul și-l înconjurară îndată. Mecik rămase deoparte, neștiind dacă trebuie să se apropie sau să aștepte pînă va fi chemat.

— Cine-i ăsta care-a venit cu tine ? întrebă în cele din urmă Levinson.

— Un băiat de la spital... bu-un băiat !

— E rănitul pe care l-a adus Morozka, spuse cineva, recunoscîndu-l pe Mecik. Auzind că se vorbește de el, acesta se apropie.

Omulețul cel atît de neîndemînatic la jocul de gorodki avea niște ochi mari și ageri care-l cercetară pe Mecik, îl pătrunseră și îl scormoniră timp de cîteva clipe, cîntărind parcă tot ce avea în tainițele ființei lui.

— Uite, am venit la dumneavoastră la detașament, începu Mecik, înroșindu-se din pricina mînecilor sumese de la cămașă, pe care uitase să le lase în jos. Înainte de asta am fost în detașament la Șaldîba... Adică înainte de a fi rănit, adăugă el, vrînd să dea mai multă greutate spuselor sale.

— Dar la Șaldîba — de cînd ești ?

— Din iunie, așa cam de pe la mijlocul lunii.

Levinson îi aruncă din nou o privire iscoditoare.

— Știi să tragi ?

— Știu... spuse Mecik cam cu șovăială.

— Efimka... ia adu tu o pușcă.

Pînă să apară pușca, Mecik simți cum zeci de ochi curioși îl pipăie din toate părțile și stăruința lor mută începu să i se pară dușmănoasă.

— Ei... în ce să tragi ? zise Levinson căutînd cu privirea în jur.

— Să tragă în cruce ! strigă careva cu bucurie.

— Nu, în cruce nu face... Efimka, pune un popic pe stîlp, uite colo...

Mecik luă arma și strînse ochii, gata, gata să-i închidă de tot din pricina spaimei ce-l cuprinsese, și asta nu fiindcă trebuia să tragă, ci fiindcă i se părea că toți din jur ar vrea să dea greș.

— Ține mîna stîngă mai aproape, ți-e mai ușor așa, îl sfătui cineva.

Cuvintele acestea, spuse cu o vădită simpatie, îl ajutară mult. Prinzînd puțin curaj, Mecik apăsă pe trăgaci și, o

dată cu bubuitura ce urmă — pentru că nu se stăpîni şi tot strînse pleoapele — avu timp să vadă popicul zburînd de pe stîlp.

— Mda, te pricepi !... rîse Levinson. Cu caii ai avut de-a face ?

— Nu, recunoscu Mecik, gata după o asemenea izbîndă să ia asupra sa şi greşelile altora.

— Păcat, spuse Levinson, şi se vedea că într-adevăr îi părea rău. Baklanov, să i-o dai pe Ziuciha, şi miji ochii cu viclenie : Să ai grijă de ea, e un cal tare blînd. O să te înveţe comandantul plutonului cum să-l îngrijeşti... La ce pluton să-l dăm ?

— Eu zic să-l dăm la Kubrak, că tot are oameni lipsă, spuse Baklanov. O să fie împreună cu Pika.

— Şi aşa e bine... se învoi Levinson. De acord...

...De la prima aruncătură de ochi asupra Ziucihăi, Mecik trebui să uite de izbînda sa şi de nădejdile de mîndru flăcău pe care această izbîndă i le aprinsese în suflet. Ziuciha era o iapă lăcrimîndă şi tristă, de un alb murdar, deşălată, cu burta parcă umplută cu tărîţe — un biet cal ţărănesc care arase în viaţă multe deseatine de pămînt. Pe deasupra mai avea şi mînz în burtă, aşa că poreclа asta ciudată se lipise de ea ca binecuvîntarea domnului de o babă ştirbă.

— Asta e pentru mine ? îngăimă Mecik cu o voce surdă.

— Iapa nu prea-i arătoasă, spuse Kubrak, dîndu-i una peste crupă, are copitele slabe, fie din naştere, fie că a fost rău îngrijită... totuşi poate fi călărită... şi întorcînd spre Mecik capul lui pătrat, cu părul cărunt şi aspru ca de arici, repetă cu o convingere de om mărginit : poate fi călărită...

— Dar alţi cai n-aveţi ? întrebă Mecik, cuprins de o ură neputincioasă împotriva Ziucihăi şi împotriva faptului că putea fi călărită.

Kubrak, fără să-i răspundă, începu să înşire cu un glas plicticos şi monoton tot ce trebuia să facă Mecik dimineaţa, la prînz şi seara cu iapa aceasta jalnică, pentru a o păzi de nenumărate primejdii şi boli.

— Cînd te-ntorci de la drum, nu-i scoate şaua îndată, îl învăţa şeful plutonului, las-o să se răcorească nitel. Apoi,

cum i-ai scos șaua, șterge-i spinarea cu palma sau cu o mînă de fîn. Înainte să-i pui șaua, tot așa s-o ștergi...

Mecik stătea cu buzele tremurînde, cu ochii pierduți undeva, dincolo de cal, fără să asculte. I se părea că iapa asta, cu copitele ca vai de lume, este de-a dreptul o jignire pentru el, că i-au dat-o anume ca să-l umilească din capul locului. În ultimul timp, privea orice lucru din unghiul acelei vieți noi, pe care trebuia să o înceapă. Și era încredințat că acum, cu iapa asta care îți făcea silă, nici nu mai poate fi vorba de o viață nouă ; așa, nimeni n-o să-și dea seama că el a devenit alt om — un om puternic și sigur de sine, ci toată lumea va crede că este tot cel de altădată — Mecik cel caraghios, căruia nici măcar un cal ca lumea nu te încumeți să-i dai pe mînă.

— Pe deasupra, uite că iapa asta mai are și afte... spuse fără prea multă convingere comandantul plutonului, fără să-i pese că Mecik se simte jignit și fără să se sinchisească dacă îl ascultă. Ar trebui doftoricită cu piatră vînătă, dar nu avem. Noi curărisim aftele cu găinat de găină, e și ăsta un leac foarte bun. Întinzi găinat pe o cîrpușoară cu care înfășori zăbala înainte să o vîri calului în gură. Ajută foarte mult, da...

„Ce sînt eu, un puști ? se gîndi Mecik fără să asculte la comandantul de pluton. Nu, mă duc să-i spun deschis lui Levinson că nu-mi arde să încalec o mîrțoagă ca asta... Nu-s de loc obligat să sufăr pentru alții (îi plăcea să se creadă asuprit). Nu, mă duc să-i spun totul deschis, să nu-și închipuie el că..."

Cînd comandantul de pluton isprăvi cu sfaturile și calul îi fu dat pe de-a întregul în grijă, lui Mecik îi păru rău că n-a ascultat cu luare-aminte. Ziuciha lăsă deodată capul în pămînt și începu să-și morfolească leneș buzele albicioase, iar Mecik înțelese că toată viața ei stă acum în mîinile lui. Numai că era tot atît de ageamiu în ce privește îngrijirea cailor, ca și mai înainte. Nu știa nici măcar cum să lege ca lumea iapa asta bleagă ca să stea într-un loc, fiindcă așa umbla brambura prin toate grajdurile și își băga botul în fînul altor cai, stîrnindu-i și dînd de furcă oamenilor de planton.

— Da' unde naiba e ăla nou ?... De ce nu-și leagă iapa ! strigă cineva în grajd, și se auzi cum o croiește furios cu

cravașa : Cară-te de aici, mortăciune, hai, cară-te ! Ia-o de aici, dă-o-n...

Năduşit de goană şi de fierberea lăuntrică a supărării, ticluind în minte vorbiri din cele mai urîte şi julindu-se în tufişurile cele mai ţepoase, Mecik se grăbea pe uliţele întunecoase şi adormite, căutînd comandamentul. Într-un loc fu cît pe ce să nimerească la o petrecere ; o armonică răguşită mai, mai că îşi dădea duhul, zicînd cu foc o „horă din Saratov", chiştoacele pufăiau de zor, săbiile şi pintenii zăngăneau, fetele scoteau ţipete ascuţite, iar pămîntul se cutremura sub jocul acela nebunesc. Mecik nu îndrăzni să întrebe încotro să apuce şi ocoli petrecerea. Şi poate că ar fi rătăcit aşa toată noaptea, dacă nu i-ar fi ieşit deodată în faţă, de după colţul unei uliţe, o arătare singuratică.

— Tovarăşe, pe unde s-o iau spre comandament ? strigă el, apropiindu-se şi, recunoscîndu-l pe Morozka, spuse cu mare tulburare : Bună seara...

Morozka se opri în loc buimăcit, cu o exclamaţie gîfîită, nedeslușită.

— A doua curte pe dreapta, răspunse el în cele din urmă, negăsind altceva de spus. Ochii îi scăpărară ciudat şi trecu mai departe fără a întoarce capul.

„Morozka... da... doar e aici !" se gîndi Mecik, şi se simţi deodată singur, aşa cum se simţea cu cîteva zile în urmă, înconjurat de felurite primejdii, ca aceea pe care o întruchipa Morozka, uliţele necunoscute şi întunecoase, ori iapa de care nu ştia să îngrijească.

Cînd se apropie de comandament, hotărîrea i se spulberase aproape cu totul : nu mai ştia pentru ce venise, nici ce va face şi nici ce va spune.

Vreo douăzeci de partizani stăteau trîntiţi la pămînt în jurul unui foc, în mijlocul unei curţi pustii, mare cît un maidan. Levinson şedea chiar lîngă foc, cu picioarele adunate sub el ca un coreean, vrăjit de o flacără ce fumega fîsîind, şi întreaga-i înfăţişare îi amintea şi mai lămurit lui Mecik de piticul din poveste. Se apropie şi rămase în picioare în spatele partizanilor. Nimeni nu întoarse capul spre el. Oamenii povesteau pe rînd snoave grosolane, în care era vorba de fiece dată de un popă încrezător cu o preoteasă uşuratică şi de un flăcău isteţ căruia îi mergeau toate din plin şi care îl păcălea cu uşurinţă pe popă, mulţumită prie-

teşugului plin de blîndeţe al coanei preotese. Lui Mecik însă i se părea că aceste lucruri nu se povesteau pentru că erau într-adevăr hazlii, ci pentru că nimeni nu avea altceva mai acătării de spus şi că oamenii se strînseseră numai aşa, ca să rîdă. Totuşi, Levinson asculta cu luare-aminte şi rîdea zgomotos, parcă din toată inima. Cînd îi veni rîndul, povesti şi el cîteva anecdote la fel de hazlii. Şi cum era omul cel mai învăţat dintre cei de faţă, istorioarele lui izbuteau să fie cele mai întortocheate şi mai deşănţate din toate. În schimb, el părea că nu se simte cîtuşi de puţin stingherit — vorbea cu o linişte muşcătoare, iar cuvintele acelea grosolane îi lunecau de pe buze ca şi cînd n-ar fi fost ale lui, fără să-l atingă.

Ascultîndu-l pe Levinson, Mecik fu cuprins fără voie de dorinţa să povestească şi el ceva ; la drept vorbind, îi plăcea să asculte asemenea istorioare, deşi socotea că sînt lucruri ruşinoase şi încerca să pară mai presus de ele. Gîndi însă că toţi au să holbeze ochii uimiţi la el, şi că se va fîstîci pînă la urmă.

Plecă aşa cum venise, fără să se apropie de ceilalţi, pornit împotriva lui şi împotriva tuturor, dar mai ales împotriva lui Levinson. „Lasă, nu-i nimic, se gîndea el strîngîndu-şi buzele a jignire, tot n-am s-o îngrijesc, n-are decît să crape ! Să-mi spună ce mi-o spune, nu mi-e teamă..."

Într-adevăr, în zilele următoare nu se mai sinchisi cîtuşi de puţin de Ziuciha ; o scotea numai la orele de călărie şi, din cînd în cînd, la adăpat. Dacă ar fi nimerit la un comandant mai grijuliu, cu siguranţă că s-ar fi dat repede pe brazdă, dar Kubrak nu ştia niciodată ce se petrece în pluton la el, lăsa lucrurile la voia întîmplării. Ziuciha se umplu de rapăn, umbla flămîndă şi neadăpată, bucurîndu-se doar cînd şi cînd de grija milostivă a vreunui străin, în timp ce pe Mecik nu-l putea suferi nimeni, socotindu-l „trîndav şi încrezut".

Din tot plutonul numai doi oameni erau oarecum mai apropiaţi de el : Pika şi Cij. Le căutase însă prietenia nu pentru că ei doi i-ar fi fost pe plac, ci fiindcă nu ştiuse să cîştige prietenia celorlalţi. Cij venise singur la Mecik, străduindu-se să-i intre în voie cu orice chip. Prinzînd un moment prielnic, cînd Mecik, care se certase cu majurul din pricina unei arme necurăţate, stătea culcat de unul sin-

gur sub şopron, uitîndu-se ţintă şi ursuz în tavan, Cij se apropie de el cu o vădită lipsă de stinghereală şi-i spuse :

— V-aţi supărat ?... Nu merită ! E un om mărginit şi incult ! Nu face să-i daţi atenţie.

— Nu sînt supărat, spuse Mecik cu un oftat.

— Atunci, vă plictisiţi ? E altceva, înţeleg... şi, aşezîndu-se pe crucea dinainte a unei căruţe desfăcute, îşi trase cu un gest obişnuit carîmbii cizmelor date din belşug cu vacs. Ei, ce să-i faci... ştiţi, şi eu mă plictisesc. Aici sînt puţini intelectuali. Poate singur Levinson, dar şi el... Cij dădu din mînă a deznădejde, şi privirea lui plină de tîlc lunecă în jos, spre picioare.

— Ce-i cu el ? întrebă Mecik curios.

— Ce să fie, ştiţi, nu-i chiar atît de cult. E pur şi simplu şiret. Îşi face faimă pe spinarea noastră. Nu credeţi ? Cij zîmbi amar. Ei, da, desigur, dumneavoastră îl credeţi un „comandant de oşti" viteaz şi iscusit. Cuvintele acestea „comandant de oşti" le rosti cu o desfătare deosebită. Lăsaţi !... Toate astea le-am inventat chiar noi. Vă asigur... Să luăm, bunăoară, un caz concret — plecarea noastră. În loc să dăm inamicul peste cap printr-o lovitură impetuoasă, noi ne-am mutat reşedinţa într-un sat mizer. Chipurile, dintr-un înalt calcul strategic ! Acolo, tovarăşii noştri se prăpădesc poate, iar noi ne ţinem de calcule strategice... Fără să-şi dea seama, Cij scoase din capul osiei cuiul unei roţi, dar îl vîrî îndată la loc, înciudat.

Lui Mecik nu-i venea să creadă că Levinson este aşa cum îl înfăţişa Cij, totuşi asculta cu luare-aminte ; nu mai auzise de mult o vorbire atît de aleasă şi dorea sincer să cuprindă măcar un dram de adevăr.

— Să fie oare adevărat ? făcu el, ridicîndu-se puţin de jos, cît să se sprijine într-un cot. Şi mie mi se părea un om atît de cumsecade !

— Cumsecade ? se îngrozi Cij, şi în glasul lui din care pierise orice îngăduinţă răsuna acum conştiinţa superiorităţii sale. Ce eroare !... Uitaţi-vă numai ce oameni îşi alege !... Cine e Baklanov ? Un mucos ! Se crede mult, dar ce fel de ajutor de comandant este ? Cum, alţii nu se puteau găsi ? În ce mă priveşte pe mine, eu sînt un om bolnav, sfîrtecat de gloanţe — am fost rănit de şapte ori şi asurzit de un proiectil ; eu nu alerg după o funcţie cu atîta bătaie

de cap, dar în orice caz puteam face față măcar la fel ca el, o spun fără să mă laud...

— Levinson poate nu știe că vă pricepeți în treburile militare.

— Doamne, cum să nu știe? Cine nu știe asta! Întrebați pe oricine. Desigur, mulți sînt invidioși și vorbesc cu răutate, dar e un fapt real...

Treptat, treptat, Mecik se învioră și începu și el să-i împărtășească impresiile. Rămaseră împreună toată ziua. Și, deși, după cîteva întîlniri asemănătoare, Cij îi deveni de-a dreptul nesuferit, acum nu se mai putea lipsi de el. Ba cîteodată cînd nu-l vedea mai mult timp, pleca singur să-l caute. Cij îl învățase să chiulească atunci cînd era de planton sau de serviciu la bucătărie — lucruri, care pierzîndu-și farmecul noutății, deveniseră doar niște plicticoase îndatoriri.

Din această clipă viața clocotitoare a detașamentului începu să-l lase nepăsător pe Mecik. El nu vedea resorturile principale ale detașamentului și nu recunoștea nevoia de a îndeplini o muncă sau alta. Înstrăinarea aceasta făcu să i se învălmășească toate visurile lui despre o viață nouă și îndrăzneață, deși între timp învățase să fie colțos la vorbă și să nu se teamă de nimeni, deși se înnegrise de soare și umbla îmbrăcat neîngrijit, arătînd acum ca toți ceilalți.

Începutul dezastrului

Spre surprinderea lui Morozka, întîlnirea cu Mecik nu-i stîrni în suflet nici furia, nici ura de mai înainte. Continua doar să se întrebe nedumerit de ce i-a ieșit din nou în cale omul acesta rău, rămînînd convins în adîncul ființei sale că trebuie să fie supărat pe Mecik. Totuși, întîlnirea asta îl tulbură, și încă în așa măsură încît simți nevoia să împărtășească cuiva întîmplarea fără nici o întîrziere.

— Veneam adineauri pe o uliță încoace, povesti el lui Dubov, și la un colț, mă pomenesc deodată nas în nas cu un băietan de-al lui Șaldîba, ăl de l-am adus eu, ți-aduci aminte?

— Ei, şi ?

— Nimic... „Pe unde s-o iau, zice, spre comandament ?“... „Uite, zic, a doua casă pe dreapta...“

— Şi pe urmă ? întrebă Dubov, care nu găsea nimic deosebit în asta şi care credea că mai este ceva.

— Ei, l-am întîlnit şi gata !... Ce să mai fie ? răspunse Morozka, supărat din senin.

În clipa următoare, i se făcu deodată lehamite de toate şi îi pieri pofta să mai schimbe vreo vorbă cu cineva. În loc să se ducă la petrecere, aşa cum avea de gînd, se urcă în pod şi se trînti în fîn. Somnul însă nu se lipea de el. Sîcîitoare aduceri aminte îl copleşiră, revărsîndu-se asupră-i ca un puhoi. I se părea că Mecik îi iese într-adins înainte, ca să-l abată de pe calea cea dreaptă, deşi nici el singur nu ştia prea bine încotro ducea această cale.

Toată ziua următoare umblă brambura, fără să-şi găsească locul, abia stăpînindu-şi dorinţa de a-l revedea pe Mecik.

— De ce-om fi stînd aşa cu mîinile-n sîn ? îl pisa el înciudat pe comandantul plutonului. O să putrezim de plictiseală, aici... Ce-are de gînd Levinson ?

— Nu se gîndeşte decît la asta : cum să-l înveselească pe Morozka. Şi-a subţiat nădragii tot stînd şi gîndindu-se.

Dubov nici nu bănuia zbuciumul lăuntric al lui Morozka. Iar Morozka, simţindu-se singur şi fără nici un sprijin, tînjea copleşit de o tristeţe rău prevestitoare, dîndu-şi seama că foarte curînd va lua drumul beţiei, dacă nu va izbuti să-şi spulbere gîndurile negre în luptă. Pentru prima oară în viaţă se împotrivea el singur dorinţelor sale, dar puterile lui erau slabe. O întîmplare cu totul neaşteptată îl feri însă de prăbuşire.

Retrăgîndu-se aici, într-un colţ rupt de lume, Levinson pierduse aproape orice legătură cu celelalte detaşamente. Informaţiile răzleţe, pe care reuşea uneori să le obţină, zugrăveau tabloul crîncen al dezastrului. Vîntul ce bătea dinspre Ulahe aducea miros de fum şi sînge.

Folosind cărările tainice ale taigalei, pe unde ani de-a rîndul nu mai călcase picior de om, Levinson intră în legătură cu nişte slujbaşi de la calea ferată. Află astfel că peste puţin timp urma să treacă pe acolo un eşalon inamic, cu arme şi echipament. Cei de la calea ferată făgă-

duiră să-i comunice ziua și ora exactă. Știind bine că mai devreme sau mai tîrziu, detașamentul lui tot va fi descoperit și că este cu neputință să iernezi în taiga fără muniții și fără îmbrăcăminte călduroasă, Levinson se hotărî să facă o primă incursiune asupra inamicului. Goncearenko încărcă în grabă minele trebuincioase și, pe o noapte cețoasă, strecurîndu-se neobservat prin iadul teritoriului aflat sub ocupația dușmanului, plutonul lui Dubov apăru deodată pe linie.

...Fără să aducă nici o vătămare vagoanelor de călători, Goncearenko izbuti să desprindă vagoanele de marfă ale eșalonului inamic, atașate la trenul de poștă. În bubuitul și în fumul exploziei, șinele sfărîmate zbucniră deodată în sus și se prăbușiră greoi dincolo de marginea terasamentului lui. Declanșatorul minei cu șnurul legat de el rămase agățat de un fir de telegraf, făcîndu-i mai tîrziu pe mulți să-și bată capul, întrebîndu-se cine și cu ce scop l-a atîrnat acolo.

În timp ce patrulele călări forfoteau în jur, Dubov, cu caii încărcați peste măsură, aștepta într-o vilă din pădurea Sviaghino, iar noaptea o tuli înapoi printr-o trecătoare. După cîteva zile erau la Șibiși, fără să fi pierdut un singur om.

— Ei, Baklanîci, acum să te ții !... spuse Levinson, și din licărirea jucăușă ce i se aprinse în ochi, nu puteai să-ți dai seama dacă glumește sau vorbește serios. În aceeași zi, împărți rezervele de alimente și echipament, dînd oamenilor mantale, cartușe, săbii, pesmeți și păstrînd numai atît cît puteau transporta caii detașamentului.

Toată valea rîului Ulahe, pînă la Ussuri, era ocupată de inamic. Spre gurile Irohedzei se concentrau noi forțe. Cercetașii japonezi scotoceau regiunea în lung și-n lat, și nu o dată dădură peste patrulele lui Levinson. La sfîrșitul lui august, japonezii se urniră în susul rîului. Înaintau încet, făcînd popasuri lungi, din sat în sat, dibuind la fiecare pas și răspîndind pe flancuri gărzi dese. În tenacitatea de fier a înaintării lor, se simțea, în ciuda încetinelii, o forță sigură de ea, înțeleaptă și totuși oarbă.

Cercetașii lui Levinson se întorceau la detașament buimăciți, iar informațiile lor se băteau cap în cap.

— Cum vine asta ? întreba liniștit Levinson. Zici că ieri erau la Solomennaia, iar azi dimineață — la Monakino ? Ce, se trag îndărăt ?...

— Nu știu, se bîlbîia cercetașul, poate că la Solomennaia erau avangărzile...

— Dar de unde știi că la Monakino sînt forțele principale și nu avangărzile ?

— Păi așa spun țăranii...

— Îi dai într-una cu țăranii... Ce misiune ai primit ?

Atunci cercetașul născocea pe loc o poveste întortocheată, ca să arate de ce n-a izbutit să pătrundă mai adînc. În realitate, înfricoșat de povestirile muierilor, se ținuse la vreo zece verste de inamic, ascuns frumușel într-un tufiș și trăgînd din țigărică în așteptarea momentului potrivit să se întoarcă din misiune.

„De ce nu te-ai vîrît tu la treaba asta ? !" gîndea acesta în sinea lui despre Levinson, și se uita la el clipind mărunt, cu viclenie țărănească.

— Trebuie să pleci tu ! hotărî Levinson, adresîndu-se lui Baklanov. Altfel au să ne prindă aici ca pe niște muște. Nu-i nimic de făcut cu oamenii ăștia. Ia pe careva cu tine și pornește mîine în zori.

— Pe cine să iau ? întrebă Baklanov. Se străduia să rămînă serios și îngrijat, deși întreaga-i ființă era străbătută de o năvalnică bucurie războinică. Ca și Levinson, socotea însă necesar să-și ascundă adevăratele simțăminte.

— Ia pe cine vrei... bunăoară pe ăla nou care e la Kubrak — Mecik parcă, nu ? Cu ocazia asta vezi ce fel de băiat este. Se spun lucruri urîte despre el — poate pe degeaba...

Misiunea aceasta fu pentru Mecik cum nu se poate mai bine venită. În scurtul timp petrecut la detașament, se adunaseră în el atîtea gînduri, atîtea dorințe și făgăduieli neîmplinite, încît fiecare dintre ele în parte, chiar dacă s-ar fi înfăptuit, n-ar mai fi avut nici un rost, și-ar fi pierdut orice însemnătate. Laolaltă însă, îl apăsau tot mai greu, mai surd și mai dureros, împiedicîndu-l să se smulgă din cercul lui strîmt pînă la absurd. În schimb, acum i se părea că va putea în sfîrșit să sfarme acest cerc lipsit de noimă, cu o singură mișcare îndrăzneață.

Plecară înainte de ivirea zorilor. Măciuliile copacilor de taiga răspîndiți pe măgura din față abia prinseseră să se coloreze în trandafiriu, iar în sat, devale, cocoșii cîntau pentru a doua oară. Era frig, întuneric, oarecum înfrico-

şător. Împrejurarea aceasta neobişnuită, presimţirea primejdiei, nădejdea în reuşită, totul stîrnea în sufletul amîndurora acel simţămînt de avînt războinic, în faţa căruia totul păleşte şi îşi pierde orice însemnătate. Simţi cum sîngele îţi zvîcneşte uşor în vine, toţi muşchii ţi se încordează, iar aerul pare rece şi fierbinte în acelaşi timp, ba parcă şi trosneşte.

— Ia uite, iapa ta e plină de rapăn, spuse Baklanov. De ce n-o îngrijeşti ? Rău faci... Asta-i vina prostănacului de Kubrak : se vede că nu te-a învăţat ce trebuie să faci. Lui Baklanov nu i-ar fi trecut niciodată prin minte că un om care ştie cum să îngrijească un cal are inima să-l lase să ajungă în halul ăsta. Nu te-a învăţat, nu-i aşa ?

— De, ce să spun... se fîstîci Mecik. În general, nu te prea ajută. Nu ştii la cine să te duci să întrebi, şi, ruşinîndu-se de minciuna lui, se răsuci în şa, fără să se uite la Baklanov.

— Tu întreabă pe fiecare. Avem mulţi care se pricep. Avem ostaşi destoinici...

În ciuda părerii lui Cij pe care el aproape şi-o însuşise, Baklanov începea să-i placă. Era voinic şi rotund şi stătea în şa ca turnat. Ochii lui castanii şi vioi prindeau totul din zbor, deosebind îndată ce era vrednic de luare-aminte de ceea ce nu avea importanţă, după care urmau concluziile practice.

— E-ei, băiatule, mă tot uit de ce joacă şaua sub tine ! Ai strîns chinga dinapoi pînă n-ai mai putut, iar cea din faţă atîrnă. Trebuie tocmai pe dos. Hai s-o strîngem din nou.

Mecik nici nu apucă să înţeleagă despre ce e vorba, că Baklanov se şi învîrtea pe lîngă şaua lui.

— Uite că ţi s-a sucit şi pătura... Dă-te jos, dă-te jos ! Aşa îţi prăpădeşti iapa. Trebuie să punem şaua din nou.

După vreo cîteva verste de drum, Mecik era încredinţat pe deplin că Baklanov este mult mai priceput şi mai înţelept decît el, şi pe deasupra foarte puternic şi curajos, iar el trebuie să-l asculte întotdeauna fără o vorbă. Cît despre Baklanov, care se apropiase de el fără vreo părere dinainte statornicită, deşi îşi dădu repede seama de superioritatea lui, continua să vorbească cu Mecik de la egal la egal, încercînd să se lămurească, prin simple observaţii, ce este de capul băietanului acesta.

— Cine te-a îndreptat încoace spre dealuri ?

— La drept vorbind am pornit-o de unul singur ; foaia de liberă trecere mi-au dat-o maximaliştii...

Amintindu-şi deodată de purtarea ciudată a lui Staşinski, la auzul acestui cuvînt, Mecik încercă să înfăţişeze cît mai şters rolul acestei organizaţii.

— Maximaliştii ? Nu face să te încurci cu ei, sînt nişte palavragii...

— Mie mi-e totuna... Am acolo cîţiva colegi de liceu, atîta doar... Şi atunci eu...

— Ai terminat liceul ? îl întrerupse Baklanov.

— Ce ? Da, l-am terminat...

— Asta e bine. Şi eu am fost la şcoala de meserii — învăţam strungăria. Da' n-am avut norocul să termin şcoala. Vezi, am început tîrziu, adăugă el ca o lămurire, de parcă ar fi vrut să se justifice. Înainte de asta am lucrat pe un şantier naval, pînă s-a mai ridicat frate-meu ăl mic. Şi deodată, uite toată beleaua asta...

După cîtva timp, vorbi din nou gînditor :

— Da-a... liceul... Şi eu aş fi vrut să învăţ la liceu cînd eram mic, da' uite a ieşit aşa...

Se vedea că vorbele lui Mecik i-au stîrnit o sumedenie de amintiri neplăcute. Mecik se apucă atunci să-i demonstreze cu o neaşteptată pasiune că nu e nici o pagubă, ba chiar a făcut foarte bine că n-a învăţat la liceu. Fără să-şi dea seama, îl convingea pe Baklanov că este foarte capabil şi ager la minte, cu toată lipsa lui de cunoştinţe. Baklanov însă nu vedea cine ştie ce mare merit în ignoranţa lui, iar cugetările mai complicate ale lui Mecik nu le înţelegea de loc.

Afară de asta, ei doi nu ajungeau să lege o convorbire mai prietenească, să vorbească de la suflet la suflet.

Înteţiră trapul cailor şi călăriră aşa multă vreme, în tăcere.

Întîlniră cercetaşi în tot lungul drumului, dar aceştia mînţeau ca şi mai înainte. Baklanov îi asculta clătinînd neîncrezător din cap. Ajungînd într-un cătun aflat la vreo trei verste de Solomennaia, un mic sat, lăsară caii şi porniră mai departe pe jos. Soarele coborîse demult spre asfinţit, dar cîmpiile ostenite mai erau încă împestriţate de basmalele muierilor, iar căpiţele îşi aşterneau la pămînt umbra lor

deasă și dulce. Pe drum le ieși înainte un car și Baklanov întrebă dacă au trecut cumva japonezi prin sat.

— Lumea zice c-au fost de dimineață vreo cinci ; acușa nu se aude nimic... Măcar de-am apuca să strîngem bucatele, lua-i-ar dracu' !

Mecik simți cum inima îi zvîcnește cu putere în piept, dar nu-i era frică.

— Asta înseamnă că sînt într-adevăr la Monakino, spuse Baklanov, aia a fost recunoașterea. Putem merge fără teamă...

Intrară în sat întîmpinați de lătratul leneș al cîinilor. La hanul ce avea pe acoperiș o prăjină cu un mănunchi de fîn în vîrf și în fața căruia adăsta o căruță, se ospătară cu pîine și lapte sorbit din strachină, după „sistemul Baklanov". Mai tîrziu, amintindu-și cu groază de această misiune, Mecik îl avea mereu înaintea ochilor pe Baklanov ieșind în uliță, cu urme de lapte pe buza de sus și cu un zîmbet de fericire întipărit pe față. Nici nu apucaseră bine să calce cîțiva pași că, dintr-o ulicioară lăturalnică, ieși în goană o muiere grasă, cu poala fustei în mînă, care se ciocni de ei și se opri în loc, înmărmurită. Ochii ei căutau în sus, spre marginea basmalei, în vreme ce gura-i larg deschisă căuta să soarbă aerul, întocmai ca un pește azvîrlit pe uscat. Și deodată se porni să strige cu glas ascuțit, pătrunzător :

— Văleu, dragii mamii, încotro ați pornit-o ?... O armată de japonezi cît toate zilele e colea lîngă școală... Și vin încoace. Luați-vă tălpășița, vă spun, că vin încoace !...

Mecik abia izbuti să prindă înțelesul vorbelor ei și, din aceeași ulicioară, apărură în pas cadențat patru soldați japonezi cu arma la umăr. Baklanov dădu un strigăt și în aceeași clipă scoase Coltul și trase, de la numai cîțiva metri, în doi dintre ei. Mecik văzu cum le zvîcnesc zdreliturile sîngerînde din spinare și cum amîndoi se prăbușesc la pămînt. Un al treilea cartuș se bloca pe țeavă, așa încît Coltul nu mai era bun de nimic. Unul dintre japonezii rămași în viață o rupse la fugă, dar celălalt scoase pușca. În aceeași clipă însă împins de o forță mai puternică decît frica, Mecik trase în el de cîteva ori în șir. Ultimele gloanțe nimeriră japonezul cînd acesta căzuse și se zvîrcolea în colbul drumului.

— Să fugim ! strigă Baklanov. Sări în căruţa asta !

După cîteva clipe slobozeau calul care se smucea, legat de un stîlp al gardului, şi zburau pe uliţă în sus, ridicînd nori fierbinţi de colb în urma lor. Baklanov, în picioare, biciuia calul din răsputeri cu capetele hăţurilor, uitîndu-se mereu înapoi, să vadă dacă nu sînt urmăriţi. Undeva, în inima satului, vreo cinci goarne — nu mai puţin — sunau alarma.

— Sînt toţi aici... Toţi ! strigă Baklanov cu un fel de furie triumfătoare. Toţi... Grosul e aici !... I-auzi cum cîntă.

Mecik nu auzea nimic. Ghemuit în fundul căruţei, simţea o bucurie sălbatică, un fel de descătuşare la gîndul că japonezul împuşcat de el a rămas acolo, în ţărîna fierbinte a drumului, zvîrcolindu-se în ghearele morţii. Iar cînd, într-un tîrziu se uită la Baklanov, chipul acestuia schimonosit de furie îi apăru dezgustător, îl înspăimîntă.

Peste puţin timp, Baklanov hohotea răsunător :

— Strașnic a mai ieşit, nu ? Şi noi şi ei am intrat o dată în sat ! Cît despre tine, frate, bravo, mă ! Nici nu mă aşteptam de la tine, zău. Dacă nu erai tu, zob ne făcea...

Mecik, ferindu-se să-l privească, stătea cu capul puţin întors, galben la faţă, cu pete închise în obraji, aşa cum are şi spicul de grîu cu paiul putrezit la rădăcină.

După vreo două verste, încredinţîndu-se că nu-i urmăreşte nimeni, Baklanov opri calul lîngă un copac stingher, cu crengile boltite deasupra drumului.

— Tu stai aici jos, că eu mă urc în pom ; facem de strajă...

— De ce ? întrebă Mecik, cu glasul întretăiat de emoţie. Să plecăm cît mai repede. Trebuie să comunicăm la detaşament... E limpede : grosul lor e aici... Se silea singur să creadă ce spune, dar nu izbutea. În realitate îi era frică să rămînă atît de aproape de inamic.

— Nu, e mai bine să aşteptăm. Doar n-am făcut şapte poşte numai ca să-i culcăm la pămînt pe proştii ăia trei. Trebuie să mirosim mai de aproape ce-i pe aici.

După vreo jumătate de ceas, ieşiră în pas domol din sat vreo douăzeci de japonezi călări. „Ce ne facem dacă ne văd ?“ îşi zise Baklanov, înfiorîndu-se. „N-o să putem fugi cu căruţa“... Stăpînindu-şi aceste gînduri, se hotărî să

rămînă totuşi la post pînă în ultima clipă. Cavaleria pe care Mecik nu o putea vedea, fiind ascunsă de deal, străbătuse vreo jumătate de drum, cînd, deodată, de la postul său de observaţie din copac, Baklanov zări infanteria : ieşea din sat în rînduri dese, cu armele scînteind prin colbăraia stîrnită. Săriră în căruţă şi goniră nebuneşte pînă-n cătun, mai, mai să omoare calul. Acolo se aruncară pe caii lor şi, după cîteva clipe, goneau pe drumul ce ducea spre Sibişi. Levinson, prevăzător, rînduise în jur gărzi întărite, încă înainte de sosirea lor (ajunseră la detaşament noaptea), şi anume oamenii din plutonul lui Kubrak, dar fără cai. O treime din oameni rămaseră cu caii, iar restul patrulau în jurul satului, la adăpostul valului unei vechi întăriri mongole. După ce dădu în primire şi calul lui Baklanov, Mecik rămase la pluton.

Cu toate că era sleit de puteri, nu-i ardea să doarmă. Dinspre rîu se aşternea ceaţa, era frig. Pika se mişca şi gemea în somn. Ierburile foşneau tainic sub paşii santinelelor. Mecik, culcat pe spate, căuta cu ochii stelele care abia se zăreau în golul negru de după perdeaua cetei. Acelaşi gol, mai întunecos poate şi mai adînc, fiindcă era lipsit de stele, îl simţea şi în adîncul fiinţei sale. Cugetă că senzaţia aceasta de gol trebuie să o aibă mereu şi Frolov, şi gîndul că soarta lui ar putea fi asemănătoare cu soarta acestuia îl îngrozi. Se străduí să-şi alunge din minte acest gînd înfricoşător, dar chipul lui Frolov nu-l părăsea. Îl vedea zăcînd pe patul lui de campanie, cu obrazul supt, ca de ceară, cu mîinile atîrnînd fără de viaţă, auzea arţarii foşnind încetişor deasupra lui. „Păi Frolov a murit !..." se gîndi Mecik cu groază, dar Frolov mişcă îndată din deget şi se întoarse către el, spunînd cu un zîmbet încremenit pe faţa-i osoasă : „Băieţii... fac pozne !..." Deodată începu să se zvîrcolească şi Mecik văzu cum ţîşnesc din el zdrelituri sîngerînde de carne, dar nu mai era Frolov, ci japonezul. „Asta e groaznic !..." se gîndi el din nou, tresărind din tot corpul, dar Varia se aplecă deasupra lui, şi-i spuse : „Nu te teme !" Varia era rece şi moale. Mecik răsuflă uşurat. „Nu te supăra că am fost atît de uricios cînd mi-am luat rămas bun de la tine, spuse el mîngîietor. Eu te iubesc"... Ea se lipi de

el şi, dintr-o dată, totul pieri, se prăbuşi undeva, iar după cîteva clipe se pomeni stînd în capul oaselor pe pămînt, clipind mărunt şi bîjbîind să-şi găsească arma. Afară se luminase de-a binelea. Oamenii forfoteau în jurul lui, făcîndu-şi mantalele sul. Kubrak scotea capul prin tufiş, şi cerceta depărtarea cu binoclul. Aproape toţi îl sîcîiau cu aceeaşi întrebare :

— Unde ?... Unde ?...

În cele din urmă, găsindu-şi puşca, Mecik se grăbi să ajungă sus pe dîmb şi acolo înţelese numaidecît că e vorba de inamic. Cum nu-l vedea, începu şi el să întrebe :

— Unde-i ?...

— Ce v-aţi strîns grămadă ? şuieră deodată comandantul plutonului, îmbrîncind cu putere pe cineva. Înşiraţi-vă în lanţ !

În timp ce se răspîndeau pe dîmb, Mecik tot întindea gîtul înainte, dornic să zărească totuşi inamicul.

— Unde-o fi ? întrebă el în cîteva rînduri, întorcîndu-se spre vecin. Acesta stătea lungit pe burtă şi fără să-l audă, se trăgea în neştire de o ureche, în vreme ce buza de jos îi atîrna bleagă. Deodată se întoarse spre el şi scoase o înjurătură cumplită. Mecik vru să-l repeadă, dar nu apucă să deschidă gura, că răsună comanda :

— Plu-ton...

Întinse arma înainte, supărat că toţi văd şi numai el nu vede nimic, şi la comanda „foc" trase la nimereală. (Habar n-avea că mai bine de jumătate din oamenii plutonului nu văd nimic, dar se feresc s-o spună, temîndu-se că mai tîrziu vor fi luaţi de ceilalţi în rîs.)

— Foc !... comandă din nou Kubrak, şi Mecik trase din nou.

— Aha, au şters putina !... se auziră strigăte de jur împrejur. Oamenii începură să vorbească tare şi fără şir, cu feţele strălucind de bucurie, aproape transfigurate.

— Destul, destul ! le-o reteză comandantul plutonului. Cine trage acolo ? Ehei, se vede că nu vă doare inima de cartuşe !

Tot întrebînd pe unul şi pe altul, Mecik află că adineauri se apropiase de ei o patrulă japoneză. Mulţi dintre

cei care nu văzuseră nimic nici ei rîdeau de Mecik şi se lăudau că au văzut lămurit zburînd din şa japonezii în care au tras ei. Deodată, răsună o bubuitură de tun, umplînd valea cu ecoul ei prelung. Cîţiva, înspăimîntaţi, se aruncară la pămînt. Mecik se ghemui şi el la pămînt ca trăsnit : era cea dintîi bubuitură de tun pe care o auzea în viaţa lui. Ghiuleaua explodă undeva, în spate, dincolo de sat. Mitralierele inamicului se porniră îndată să latre într-un ritm nebunesc, parcă sufocîndu-se, împuşcăturile se înteţiră tot mai mult, dar partizanii nu răspunseră.

După un minut sau poate după un ceas — vremea se scurgea cu o iuţeală aproape dureroasă — Mecik băgă de seamă că numărul partizanilor a sporit şi-l văzu pe Baklanov cu Meteliţa coborînd dîmbul. Baklanov avea un binoclu : pe faţa lui Meteliţa stăruia o zvîcnire nervoasă, iar nările i se umflau ca nişte foale

— Aicea eşti ? întrebă Baklanov, descreţindu-şi fruntea. Ei, cum merge ?

Mecik zîmbi dureros şi, făcînd o uriaşă sforţare, întrebă :

— Unde-s caii noştri ?...

— N-avea grijă, sînt în taiga. Curînd o să fim şi noi acolo, numai să-i mai ţinem niţel în loc... De noi încă-i bine, adăugă el, vrînd pesemne să-l îmbărbăteze, da' uite, plutonul lui Dubov e-n cîmp deschis... Ei, drăcie ! izbucni el deodată, tresărind la zgomotul unei explozii din apropiere. Levinson e-acolo şi el... Şi Baklanov se repezi undeva, în lungul şirului de oameni, ţinîndu-şi binoclul cu amîndouă mîinile.

Cînd se comandă din nou să tragă, Mecik apucă să-i vadă şi el pe japonezi. Atacau în valuri, alergînd de la un tufiş la altul ; şi se apropiaseră atît de mult, încît i se păru că acum va fi cu neputinţă să mai fugă de ei, chiar dacă va trebui. Ceea ce simţea însă, nu era spaimă, ci o aşteptare chinuitoare, nevoia de a şti cînd anume se va isprăvi totul. Într-una din aceste clipe, Kubrak apăru fără veste în mijlocul oamenilor săi.

— Unde tragi, mă ? strigă el.

Mecik întoarse capul şi înţelese că vorbele comandantului de pluton nu erau pentru el, ci pentru Pika, pe care nici

nu-l văzuse pînă atunci. Acesta stătea lungit ceva mai departe, cu capul în pămînt, şi trăgea prosteşte în sus, într-un copac din faţă. El urmă să facă la fel şi după strigătul lui Kubrak, atîta doar că isprăvise cartuşele din încărcător şi trăgaciul lovea în gol. Comandantul de pluton îl izbi de cîteva ori cu botul cizmei, dar Pika nici pomeneală să ridice capul.

Apoi alergară cu toţii, la început în dezordine, după aceea unul în spatele altuia, într-un şir dezlînat. Mecik alergă şi el împreună cu toţi ceilalţi, fără să înţeleagă ce se petrece ; cu toate acestea, chiar şi-n învălmăşeala cea mai cumplită, simţea lămurit că nimic nu e făcut la întîmplare şi fără rost, şi că un şir întreg de oameni, care nu încercau poate ceea ce încerca el, călăuzesc atît acţiunile lui, cît şi ale celor din jur. Pe aceşti oameni nu-i vedea, dar simţea cum se supune voinţei lor ; iar cînd se trezi în sat — acum mergeau în pas de voie, înşiruiţi într-un lanţ lung — începu să-i caute din ochi fără să vrea, dornic să ştie cine anume dispune de soarta lui. În capul şirului mergea Levinson. Părea atît de mic şi dădea atît de caraghios din mîna în care ţinea un Mauser enorm, încît ţi-era greu să crezi că tocmai el este principala forţă conducătoare. În timp ce Mecik încerca să înţeleagă această vădită nepotrivire, o ploaie deasă şi înverşunată de gloanţe se abătu din nou asupra lor, atingîndu-le parcă părul, ba chiar şi puful de pe urechi. Lanţul se năpusti înainte ; cîţiva oameni căzură. Mecik simţi că dacă ar trebui să tragă din nou, nu s-ar mai deosebi cu nimic de Pika.

Îi mai rămăsese ceva nelămurit în minte, şi anume imaginea lui Morozka gonind pe un armăsar cu o coamă de foc fluturînd în vînt. Trecuse atît de repede înainte, încît ar fi fost greu să deosebeşti unde se termină Morozka şi unde începe calul. Mai tîrziu, află că, în tot timpul luptei, Morozka fusese unul dintre oamenii de legătură între plutoane.

Mecik îşi veni în fire abia în taiga, pe o potecă de munte, desfundată de caii care trecuseră de curînd pe acolo. Preajma era umbroasă şi plină de pace. Severa pădure de cedri îi ocrotea cu braţele ei tăcute, învelite în catifeaua ţesută de muşchi.

În toiul dezastrului

După luptă, ascunzîndu-se cu detaşamentul într-o rîpă plină de brădişor şi de ferigă, Levinson se apucă să inspecteze caii şi dădu peste Ziuciha.

— Ce-i asta ?

— Ce să fie ? bolborosi Mecik.

— Ia scoate şaua, să văd spinarea...

Cu mîinile tremurînde, Mecik desfăcu chinga.

— Mda, sigur... spinarea e numai răni ! mormăi Levinson cu un ton din care se înţelegea că nici nu se aşteptase la altceva. Crezi cumva că un cal nu-i bun decît să-l încaleci ? De îngrijit cine să-l îngrijească, tata ?

Căuta să vorbească liniştit, dar se stăpînea cu greu. Era foarte obosit şi barba-i tresărea mereu ; în mîini freca nervos o crenguţă ruptă în drum.

— Comandantul de pluton !... Ia vino încoace !... Tu ce păzeşti ?

Comandantul de pluton îşi aţinti privirea fără să clipească la şaua pe care Mecik o ţinea inutil în mînă. Apoi rosti posomorît şi rar :

— I s-a spus de nu ştiu cîte ori, tîmpitului...

— Eram sigur ! şi Levinson azvîrli crenguţa din mînă. Ochii lui îşi îndreptară spre Mecik o căutătură rece şi aspră. Du-te la şeful aprovizionării : pînă lecuieşti iapa ai să călăreşti caii de corvoadă.

— Tovarăşe Levinson ! îngăimă Mecik, cu un tremur de umilinţă în glas, şi asta nu fiindcă îngrijise rău de iapă, ci fiindcă şaua grea pe care o ţinea prosteşte în mîini îl făcea să se simtă şi mai umilit. Nu sînt vinovat... Ascultaţi-mă şi pe mine... staţi puţin... acum o să am grijă de ea, puteţi să mă credeţi...

Levinson însă se îndreptă spre calul următor, fără să întoarcă privirea.

Curînd, lipsa de alimente îi sili să treacă în altă vale. În răstimp de cîteva zile, detaşamentul rătăci de ici colo, între afluenţii rîului Ulahe, istovindu-se în lupte şi în etape chinuitoare. Satele neocupate de duşman erau tot mai puţine, fiecare fărîmă de pîine şi fiecare bob de ovăz se

obțineau prin luptă. Rănile se infectau iarăși și iarăși, nu apucau să se mai vindece. Oamenii se împietriseră, deveniseră mai aspri, mai tăcuți, mai răi.

Totuși Levinson era adînc convins că pe oamenii săi nu-i stăpînește numai instinctul de conservare, ci și un alt instinct, nu mai puțin puternic, deși ascuns unui ochi superficial, de care cei mai mulți nici nu-și dădeau seama, dar care făcea ca toate încercările, moartea chiar, să le apară îndreptățite de țelul final, căci fără acesta nici unul dintre ei n-ar fi venit să-și dea viața, acolo, în taigaua ce se întindea de-a lungul rîului Ulahe. Dar Levinson mai știa că acest instinct adînc ce trăiește în oamenii săi stă copleșit sub povara unor nevoi nesfîrșit de mărunte și a grijilor zilnice pentru eul lor, poate tot atît de mărunt, dar viu, fiindcă orice om vrea să mănînce și să doarmă, și fiindcă orice om este slab. Simțindu-și slăbiciunea și împovărați de măruntele lor treburi zilnice, oamenii se purtau așa ca și cum ar fi încredințat grija lor cea mare celor mai puternici decît ei, ca Levinson, Baklanov sau Dubov, obligîndu-i să fie mai preocupați de această grijă decît de faptul că și ei sînt oameni și trebuie să mănînce și să doarmă, să lase în seama celorlalți să le amintească aceste lucruri.

Levinson era acum tot timpul în mijlocul partizanilor. Îi conducea el însuși în luptă, mînca cu ei din aceeași gamelă, nu dormea nopțile ca să controleze santinelele și era aproape singurul care mai știa să rîdă. Chiar și atunci cînd vorbea despre lucrurile cele mai neînsemnate, fiecare cuvînt pe care îl spunea lăsa să se înțeleagă următoarele: „Uitați-vă, și eu sufăr împreună cu voi, și pe mine pot să mă omoare mîine, și eu pot să crăp aici de foame, dar eu sînt curajos și dîrz, fiindcă toate astea nu înseamnă cine știe ce...“

Și totuși... pe zi ce trecea, firele nevăzute care-l legau de sufletul partizanilor se destrămau... Și cu cît slăbea trăinicia acestor fire, cu atît slăbea puterea lui de convingere asupra oamenilor săi, iar el se transforma într-o forță ce domina întregul detașament.

De obicei, cînd partizanii năuceau peștii cu grenadele pentru masa de prînz, nimeni nu voia să intre în apa rece ca să-i adune. La treaba asta erau puși cei mai slabi și mai

întotdeauna Lavruşka, un porcar sfios şi bîlbîit, venit la detaşament de aiurea. Lavruşka se temea de apă nevoie mare şi cobora malul tremurînd, făcînd cruci peste cruci, iar Mecik se uita de fiece dată cu o mirare îndurerată la spinarea-i de slăbănog. Într-una din zile, Levinson băgă de seamă lucrul acesta.

— Stai! spuse el către Lavruşka. De ce nu intri tu în apă? urmă comandantul întorcîndu-se spre un flăcău care părea strîns cu uşa dintr-o parte şi care îl tot înghiontea pe Lavruşka.

Acesta îl privi cu nişte ochi răi, pe sub genele-i albicioase şi rosti pe neaşteptate:

— Intră tu dacă vrei... hai, încearcă.

— Eu nu intru în apă, vorbi liniştit Levinson, mai am şi alte treburi; dar tu trebuie să te duci... Haide, scoate nădragii... Uite, peştii au şi început să plece.

— Lasă să plece... că nici eu nu-s Păcală... şi flăcăul îi întoarse spatele, depărtîndu-se încet de mal.

Zeci de ochi se uitau cu încuviinţare la el şi cu batjocură spre Levinson.

— Mare bătaie de cap îţi dau şi oamenii ăştia! începu Goncearenko, descheindu-şi cămaşa, dar încremeni deodată la strigătul neobişnuit de puternic al comandantului:

— Înapoi! şi glasul lui Levinson vibră plin de o nebănuită forţă şi autoritate.

Flăcăul se opri în loc şi, cu toate că-i părea rău a fi stîrnit o asemenea poveste, nu voia să se facă de rîs faţă de ceilalţi.

— Am spus că nu intru în apă... zise el din nou.

Levinson porni spre el călcînd apăsat, cu mîna pe Mauser, fără să-l slăbească din ochii ce i se duseseră deodată în fundul capului, devenind nemaipomenit de mici şi de sfredelitori. Încet, mai mult în silă, flăcăul începu să se descheie la pantaloni.

— Mai repede! porunci Levinson, ameninţător şi întunecat.

Flăcăul îl privi chiorîş, dar deodată se sperie, începu să se grăbească, se împiedică într-un crac al pantalonilor şi, temîndu-se că Levinson nu va ţine seamă de asta şi-l va ucide, bolborosi repezit:

— Acuși, acuși... s-a agățat... fir-ar al dracului ! Acuși, îndată...

Cînd Levinson își roti ochii împrejur, văzu că toți îl privesc cu respect și cu teamă, dar fără simpatie. În clipa aceea se simți ca o forță dușmănoasă ce plutea deasupra detașamentului. Însă era gata să primească și situația aceasta, fiind încredințat că puterea lui este cea dreaptă.

Din ziua aceea, nu mai ținu seama de nimic, atunci cînd era vorba să facă rost de provizii sau să găsească posibilitatea de a da oamenilor săi o zi de odihnă în plus ; lua vacile țăranilor cu el, le pustia ogoarele și grădinile de zarzavat, dar pînă și Morozka înțelegea că ceea ce făcea Levinson nu aducea nici pe departe cu furtul de pepeni din bostana lui Reabeț.

După un drum de multe verste peste crestele munților Udeghe, în care timp detașamentul se hrăni numai cu struguri și ciuperci coapte la foc, Levinson ajunse în rîpa Tigrilor, în fața unei fanze coreene stinghere, aflată la vreo douăzeci de kilometri de gurile Irohedzei. Acolo le ieși înainte un uriaș păros ca și cizmele lui din piele de ren, cu capul descoperit și cu un Smith ruginit la cingătoare. În omul acesta Levinson recunoscu îndată pe Stîrkșa, un negustor de spirt din Daubihe.

— Aha, Levinson ! făcu Stîrkșa în chip de bun venit, cu vocea lui răgușită din pricina unei bronșite cronice. Din desișul stufos al perilor ce-i acopereau fața, ochii lui priveau cu obișnuita lor ironie amară. Mai trăiești ? Asta-i bine... Să știi că pe-aici ești căutat.

— Cine mă caută ?

— Japonezii și oamenii lui Kolceak... Cine alt ar mai avea nevoie de tine ?

— Trag nădejde că n-au să mă găsească... Ia zi, e ceva haleală pe-aici pentru noi ?

— Totuși, s-ar putea să te găsească, vorbi misterios Stîrkșa. Nici ei nu-s proști. S-a pus preț pe capul tău. Pe la adunări se citește mereu ordinul lor : recompensă pentru cine îl prinde viu sau mort.

— Oho !... și dau mult ?...

— Cinci sute de ruble siberiene.

— O nimica toată ! rîse ușurel Levinson. Te-am întrebat, e ceva de haleală pentru noi ?

— Pe dracu'... Coreeanul ăsta nu mănîncă decît ciumiză. Au în bătătură un porc de vreo zece puduri, da' se uită la el ca la icoană : carne pentru toată iarna !

Levinson porni să-l caute pe stăpînul fanzei. Coreeanul, un om niţel încărunţit şi cu o pălărie de sîrmă tuflită pe cap, tremura ca varga şi, de cum deschise gura, începu să-l roage să nu-i ia porcul. Cu gîndul la cele o sută cincizeci de guri flămînde pe care le avea în spate, dar plin de milă faţă de coreean, Levinson căuta să-l convingă că nu are încotro. Acesta însă stătea fără să înţeleagă, cu mîinile împreunate şi repeta într-una :

— Nu trebuie mînci — mînci... Nu trebui...

— Trageţi, e totuna ! făcu Levinson, dînd din mînă, şi îşi încreţi faţa ca şi cum partizanii ar fi tras în el.

Coreeanul îşi încreţi şi el faţa şi izbucni în plîns.

Deodată, căzu în genunchi, se tîrî cu barba în iarbă şi începu să sărute picioarele lui Levinson, dar el nu se aplecă să-l ridice, de teamă că nu va rezista şi va reveni asupra ordinului.

Mecik urmări toată întîmplarea cu inima strînsă. Copleşit, fugi după fanză şi îşi ascunse capul în paie, dar şi acolo îi stărui înaintea ochilor faţa aceea de bătrîn, plînsă, dimpreună cu făptura coreeanului, firavă şi înveşmîntată în alb, ce stătea ghemuită la picioarele lui Levinson. „Oare nu se poate şi fără asta ?" se gîndi el, scuturat ca de friguri, şi prin minte i se perindară, într-un şir lung, ţărani cu chipurile smerite, care cădeau tot aşa la pămînt şi cărora li se luase, în acelaşi fel, ultimele bunuri. „Nu, nu, e crud, preq crud !" se gîndi el din nou, şi îşi îngropă mai adînc capul în paie.

Mecik ştia bine că el nu s-ar fi purtat aşa cu coreeanul, totuşi mîncă din porc împreună cu ceilalţi, fiindcă-i era foame.

În zori, legătura dintre Levinson şi munte fu tăiată şi, după o luptă de două ceasuri în care pierdu vreo treizeci de oameni, detaşamentul izbuti să răzbească în valea Irohedzei. Cavaleria lui Kolceak îl urmărea pas cu pas. Părăsiră toţi caii de corvoadă şi abia la amiază ajunseră la cunoscuta potecă ce ducea spre spital.

Acolo, Levinson simţi că abia se mai ţine în şa. După atîta nemăsurată încordare, inima lui bătea încet, încet,

încît părea că se va opri din clipă în clipă. Furat de somn, lăsă capul în piept şi simţi deodată că pluteşte. Totul deveni simplu, lipsit de orice însemnătate. Însă în clipa următoare tresări ca de un ghiont lăuntric şi se uită în jur... nimeni nu băgase de seamă că a aţipit... Toţi vedeau înaintea lor spinarea lui puţin adusă pe care o cunoşteau atît de bine. Putea oare cineva să-şi închipuie că a obosit şi el, aşa ca toţi ceilalţi, şi că l-a doborît somnul?... „Oare... voi mai avea putere?“ se gîndi el, şi întrebarea veni ca şi cum i-ar fi pus-o altcineva. Levinson scutură din cap şi simţi în genunchi un fel de tremur mărunt, sîcîitor.

— Ei, iacă... curînd o să-ţi vezi nevestica! spuse Dubov spre Morozka, atunci cînd se apropiaseră bine de spital.

Morozka nu răspunse. Socotea treaba asta lămurită, deşi în fiecare zi îi fusese dor de Varia. Se mintea pe sine, luînd totul drept curiozitatea firească a unui străin: „Ia să vedem, ce-o să iasă din întîlnirea asta?“

În schimb, în clipa cînd o văzu — Varia, Staşinski şi Harcenko stăteau lîngă baracă şi întindeau braţele surîzînd spre ei — totul se întoarse pe dos în sufletul lui. Nu se opri în loc, ci trecu împreună cu tot detaşamentul sub arţari, unde îşi făcu multă vreme de lucru cu calul, slăbindu-i chingile.

Varia îl căuta din ochi pe Mecik, răspunzînd în fugă la saluturile partizanilor şi zîmbind tuturor cu un aer stingherit şi distrat. Cînd privirea lui Mecik se întîlni cu a ei, acesta dădu din cap în semn de bun găsit şi apoi, înroşindu-se, lăsă capul în piept, de teamă că ea va alerga îndată spre el şi toţi vor ghici că aci se ascunde ceva. Dar Varia, dintr-un bun simţ înnăscut, nu-şi arătă bucuria că-l vede.

Mecik o priponi în grabă pe Ziuciha, lăsînd-o să pască, şi o tuli în desiş. După cîţiva paşi, se ciocni de Pika. Acesta stătea tolănit lîngă cal, şi ochii lui, aţintiţi parcă înlăuntrul fiinţei sale, căutau înainte cu o privire umedă, absentă.

— Şezi... îl pofti Pika, obosit.

Mecik se lăsă jos, alături de el.

— Acum, unde ne mai ducem?

Băiatul nu răspunse.

— Eu unul aş fi stat să pescuiesc, vorbi Pika, dus pe gînduri. La prisacă... Acuma, peştele bate în josul apei...

Făceam eu un prag, să aibă apa cădere, şi prindeam la peşte... numai să-l poţi aduna ! Da' prisacă... nu-i ! adăugă el cu amărăciune, după o scurtă tăcere. Ei, ar fi fost bine... Acolo e linişte şi la vremea asta albina e blîndă...

Deodată se ridică într-un cot şi, atingînd uşor braţul lui Mecik, urmă cu un tremur de întristare şi durere în glas :

— Ascultă, măi Pavluşa... dragul meu Pavluşa !... Oare nu se mai poate afla pe nicăieri un asemenea loc, ai ? Cum o să trăim, cum o să trăim, dragul meu Pavluşa ?... Eu n-am pe nimeni... sînt singur... bătrîn... ca mîine, mor... Pika înghiţea în gol, fără să-şi găsească cuvintele, şi cu mîna cealaltă se agăţa în neştire de iarbă.

Mecik nu se uita la Pika şi nici nu asculta ce spune, dar la fiecare cuvînt al acestuia în el tresărea ceva abia simţit, ca şi cum în sufletul lui o mînă străină şi sfioasă ar fi rupt nişte frunze ofilite de pe o tulpină încă verde. „Toate astea s-au dus şi nu se vor mai întoarce niciodată..." se gîndi Mecik, şi-i păru rău de frunzele acelea veştede, ale lui.

— Mă duc să mă culc... îi spuse lui Pika, dornic să scape de el. Sînt obosit...

După aceea se afundă în desiş şi se lungi sub o tufă, lăsîndu-se pradă unei toropeli pline de nelinişte... Se trezi brusc, ca de o izbitură. Inima îi zvîcnea brambura în piept, iar cămaşa asudată i se lipea de piele. Dincolo de tufiş se auzeau două voci : Mecik recunoscu pe Staşinski şi pe Levinson. Depărtă cu băgare de seamă crengile şi privi într-acolo.

— ...Totuna-i ! spunea întunecat Levinson. Imposibil să ne menţinem mai mult în acest sector. Singurul drum care ne rămîne este spre nord, prin valea Tudo-Vaku... şi deschizînd porthartul, scoase la iveală o hartă. Uite... pe aici se poate trece de-a lungul crestelor şi coborî în valea Haunihedzei. E departe, dar n-avem încotro...

Staşinski nu se uita la hartă, ci undeva în adîncul taigalei ca şi cum ar fi măsurat fiecare verstă stropită cu sudoare omenească. Începu deodată să clipească iute, iute dintr-un ochi, apoi îşi opri privirea asupra lui Levinson, şi-i spuse :

— Dar Frolov ? Iar ai uitat de el...

— Da, Frolov... zise Levinson, lăsîndu-se greoi pe iarbă, şi Mecik îi văzu de aproape, chiar în dreptul lui, profilul palid.

— Desigur, pot să rămîn eu cu el... rosti surd Staşinski, după un timp de tăcere. De fapt, asta şi este datoria mea...

— Prostii ! făcu Levinson, cu un gest plin de nerăbdare. Cel mai tîrziu pînă mîine la prînz, japonezii vor fi aci, ţinîndu-se după urmele noastre încă proaspete... Ori te pomeneşti că datoria ta este să fii ucis ?

— Ce putem face ?

— Nu ştiu...

Mecik nu văzuse niciodată o asemenea expresie de neputinţă întipărită pe faţa lui Levinson.

— Mi se pare că nu ne rămîne decît o singură ieşire... m-am gîndit şi la asta... spuse şovăitor Levinson şi tăcu încruntat, strîngînd din fălci.

— Care ?... făcu Staşinski, aşteptînd.

Simţind că nu-i a bună, Mecik se aplecă şi mai mult înainte, gata-gata să se dea de gol.

Levinson ar fi vrut să exprime într-un singur cuvînt lucrul acela unic ce le mai rămînea de făcut, dar se vede că acel cuvînt era nespus de greu, fiindcă el nu-l putu rosti. Staşinski îl privi cu teamă şi mirare şi... înţelese.

Fără să se privească în ochi, tremurînd şi încurcîndu-se în vorbe, chinuindu-se amîndoi, începură să discute despre ceea ce era acum limpede pentru ei, neîndrăznind totuşi să spună acelui lucru pe nume, deşi un singur cuvînt ar fi spus totul dintr-o dată şi asta le-ar fi curmat chinul.

„Vor să-l omoare !...“ pricepu Mecik şi păli. Inima începu să-i bată cu atîta putere, încît i se părea că dintr-o clipă într-alta cei de dincolo de tufiş au să-i audă negreşit zvîcnirea.

— Şi cum se mai simte... rău ? Rău de tot ?... întrebă Levinson de cîteva ori în şir. Dacă n-ar fi fost vorba de... Oricum... dacă nu noi... în sfîrşit, există o şansă cît de mică să se însănătoşească ?

— Nici una... Dar oare asta-i principalul ?

— Totuşi... e întrucîtva mai uşor, recunoscu Levinson. Se ruşină îndată de faptul că se amăgea singur, dar simţea cu adevărat că i s-a luat o piatră de pe inimă. Tăcu un timp, apoi spuse încet : Va trebui s-o facem chiar azi...

Numai bagă de seamă, să nu bănuiască nimeni, mai cu seamă el... Se poate așa ?

— Despre el, nici o grijă : n-o să bănuiască... Peste puțin trebuie să-i dăm bromură, și în loc de bromură... N-am putea totuși să amînăm pe mîine ?

— La ce s-o mai lungim... Totuna e... și Levinson puse harta la loc, în porthart, și se ridică. Trebuie, n-avem încotro... Trebuie, nu-i așa ? întrebă el, căutînd fără să vrea un sprijin la omul pe care încerca el să-l sprijine.

„Da, trebuie..." se gîndi Staşinski în sinea lui, dar nu-și rosti gîndul.

— Ascultă, începu rar Levinson, spune drept, ești gata să o faci ? Mai bine spune drept...

— Dacă sînt gata ? întrebă Staşinski. Da, sînt gata.

— Atunci, să mergem... zise Levinson, atingîndu-i ușor brațul și porniră amîndoi încet spre baracă.

„Oare sînt într-adevăr în stare să facă asta ?"... și Mecik căzu la pămînt, ascunzîndu-și fața în palme. Rămase așa multă vreme, fără să știe cît, apoi se ridică și se tîrî în urma lui Levinson și a lui Staşinski, agățîndu-se de tufișuri și împleticindu-se ca un rănit.

Caii, deșeuați și răcoriți, își întorceau către el capetele obosite. Partizanii sforăiau întinși în luminiș. Cîțiva își pregăteau prînzul. Mecik se uită după Staşinski, dar nu-l văzu și atunci alergă spre baracă.

Ajunse la timp. Cu spatele la Frolov și cu mîinile tremurînde întinse spre lumină, Staşinski tocmai turna ceva într-un păhărel gradat.

— Stați !... Ce faceți ?... strigă Mecik, repezindu-se spre el cu ochii mari de groază. Stați ! Am auzit tot !...

Staşinski tresări și întoarse capul, iar mîinile începură să-i tremure și mai tare... Făcu brusc un pas spre Mecik și o vînă amenințătoare, roșie-vînătă, i se umflă pe frunte.

— Afară ! șuieră el, cu o voce înfundată, sinistră. Te ucid !...

Mecik scoase un țipăt și, înnebunit, țîșni afară pe ușă.

Staşinski își recăpătă numaidecît stăpînirea de sine și se întoarse spre Frolov.

— Ce... ce e asta ? bîigui Frolov, trăgînd speriat cu coada ochiului spre păhărel.

— Este bromură. Hai, bea... rosti Staşinski aspru şi poruncitor.

În clipa aceea privirile li se întîlniră şi încremeniră deodată, pironite de un singur gînd... „Ăsta-i sfîrşitul !...“ se gîndi Frolov. Şi — ciudat — nu se miră, nu simţi nici frică, nici tulburare, nici amărăciune. Totul părea simplu şi uşor, şi se întrebă chiar de ce s-a chinuit atîta, de ce s-a agăţat cu atîta încăpăţînare de viaţă şi de ce s-a temut de moarte, cînd viaţa nu-i hărăzea decît suferinţe, iar moartea nu făcea decît să-l izbăvească de ele. Îşi roti privirea nesigură în jur, ca şi cum ar fi căutat ceva, şi ochii i se opriră asupra prînzului de care nici nu se atinsese, aflat lîngă pat, pe un scăunaş. Era kisel de lapte. Mîncarea se răcise şi muştele roiau deasupra farfuriei. Pentru prima oară de cînd zăcea, în ochii lui Frolov se ivi o expresie umană, milă pentru el însuşi sau poate pentru Staşinski. Lăsă pleoapele şi cînd le ridică din nou, faţa lui era liniştită şi blîndă.

— Dacă te duci cumva la Sucean, rosti el rar, spune-le celor de acolo să nu... să nu se piardă prea mult cu firea... Odată şi odată toţi ajung aci... da... Toţi ajung ! repetă Frolov, cu un aer de parcă gîndul că moartea este ceva de neînlăturat nu era încă un lucru dovedit şi absolut clar pentru el, dar tocmai acest gînd făcea ca propria-i moarte — *moartea lui Frolov* — să nu mai aibă un înţeles năprasnic şi înfricoşător, ci să apară ca un fapt obişnuit, comun tuturor oamenilor. Rămase o clipă pe gînduri, apoi spuse : Am un băieţel acolo, la mină... îl cheamă Fedea. Să-şi aducă cineva aminte de el cînd toate astea s-or termina şi să-l ajute într-un fel... Ei, hai, dă-mi-l odată !... zise el cu o voce moale şi întretăiată, curmîndu-şi brusc vorba.

Cu o strîmbătură a buzelor lui albicioase, tremurînd şi clipind cumplit dintr-un ochi, Staşinski îi întinse paharul gradat. Frolov îl luă cu amîndouă mîinile şi-l bău.

...Împiedicîndu-se de uscături şi de vreascuri şi căzînd într-una la pămînt, Mecik alerga în neştire prin taiga, fără să mai ţină seama de drum. Îşi pierduse chipiul, părul îi atîrna pe ochi scîrbos şi lipicios ca o pînză de păianjen, tîmplele îi zvîcneau, şi la fiecare zvîcnitură a sîngelui repeta nu ştiu ce vorbă fără rost — o vorbă plîngăreaţă de care se agăţa fiindcă nu mai avea de ce să se agaţe. De-

odată se izbi de Varia şi sări înapoi, cu ochii scăpărînd sălbatic.

— Şi eu care te caut... începu ea bucuroasă, dar tăcu îndată speriată de înfăţişarea lui răvăşită.

Mecik o apucă de mînă şi spuse repede, fără şir :

— Ascultă... ei l-au otrăvit... Pe Frolov... Tu ştii ?... Ei l-au...

— Ce ?... L-au otrăvit ?... Taci !... strigă Varia înţelegînd totul într-o clipă, şi-l atrase cu putere spre ea, astupîndu-i gura cu palma ei fierbinte şi umedă. Taci !... Nu trebuie... Haidem de aici.

— Unde ?... Ah, lasă-mă !... se smuci el clănţănind din dinţi, şi o împinse cît colo.

Varia îl apucă de mînă şi-l trase după ea, repetînd stăruitor :

— Nu trebuie... să plecăm de-aici... o să ne vadă... E unul care se tot învîrte pe-aci... Hai mai repede !

Mecik se smulse din nou de lîngă ea — gata-gata să o lovească.

— Unde fugi ?... Stai ! strigă Varia, repezindu-se după el.

În clipa aceea, Cij ţîşni din desişul tufelor. Varia se aruncă într-o parte, sări peste pîrău şi se pierdu în ariniş.

— Ce, n-a vrut ? întrebă repezit Cij, alergînd spre Mecik. Poate să am eu noroc ! făcu el, plesnindu-se peste coapsă, şi o luă la goană pe urmele Variei...

Drumuri şi poteci

Încă de mic copil, Morozka se deprinsese să vadă oamenii de felul lui Mecik îmbrăcîndu-şi simţămintele — simţăminte tot atît de simple şi de mărunte ca şi ale lui — în cuvinte mari şi pompoase, ceea ce îi deosebea de alţii care, ca şi el, Morozka, nu se pricepeau să şi le împodobească îndeajuns. Nu-şi dădea seama că lucrurile stau chiar aşa şi n-ar fi putut să spună aceasta cu vorbele lui, dar simţea neîncetat că între el şi asemenea oameni se ridică un zid

din fapte și vorbe false, sulemenite, îngrămădite de aceștia la întîmplare.

Așa de pildă, în ciocnirea aceea de neuitat dintre Morozka și Mecik, acesta din urmă căuta să arate că cedează din recunoștință, fiindcă celălalt îi salvase viața. Iar gîndul că a înăbușit în el porniri josnice pentru un om care nici măcar nu merita acest sacrificiu îi umplea ființa de o tristețe plăcută, plină de resemnare. În schimb, în adîncul sufletului său, Mecik era totuși pornit atît împotriva sa, cît și împotriva lui Morozka, fiindcă în realitate îi dorea acestuia toate relele, dar nu era în stare să-i facă nimic, pe de o parte din lașitate, iar pe de alta, fiindcă era mult mai plăcut și mai nobil să suporți tristețea aceea plină de resemnare.

Morozka simțea că tocmai din pricina acestei noblețe care lui îi lipsea, l-a preferat Varia pe Mecik, și era încredințat că noblețea lui Mecik nu este numai ceva de paradă, ci o adevărată podoabă reală a sufletului său. Iată de ce, atunci cînd o revăzu pe Varia, nimeri fără voie în vechiul cerc vicios al gîndurilor lui despre ea, el și Mecik.

I se tot năzărea că o vede pe Varia dispărînd undeva, „firește, cu Mecik", și nu putu să adoarmă multă vreme, deși căuta să se convingă singur că lui nu-i pasă de nimic. La fiecare foșnet ridica prevăzător capul, străduindu-se să pătrundă întunericul : nu cumva se zăresc două umbre ce se strecoară rușinate din taiga ?

La o vreme se deșteptă, simțind o forfotă neobișnuită în jur. Lemnele ude fîsîiau în focul aprins afară, sub cerul liber, iar la marginea pădurii dănțuiau niște umbre uriașe, fantastice. Ferestrele barăcii aici se luminau, aici rămîneau cufundate în întuneric ; undeva, unul scăpăra chibrit după chibrit. După puțin timp, Harcenko ieși din baracă, schimbă două, trei vorbe cu cineva care stătea în umbră și nu se vedea, apoi trecu pe lîngă foc, privind cercetător în toate părțile.

— După cine te uiți ? vorbi răgușit Morozka și, cum nu auzi bine răspunsul, întrebă încă o dată : Ce ?

— A murit Frolov, spuse asurzit Harcenko.

Morozka se înveli mai bine cu mantaua și adormi din nou.

În revărsatul zorilor, Frolov fu înmormîntat. Printre cei ce-l duseră la groapă era și Morozka, cu desăvîrșire nepăsător.

Pe cînd puneau șeile pe cai, văzură deodată că Pika a dispărut. Căluțul lui stătea trist sub un pom, uitat acolo din ajun cu șaua pe el. Avea un aer jalnic de tot. „A fugit moșulică, n-a mai putut!" se gîndi Morozka.

— Nu-i nimic, nu-l căutați! spuse Levinson, încreținduși fața din pricina unei dureri în coaste, care-l sîcîia de dimineață. Și vedeți de cal... Nu, nu... nu-i puneți nici o povară în spinare. Unde-i șeful aprovizionării? Ei, sîntem gata?... Pe cai!... strigă Levinson, și trase adînc aerul în piept, iar apoi, încreținduși din nou fața, încălecă greoi, ca și cum ar fi purtat în ființa lui ceva mare și greu, care-l făcea și pe el mare și greu.

Nimănui nu-i părea rău după Pika. Singur Mecik îi simțea în chip aproape dureros lipsa. Deși în ultima vreme bătrînul îl plictisea și-i stîrnea doar amintiri neplăcute, avea simțămîntul că o dată cu el dispăruse o parte din propria lui ființă.

Detașamentul porni în sus pe o culme abruptă, cu frunzișul prăduit de capre. Un cer rece, albastru-cenușiu, veghea deasupra. Undeva jos, departe, se căscau rîpe înecate într-un albastru mohorît, spre care se rostogoleau de sub picioarele cailor, cu zgomot prelung, bolovani grei.

Taigaua cu frunze aurii și cu ierburi uscate îi învăluia într-o tăcere plină de așteptările toamnei. În horbota bogată și galbenă a tufișurilor, țapul cu țăcălie sură se pregătea să năpîrlească, izvoarele răcoroase susurau, roua, galbenă și ea din pricina frunzișului, stăruia ziua întreagă, străvezie și neprihănită, iar fiara răgea chiar din zori, pătimaș și neliniștit, de te treceau toți fiorii cînd o auzeai; și în ofilirea aceasta aurie a taigalei simțeai parcă răsuflarea puternică a unui trup uriaș și pururea viu.

Primul, care mirosi că între Morozka și Varia s-a întîmplat ceva, fu curierul Efimka, trimis cu puțin înainte de popasul de prînz să ducă un ordin lui Kubrak: „Scurtează coada coloanei, să n-o muște cineva!"

Efimka se strecură anevoie în lungul coloanei, agățîndu-și pantalonii în mărăcini și se certă cu Kubrak. Comandantul plutonului îl sfătui să nu ducă el grijă de cozile

altora, ci mai bine să-şi păzească lungul nasului. Printre altele, Efimka bagă de seamă că acum Morozka şi Varia călăresc departe unul de celălalt şi îşi aduse aminte că nici ieri n-au fost văzuţi împreună.

La întoarcere, ajungînd în dreptul lui Morozka, se opri şi-l întrebă :

— Văd că-ţi cam ocoleşti nevasta ; ce-aveţi de împărţit ?

Morozka, încurcat, se uită cu mînie la faţa lui uscată şi gălbejită.

— Ce-avem de împărţit ? N-avem ce împărţi... am lăsat-o... zise el.

— Ai lăsat-o ?... făcu Efimka, şi tăcu un timp, uitîndu-se posomorît undeva, într-o parte, de parcă ar fi chibzuit dacă acest cuvînt este potrivit acum, de vreme ce nici mai înainte Morozka şi cu Varia nu trăiseră o adevărată viaţă de familie.

— Ce să-i faci, se-ntîmplă şi de astea, spuse el în cele din urmă, adică, ce zic eu, cum o fi norocul fiecăruia... Hi-i, boală ! îşi îndemnă el calul, biciuindu-l cu cruzime şi Morozka, urmărind cu privirea bluza de postav a lui Efimka, îl văzu cum raportează ceva lui Levinson şi cum, apoi, continuă să meargă alături de el.

„Of, vieţişoara mea... of !..." se văicări Morozka în sinea lui cu deznădejdea unor ultime puteri, şi-l cuprinse deodată tristeţea ; se simţea ca şi cum ar fi fost ferecat în lanţuri şi asta îl împiedica să umble nepăsător ca mai înainte de-a lungul coloanei, ori să stea de vorbă cu vecinul. „Bine de ei, merg aşa şi nu le pasă de nimic !" se gîndi Morozka pizmaş. „Şi la urma urmei, de ce să fie supăraţi ? Uite, Levinson... E om cu autoritate, fiecare vine la el cu respect, ce vrea, aia face... Aşa înţeleg şi eu să trăieşti !" Fără să-i treacă prin minte că Levinson e răcit şi are un junghi în coaste, că poartă răspunderea morţii lui Frolov, că s-a pus un preţ pe capul lui şi că s-ar putea întîmpla să-i cadă capul de pe umeri înainte să fie răpuşi ceilalţi din detaşament, Morozka îşi zicea că se află totuşi pe lume oameni zdraveni, liniştiţi şi fără grija zilei de mîine, şi doar el, hotărît lucru, n-are noroc în viaţă.

Toate gîndurile încurcate şi sîcîitoare care încolţiseră în el pentru prima oară în ziua aceea călduroasă de iulie, pe cînd se întorcea la detaşament de la spital, iar cosaşii cu

barba creață se minunaseră de ținuta lui mîndră de cavalerist, toate gîndurile care puseseră stăpînire pe el cu o deosebită putere în timp ce străbătea cîmpul pustiu, după cearta cu Mecik, și văzuse o cioară stingheră stînd cocoțată pe o claie povîrnită de fîn, toate aceste gînduri căpătară acum o limpezime și o ascuțime neobișnuită, chinuitoare. Se simțea păcălit în viața lui de pînă acum și începu din nou să nu vadă în jurul lui decît minciună și înșelătorie. Astăzi nu mai avea nici o îndoială că încă din fașă toată viața lui, cu toate petrecerile ei fără rost, cu munca ei grea, cu sudoarea și sîngele vărsat și chiar cu toate strengăriile ei nevinovate, nu înseamnă nicidecum o viață de bucurii, nu, ci o trudă de ocnaș fără nădejde, trudă pe care nimeni n-a prețuit-o și nici n-o va prețui vreodată.

Plin de o răutate amară, ostenită, aproape bătrînească, pe care n-o încercase niciodată în trecut, Morozka se gîndi că are douăzeci și șapte de ani și că nici o clipă din cele trăite de el nu se mai poate întoarce pentru a fi altfel trăită, că nici viitorul nu-i făgăduiește nimic bun și că, mîine poate, o să-l ajungă un glonț și va muri — un om de care nimeni nu are nevoie — așa cum a murit și Frolov, pe care nu-l plîngea nimeni. I se părea că viața întreagă, el s-a străduit din toate puterile să apuce pe un drum drept și luminos, drumul pe care mergeau oameni ca Levinson, Baklanov sau Dubov (pînă și Efimka parcă pășea acum pe un asemenea drum), dar că cineva neînduplecat i-a stat mereu în cale. Și fiindcă niciodată n-ar fi fost în stare să recunoască acest dușman chiar în el însuși, avea o adîncă și amară plăcere să-și spună că suferă din pricina mîrșăviei oamenilor — ca aceia de teapa lui Mecik, în primul rînd.

După prînz, în timp ce-și adăpa armăsarul la izvor, se apropie de el flăcăiandrul acela dezghețat, cu părul cîrlionțat, care-i furase cîndva cana de tinichea.

— Ce-am să-ți spun, să vezi, ce-am să-ți spun... bolborosi el repezit, clipind din ochi. Ia să-i tragi o chelfăneală lui Varka, zău așa ; da, mă, lui Varka... În chestii d-astea, frățioare, eu am un miros !

— Cum ? Ce chestii ? făcu grosolan Morozka, ridicînd capul.

— Dacă-i vorba de muieri, apoi află că eu mă pricep grozav la muieri, spuse flăcăul în chip de lămurire, fîstîcindu-se puţin. Măcar că nu-i nimic pînă acuma, da' pe mine, frate, nu mă duci, degeaba, nu mă duci... Toată vremea-i cu ochii după el, nu-l slăbeşte de loc.

— Dar el ? întrebă tulburat Morozka, înroşindu-se — înţelesese că este vorba de Mecik — şi uitînd că trebuie să aibă aerul că nu ştie nimic.

— El ? Nimic... spuse flăcăul şovăind şi nesincer, ca şi cum lucrul despre care vorbea nu avea de fapt nici o însemnătate şi pomenise despre el numai ca să şteargă vechile sale păcate faţă de Morozka.

— Dracu' să-i ia ! Ce-mi pasă ! pufni Morozka. Poate că şi tu te-ai culcat cu ea — ce ştiu eu ! adăugă el cu dispreţ şi amărăciune.

— Ce te-a pălit ?... Eu nici pomeneală să...

— Du-te, du-te-n mă-ta ! strigă Morozka, înfuriindu-se deodată. Ce-i tot dai zor cu „mirosul" ăla al tău. Hai, cară-te ! şi, cît ai clipi, îi dădu un picior zdravăn în spate.

Speriat de această mişcare neaşteptată a stăpînului său, Mişka se smuci într-o parte, nimerind în apă cu picioarele dindărăt, şi încremeni aşa, ciulind urechile.

— Ah, tu, pui de... rosti flăcăul uimit şi mîniat şi, fără să-şi sfîrşească vorba, se năpusti asupra lui Morozka.

Se încăierară ca doi cocoşi ; Mişca se răsuci brusc şi se depărtă de ei în trap mărunt.

— Ţi-arăt eu ţie, răpănosule, ţi-arăt eu ţie „miros !"... O să-ţi... mîrîia Morozka, căutînd să-l lovească cu pumnul dintr-o parte şi furios că flăcăul nu-l lăsa să-şi ia avînt cum trebuie.

— Ian te uită la ţîncii ăştia ! se auzi un glas mirat deasupra lor. Ia te uită ce fac...

Două mîini mari, noduroase, pătrunseră fără greutate între ei, apucîndu-i de guler şi trăgîndu-i în lături. Neînţelegînd ce se întîmplă, cei doi se aruncară din nou unul asupra celuilalt, dar de astă dată primiră fiecare cîte un ghiont atît de zdravăn, încît Morozka zbură într-o parte, lovindu-se cu spinarea de un copac, în timp ce flăcăul se împiedică de un ciot, dădu de cîteva ori neputincios din braţe şi căzu bîldîbîc în apă.

— Dă mîna să te trag... spuse Goncearenko acestuia, fără umbră de ironie în glas. Ce v-a venit, măi ?

— Păi el, putoarea asta... năpîrci d-astea... să le striveşti şi-i încă prea puţin !... strigă Morozka, dînd să pună iar mîna pe flăcăul buimac şi ud leoarcă. Acesta, sprijinindu-se cu o mînă de Goncearenko şi vorbind numai spre el, se bătea cu cealaltă mînă în piept, de i se clătina capul :

— Nu, tu să spui, tu să spui ! repeta el gata să plîngă. Se vede că aşa face cu oricare : cînd îi vine lui bine, îţi trage una în dos, drept în dos, aşa !... Da' ce, strigă flăcăul, ascuţit, băgînd de seamă că în jurul lor încep să se adune oamenii, e cineva vinovat, e cineva vinovat că nevastă-sa, că nevastă-sa e o...

Temîndu-se de scandal şi mai cu seamă de soarta lui Morozka (în caz că Levinson ar fi aflat despre cele întîmplate), Goncearenko lăsă baltă flăcăul care scîncea cît îl ţinea gura şi-l înşfăcă pe Morozka de mînă, trăgîndu-l după el.

— Haide de-aci, haide ! îi spuse el cu asprime, dar Morozka se împotrivea. O să te alunge, măgarule...

În cele din urmă, înţelegînd că omul acesta puternic şi aspru este într-adevăr de partea lui, Morozka i se supuse.

— Ce s-a întîmplat acolo ? întrebă neamţul cu ochi albaştri din plutonul lui Meteliţa, alergînd spre ei.

— Au prins un urs, spuse Goncearenko liniştit.

— Un urs ?... făcu neamţul, holbînd ochii şi, după ce stătu puţin pe gînduri, o zbughi mai departe atît de iute, încît ai fi zis că vrea şi el să prindă unul.

Morozka se uită pentru prima oară plin de curiozitate la Goncearenko şi zîmbi :

— Zdravăn eşti, mă ! spuse el, simţind parcă o mulţumire că Goncearenko e un om puternic.

— De ce sărişi la el ? întrebă artificierul.

— Aşa le trebuie năpîrcilor astea ! se înfurie din nou Morozka. Trebuia să-l...

— Haide, haide, vorbi împăciuitor Goncearenko, va să zică o merita, ai ?... Bine, bine...

— A-du-na-rea ! striga undeva răsunător Baklanov, cu un glas ce părea că şovăie între cel de bărbat şi cel de flăcăiandru.

În clipa aceea se ivi din desiș capul ciufulit al lui Mișka. Calul se uită la oameni cu ochii lui verzi-căprui, plini de inteligență, și necheză încetișor.

— Uh !... se tîngui Morozka fără să vrea.

— Bun căluț...

— Mi-aș da viața pentru el ! zise Morozka cu însuflețire, bătînd calul pe gît.

— Nu-ți da viața pe orice, că o să-ți mai trebuiască... murmură Goncearenko, surîzînd în barba lui neagră și creață. Ei, eu trebuie să-mi adăp calul ; tu mai plimbă-te, și porni spre calul lui, cu pași mari, apăsați.

Morozka îl urmări din nou cu privirea, plin de curiozitate, întrebîndu-se cum de n-a băgat în seamă pînă acum un om atît de deosebit.

Apoi, cînd plutoanele se aliniară, se așeză fără să-și dea seama lîngă Goncearenko și nu se mai dezlipi de lîngă el tot drumul, pînă la Haunihedza.

Varia, Stașinski și Harcenko, repartizați în plutonul lui Hubrak, mergeau aproape în coada coloanei. Cînd coloana făcea vreo cotitură, se vedea tot detașamentul, care se desfășura ca un lanț nesfîrșit. În frunte călărea Levinson, adus din spate, iar după el Baklanov, care, fără să-și dea seama, îl imita întocmai.

Undeva, în urma ei, Varia îl simțea necontenit pe Mecik, dar jignirea pe care acesta i-o adusese prin purtarea lui din ajun o chinuia, înăbușind simțămîntul acela mare și luminos pe care îl avea întotdeauna pentru el.

De cînd plecase Mecik de la spital, ea nu uitase nici o clipă de existența lui și trăise numai cu gîndul la viitoarea lor întîlnire. De această zi erau legate visele cele mai adînci și mai tainice — vise despre care nu putea să vorbească nimănui, dar care, în același timp, erau vii, pămîntești, aproape palpabile. Și-l închipuia cum se va ivi în marginea pădurii, în bluza lui de piele, frumos, zvelt, bălai, puțin sfios, îi simțea răsuflarea, îi simțea părul moale și buclat sub mîngîierea ei, îi auzea vorba dulce de îndrăgostit. Încerca să nu-și amintească de neînțelegerile dintre ei, i se părea că așa ceva nu se mai poate întîmpla. Într-un cuvînt, își închipuia viitoarele relații dintre ei așa cum ele nu fuseseră niciodată, dar cum i-ar fi plăcut ei să fie, și se ferea să se

gîndească la ce s-ar putea întîmpla în realitate, ori la lucrurile care ar fi amărît-o.

Cînd se ciocnise atunci de Mecik, înţelesese cu sensibilitatea ei deosebită pe care o avea faţă de oameni, că el este prea demoralizat şi prea tulburat ca să se mai controleze ce face şi că faptele care l-au zguduit sînt mult mai însemnate decît jignirea adusă ei. Dar tocmai pentru că îşi închipuise altfel această întîlnire, grosolănia neaşteptată a lui Mecik o rănise adînc, o înspăimîntase.

Simţise atunci pentru prima oară că această grosolănie nu este doar o întîmplare, că Mecik ar putea să fie cu totul alt om decît acela pe care îl aşteptase ea zile şi nopţi de-a rîndul, dar că nu are pe nimeni în afară de el.

Şi-i lipsise curajul să-şi mărturisească aceasta pe dată : nu-i venea chiar atît de uşor să smulgă din fiinţa ei lucrul acela care o făcuse să tresară zile şi nopţi nesfîrşite — cuprinsă fie de suferinţă, fie de bucurie şi să simtă dintr-o dată în suflet un gol cu neputinţă de împlinit. Din pricina asta se silea să creadă că nu s-a întîmplat nimic deosebit, că totul porneşte de la moartea nenorocită a lui Frolov şi că totul se va schimba în bine. Dar cu toate acestea, din prima clipă a dimineţii nu se gîndi decît la jignirea adusă de Mecik şi la faptul că el nu avea dreptul să o jignească atunci cînd ea păşise spre el cu toate visurile şi dragostea ce-i purta.

Ziua întreagă o chinui dorinţa să-l vadă şi să-i vorbească, dar nu întoarse niciodată capul şi nici în timpul popasului de prînz nu se apropie de el. „Să alerg eu după el ca o fetişcană ? îşi zicea ea. Dacă mă iubeşte cu adevărat, aşa cum spunea, atunci să facă el primul pas, că eu n-o să-l dojenesc nici măcar cu o vorbă. Dacă nu vine, e totuna — rămîn singură... n-are să mai fie nimic între noi... şi gata..."

Aproape de locul popasului principal, poteca se lărgi deodată şi Cij îşi făcu loc lîngă Varia. În ajun nu izbutise să o prindă, dar în asemenea împrejurări el nu se dădea bătut şi nici nu-şi pierdea nădejdea. Varia simţi cum o atinge cu piciorul şi-l auzi murmurîndu-i în ureche vorbe de ruşine, dar, cufundată în gîndurile ei, nici nu-l asculta.

— Ei, ce ziceţi ? spunea Cij, fără să o slăbească de loc (vorbea cu „dumneavoastră" cu toate femeile, indiferent de

vîrstă, poziție socială, sau atitudinea acestora față de el). Sînteți de acord ?

„...Le înțeleg pe toate... se gîndea Varia, dar oare cer eu ceva de la el ? Oare-i era atît de greu să se poarte frumos cu mine ?... Poate că acum se chinuie și el, crezînd că m-am supărat. Ce-ar fi să-i vorbesc ? Cum ?! După ce m-a gonit ?... Nu, nu, n-are decît să se termine totul..."

— Ce, drăguțo, ați surzit ? Sînteți de acord ? Primiți ?

— Ce să primesc ? se trezi Varia deodată. Du-te-ncolo, omule !

— Asta-i bună ! zise Cij, desfăcîndu-și a mirare brațele. Ce, drăguță, vă prefaceți ca și cum ar fi pentru prima dată, ori ca și cum ați fi o copiliță ? și începu din nou să-i șușotească răbdător la ureche, încredințat că ea îl aude și-l înțelege, dar că face nazuri ca toate femeile, vrînd să se ridice în ochii lui.

Se înserase, întunericul învăluia rîpele, caii pufneau obosiți, ceața se îndesa tot mai mult deasupra izvoarelor, tîrîndu-se încet spre văi, iar Mecik tot nu se apropia de Varia și se părea că nici n-are de gînd să o facă. Cu cît era mai convinsă că el nu va veni spre ea, cu atît o copleșea amărăciunea și tristețea visurilor sterpe făurite de ea mai înainte și cu atît mai greu îi venea să se despartă de ele.

Detașamentul cobora spre o vîlcea, să înnopteze acolo. Cai și oameni forfoteau într-o beznă umedă, plină de neliniște.

— Așa că să nu uitați, drăguță, rosti Cij mlădiindu-se tot și cu o stăruință în glas. Da, fac eu un foculeț ceva mai la o parte. Să aveți asta în vedere... și, după vreo cîteva clipe, se răsti la cineva : Cum adică „unde te bagi ?" Da' tu ce stai în drum ?

— Și tu ce mi te-nfigi în pluton străin ?

— Cum străin ? Cască, mă, ochii !...

După o scurtă tăcere, în care pesemne că amîndoi căscau ochii, celălalt spuse cu o voce vinovată, șoptită :

— Ptiu, mama ta, i-adevărat, ăștia-s oamenii lui Kubrak... Da' Meteliția unde-i ? și, ca și cum cu vorba asta spășită și-ar fi plătit pe de-a întregul greșeala, strigă din nou, încordat : Me-te-liția !

Ceva mai încolo unul zbiera cu atîta furie, încît ai fi zis că dacă nu i se execută ordinul se omoară sau îi omoară pe ceilalţi :

— Fă focul ! Fă focul !

Deodată, chiar în fundul vîlcelei, pîlpîi lumina roşie şi mută a unui foc, desprinzînd din beznă, în lucirea rece a cartuşierelor şi a puştilor, capetele ciufulite ale cailor şi feţele obosite ale oamenilor.

Staşinski, Varia şi Harcenko se traseră într-o parte şi descălecară şi ei.

— Nu-i nimic, acum o să ne odihnim, facem şi noi un foculeţ pe cinste ! spuse Harcenko cu o voioşie silită, care nu înveseli pe nimeni. Haidem după vreascuri !...

— ...Întotdeauna se întîmplă aşa — nu ne oprim la timp şi pe urmă suferim, adăugă el pe acelaşi ton care nu mîngîia pe nimeni, bîjbîind cu mîinile după vreascuri prin iarba udă şi suferind într-adevăr din pricina umezelii, a întunericului din jur, a fricii că ar putea să-l muşte vreun şarpe, precum şi din pricina tăcerii posomorîte a lui Staşinski. Tot aşa s-a întîmplat odată cînd veneam din Sucean : trecuse de mult timpul de culcare — era o beznă de-ţi scoteai ochii nu altceva, şi noi...

„La ce-o fi îndrugînd el toate astea ? se gîndea Varia. Suceanul... mergeau undeva... o beznă să-ţi scoţi ochii... Cine are nevoie de asta acum ? Toate astea s-au sfîrşit şi nu va mai fi nimic !"... Variei îi era foame şi foamea făcea parcă celălalt simţămînt al ei — de pustietate mută şi copleşitoare, pe care nu mai putea să o împlinească cu nimic — să sporească. Abia izbuti să-şi stăpînească lacrimile.

Totuşi, după ce mîncară şi se mai dezmorţiră niţel la foc, se înveseliră toţi trei, iar lumea din jur, învăluită într-o albăstreală întunecată, li se păru caldă, prietenoasă.

— Ei, mantaua, mănţăluţa mea ! îngînă sătul Harcenko, desfăcîndu-şi mantaua strînsă sul. Focul n-o atinge, apa nu mi-o udă ! Bine-ar fi aici cu o muiere ! zise el, clipind strengăreşte, şi începu să rîdă.

„Ce m-a apucat de m-am supărat pe el ? se întrebă Varia, simţind cum focul vesel, păsatul cald pe care-l mîncase şi vorbăria familiară a lui Harcenko îi readuc obişnuita ei blîndeţe şi bunătate. Că doar n-a fost nimic, de ce m-oi fi îmbufnat aşa ? Şi acuma, băiatul stă în posomoreală mulţu-

mită prostiei mele... Numai să mă duc la el, şi totul, totul o să fie la fel ca înainte..."

Simţi deodată cu atîta putere nevoia de a alunga din sufletul ei jignirea şi supărarea, de a nu mai suferi din pricina asta, mai ales că-i vedea pe toţi din jur voioşi şi fără griji şi îşi dădea seama că şi ea poate să fie la fel de voioasă, încît se hotărî pe loc să lase baltă toate socotelile ei şi să se ducă la Mecik. Acum nu mai vedea în asta nimic ruşinos sau urît pentru ea.

„N-am nevoie de nimic, de nimic, se gîndi Varia, înveselindu-se într-o clipă, numai să mă vrea şi să mă iubească, să fie aproape de mine... Aş da tot ce am, dacă aşa frumos şi tinerel cum e, ar călări alături de mine, ar vorbi şi-ar dormi totdeauna cu mine..."

Mecik şi Cij aprinseseră amîndoi un foc ceva mai la o parte. Le fusese lene să-şi facă o fiertură şi se mulţumiseră cu nişte slănină perpelită la foc. Cum mîncaseră mai multă slănină decît pîine, rămăseseră amîndoi flămînzi, deşi înfulecaseră tot ce aveau.

Mecik nu-şi venise încă în fire după moartea lui Frolov şi dispariţia lui Pika. Toată ziua plutise parcă într-o ceaţă ţesută din gînduri străine şi aspre, gînduri de singurătate şi moarte, care-l ţineau departe de ceilalţi. Spre seară, ceaţa aceasta se risipise, dar el tot nu voia să vadă pe nimeni, temîndu-se de toţi.

Varia îi găsi cu greu. Toată vîlceaua era presărată cu focuri şi cîntece care parcă se împleteau cu fumul acestora.

— Uite unde v-aţi ascuns?! spuse ea ieşind din desiş, cu inima zvîcnind. Bună seara.

Mecik tresări, se uită la ea cu un aer străin şi speriat, apoi întoarse capul spre foc.

— Aha-a!... rînji bucuros Cij. Numai dumneavoastră eraţi lipsă. Şedeţi, drăguţă, şedeţi...

Şi, ca să se afle în treabă, se grăbi să-şi desfacă şi să întindă mantaua la pămînt, poftind-o să stea lîngă el. Varia însă nu se aşeză. Grosolănia pe care o simţise de la început în Cij, deşi nu-şi dădea seama prea lămurit de ea, acum îi făcu silă.

— Am venit să te văd, că ne-ai uitat de tot, începu ea tulburată, cu un glas dulce ca o cîntare, vorbind spre Mecik şi fără să ascundă că a venit numai pentru el. Harcenko al nostru tot întreabă şi el cum stai cu sănătatea. Că de

— zice — băiatul a fost grav rănit şi-acuma parcă n-ar fi avut nimic... De mine nu mai vorbesc...

Mecik ridică în tăcere din umeri.

— Spuneţi-i că trăim minunat. Auzi, ce întrebare ! făcu Cij, luînd cu încîntare totul asupra sa. Aşezaţi-vă aici lîngă mine, de ce vă jenaţi ?

— Păi nu stau mult, am venit numai aşa... în trecere, şi se simţi deodată prost : venise pentru Mecik şi el se mulţumea doar să ridice din umeri. Văd că n-aţi mîncat nimic, că gamela e curată, adăugă ea.

— Ei, şi ce dacă n-am mîncat ? Barem de ne-ar da alimente ca lumea, că astea-s o porcărie !... zise Cij, strîmbîndu-se a scîrbă. Vă rog să luaţi loc, aici, lîngă mine ! repetă el foarte primitor, şi o apucă de mînă, trăgînd-o încet spre el. Şedeţi odată !

Varia se lăsă jos pe manta.

— Mai ţineţi minte înţelegerea noastră ? întrebă Cij, clipind cu familiaritate spre ea.

— Care înţelegere ? făcu Varia speriată, amintindu-şi vag de ceva. „Ah, nu trebuia să vin !" se gîndi ea deodată, şi ceva greu şi tulbure i se frînse în suflet.

— Cum, adică ?... Staţi puţin... şi Cij se aplecă iute spre Mecik. Măcar că în public nu-s permise secretele, adăugă el, cuprinzîndu-l pe acesta pe după umeri şi întorcînd capul spre Varia, totuşi...

— Ce secrete ? spuse ea cu un zîmbet silit, şi începu să clipească mărunt, apoi îşi netezi părul fără rost, iar degetele îi tremurau, neascultătoare.

— Ce dracu' stai aici ca o momîie...? şopti Cij repezit în urechea lui Mecik. Totul e aranjat şi tu...

Mecik se depărtă de Cij, se uită pe furiş la Varia şi se înroşi ca focul la faţă. „Vezi ce-ai făcut ? Vezi ce se întîmplă cu mine ?" îi spunea cu mustrare privirea ei fumurie.

— Nu, nu, eu mă duc... nu, nu ! îngăimă Varia, de îndată ce Cij se întoarse spre ea, ca şi cum acesta ar fi apucat să-i propună ceva necuviincios şi umilitor. Nu, nu, eu mă duc...

Varia sări deodată în picioare şi se depărtă cu paşi mărunţi, cu fruntea în piept, pierzîndu-se în întuneric.

— Iar am pierdut-o şi tot din cauza ta... blegule ! şuieră Cij cu dispreţ şi răutate, dar în clipa următoare se ridică

brusc de la pământ, împins parcă de o forță necunoscută și o luă la goană după Varia cu salturi năvalnice, de parcă cineva ar fi dat cu el de-a azvîrlita.

O ajunse din urmă ceva mai încolo și, cuprinzînd-o strîns cu amîndouă brațele, o trase spre tufișuri, spunînd într-una :

— Hai, drăguțo... hai, fetițo...

— Dă-mi drumul... Lasă-mă-n pace... țip ! se ruga Varia aproape plîngînd, simțind cum o părăsesc puterile și dîndu-și seama în același timp că nu este în stare să strige și că nu-i nevoie să o facă, fiindcă nu are nici pentru ce, nici pentru cine.

— Hai drăguțo, de ce ? spunea într-una Cij, astupîndu-i gura, tot mai stîrnit de propria lui duioșie.

„Chiar așa, de ce ? Cine mai are nevoie de asta acum ? se gîndi ea istovită. Da, dar ăsta e Cij... Ăsta e Cij... de unde a răsărit, de ce tocmai el ?... Ei, și oare nu-i totuna ?...“ Și totul îi deveni într-adevăr indiferent.

Povara

— Nu-mi plac țăranii, nu-i am de loc la inimă ! spunea Morozka, legănîndu-se lin în șa și retezînd cu cravașa frunzele galbene ale mestecenilor din cale ; făcea asta în cadență cu pasul lui Mișka, și anume atunci cînd calul punea în pămînt piciorul drept din față. Mă mai duceam și eu pe la moșu-meu. Am doi unchi acolo... ară pămîntul. Nu, nu-i am la inimă — altceva și gata — alt sînge. Oameni zgîrciți, șireți... ce să mai vorbesc ! și, fiindcă scăpase un mesteacăn, se plesni cu cravașa peste cizmă ca să păstreze cadența loviturilor. Dacă stai să te gîndești — la ce să fie șireți și zgîrciți ? se întrebă el cu glas tare, ridicînd capul. Sînt săraci, săraci lipiți pămîntului, n-au nici după ce bea apă !... și izbucni deodată într-un rîs mărunt, străin parcă de el, un rîs plin de naivitate și de înduioșare.

Goncearenko asculta cu privirea ațintită înainte printre urechile calului, iar ochii lui cenușii aveau expresia aceea inteligentă și concentrată a oamenilor care știu bine să asculte și știu și mai bine să cugete asupra celor ce ascultă.

— Uite, eu cred că dacă-l rîcîi niţel cu unghia pe fiecare dintre noi, spuse el deodată, pe fiecare *dintre noi,* apăsă Goncearenko vrînd să-şi întărească vorba, şi se uită la Morozka, de pildă pe mine, ori pe tine, ori pe Dubov, în fiecare dintre noi dai peste un ţăran ! repetă el plin de convingere. Cu măruntaie cu tot, poate doar fără opinci.

— Despre ce vorbiţi ? întrebă Dubov, întorcînd capul.

— Ba poate şi cu opinci... Vorbim despre ţărani... În fiecare dintre noi, zic, zace un ţăran.

— N-aş zice... se îndoi Dubov.

— Păi cum să fie altfel ? Uite, Morozka are un moş la ţară, niscai unchi, iar tu...

— Eu, prietene, n-am pe nimeni, îi curmă vorba Dubov, şi-i mulţumesc lui dumnezeu ! Mie, drept să spun, nu-mi place seminţia asta... Ia-l, bunăoară, pe Kubrak. O fi el, Kubrak, cum o fi (nu poţi cere deşteptăciune de la fiecare), dar ai văzut ce pluton şi-a adunat ? şi Dubov scuipă cu dispreţ.

Discuţia aceasta avea loc în a cincea zi de drum, pe cînd detaşamentul cobora spre izvoarele Haunihedzei. Înaintau pe vechiul drum de iarnă, aşternut acum cu frunziş moale, aproape uscat. Deşi nu-i mai rămăsese nimănui nici o fărîmă din alimentele adunate la spital de ajutorul şefului cu aprovizionarea, oamenii erau voioşi cu toţii, căci simţeau apropierea adăpostului şi a odihnei.

— Ian te uită ce spune ! făcu Morozka cu ochiul. Ce zici de bătrînul, de Dubov al nostru ? şi rîse mirat şi bucuros că un comandant de pluton este de aceeaşi părere cu el şi nu cu Goncearenko.

— Urît vorbeşti despre popor ! rosti artificierul. Să zicem că n-ai pe nimeni, dar nu despre asta-i vorba, că nici eu nu mai am pe nimeni. Să luăm, de pildă, mina noastră... Tu, ce-i drept, eşti din Rusia, dar Morozka ? Ăsta, în afară de mina lui, aproape că n-a mai văzut nimic pe lume...

— Cum adică n-am văzut ? se burzului Morozka. Păi, pe front...

— Las-aşa, las-aşa, spuse Dubov, făcîndu-i semn să tacă. Să zicem că n-ai văzut...

— Păi şi mina voastră tot un fel de sat este ! urmă liniştit Goncearenko. În primul rînd, fiecare are o grădină de zarzavat. Jumătate din oameni vin la mină în iarnă şi

se întorc abia pe vară în sat... Pe la voi behăie maralii ca oile-n staul ! Am fost eu la mina voastră.

— Zici că e sat ? se miră Dubov, care nu izbutea să urmărească spusele lui Goncearenko.

— Păi ce să fie ? Nevestele voastre robotesc prin grădină, de jur împrejur vezi numai ţărani ; ce, asta nu înseamnă nimic ?... Ba înseamnă ! şi artificierul despică aerul cu muchia palmei, cu gestul său obişnuit.

— Înseamnă... sigur că da... încuviinţă nehotărît Dubov, întrebîndu-se dacă asta nu e cumva ceva de ruşine pentru „neamul cărbunarilor".

— Aşa... Să luăm acum oraşul... Avem noi oare multe oraşe ? Sînt ele aşa de mari ? Unul, două şi gata... Pe mii de verste întîlneşti numai sate. Te întreb, nu reiese nimic de aici ?

— Ia stai niţel, stai, ia-o mai domol... se zăpăci comandantul de pluton. Pe mii de verste dai numai şi numai de sate... Bine, să zicem că-s sate... Şi ce zici că reiese de-aici ?

— Uite, de aia e limpede că în fiecare dintre noi zace şi olecuţă de ţăran, rosti Goncearenko, întorcîndu-se la punctul de plecare, zădărnicind parcă astfel toate susţinerile lui Dubov.

— Straşnic ai mai întors-o ! strigă Morozka plin de admiraţie : pe el, din clipa în care Dubov se amestecase în vorbă, discuţia îl interesase numai ca o manifestare a isteţimii omeneşti. Te-a mîncat fript, bătrîne, te-a lăsat de căruţă !

— Am spus asta, lămuri Goncearenko, fără să-i lase timp lui Dubov să-şi vină în fire, pentru că n-avem de ce să ne ţinem mîndri faţă de ţărani, nici chiar Morozka. Fără ţărani e rău pentru noi... adăugă el, clătinînd din cap, şi tăcu încredinţat pesemne că orice ar mai spune Dubov, nu poate să-l convingă de contrariu.

„E deştept, diavolul ! se gîndi Morozka, uitîndu-se cu coada ochiului la Goncearenko, şi simţi un tot mai mare respect pentru el. L-a încolţit pe bătrîn de nu mai are pe unde scoate cămaşa !" În acelaşi timp, Morozka îşi dădea seama că Goncearenko poate şi el să greşească, ori să fie nedrept, ca orice om, aşa bunăoară, el, Morozka, nu simţea într-însul acele rămăşiţe de ţăran despre care acesta vorbea

cu atîta siguranţă, dar cu toate acestea avea în artificier mai multă încredere decît în oricare altul. Goncearenko era „de-ai lor, pînă la mormînt", el „putea să înţeleagă", el „îşi dădea seama de orice" şi, în afară de asta, nu era un palavragiu, un trîntor. Mîinile lui mari şi noduroase se arătau lacome de muncă şi munceau spornic, deşi la prima vedere păreau încete, fiecare mişcare a lui era chibzuită, precisă.

Apropierea dintre Morozka şi Goncearenko se transformă curînd în acea strînsă prietenie, despre care partizanii aveau obiceiul să spună : „Se învelesc amîndoi cu aceeaşi manta" ori : „Mănîncă amîndoi din aceeaşi gamelă !"

Mulţumită contactului zilnic cu Goncearenko, Morozka începu să creadă că şi el este un partizan de ispravă : are calul bine îngrijit, harnaşamentul reparat trainic, puşca curăţată lună, în luptă e cel dintîi şi e socotit om de nădejde, iar tovarăşii îl iubesc şi-l respectă pentru asta. Cu această stare sufletească, el intra pe nesimţite într-o viaţă sănătoasă şi conştientă, pe care Goncearenko părea că o trăieşte dintotdeauna şi-n care nu aveau ce căuta gîndurile deşarte şi fără rost.

— He-ei... stăi !... se auzi un strigăt din faţă. Strigătul se transmise de-a lungul coloanei, şi în timp ce primii se şi opriseră în loc, ultimii continuau să înainteze. Oameni şi cai se învălmăşiră.

— He-ei... Meteliţa la comandant ! se transmise din nou de-a lungul coloanei. După cîteva clipe, încovoiat ca un uliu pe gîtul calului, Meteliţa zvîrli ca o săgeată înainte. Şi întreg detaşamentul îl petrecu din ochi, admirînd fără să vrea felul lui de a călări — Meteliţa se făcuse una cu calul — caracteristic ciobanilor din stepă şi care nu avea nimic comun cu obişnuitele reguli de călărie.

— Mă duc şi eu acolo, să văd ce este, spuse Dubov.

Curînd după aceea se întoarse pufnind, dar căuta totuşi să-şi stăvilească mînia.

— Meteliţa pleacă în recunoaştere ; o să înnoptăm aci, vorbi el stăpînit, însă toţi simţiră în glasul lui o pornire rea de om înfometat.

— Cum, aşa, pe nemîncate ?! Ce au ăia în cap ? răsunară strigăte împrejur.

— Se cheamă că ne-am odihnit...

— Arhanghelul, crucea şi dumnezeii mamei lui ! se alătură celorlalţi şi Morozka.

Cei din faţă începuseră să descalece.

Levinson se hotărîse să înnopteze în taiga, pentru că nu ştia dacă partea de jos a Haunihedzei era sau nu ocupată de inamic. Chiar în această eventualitate, nădăjduia totuşi că va reuşi să dibuie drumul prin cercetaşi şi să se strecoare în valea Tudo-Vaku, bogată în cai şi grîne.

Tot timpul drumului îl chinuise o durere de nesuferit în dreptul coastelor, mereu mai puternică, şi el ştia bine că această durere — urmare a oboselii şi a slăbiciunii organismului — o poţi alunga numai după săptămîni de viaţă tihnită, cu hrană îmbelşugată. Dar, cum ştia şi mai bine că nu va avea încă multă vreme de acum înainte nici tihnă şi nici hrană îmbelşugată, căuta neîncetat să se adapteze la noua situaţie, încercînd să se convingă singur că „fleacul ăsta de junghi" îl-a sîcîit întotdeauna şi că în nici un caz aşa ceva nu-l poate împiedica să ducă la bun sfîrşit misiunea pe care socotea de datoria lui să o îndeplinească.

— Ba eu zic că trebuie s-o luăm din loc... repeta pentru a patra oară Kubrak, cu încăpăţînarea mărginită a omului care nu voia să ştie de nimic altceva decît că-i e foame, fără să asculte ce spune Levinson.

— Dacă nu mai poţi răbda, du-te singur... du-te singur... Lasă-ţi înlocuitor şi du-te... N-are nici un rost să punem în primejdie tot detaşamentul...

Felul cum vorbea Levinson te făcea să crezi că tocmai la asta se gîndea Kubrak.

— Vezi mai bine şi orînduieşte gărzile, frate, adăugă el fără să ţină seama de o nouă observaţie a comandantului de pluton, dar, constatînd că acesta are de gînd să stăruie încă, se încruntă deodată şi întrebă cu asprime : Ei, ce este ?

Kubrak ridică ochii spre el şi începu să clipească.

— Trimite o patrulă călare înainte pe drum, continuă Levinson cu aceeaşi ironie abia simţită, şi postează o santinelă în spate, la vreo jumătate de verstă ; cel mai nimerit ar fi lîngă izvorul pe care l-am trecut adineauri. Ai înţeles ?

— Înţeles ! mormăi posomorît Kubrak, mirîndu-se singur că răspunde astfel, în loc să spună ceea ce ar fi vrut. „Bestie cu şapte vieţi !" se gîndi el despre Levinson cu o antipatie inconştientă, ascunsă sub respectul pe care-l avea faţă de

omul acesta, şi în acelaşi timp cu un sentiment de milă faţă de sine.

Peste noapte, trezindu-se brusc, aşa cum se întîmpla adesea în ultima vreme, Levinson îşi aminti de convorbirea dintre el şi Kubrak şi, aprinzînd o ţigară, se duse să controleze posturile.

Se strecură printre focurile mocnînde, ferindu-se să calce pe mantalele oamenilor adormiţi. Focul mărginaş din dreapta ardea mai viu decît celelalte, iar lîngă el stătea ghemuit plantonul, cu palmele întinse spre dogoare. Uitase pesemne cu desăvîrşire de tot ce-l înconjura. Căciula neagră de oaie îi alunecase pe ceafă, ochii priveau gînditori, larg deschişi, iar pe buzele lui se întrezărea un zîmbet blînd, de copil. „Asta-i bună!"... exclamă Levinson în sinea sa, chemînd fără voie aceste cuvinte să exprime şi simţămîntul nedesluşit de molcomă însufleţire ce-l înfiora, simţămînt care-l cuprinsese la vederea focurilor mocnind într-o pîlpîire albăstruie, la vederea plantonului cu surîsul pe buze, precum şi din pricina a tot ce-l aştepta în noaptea aceea plină de necunoscut.

Înaintă mai încet şi mai cu multă băgare de seamă, dar nu pentru a trece neobservat, ci pentru a nu alunga zîmbetul plantonului. Acesta însă nu se trezi din visare şi rămase aşa, zîmbind la foc! De bună seamă că flacăra-i domoală, dimpreună cu foşnetul asurzit de iarbă păscută ce venea din taiga, îi aminteau plantonului de „păscutul de noapte" din copilărie: lunca înrouată şi luminată de lună, cîntecul depărtat al cocoşilor din sat, herghelia de cai liniştită în preajmă, dincotro se mai auzea în răstimpuri zornăind cîte un lanţ de piedică, flăcările vioaie ale focului, jucînd dinaintea ochilor fermecaţi ai copiilor... Numai că focul acela se stinsese de mult şi din pricina asta i se părea plantonului mai viu şi mai bun în dogoare decît cel de astăzi.

De îndată ce ieşi din tabără, Levinson simţi cum îl învăluie o beznă jilavă şi încărcată de miresme. Cizmele i se înfundau ca într-un covor moale, mirosea a ciuperci şi a lemn putred. „E sinistru!" se gîndi el, şi se uită îndărăt: nu se mai vedea nici o luminiţă aurie şi tabăra părea că a pierit dimpreună cu plantonul care zîmbea. Trase adînc aerul în piept şi porni pe poteca ce se afunda în pădure, silindu-se să calce vioi.

După cîtva timp, cînd auzi murmurul uşor al izvorului, stătu puţin în loc ascultînd cu încordare, vrînd să-şi dea seama de tot ce se petrecea în întuneric şi, zîmbind în sine, porni iute mai departe, căutînd să facă cît mai mult zgomot, anume pentru a fi simţit.

— Care-i ?... care-i acolo ? zbucni din beznă un glas întretăiat de emoţie.

Levinson îl recunoscu pe Mecik şi merse drept înainte, fără să răspundă. Încărcătorul ţăcăni în tăcerea adîncă din jur, dar se împiedică aproape numaidecît şi scînci jalnic. Se auzea cum mîinile caută cu înfrigurare să vîre cartuş pe ţeavă.

— Trebuie unsă mai des, spuse ironic Levinson.

— A... dumneavoastră eraţi ? făcu Mecik aproape fără să vrea, răsuflînd uşurat că n-a dat altcineva peste el. De uns o ung destul... dar nu ştiu ce are... şi, oprindu-şi încurcat ochii asupra comandantului, lăsă ţeava armei spre pămînt, uitînd de încărcătorul deschis.

Mecik căzuse de santinelă în schimbul trei, tocmai la miezul nopţii. Trecuse cel mult jumătate de ceas de cînd paşii tacticoşi ai comandanţilor de schimb se depărtaseră cu foşnet prin iarbă, dar lui i se părea că stă acolo de o veşnicie. Era singur cu gîndurile lui într-o lume duşmănoasă, de necuprins, în care totul se mişca, trăia domol o viaţă tainică, o viaţă plină de cruzime şi pîndă.

La drept vorbind, în tot acest timp îl chinuise un singur gînd, despre care nu ştia nici cînd şi nici cum i s-a ivit în minte, dar care stăruia în el nestrămutat, orice ar fi făcut. Ştia că nu-l va împărtăşi nimănui, că e un gînd urît, ba chiar ruşinos, tot aşa cum ştia că de acum înainte gîndul acesta nu-l va părăsi niciodată şi că el se va strădui din răsputeri să-l ducă la îndeplinire, pentru că acesta era ultimul şi singurul lucru ce-i rămînea de făcut.

Să plece din detaşament în orice chip şi cît mai repede cu putinţă, iată care era gîndul lui Mecik.

Viaţa pe care o trăise în trecut la oraş şi care i se păruse cîndva atît de searbădă şi lipsită de bucurii, acum, cînd visa să se întoarcă din nou la ea, i se părea fericită, lipsită de griji şi singura cu putinţă.

Văzîndu-l pe Levinson, Mecik îşi pierdu cumpătul, nu atît pentru că arma lui nu funcţiona aşa cum trebuie, ci pentru că era surprins cu aceste gînduri ale lui.

— Ce mai luptător ! spuse blajin Levinson, care nu voia să se mai supere după ce văzuse zîmbetul plantonului. Ţi-e urît aici, ai ?

— Nu... nu, se fîstîci Mecik, m-am obişnuit...

— Uite, eu unul nu pot să mă obişnuiesc şi pace ! rîse Levinson. Umblu de-atîta vreme singur, şi călare, şi pe jos, ziua şi noaptea fără alegere, şi tot mi-e urît... Ei, cum e pe-aici, linişte ?

— Da, linişte, spuse Mecik privindu-l cu mirare şi cu puţină teamă.

— Lasă, nu-i nimic, curînd o să-ţi fie mai uşor, vorbi Levinson, dar parcă nu răspunse cuvintelor lui Mecik, ci înţelesului lor ascuns. Numai să putem ieşi la Tudo-Vaku, că pe urmă o să ne fie mai uşor... Fumezi ? Nu ?

— Nu, nu fumez... Numai aşa, cîteodată, mai mult ca să mă aflu în treabă, se grăbi el să adauge, amintindu-şi de punga pentru tutun dăruită de Varia, deşi Levinson nu avea de unde să ştie de existenţa ei.

— Şi zi, nu ţi se urăşte fără tutun ? „Eh, da' şi tutunul e cu cîntec"... cum ar zice Kanunnikov — tovarăş de-al nostru, partizan de nădejde. Nu ştiu dacă o fi reuşit să se strecoare-n oraş...

— De ce s-a dus la oraş ? întrebă Mecik, şi un gînd nelămurit făcu să-i bată mai tare inima.

— L-am trimis eu cu un raport... astea-s timpuri foarte nesigure ; era o dare de seamă completă asupra operaţiunilor noastre militare.

— Atunci ar trebui poate să se mai trimită unul, vorbi nefiresc Mecik, căutînd să dea impresia că în cuvintele lui nu se ascunde nimic deosebit. Nu aveţi de gînd să mai trimiteţi un raport ?

— De ce ? întrebă Levinson devenind atent.

— Aşa... Dacă credeţi dumneavoastră, pot să mă duc chiar eu... Cunosc oraşul ca-n palmă...

Mecik îşi zise deodată că s-a pripit şi că acum pentru Levinson e limpede ce urmăreşte.

— Nu, nu am de gînd... spuse acesta rar şi gînditor. Ai legături pe acolo ? Ceva rude ?

— Nu... am lucrat în oraş... adică am şi rude, dar... nu pentru asta... nu, puteţi să vă bizuiţi pe mine : pe vremea cînd lucram acolo am avut de multe ori prilejul să duc plicuri secrete.

— Dar cu cine ai lucrat dumneata ?

— Cu maximaliştii : pe atunci credeam că e totuna...

— Cum adică, totuna ?

— Dacă lucrezi cu unii ori cu alţii...

— Şi-acum ?

— Acum sînt parcă zăpăcit ! mărturisi încet Mecik, neştiind ce se cere la urma urmei de la el.

— Aşa-a-a... făcu prelung Levinson, ca şi cum tocmai asta ar fi aşteptat. Nu, nu, nu am de gînd... nu am de gînd să trimit pe nimeni, repetă el încă o dată.

— Uite... vedeţi... ştiţi dumneavoastră de ce am început vorba asta ?... rosti deodată Mecik cu înfrigurare şi cu o hotărîre neaşteptată în glasul ce-i tremura. Să nu vă închipuiţi cumva ceva rău despre mine şi să nu credeţi că ascund ceva, am să fiu foarte sincer cu dumneavoastră.

„Acum am să-i spun tot !" se gîndi el, simţind în clipa aceea că într-adevăr îi va spune tot ce are pe inimă şi neştiind dacă face bine sau rău.

— Am început vorba asta fiindcă mie mi se pare că eu, ca partizan, nu sînt bun de nimic, că nimeni nu are nevoie de mine, şi că ar fi mai bine dacă m-aţi trimite... Nu, să nu credeţi cumva că mi-e frică, sau că vă ascund ceva, dar într-adevăr nu ştiu să fac nimic şi nu înţeleg nimic... Nu pot să mă leg sufleteşte de nimeni ; aici nimeni, nimeni nu-mi dă nici un sprijin. Sînt eu oare vinovat de asta ? Eu m-am apropiat de toţi cu sufletul deschis, dar m-am izbit întotdeauna de grosolănii, de rîsete, de batjocură, deşi am luptat alături de ceilalţi şi am fost grav rănit, ştiţi şi dumneavoastră. Acum nu mai cred pe nimeni. Ştiu că dacă eram mai puternic, aş fi fost ascultat, temut, fiindcă aici fiecare ţine seamă numai de lucruri dintr-astea, fiecare se gîndeşte numai cum să-şi umple burta, chiar dacă pentru asta trebuie să fure de la tovarăşul său, fără să-i pese de nimic altceva. Ba uneori mi se pare că dacă mîine ar nimeri la Kolceak, l-ar sluji la fel şi s-ar purta cu aceeaşi cruzime faţă de ceilalţi. Eu însă nu pot, nu pot să fac aşa ceva !...

Cu fiecare cuvînt pe care îl spunea, Mecik simţea cum se sfîşie în el ceva ca un văl tulbure, că vorbele zboară cu o nemaipomenită înlesnire prin această ruptură ce se lărgeşte mereu şi că totul îl face să se simtă din ce în ce mai uşurat. Voia să vorbească, să-şi descarce sufletul, fără să se gîndească cîtuşi de puţin la felul cum va primi Levinson aceasta.

„Ia te uită ce mai harababură !" îşi zise Levinson, urmărind cu o curiozitate crescîndă zbuciumul din vorbele lui Mecik.

— Stai ! rosti el în cele din urmă, prinzîndu-l de braţ, şi Mecik simţi cu o deosebită limpeziciune ochii săi mari şi întunecaţi aţintiţi asupră-i. Ai spus atîtea, frate, că nici nu le mai poţi da de capăt ! Să ne mulţumim deocamdată cu atît. Şi să luăm ce e mai important... Tu spui că aici fiecare n-are alt gînd decît să-şi umple burta...

— N-am spus asta ! sări Mecik : i se părea că nu acesta este lucrul cel mai important din cuvintele lui, ci faptul că lui îi vine greu să trăiască aci, că toţi îl jignesc pe nedrept, şi era încredinţat că face bine vorbind deschis, cu toată sinceritatea despre toate acestea. Eu am vrut să spun că...

— Nu, stai puţin, să vorbesc şi eu, îl întrerupse Levinson cu blîndeţe. Ai spus că aici fiecare n-are alt gînd decît să-şi umple burta şi că dacă am nimeri la Kolceak...

— Nu, nu mă refeream la dumneavoastră... Eu...

— Asta-i totuna... crezi că dacă ei ar nimeri la Kolceak ar face cu aceeaşi supunere şi cruzime tot ce le-ar cere Kolceak ? Dar asta nu-i de loc adevărat... şi Levinson începu să-i explice în cuvinte simple de ce anume socoteşte că el, Mecik, nu are dreptate.

Pe măsură ce vorbea, simţea însă tot mai lămurit că se osteneşte degeaba. Judecînd după intervenţiile neaşteptate ale lui Mecik, îşi dădu seama deodată că ar fi trebuit să vorbească despre cu totul altceva, ceva fundamental, de la începutul începutului, lucru de care şi el, la vremea lui, se apropiase cu greu, dar care astăzi îi intrase în sînge. Numai că despre aceasta nu avea putinţa să vorbească acum, cînd fiece clipă cerea de la oameni acţiuni conştiente, hotărîte.

— Ei, ce-i de făcut cu tine ? rosti Levinson în cele din urmă cu o voce aspră, în care se simţea totuşi bunătate,

compasiune. Mustră-te singur. Dar de plecat, să știi că n-ai unde. Ar fi o prostie. Te-ar ucide și asta ar fi tot... Mai bine gîndește-te serios, îndeosebi la cele ce ți-am spus... Nu strică să te gîndești nițel...

— Numai la asta mă gîndesc ! murmură Mecik, și forța aceea înfrigurată, care-l împinsese să vorbească atît de mult și cu atîta îndrăzneală, îl părăsi deodată.

— Lucrul cel mai important e să nu-i socotești pe tovarășii tăi mai răi decît tine. Nu sînt mai răi, nu... și Levinson scoase punga cu tutun și începu să-și răsucească încet o țigară.

Mecik îi urmărea trist și fără vlagă mișcările.

— Vezi totuși de închide încărcătorul ăla, spuse Levinson pe neașteptate, și era limpede că în tot timpul convorbirii, el a ținut minte că încărcătorul armei e deschis. Ar fi timpul să te obișnuiești cu lucrurile astea, că doar nu ești acasă. În clipa aceea scăpără un chibrit, și pleoapele lui pe jumătate închise, cu gene lungi, nările fine, barba roșie și neclintită, se desprinseră fugar din întuneric. Ce mai e cu iapa ta ? Tot pe ea călărești ?

— Tot...

Levinson rămase o clipă pe gînduri.

— Uite ce este : de mîine ți-o dau pe Nivka, o știi ? Era calul lui Pika... Pe Ziuciha s-o predai șefului cu aprovizionarea. E bine așa ?

— Bine, spuse trist Mecik.

„Ce încurcă-lume !“ se gîndi mai tîrziu Levinson, pe cînd pășea cu grijă prin iarba moale și întunecată, pufăind des din țigară. Era puțin tulburat de toată această discuție. Socotea că oricum Mecik este un om slab, leneș și lipsit de voință și că e într-adevăr tare trist că în țară se mai nasc și oameni de aceștia, inutili și mizeri. „Da, atîta vreme cît la noi, pe pămîntul nostru, cugetă el iuțind pasul și trăgînd mai des din țigară, atîta vreme cît milioane de oameni mai trăiesc la noi în murdărie și sărăcie, ducîndu-și viața după soarele ce lunecă leneș pe cer, atîta vreme cît mai ară cu un plug primitiv și cît mai cred într-un dumnezeu rău și stupid — la noi se vor naște mereu oameni leneși și lipsiți de voință la fel ca și ăsta, sterpi și inutili ca și el...“

Levinson era tulburat fiindcă tot ce-l frămînta acum constituia pentru el lucrul cel mai adînc și mai de seamă la care

se putea gîndi, fiindcă însuşi sensul vieţii lui consta în înfrîngerea acestei mizerii şi sărăcii şi fiindcă n-ar mai fi existat el, acest Levinson, ci un altul, dacă n-ar fi trăit în toată fiinţa lui acea sete uriaşă, de neasemuit cu nici o altă dorinţă, pentru făurirea unui om nou, minunat, puternic şi bun. Dar cum oare putea fi vorba de un om nou şi minunat, atîta vreme cît milioane şi milioane de oameni erau siliţi să trăiască o viaţă atît de primitivă şi de jalnică, o viaţă revoltătoare prin mizeria ei ?

„E oare cu putinţă să fi fost şi eu vreodată aşa ca el, ori măcar să-i fi semănat cîtuşi de puţin ?“ se întrebă comandantul, întorcîndu-se cu gîndul la Mecik. Se străduia să-şi amintească cum a fost în copilărie şi în adolescenţă, dar îi venea foarte greu ; prea adînc şi prea temeinic se încrustaseră în fiinţa lui sedimentările anilor ce au urmat, şi ele toate aveau o prea mare însemnătate pentru el în clipa cînd devenise acel Levinson ştiut de toţi anume ca *Levinson*, omul care mergea întotdeauna în frunte.

Izbuti să-şi amintească doar de o veche fotografie de familie, în care un evreu mititel şi slăbuţ, într-o hăinuţă neagră, cu ochii mari şi naivi, privea cu o uimitoare stăruinţă de om mare într-un loc anumit, de unde — după cum i se spusese atunci — trebuia să zboare o păsărică frumoasă. Pînă la urmă n-a zburat nici o păsărică, şi Levinson îşi aminti că era gata să plîngă de dezamăgire. Dar cîte dezamăgiri a trebuit să mai cunoască după aceea, pînă să se convingă pe deplin că „aşa ceva nu se întîmplă !“

Iar cînd s-a convins cu adevărat de aceasta, a înţeles cît de rău făceau oamenilor asemenea poveşti mincinoase cu păsărele frumoase, cu păsărele care trebuie să zboare de undeva şi pe care mulţi le aşteaptă zadarnic, toată viaţa... Nu, el nu mai avea nevoie de ele ! Şi îşi înăbuşise în suflet tot ce moştenise de la generaţiile oprimate, crescute cu asemenea poveşti mincinoase cu păsărele frumoase... „Să vezi lucrurile aşa cum sînt, ca să poţi schimba ceea ce este, să poţi grăbi izbînda a tot ceea ce se naşte şi trebuie să fie...“ — iată înţelepciunea foarte simplă, dar şi dintre cele mai greu de dobîndit, la care ajunsese Levinson.

„...Nu, eu am fost totuşi un flăcău tare, mult mai tare decît el ! îşi spuse într-un tîrziu Levinson, cu un inexplicabil simţămînt de bucurie şi de triumf, simţămînt pe care nimeni

nu l-ar fi putut înțelege și de care niminea nu l-ar fi putut bănui capabil. Nu numai că voiam multe, dar și puteam multe — aici e tot secretul..." Acum mergea fără să-și mai aleagă drumul : crengile reci, încărcate de rouă, îi răcoreau fața și simțea cum cresc în el niște forțe nelămurite, extraordinare, care îl înălțau către o culme de neatins, și cum, de pe această întinsă culme pămîntească, umană, domnea el, ridicîndu-se mai presus de suferințele lui trupești și sănătatea-i șubredă...

Cînd ajunse în tabără, focurile erau aproape stinse și plantonul nu mai zîmbea ; se auzea cum își face de lucru pe undeva cu calul, înjurînd înfundat. Levinson se strecură spre locul său. Flăcările abia mai pîlpîiau, iar lîngă foc, Baklanov, înfofolit în manta, dormea un somn adînc și fără griji. După ce mai aduse niște iarbă uscată și vreascuri, Levinson se apucă să sufle în foc ca să-l învioreze. De prea mare încordare, îl apucă amețeala. Baklanov simți îndată dogoarea și se întoarse pe partea cealaltă, mișcîndu-și buzele în somn ; așa cum stătea, cu fața descoperită, cu buzele țuguiate copilărește și chipiul prins sub tîmplă și ridicat țeapăn în sus, semăna cu un cățelandru mare, sătul și bun. „Ia te uită la el !" își zise Levinson zîmbind cu dragoste. După convorbirea cu Mecik îi creștea inima uitîndu-se la Baklanov.

Apoi se întinse alături, gemînd, și, de cum închise ochii, totul începu să se învîrtească cu el, iar el începu parcă să se legene, să plutească fără să-și mai simtă trupul, pînă se prăbuși brusc într-o groapă neagră și fără de fund.

Meteliță în recunoaștere

Trimițîndu-l pe Meteliță în recunoaștere, Levinson îi ordonă să se întoarcă cu orice preț în aceeași noapte, dar satul spre care pornise comandantul de pluton era în realitate mult mai departe decît credea Levinson. Meteliță plecă de la detașament pe la patru după amiază, gonindu-și zdravăn armăsarul, încovoiat pe gîtul lui ca o pasăre de pradă ; își umfla sălbatic și cu desfătare nările fine, ca și cum după

încezeala celor cinci zile de drum, goana aceasta nebunească l-ar fi îmbătat. Pînă se întunecă de-a binelea, taigaua de toamnă îl însoți neschimbată, cu foșnirea ierburilor ei și cu lumina rece și tristă a zilei în asfințit. Cînd ieși din taiga, întunericul era în putere, și el opri calul lîngă un adăpost de iarnă pentru stupi, un bordei vechi, dărăpănat și cu acoperișul desfundat, lăsat pesemne în părăsire de multă vreme.

Legă calul și, apucîndu-se de marginile putrede ale lemnăriei ce i se sfărîma sub mîini, se cățără pe un colț al acoperișului, fără să țină seama că ar putea să se prăbușească în gaura aceea întunecoasă, din care venea o duhoare grea de lemn putrezit și de ierburi dospite. Se înălță pe jumătate pe picioarele lui bine proptite și rămase vreo zece minute așa, nemișcat, scrutînd noaptea cu ochii și cu urechile, plin de încordare și de nezărit pe fondul tuciuriu al pădurii ; acum semăna și mai mult a pasăre de pradă. În fața lui se întindea o vale neprietenoasă presărată cu stoguri și crînguri cernite, strînsă între două șiruri de dealuri ce se profilau neguros pe zarea unui cer rece și înstelat.

Meteliță sări în șa și ieși la drum. Făgașurile negre și de mult neumblate ale drumului abia se mai zăreau dintre ierburi. Tulpinile subțiri ale mesteceniilor se desprindeau nedeslușit din noapte, albicioase, ca niște lumînări stinse.

Se ridică pe un dîmb : în stînga, ca și mai înainte, se întindea șirul mohorît al dealurilor, sinuos ca o coloană vertebrală de animal gigantic ; undeva se auzea clipocind apa unui rîu. La vreo două verste, pesemne chiar lîngă rîu, pîlpîia lumina unui foc și focul acesta îi aminti lui Meteliță de singurătatea tristă a vieții de cioban : ceva mai departe, de-a curmezișul drumului se înșirau, galbene și neclintite, luminile satului. Șirul dealurilor din dreapta se abătea brusc într-o parte, pierzîndu-se în întunecimea vineție a nopții. În direcția aceea pămîntul cobora simțitor : după cît se vedea, acesta era locul unui vechi vad de rîu. De-a lungul lui se întindea o pădure posomorîtă.

„Pun prinsoare că acolo e mlaștină !“ se gîndi Meteliță. I se făcu deodată frig : avea pe el o flanelă oazonă descheiată în față, îmbrăcată pe deasupra unei bluze cu nasturii rupți și desfăcută la gît. Se hotărî să se apropie întîi de foc. Ca să fie pregătit pentru orice, scoase revolverul și-l vîrî

în brîu, sub flanelă, ascunzînd tocul în geanta din spate a şeii. Puşcă nu avea. Semăna acum cu un ţăran care vine de la cîmp : după războiul cu nemţii, mulţi oameni purtau asemenea flanele soldăţeşti.

Ajunsese foarte aproape de foc, cînd, deodată, răsună în beznă un nechezat prelung, neliniştit. Armăsarul se smuci, tresărind din tot trupul lui puternic, apoi ciuli urechile şi răspunse nechezînd pătimaş şi sfîşietor. În aceeaşi clipă, lîngă foc se mişcă ceva ca o mogîldeaţă de om. Meteliţa îşi plesni fără milă armăsarul cu cravaşa, ridicîndu-l în două picioare.

Lîngă foc, holbînd nişte ochişori speriaţi, cu o mînă pe coada unei biciuşte, iar cu cealaltă pierdută într-o mînecă nesfîrşită şi ridicată ca pentru apărare, stătea un băieţel oacheş, slăbuţ, cu opinci în picioare, îmbrăcat cu nişte zdrenţe de pantaloni şi înfăşurat într-o haină lungă cît toate zilele, legată cu un curmei de tei pe mijloc. Meteliţa opri fioros calul chiar în nasul băieţaşului, cît pe ce să-l zdrobească, şi era gata să-i strige ceva poruncitor şi grosolan, cînd văzu înaintea lui ochii aceia speriaţi deasupra mînecii mult prea lungi a hainei, mădragii prin care i se străvedeau genunchii goi şi haina aceea ponosită, aruncată, nici vorbă, de stăpînuşău la vechituri, din care răsărea un gît subţirel de copil, cu un aer parcă vinovat, nespus de înduioşător şi în acelaşi timp nespus de caraghios...

— Ce stai aşa, mă ?... Te speriaşi, ai ? Mă vrăbiuţă, vrăbiuţă, da' prostănac mai eşti ! spuse Meteliţa încurcat, cu acea blîndeţe aspră şi spontană, pe care nu o avea niciodată faţă de oameni, ci numai faţă de cai. Uită-te la el cum stă, uită-te la el ! Dacă te călcam ?... Eh ! nerod mai eşti, mă ! repetă partizanul, muindu-se de tot şi dîndu-şi seama că la vederea acestui băieţaş şi a sărăciei lui, s-a trezit în el ceva tot atît de jalnic, de caraghios şi de copilăresc... Puştiul, care abia îşi trase sufletul de spaimă, lăsă mîna de la faţă.

— Da' tu de ce dăduşi buzna ca un tîlhar ? zise el, străduindu-se să vorbească înţelept ca un om mare, deşi nu se simţea încă în apele lui. M-am cam speriat, ce-i drept e drept, că am cai acilea...

— Ca-ai ? făcu Meteliţa lungind ironic cuvîntul, poftim !

Zicînd acestea, îşi puse mîinile în şolduri, se dădu puţin înapoi şi cercetă puştiul cu privirea, mijindu-şi ochii şi mişcînd uşor din sprîncenele lui ca de atlaz, apoi izbucni pe neaşteptate într-un rîs zgomotos, pornit din inimă, ce răsuna atît de subţirel, de blajin şi de vesel, încît se mira şi el că poate rîde aşa.

Flăcăiaşul îşi trase nasul încurcat şi parcă neîncrezător, dar înţelegînd că nu are de ce se teme şi că, dimpotrivă, totul se întoarce spre bine, îşi încreţi deodată obrazul de-i porni nasul drept în sus, şi începu să rîdă şi el, copilăreşte, cu nişte hohote piţigăiate, strengăreşti. De mirare, Meteliţa pufni şi mai tare şi, stîrnindu-se aşa, fără voie unul pe celălalt, rîseră să se prăpădească vreo cîteva minute în şir : unul legănîndu-se înainte şi înapoi în şa, cu dinţii scăpărînd în lumina focului, celălalt lăsat în iarbă, cu palmele proptite în pămînt, aruncîndu-se înapoi cu tot trupul la fiecare nouă izbucnire.

— M-ai făcut să mor de rîs, nu altceva, gospodarule ! vorbi Meteliţa în cele din urmă, scoţînd piciorul din scară. Caraghios mai eşti, zău... şi sărind sprinten la pămînt, întinse o mînă spre foc.

Băieţaşul amuţi deodată şi se uită la el cu o uimire adîncă, plină de bucurie, ca şi cum s-ar fi aşteptat să-l vadă făcînd cele mai neprevăzute giumbuşlucuri.

— Vesel mai eşti, diavole ! spuse el după o vreme, vorbind răspicat şi limpede, ca o încheiere de neschimbat a părerilor sale.

— Eu ? rîse uşurel Meteliţa. Da, frate, eu îs om vesel...

— Tare m-ai mai speriat, recunoscu flăcăiaşul. Păzeam acilea caii şi tocmai îmi coceam nişte cartofi...

— Cartofi ? Straşnic !... şi Meteliţa se aşeză lîngă el, fără să lase însă căpăstrul din mînă. Şi de unde iei tu cartofii ?

— Auzi la el, cică : de unde-i iau... Păi pe acilea sînt cartofi berechet ! şi băieţaşul îşi duse roată braţul întins.

— Adicătelea îi furi ?

— Îi fur... Dă să-ţi ţin calul... ori e armăsar ? Nu-l scap, frate, nu te teme... Bun cal ! făcu puştiul, măsurînd cu ochi de cunoscător silueta mîndră şi zveltă a armăsarului, cu burta suptă şi musculoasă. Da' tu de unde eşti ?

— Nu-i rău armăsarul — recunoscu Meteliţa. Da' tu de unde eşti ?

— Uite, de colo, arătă puştiul din cap, în direcţia luminilor. Haniheza, aşa-i zice la satul nostru... O sută douăzeci de gospodării în cap ! repetă el o vorbă auzită pesemne de la alţii, şi scuipă.

— Aşa... Eu sînt din Vorobiovka, de dincolo de creastă. Ai auzit poate, nu ?

— Din Vorobiovka ? Nu, n-am auzit : e departe se vede...

— Departe...

— Şi ce vînt te-aduce pe la noi ?

— Cum să spun... e lung al naibii de povestit... Mă gîndeam să cumpăr de la voi nişte cai, se zice că aveţi mulţi cai pe aici... Tare-mi mai plac caii, frăţioare ! răspunse şiret şi cu un aer pătruns Meteliţa, toată viaţa i-am păscut, numai că nu erau ai mei.

— Păi ce, crezi că eu îi păzesc pe ai mei ? Sînt ai stăpînului...

Flăcăiaşul scoase la iveală din mîneca hainei o mînă mititică, firavă şi murdară şi începu să scormonească cu coada biciului în spuză : cîţiva cartofi cu coaja neagră ca tuciul se rostogoliră uşor şi îmbietor pe pămînt.

— Ţi-o fi foame, ai ? întrebă el. Am şi pită, da-i cam puţină.

— Mulţumesc, am mîncat mai adineauri cît şapte şi-s plin pîn-aici ! minţi Meteliţa ducînd mîna la gît şi, abia în clipa aceea simţi cît îi era de foame.

Flăcăiaşul rupse în două un cartof, suflă niţel în el, apoi vîrî în gură o jumătate cu coajă cu tot, o întoarse cu limba şi începu să mestece cu poftă, mişcînd uşor din urechiuşele lui ascuţite. De îndată ce isprăvi de mestecat, se uită la Meteliţa şi spuse vorbind tot atît de răspicat şi de limpede ca şi mai înainte, cînd hotărîse despre el că e un om vesel :

— Eu-s orfan, e o juma' de an de cînd sînt orfan. Pe taica l-au omorît cazacii, pe maică-mea au batjocorit-o şi pe urmă au omorît-o şi pe ea, şi pe frăţîne-meu...

— Cazacii ? tresări Meteliţa.

— Păi cum altfel ? Omorau, aşa, cînd le venea. Şi curtea ne-au ars-o toată, şi nu numai a noastră — vreo

douăspce pe puțin. Vin în fiecare lună.. și acu' sînt veniți vreo patruzeci. Dincolo de noi, în comuna Rakitnoe, stă de ast'vară un regiment. Văleu, crunt mai bîntuie! Hai și ia un cartof...

— Da' cum de-ați rămas pe loc și n-ați fugit?... Uite ce de pădure aveți... și Meteliță dădu să se ridice în picioare.

— Ei, și dacă-i pădure, ce? Nu poți sta pitit în pădure un veac. Pe urmă, acolo sînt și mlaștini, și dacă te înfunzi în ele, nu mai scapi.

„Cum de-am ghicit!" se gîndi Meteliță, aducîndu-și aminte de bănuielile sale.

— Știi ceva? spuse el, ridicîndu-se în picioare. Vezi nițel de calul meu, că eu mă reped pe jos pînă-n sat. Văd că pe la voi nu numai că nu poți cumpăra nimic, dar ești în primejdie să ți se ia tot ce ai.

— De ce pleci așa repede? Mai stai! murmură flăcăiașul întristîndu-se deodată și se sculă și el de jos. Tare-i urît aici cînd ești singur, lămuri cu amărăciune în glas, uitîndu-se la Meteliță cu niște ochi mari, rugători și umezi.

— Nu se poate, frate, zise Meteliță, desfăcîndu-și brațele a neputință, trebuie să fac recunoașterea cît e întuneric... Mă întorc curînd; pînă atunci, zic să împiedicăm calul... Unde stă mai marele lor?

Flăcăiașul îi dădu toate lămuririle cum să ajungă la izba unde era găzduit comandantul escadronului, arătîndu-i că e mai bine să meargă prin dosul ogrăzilor.

— Cîini aveți mulți?

— Sînt destui, da' nu-s răi.

După ce-și împiedică armăsarul și își luă rămas bun, Meteliță o porni pe cărare de-a lungul rîului. Flăcăiașul se uită cu tristețe în urma lui, pînă pieri în noapte. După vreo jumătate de ceas, Meteliță ajunse în capul satului. Cărarea se abătea spre dreapta, dar el, ascultînd de sfatul flăcăiașului, urmă să înainteze pe fîneața cosită, pînă dădu de îngrăditura grădinilor de zarzavat ale țăranilor, de unde o apucă mai departe prin spatele caselor. Satul era cufundat în somn; nu se vedea nicăieri nici o geană de lumină; acoperișurile călduroase de paie ale căsuțelor din grădinile pustii și liniștite abia se zăreau la clipirea stelelor; dinspre

grădinile de zarzavat venea un miros de pămînt reavăn, săpat de curînd.

Meteliţa trecu de două uliţi şi o apucă pe cea de a treia. Cîinii îl petreceau cu lătrături şovăielnice şi răguşite, de parcă ar fi fost speriaţi şi ei, dar nimeni nu ieşi afară, şi nimeni nu strigă la el. Se vedea bine că oamenii de pe aici se obişnuiseră cu de toate şi nu se mai mirau dacă un străin umbla fără rost pe uliţi aşa cum îi era voia. Pînă şi obişnuitele perechi de îndrăgostiţi din vremea toamnei, cînd prin sate se prăznuiesc nunţile, nu se zăreau zăbovind pe nicăieri. Umbra deasă a gardurilor împletite nu tăinuia în toamna asta şoapte de iubire.

Folosind lămuririle flăcăiaşului, Meteliţa lăsă în urmă alte cîteva uliţi, apoi ocoli biserica şi dădu în sfîrşit de gardul vopsit de la grădina popii. (Comandantul escadronului şedea în casă la popa.) Ajuns acolo, aruncă o ochire înăuntru, trase cu urechea în jur şi, cum nu descoperi nimic care să-i dea de gîndit, sări fără zgomot de partea cealaltă a gardului.

Grădina era plină de tufişuri dese şi copaci rămuroşi, dar frunzele copacilor căzuseră. Stăpînindu-şi zvîcnirea puternică a inimii şi ţinîndu-şi răsuflarea, Meteliţa se strecură spre fundul grădinii. Deodată, tufişurile se terminară, tăiate de o alee ; la vreo douăzeci de stînjeni de acolo, în stînga, se vedea o fereastră luminată. Era deschisă. Înăuntru, în odaie, vreo cîţiva oameni. O lumină egală şi dulce luneca pe frunzişul căzut la pămînt, aurind merii şi dîndu-le o înfăţişare ciudată.

„Aicea este!" îşi zise Meteliţa, şi o zvîcnire nervoasă îi trecu peste unul din obraji. Simţi deodată cum se aprinde tot, cuprins de acea sălbatică şi neînfricată desperare ce-l împingea de obicei în luptă la faptele cele mai nebuneşti : continua să se întrebe dacă foloseşte cuiva ca el să asculte ce se vorbeşte acolo, în camera aceea luminată şi în acelaşi timp era încredinţat că nu se va clinti din loc pînă nu va face asta. După cîteva minute se afla în spatele unui măr, chiar sub fereastră, ascultînd lacom şi întipărindu-şi în minte tot ce auzea.

Erau patru. Jucau cărţi la o masă, în fundul camerei. În dreapta şedea un popă bătrîn, puţintel la trup, cu părul

rar, pieptănat lins și cu ochiul ager. Popa își agita cu mare dibăcie mînuțele lui mici și slabe deasupra mesei, împărțind fără zgomot cărțile cu niște degete ca de jucărie și căutînd să tragă cu ochiul la fiecare, ceea ce îl făcea pe vecinul lui, care ședea cu spatele la Meteliță ca, atunci cînd primea cărțile, să se uite cu teamă la ele, pe rînd, și să le ascundă repede sub masă. Cu fața spre Meteliță ședea un ofițer chipeș și grăsun, cu gesturi leneșe, blajin pe cît se părea, ținînd o pipă în colțul gurii. Pesemne din pricină că era gras, Meteliță îl luă drept comandantul escadronului. Totuși, în tot timpul ce se scurse după aceea, fără să înțeleagă de ce, se simți atras mai mult de cel de al patrulea jucător, unul cu o față buhăită și palidă, care parcă avea genele țepene. Acesta purta o căciulă neagră și o pelerină caucaziană fără epoleți, în care se strîngea zgribulit, ori de cîte ori punea jos o carte.

Înșelînd speranțele lui Meteliță, cei patru vorbeau despre lucrurile cele mai obișnuite și mai plicticoase : o bună parte din conversație se învîrtea în jurul cărților.

— Optzeci, spuse cel care stătea cu spatele la Meteliță.

— Slab, excelența voastră, slab ! răspunse cel cu căciula neagră. O sută pe ne-ve adăugă el nepăsător.

Grăsunul cel chipeș făcu ochii mici, filă îndelung cărțile și, scoțîndu-și pipa din gură, ridică pînă la o sută cinci.

— Pas ! spuse primul, întorcîndu-se spre pipernicitul de popă, care ținea banca.

— Eram sigur ! rîse ironic căciula neagră.

— Ce sînt eu de vină dacă nu-mi vin cărți bune ? ! se justifică primul, adresîndu-se popii și așteptînd să fie compătimit.

— Joacă strîns, joacă strîns ! glumi popa, mijind ochii și rîzînd mărunt, mărunt, ca și cum ar fi vrut să sublinieze cu rîsul acesta mărunțel cît de meschin este jocul celuilalt. Două sute două puncte s-au și scris... las'că vă știm noi !... și îl amenință cu degetul, cu o blîndă și prefăcută șiretenie.

„Ce păduche !" își zise Meteliță în sinea sa.

— Ei, și dumneavoastră spuneți „pas" ? întrebă din nou popa, adresîndu-se de astă dată ofițerului cel leneș. Poftim, luați potul ! spuse el către căciula neagră, și-i împinse cărțile, fără să le mai deschidă.

Vreme de un minut se auzi doar cum plesnesc cărțile, trîntite sălbatic pe masă, și pînă la urmă căciula neagră pierdu. „Făceai pe grozavul, mă pui de lele!" gîndi disprețuitor Meteliță, neștiind dacă trebuie să plece sau să mai aștepte. Nu putu însă să se urnească din loc, fiindcă cel care pierduse se întoarse către fereastră și Meteliță simți pironindu-se asupra lui, cu o precizie înspăimîntătoare, privirea pătrunzătoare și fixă a unor ochi ce nici măcar nu clipeau.

În acest timp, cel așezat cu spatele la fereastră începu să amestece iarăși cărțile, și făcea treaba asta cu seriozitate și cu economie, așa cum se roagă băbuțele nu prea vîrstnice.

— Necitaillo n-a venit, vorbi cu un căscat cel leneș. Se vede că i-a mers din plin; mai bine mă duceam cu el...

— Amîndoi? întrebă cel cu căciula, întorcînd ochii de la fereastră. De, ea ar fi făcut față! adăugă el, cu o strîmbătură grosolană.

— Vasionka? întrebă popa. O-ho! da, ea ar fi făcut față. Am avut aici un dascăl grozav, v-am mai povestit eu... Numai el, Serghei Ivanovici, n-ar fi fost de acord. Pentru nimic în lume. Știți ce mi-a spus o dată, în mare taină? „Eu — zice — am s-o iau cu mine, eu — zice — nu mă tem nici să mă însor cu ea, eu — zice..." Aoleu! strigă deodată popa cu o sclipire de șiretenie în ochișorii lui inteligenți, lovindu-se cu palma peste gură. Am uitat! N-am vrut, dar m-a luat gura pe dinainte. S-s-s-t!... să nu cumva să mă dați de gol! și își împreună zgomotos palmele, cu o spaimă prefăcută. Ceilalți, întocmai ca și Meteliță, își dădeau seama de toată prefăcătoria și lingușirea din purtarea popii, dar cu toate acestea nimeni nu-i spuse nimic — izbucniră cu toții în rîs.

Aplecat din mijloc și cu fața pe jumătate întoarsă de la fereastră, Meteliță se depărtă încetișor. Dar abia ieși în aleea ce tăia grădina de-a curmezișul, că se lovi nas în nas cu un bărbat cu o manta căzăcească aruncată pe umeri și în spatele căruia mai veneau alți doi.

— Ce faci tu aici? întrebă acesta mirat, apucîndu-și cu o mișcare reflexă mantaua ce era gata să-i cadă de pe umeri, din pricina ciocnirii cu Meteliță.

Comandantul de pluton sări într-o parte și se aruncă în desiș.

— Stai ! Pune mîna pe el ! Pune mîna pe el ! Încoace ! He ! strigară de-a valma cîteva voci. Împuşcături ţiuitoare, repezi şi scurte, zbucniră în urma lui.

Încurcîndu-se în tufişuri, Meteliţa îşi pierdu chipiul şi acum alerga la întîmplare ; înaintea lui, undeva pe drum, se auzeau însă glasuri, iar din uliţă un lătrat furios de cîine.

— Uite-l, pune mîna pe el ! izbucni unul, aruncîndu-se cu mîna întinsă spre Meteliţa, şi glonţul acestuia îi şuieră chiar pe lîngă ureche. Meteliţa trase şi el. Cel care se repezise spre el se poticni şi căzu.

— Minţi, n-ai să mă prinzi !... strigă triumfător Meteliţa care rămase încredinţat pînă în ultima clipă că nu va fi prins.

Deodată, un trup mare şi greoi se prăvăli peste el, strivindu-l la pămînt. Meteliţa încercă să-şi libereze o mînă, dar o cumplită lovitură primită în moalele capului îl năuci de tot...

Apoi îl bătură cu toţii, pe rînd, şi chiar după ce-şi pierdu cunoştinţa, el tot mai simţi loviturile curgînd mereu, una după alta...

Valea în care înnoptase detaşamentul era umedă şi cam întunecoasă, dar soarele îşi arătă privirea dintr-un luminiş portocaliu aflat undeva în spatele Haunihedzei, şi ziua, mirosind a putregai de toamnă, începu să mijească deasupra taigalei.

Plantonul aţipit lîngă cai auzi prin somn un zgomot stăruitor şi monoton, semănînd cu ţăcănitul mitralierei, şi sări speriat în picioare, cu mîna pe armă. Dar nu era decît o ciocănitoare cocoţată într-un arin bătrîn de lîngă rîu. Omul înjură bine şi, zgribulindu-se înfrigurat în mantaua lui ciuruită, ieşi în luminiş. Nu se mai trezise nimeni. Partizanii dormeau un somn greu, fără vise, un somn deznădăjduit, aşa cum dorm oamenii flămînzi şi chinuiţi, cărora ziua ce vine nu le făgăduieşte nimic bun.

„Şi comandantul de pluton nu mai vine... Se vede că s-a îndopat pînă n-a mai putut şi că sforăie pe undeva, într-o casă ; şi noi stăm aici nemîncaţi !..." îşi zise plantonul. De obicei îl admira pe Meteliţa şi era mîndru de el ca şi ceilalţi partizani, dar acum se gîndea că acesta este

un mare ticălos şi că degeaba l-au făcut comandant de pluton. Simţi deodată cum i-a pierit pofta să mai sufere aici, în taiga, cînd alţii ca Meteliţa huzuresc, însă nu îndrăznea să-l supere pe Levinson fără un motiv întemeiat, aşa că-l trezi pe Baklanov.

— Ce ?... Nu s-a întors încă ?... se agită Baklanov, holbîndu-şi ochii cîrpiţi de somn. Cum nu s-a întors ?! strigă el deodată, fără să-şi fi venit încă în fire, dar, înţelegînd despre ce este vorba, simţi cum îl cuprinde teama. Nu, frăţioare, lasă asta, asta nu se poate... Aha, da ! Ia trezeşte-l pe Levinson. Baklanov sări în picioare, îşi încheie cu mişcări repezi centironul şi, strîngîndu-şi la rădăcina nasului sprîncenele grele de somn, se încordă şi se închise în el.

Deşi era cufundat într-un somn adînc, de cum îşi auzi numele, Levinson şi deschise ochii şi se ridică în capul oaselor. Se uită la planton, apoi la Baklanov şi înţelese că Meteliţa n-a venit şi că el ar fi trebuit să pornească de mult cu detaşamentul la drum. În prima clipă se simţi însă atît de obosit şi de frînt, încît ar fi vrut să-şi înfunde capul în manta şi să doarmă mai departe, uitînd de Meteliţa şi de toate sîcîitoarele metehne ale sănătăţii lui şubrezite. În schimb, în clipa următoare, stătea sprijinit într-un genunchi şi îşi făcea mantaua sul, răspunzînd cu răceală şi nepăsare la întrebările neliniştite ale lui Baklanov.

— Ei şi ?... Ştiam că o să se întîmple aşa. O să-l întîlnim pe drum.

— Şi dacă nu-l întîlnim ?

— Dacă nu-l întîlnim ?... Ascultă, n-ai cumva un şnur de rezervă, că vreau să iau mantaua în bandulieră ?

— Scoală, scoală iepşoară ! Mergem în sat ! striga plantonul de zor, împingînd cu piciorul pe cei adormiţi ca să-i trezească. Din iarbă se ridicau rînd pe rînd, capetele ciufulite ale partizanilor buimaci de somn, iar în urma plantonului îşi luau zborul primele frînturi de înjurături : în vremurile bune Dubov le zicea „matineuri".

— Toţi sînt înrăiţi, spuse gînditor Baklanov. Crapă de foame...

— Dar tu ? întrebă Levinson.

— Eu ?... Nu despre mine e vorba, se încruntă Baklanov. Cum te simţi tu, aşa mă simt şi eu, ce, parcă nu ştii...

— Ba știu, rosti Levinson, cu atîta blîndețe în glas și cu atîta bunătate întipărită pe față, încît Baklanov îl privi deodată cu luare-aminte.

— Măi frate, tu ai slăbit, vorbi el cu o milă neașteptată. Numai barba e de tine. Eu, în locul tău, aș...

— Hai mai bine să ne spălăm, îl întrerupse Levinson cu un zîmbet vinovat și trist.

Porniră spre rîu. Baklanov își scoase amîndouă cămășile și începu să se bălăcească de zor. Se vedea cît de colo că nu se teme de apa rece. Avea carnea tare, pietroasă, cu pielea smeadă, corpul turnat parcă din bronz, iar capul lui rotund purta întipărită pe față o expresie de bunătate copilărească. Se spăla cu stîngăcia unui țînc, turnîndu-și apă dintr-o mînă și frichinindu-se cu cealaltă.

„Ieri am vorbit despre un lucru, am făgăduit ceva și azi nu mă prea simt la largul meu!" își zise Levinson, amintindu-și vag și cu oarecare stinghereală de convorbirea avută în ajun cu Mecik și de gîndurile pe care le stîrnise această convorbire. Dar nu pentru că aceste gînduri i se păreau astăzi greșite, ca unele ce n-ar corespunde întocmai părerilor sale — nu, își dădea seama că erau gînduri cu destul temei, vrednice de luare-aminte, înțelepte — și totuși acum, cînd și le amintea, se simțea cuprins de o nelămurită nemulțumire. „Da, i-am făgăduit alt cal... Oare poate să fie o greșeală în asta? Nu, și azi aș fi procedat la fel — deci, în privința asta, totul e în ordine... Atunci, ce este?... Este vorba că..."

— De ce nu te speli? întrebă Baklanov, care isprăvise cu bălăcitul și se freca de zor cu un prosop murdar, de i se înroșise pielea. Știi ce rece-i apa? E strașnic!

„...E vorba că sînt bolnav și că pe zi ce trece mi-e tot mai greu să mă stăpînesc", își urmă gîndurile Levinson, coborînd și el spre apă.

După ce se spălă și se încinse simțind la șold obișnuita greutate a Mauserului, își dădu seama că s-a odihnit bine peste noapte.

Un gînd puse acum în întregime stăpînire pe Levinson: „Ce s-a întîmplat cu Meteliță?"

Nu putea în ruptul capului să și-l închipuie pe Meteliță zăcînd undeva nemișcat, neînsuflețit. Se simțise întotdeauna

oarecum atras de omul acesta şi băgase de seamă adeseori că-i place să călărească alături de el, să-i vorbească, ori numai să-l privească. Meteliţa nu-l atrăgea prin cine ştie ce însuşiri deosebite folositoare societăţii — de altfel, nici nu avea prea multe însuşiri de felul acesta, şi Levinson era înzestrat într-o măsură mult mai mare în această privinţă. Meteliţa îl atrăgea însă prin acea extraordinară rezistenţă fizică, prin acea vitalitate şi vigoare aproape animalică ce ţîşnea din el ca dintr-un izvor nesecat şi care lui Levinson îi lipsea atît de mult. Cînd vedea în faţa lui făptura aceea iute şi mereu gata de acţiune, ori cînd ştia că Meteliţa se află pe undeva prin apropiere, Levinson uita, fără să-şi dea seama, de slăbiciunea sa fizică şi i se părea că poate fi şi el tot atît de puternic şi de neobosit. În adîncul sufletului său era chiar mîndru că are sub comanda sa un asemenea om.

Gîndul că Meteliţa ar fi putut să cadă în mîna duşmanului se întărea din ce în ce mai mult în mintea lui Levinson, dar nu se prindea cîtuşi de puţin de ceilalţi. Nici unul dintre partizanii istoviţi nu se putea împăca cu gîndul acesta : oamenii îl alungau cu îndărătnicie şi cu teamă, ca pe ultimul gînd căruia i-ar fi dat crezare, fiindcă gîndul acesta nu promitea decît nenorociri şi suferinţe, din care pricină li se părea cu neputinţă să fie adevărat. Şi dimpotrivă, bănuiala plantonului, care susţinea că Meteliţa „s-a îndopat pînă n-a mai putut şi că sforăie pe undeva, într-o casă", deşi atît de puţin întemeiată în privinţa agerului şi conştiinciosului comandant de pluton, era împărtăşită de tot mai mulţi. Se găsiră destui care să murmure chiar pe faţă împotriva „ticăloşiei şi lipsei de conştiinţă" a lui Meteliţa, plictisindu-l pe Levinson, căruia îi cereau să-i lase să-l ia la rost de cum se va întoarce. După ce rîndui cu o grijă deosebită toate treburile zilnice ale detaşamentului, între altele schimbă şi calul lui Mecik, Levinson dădu în sfîrşit ordinul de plecare. O bucurie nespusă se stîrni printre oameni, încît ai fi zis că ordinul acesta pune într-adevăr capăt tuturor nenorocirilor şi încercărilor.

Călăriră un ceas, apoi încă unul, dar comandantul de pluton cu ciuful lui ca smoala nu se ivi pe potecă. Mai merseră încă pe atît, dar Meteliţa tot nu se zărea. Şi acum, nu numai Levinson, dar şi cei care-l ponegriseră şi-l piz-

muiseră mai aprig începură să se îndoiască de sfîrşitul fericit al recunoaşterii făcute de Meteliţa.

Detaşamentul se apropia de marginea taigalei, într-o tăcere posomorîtă şi adînc grăitoare.

Trei morţi

Meteliţa îşi veni în fire într-o şură mare şi întunecoasă. Zăcea pe pămîntul umed şi gol şi cel dintîi lucru pe care-l simţi fu o senzaţie de umezeală rece ce-l pătrundea pînă la oase. Îşi aduse deodată aminte tot ce s-a întîmplat cu el. Loviturile pe care le primise îi răsunau şi acum în cap, părul îi era năclăit de sînge, iar pe frunte şi pe obraji simţea tot dîre de sînge închegat.

Primul gînd, mai mult sau mai puţin lămurit care-i veni în minte, fu să se întrebe dacă ar putea să fugă. După toate încercările prin care trecuse în viaţă, după toate faptele vitejeşti şi după toate acţiunile lui încununate de succes ce-i aduseseră faimă printre oameni, nu admitea cu nici un chip ca el să zacă şi să putrezească acolo ca un oarecine. Cercetă pe dibuite pereţii şurii cu toate crăpăturile lor, ba încercă să forţeze şi uşa. Zadarnice sforţări !... Peste tot, degetele dădeau de lemnul ţeapăn şi rece, iar crăpăturile dintre scînduri erau atît de înguste, că nici privirea nu se putea strecura prin ele şi abia lăsau înăuntru lumina palidă a dimineţii aceleia de toamnă.

Bîjbîi totuşi mai departe, neobosit şi plin de îndîrjire, pînă îşi dădu seama lămurit şi cu o cumplită deznădejde că într-adevăr de astă dată nu are cum să fugă. De îndată ce se convinse pe deplin de lucrul acesta, problema vieţii şi a morţii lui încetă să-l mai preocupe. Toate forţele lui sufleteşti şi trupeşti se concentrară asupra unei alte probleme, pe lîngă care viaţa sau moartea lui erau amănunte cu totul neînsemnate, dar care devenise acum lucrul cel mai de seamă, anume, chipul în care el, Meteliţa, căruia îi mersese pînă azi faima de om vajnic şi îndrăcit, va arăta ucigaşilor săi că nu se teme de ei şi că-i dispreţuieşte.

Nu avu însă timp să se gîndească bine la accasta, căci auzi deodată forfotă în dosul uşii. Zăvorul scîrţîi şi o dată cu lumina plăpîndă şi tremurătoare a dimineţii trecură pragul şurii doi cazaci înarmaţi, cu lampasuri la pantaloni. Meteliţa stătea cu braţele la piept şi cu picioarele depărtate şi-i privea printre gene.

Dînd cu ochii de el, cazacii rămaseră o clipă lîngă uşă, nehotărîţi. Cel din spate începu să-şi tragă neliniştit nasul.

— Să mergem, frăţioare, grăi într-un tîrziu cazacul din faţă, fără răutate, ba chiar cu oarecare vinovăţie.

Cu bărbia proptită în piept a încăpăţînare, Meteliţa trecu înainte.

Puţin mai tîrziu se afla în faţa omului cu căciula neagră şi pelerina caucaziană, în aceeaşi odaie în care privise pe furiş, noaptea, din grădina popii. Tot acolo, într-un fotoliu, dar ţinîndu-se ceva mai drept de astă dată şi privindu-l mirat, fără urmă de asprime, şedea ofiţerul cel chipeş, grăsun şi blajin, pe care Meteliţa îl luase în ajun drept comandantul escadronului. Uitîndu-se acum la amîndoi cu luare-aminte, înţelese după anumite semne greu de prins că nu ofiţerul cel blajin este comandantul, ci celălalt, cel cu pelerina caucaziană.

— Puteţi pleca, strigă acesta repezit către cazacii rămaşi în uşă.

Cei doi ieşiră îndată, împingîndu-se cu stîngăcie unul pe celălalt.

— Ce-mi făceai ieri în grădină? întrebă comandantul escadronului, la fel de repezit, oprindu-se în faţa lui Meteliţa şi străpungîndu-l cu ochii lui pătrunzători şi neclintiţi.

Meteliţa îi susţinu privirea în tăcere, cu un aer aproape batjocoritor, mişcînd uşor din sprîncenele-i negre ca de atlaz, şi întreaga lui înfăţişare arăta lămurit că independent de întrebările ce i se vor pune şi de felul cum va fi silit să răspundă la ele, nu va spune nimic care să-i poată mulţumi pe anchetatori.

— Lasă prostiile astea! îl sfătui comandantul fără urmă de supărare şi fără să ridice glasul, dar într-un fel ce dovedea că înţelege tot ce se petrece acum în sufletul lui Meteliţa.

— La ce să vorbim degeaba! zîmbi îngăduitor comandantul de pluton.

Comandantul de escadron cercetă cîteva clipe faţa lui nemişcată, ciupită de vărsat şi mînjită de sînge închegat.

— Cînd ai avut vărsat, demult ? întrebă el.

— Ce ? se fîstîci deodată comandantul de pluton. Se fîstîci pentru că în întrebarea comandantului de escadron nu se simţea nici batjocură, nici ironie, ci numai interesul pentru faţa lui ciupită de vărsat. Dar în clipa cînd înţelese asta, Meteliţa se supără mai cumplit decît dacă ar fi fost luat într-adevăr în rîs şi batjocorit : întrebarea comandantului de escadron părea că vrea să stabilească oarecare raporturi între ei doi, ca oameni.

— Eşti de aici, sau ai venit dintr-altă parte ?

— Lasă astea, excelenţă ! izbucni Meteliţa mînios şi cu hotărîre, strîngîndu-şi pumnii, roşu tot la faţă şi abia stăpînindu-se să nu se arunce asupra ofiţerului. Vru să mai spună ceva, dar se întrebă deodată de ce n-ar sări chiar acum să-l sugrume pe acest om negru din cap pînă-n picioare, cu faţa aceea liniştită şi puhavă năpădită de peri aspri roşcaţi, ce-ţi făcea silă numai cît te uitai la ea. Gîndul acesta puse într-o clipă stăpînire pe el cu atîta putere, încît, poticnindu-se la cuvîntul pe care voia să-l spună, făcu un pas înainte, mîinile îi tresăriră şi faţa ciupită de vărsat i se broboni pe dată de sudoare.

— O-ho ! exclamă ofiţerul mirat şi ridicînd glasul pentru prima oară, fără să se dea totuşi un pas înapoi şi fără să-şi ia privirea de la el.

Meteliţa se opri nehotărît în loc, cu o fulgerare în ochi. Comandantul de escadron scoase iute revolverul şi i-l vîntură pe dinaintea nasului. Meteliţa îşi veni în fire, se întoarse spre fereastră şi încremeni aşa, într-o tăcere dispreţuitoare. După aceea, în ciuda ameninţărilor cu cele mai groaznice pedepse, şi în ciuda rugăminţilor de a spune totul fără ascunzişuri în schimbul unei libertăţi depline, nu mai scoase o vorbă şi nu-şi mai învrednici anchetatorii nici măcar cu o privire.

În toiul cercetării, uşa se deschise cu grijă şi un cap ciufulit, cu nişte ochi mari, speriaţi şi tîmpi, se vîrî în odaie.

— A-ha ! făcu comandantul escadronului, v-aţi şi adunat ? Bine, spune băieţilor să-l ia pe voinicul ăsta.

Aceiaşi cazaci dinainte îl scoaseră în curte şi, arătîndu-i spre poarta deschisă, porniră amîndoi în urma lui. Meteliţa,

deşi nu întoarse capul, simţi că cei doi ofiţeri vin şi ei. Ajunseră în piaţa bisericii. Acolo, lîngă casa de bîrne a epitropului, se înghesuiau o mulţime de oameni, ţinuţi în loc de un lanţ de cazaci călări.

Meteliţa fusese întotdeauna încredinţat că el nu-i iubeşte pe oameni, ba chiar că-i dispreţuieşte dimpreună cu toată agitaţia lor searbădă şi meschină şi cu tot ce-i înconjură. Era încredinţat că nu-i pasă cîtuşi de puţin de atitudinea lor faţă de el, nici de felul cum îl judecă. Nu avusese niciodată prieteni şi nici nu căutase să-şi facă. Dar, pe de altă parte, tot ce înfăptuise el mai însemnat în viaţă, înfăptuise fără să-şi dea seama de *dragul* oamenilor şi *pentru* ei, vrînd ca aceştia să-şi întoarne ochii spre el şi să se mîndrească cu el, vrînd să le stîrnească entuziasmul şi admiraţia. Iar acum, ridicîndu-şi capul, cuprinse deodată cu ochii şi cu inima deopotrivă mulţimea mişcătoare, pestriţă şi tăcută de ţărani, băieţandri, muieri înfricoşate cu fuste după portul locului, fete cu băsmăluţe albe înflorate şi călăreţi voinici, cu moţul lăsat pe frunte, cu umbrele lor lungi ce dănţuiau vioi pe iarba deasă, atît de curăţei şi îmbrăcaţi atît de ţipător, încît păreau desprinşi dintr-o litografie de gust îndoielnic, dimpreună cu vechile turle ale bisericii ce se înălţau deasupra tuturor, scăldate de un soare zgîrcit şi parcă încremenit pe bolta rece a cerului.

„Da, asta da!" fu cît pe ce să strige Meteliţa, şi sufletul i se deschise larg, bucuros de această priveliştе vie, sărăcăcioasă şi pestriţă care se mişca, respira şi arunca lumină în jur, palpitînd în acelaşi timp şi în el. Păşi mai departe, simţindu-se mai la largul lui, păşea cu un mers uşor de fiară, de parcă nici nu atingea pămîntul, legănîndu-şi trupul mlădios, şi tot omenetul adunat acolo în piaţă întorcea rînd pe rînd ochii după el ; fiecare simţea, cu răsuflarea tăiată, cîtă forţă animalică, sprintenă ca şi umbletul flăcăului, trăieşte în trupu-i mlădios şi setos de viaţă.

Trecu prin mulţime privind undeva pe deasupra ei, dar simţea lămurit, în muţenia din jur, atenţia ei încordată, şi se opri în faţa casei. Ofiţerii, care i-o luaseră înainte, se urcară în pridvor.

— Încoace, încoace ! strigă comandantul escadronului, arătîndu-i să vină să stea lîngă el. Sărind o treaptă, Meteliţa se aşează alături de comandant.

Acum era în vederea tuturor, voinic şi subţire, cu părul negru, cu cizme moi din piele de cerb, cu cămaşa descheiată la piept şi strînsă pe mijloc cu un şnur cu ciucuri bogaţi, verzi, ieşind de sub marginea flanelei, cu scăpărări de fiară în ochii lui ce căutau undeva departe, spre locul unde, în aburul cenuşiu al dimineţii, tronau încremenite crestele măreţe ale munţilor.

— Cine-l cunoaşte pe omul ăsta ? întrebă comandantul, rotindu-şi asupra mulţimii ochii lui sfredelitori şi zăbovind în treacăt asupra unora.

Fiecare dintre cei asupra cărora zăbovea privirea comandantului de escadron se fîstîcea îndată şi lăsa capul în pămînt ; numai femeile, fiindcă nu aveau putere să-şi ia ochii din ochii lui, îl priveau aşa, cu o uitătură mută şi tîmpă, pline de teamă şi de o nesăţioasă curiozitate.

— *Nimeni* nu-l cunoaşte ? repetă batjocoritor comandantul, apăsînd pe cuvîntul „nimeni", ca şi cum ar fi ştiut, dimpotrivă, că toţi îl *cunosc* sau *trebuie* să-l cunoască pe „omul ăsta". O să ne lămurim noi îndată... Necitailo !... strigă el, făcînd cu mîna în direcţia unui ofiţer înalt, într-o manta lungă, căzăcească, călare pe un armăsar roib ce dănţuia în loc.

Un vuiet surd străbătu deodată mulţimea. Cei din faţă tot întorceau capul să se uite îndărăt. Un om cu o jiletcă neagră îşi croia drum cu hotărîre prin mijlocul îmbulzelii : mergea cu capul aplecat înainte, încît nu i se vedea decît căciula călduroasă de blană.

— Faceţi loc, faceţi loc ! se răstea el în dreapta şi-n stînga, deschizîndu-şi drum cu o mînă şi trăgînd cu cealaltă pe cineva după el.

În cele din urmă, cînd ajunse în faţa pridvorului, se văzu că tîra după el un băieţaş slăbuţ, cu părul negru, cu o haină lungă, care se tot împotrivea speriat, holbînd ochii mari cînd la Meteliţa, cînd la comandantul escadronului. Mulţimea începu să se frămînte, vuietul crescu ; se auzea cum oftează şi şuşotesc muierile. Meteliţa privi în jos şi recunoscu în flăcăiaşul cel oacheş pe păstoraşul cu ochii speriaţi, pe copilandrul cu gîtul subţirel şi caraghios, căruia îi încredinţase calul în ajun.

Țăranul care îl ținea de mînă își scoase căciula, lăsînd să se vadă o scăfîrlie bălaie și turtită, cu părul încărunțit smocuri, smocuri ca și cum i-ar fi turnat cineva sare pe cap, apoi se înclină în fața comandantului și începu :

— Iaca, ciobănașul ăsta al meu...

Temîndu-se pesemne că nu va fi ascultat pînă la sfîrșit, se aplecă deodată spre băiat și, arătînd spre Meteliță cu degetul, întrebă :

— Ăsta-i ?

Cîteva clipe, băiatul și cu Meteliță se uitară țintă unul în ochii celuilalt — Meteliță cu o nepăsare prefăcută, băiatul cu spaimă, cu prietenie și cu milă. Apoi, băiatul întoarse ochii spre comandantul escadronului, asupra căruia și-i opri o clipă, încremenind, apoi spre țăranul care-l ținea de mînă și care stătea aplecat spre el, în așteptare, oftă greu, din adîncul pieptului și clătină din cap în semn că nu... Mulțimea care în răstimp amuțise cu totul, de se auzea cum umblă în țarc vițelul epitropului, se însufleți neliniștită pentru o clipă și amorți iarăși...

— Nu-ți fie teamă, mă prostuțule, nu-ți fie teamă... încerca să-l convingă țăranul, cu o voce blîndă și tremurătoare, fîstîcit și speriat și el, tot arătînd cu degetul spre Meteliță. Cin' să fie, dacă nu el ?... Recunoaște-l, mă, recunoaște-l, nu te tè... a-a... năpîrca !... își reteză țăranul singur vorba, plin de ură, și-l smuci pe băiat de mînă din toate puterile. El este, excelența voastră, cine altul poate să fie, grăi țăranul cu glas tare, ca și cum s-ar fi dezvinovățit, învîrtindu-și umil căciula în mîini. Numai că-i e frică băiatului, da' cine altul poate să fie, cînd calul stă cu șaua pe el și tocul pistolului e acolo în geantă... s-a oprit ieri-seară la foc. „Paște-mi și mie nițel calul" — zice — și el haida în sat ; băiatul n-a avut răbdare să-l aștepte, că se luminase de ziuă, nu l-a mai așteptat și a adus calul, și calul e cu șaua pe el și tocul pistolului e acolo în geantă, cine altul să fie ?...

— Cine s-a oprit ? Care toc ? întrebă comandantul, căznindu-se zadarnic să priceapă despre ce este vorba. Țăranul, încă mai zăpăcit, începu să-și învîrtească iar căciula în mîini și, încurcîndu-se ca vai de lume, povesti pentru a doua oară

cum, în zorii zilei, ciobănaşul lui a adus acasă un cal străin, cu şaua pe el şi cu un toc de revolver în geantă.

— Aha, asta e, făcu lung comandantul escadronului. Şi el nu-l recunoaşte ? întrebă ofiţerul, arătînd din cap spre băieţaş. Dar lasă, adu-l încoace, că-l interogăm noi după sistemul nostru...

Împins din spate, băieţaşul se apropie de pridvor, fără să se hotărască totuşi să urce treptele. Ofiţerul coborî iute, îi apucă cu amîndouă mîinile umerii slăbuţi ce tresăreau mereu şi, trăgîndu-l spre el, îşi pironi privirea pătrunzătoare şi înfricoşătoare în ochii lui rotunzi şi mari de groază. .

— A-a... a !... urlă deodată băieţaşul, dînd ochii peste cap.

— Ce s-o mai întîmpla, dumnezeule ? oftă o muiere, nemaiputîndu-se stăpîni.

În aceeaşi clipă, un trup năvalnic şi mlădios zbură din pridvor. Mulţimea se feri într-o parte ca un singur trup cu nenumărate mîini, comandantul escadronului fu doborît la pămînt de o izbitură puternică...

— Trageţi în el !... Da' ce-i asta ? strigă ofiţerul cel chipeş, şi întinse neputincios mîna înainte, pierdut şi prostit, uitînd, se vede, că şi el ştie să tragă.

Cîţiva călăreţi se repeziră în mulţime, risipind oamenii în toate părţile. Meteliţa, prăvălit cu toată greutatea corpului asupra duşmanului, căuta să-l apuce de beregată, dar acesta, cu pelerina dată în lături, se răsucea ca un liliac cu aripile negre şi se tot smucea înfrigurat, cu o mînă de centiron, ca să scoată revolverul. În cele din urmă reuşi să deschidă tocul şi, cam în aceeaşi clipă în care Meteliţa îl înşfăca de gît, trase în el de cîteva ori în şir...

Cînd cazacii care izbutiseră să se apropie îl apucară şi-l tîrîră pe Meteliţa de picioare, acesta încă se mai agăţa de buruieni şi scrîşnea din dinţi, silindu-se să-şi ridice capul ; dar capul lui cădea neputincios, lăsîndu-se tîrît prin ţărînă.

— Necitaiło !... strigă ofiţerul cel chipeş. Adunarea escadronului ! Mergeţi şi dumneavoastră ? întrebă el respectuos, adresîndu-se comandantului, dar ferindu-se să-i întîlnească privirea.

— Da.

— Calul comandantului !...

O jumătate de oră mai tîrziu, escadronul de cazaci, cu întregul echipament de luptă, ieşi din sat şi porni în galop pe acelaşi drum pe care, cu o noapte înainte, venise Meteliţa.

Baklanov, cuprins ca şi toţi ceilalţi de o puternică nelinişte, nu se mai putu stăpîni pînă la urmă :

— Ascultă, lasă-mă să mă duc eu înainte, îi spuse el lui Levinson. Dracu' ştie care-i adevărul...

Dădu pinteni calului şi ajunse mai repede decît se aştepta la marginea taigalei, unde găsi bordeiul acela pentru iernatul stupilor, cotropit de buruiană. Nu mai avu nevoie să se cațere pe acoperiş, căci, la vreo jumătate de verstă de acolo, văzu cum coborau de pe un dîmb vreo cincizeci de oameni călări. După echipamentul lor uniform, cu pete galbene, îşi dădu seama că fac parte din armata regulată. Stăpînindu-şi nerăbdarea de a se reîntoarce ca să-l prevină cît mai repede pe Levinson de primejdie (acesta putea să se ivească dintr-un moment într-altul), rămase pe loc şi se ascunse în tufişuri : voia să vadă dacă nu apar cumva de după dîmb şi alţi călăreţi, dar nu mai zări nimic. Escadronul mergea la pas, cu rîndurile învălmăşite. Judecînd după ţinuta mai liberă a oamenilor şi după felul în care dădeau caii din cap, ca după bucuria fugii, ghiceai lesne că escadronul abia a lăsat trapul.

Baklanov porni înapoi şi aproape că se ciocni de Levinson, care tocmai ieşea în marginea taigalei. Îi făcu semn îndată să se oprească.

— Sînt mulţi ? întrebă Levinson, după ce-l ascultă.

— Vreo cincizeci de oameni.

— Infanterie ?

— Nu, cavalerie...

— Kubrak, Dubov, descălecaţi ! comandă încet Levinson. Kubrak — în flancul drept, Dubov — în cel stîng... Îţi arăt eu ţie !... şuieră el deodată printre dinţi, observînd că un partizan legat la falcă s-a tras deoparte şi cheamă şi pe alţii să-l urmeze... Treci la loc ! şi-l ameninţă cu cravaşa.

După ce încredinţă lui Baklanov comanda plutonului lui Meteliţa, ordonîndu-i să rămînă pe loc, descălecă şi porni spre capul coloanei, şchiopătînd uşor, cu Mauserul legănîndu-i-se la cingătoare.

Fără să iasă din desiș, Levinson dădu ordin ca întreaga coloană să se culce la pămînt, iar el, însoțit de un partizan, se strecură spre bordei. Escadronul era acum foarte aproape. După galbenul de la chipiuri și după lampasuri, văzu că sînt cazaci. Putu chiar să-l distingă și pe comandant, într-o pelerină neagră, care mergea în frunte.

— Spune oamenilor să vină tîrîș pînă aici, șopti el partizanului, dar nu cumva să se ridice vreunul în picioare că... Ei, ce stai ? Repede... și-l înghionti, încruntînd din sprîncene.

Deși cazacii nu erau numeroși, Levinson se simți deodată cuprins de o puternică emoție, întocmai ca în îndepărtatul început al vieții sale de luptător.

În viața aceasta de luptător, Levinson distingea două perioade care nu erau despărțite printr-o linie precisă, dar pe care el le deosebea după simțămintele încercate în decursul fiecăreia.

În prima perioadă cînd, fără să aibă nici o pregătire militară și chiar fără să știe să tragă, fusese totuși nevoit să ia comanda unor mase de oameni, simțea că în realitate el nu comandă și că lucrurile se desfășoară de la sine, independent de voința lui. Și asta nu pentru că nu și-ar fi făcut conștiincios datoria — nu, el se străduia să dea tot ce putea — și nici fiindcă ar fi socotit că un singur om nu are dreptul să influențeze evenimentele la care iau parte mase de oameni — nu, el socotea un asemenea punct de vedere drept cea mai urîcioasă manifestare a fățărniciei omenești, care nu ascunde decît slăbiciunea și lipsa de voință a celor ce și-l însușesc — ci pentru că în această primă și scurtă perioadă a vieții sale de militar, folosise aproape toate resursele sale sufletești pentru a-și învinge și a-și ascunde față de oameni teama pentru viața sa, teamă pe care o simțea fără voie în luptă.

Se obișnuise însă foarte repede cu atmosfera aceasta și ajunse la punctul în care teama pentru propria ta viață nu te mai împiedică să dispui de viața altora. În această a doua perioadă dobîndi puterea de a conduce el însuși evenimentele, și o făcea cu atît mai desăvîrșit și cu mai mult succes, cu cît putea să urmărească mai limpede și mai exact

desfășurarea reală a acestora, precum și corelația forțelor și a oamenilor în cadrul lor.

În schimb, acum încerca din nou o adîncă emoție și își dădea seama că există o legătură între această emoție și noua-i stare sufletească, cu toate gîndurile sale despre sine și despre moartea lui Meteliță.

În timp ce partizanii se apropiau prin desiș, Levinson reuși să-și recapete stăpînirea de sine, și silueta lui firavă și plină de încordare le apăru oamenilor așa ca întotdeauna, cu mișcări sigure și precise, ca o întruchipare a unui plan infailibil, în care ei credeau din obișnuință, dar și dintr-o nevoie lăuntrică.

Escadronul se apropiase atît de mult încît se auzea tropotul cailor și vocile scăzute ale călăreților cărora li se puteau distinge și fețele. Levinson le vedea fețele, îndeosebi fața unui ofițer chipeș și dolofan, acesta tocmai ieșise înainte, cu pipa în gură și se ținea ca un butuc în șa.

„Asta trebuie să fie o fiară!" gîndi Levinson, oprindu-și privirile asupra ofițerului cel chipeș și atribuindu-i fără voie toate acele îngrozitoare năravuri pe care le punem de obicei în seama dușmanului nostru. „Cum îmi bate inima!... Oare este momentul să tragem? Să tragem?... Nu, abia cînd vor ajunge lîngă mesteacănul ăla cojit... De ce-o fi stînd așa ca un novice în șa?... Cît e de stîn..."

— Plu-ton, strigă el brusc, cu o voce subțire, prelungă (escadronul tocmai ajunsese în dreptul mesteacănului cu scoarța cojită). Foc!...

Ofițerul cel chipeș, auzind doar începutul vorbei sale, ridică mirat capul. În aceeași clipă chipiul îi zbură de pe cap și pe fața lui se întipări o expresie de groază neputincioasă.

— Foc!... strigă din nou Levinson, și trase și el, căutînd să-l nimerească tocmai pe ofițerul cel chipeș.

Escadronul se învălmăși, mulți dintre cazaci căzură la pămînt, dar ofițerul cel chipeș rămase în șa, iar calul lui, cu dinții rînjiți, se trase îndărăt. Cîteva clipe în șir, buimăciți ca și caii ce se ridicau în două picioare, oamenii se frămîntară în loc, cu strigăte ce nu se auzeau din pricina împușcăturilor. Apoi, un călăreț stingher, cu căciulă neagră și pelerină, se smulse din învălmășeală și, stăpînindu-și calul care juca sub el, se opri în fața escadronului, rotindu-și cu

un gest plin de încordare sabia în aer. Dar, după cît se vedea, oamenii nu-i dădeau ascultare : cîţiva o rupseră chiar la sănătoasa şi tot escadronul se năpusti îndată în urma lor. Partizanii săriră în picioare şi cei mai înfierbîntaţi porniră în urma duşmanului, trăgînd din fugă.

— Aduceţi caii ! strigă Levinson. Baklanov, aici ! Pe cai !

Baklanov, fioros şi schimonosit la faţă, trecu pe lîngă Levinson ca o săgeată, cu tot trupul aplecat înainte, ţinînd în jos sabia ce lucea ca sticla, iar după el — cu zăngănit şi chiote — se avîntă tot plutonul lui Meteliţa, cu armele ridicate în mîini.

Curînd după aceea, întreg detaşamentul gonea pe urmele cazacilor.

Luat ca de o apă, Mecik gonea şi el în mijlocul acestui puhoi. Nu numai că nu-i era frică, dar acum se dezbărase pînă şi de deprinderea lui dintotdeauna de a-şi pîndi gîndurile şi a le pune după aceea în cumpănă, întocmai ca un spectator ; înaintea lui vedea doar o spinare cunoscută, întregită de un cap moţat, simţea că Nivka nu se pierde de cel din faţă, că duşmanul fuge de ei şi, conştiincios, laolaltă cu ceilalţi, căuta să-l ajungă din urmă, dar fără să se depărteze de spinarea aceea cunoscută.

Escadronul de cazaci se pierdu într-o pădurice de mesteceni, dincotro zbucni după cîtva timp o droaie de împuşcături. Totuşi, detaşamentul nu-şi încetini goana, ba îşi înteţi avîntul şi mai mult, înfierbîntat şi îndîrjit de împuşcături.

Deodată, armăsarul ce gonea în faţa lui Mecik veni cu botul în pămînt şi spinarea aceea cunoscută, întregită de un cap moţat, zbură înainte, cu braţele întinse în lături. Întocmai ca şi ceilalţi, Mecik ocoli acum o matahală mare şi neagră care se zvîrcolea pe jos.

Fiindcă nu mai vedea spinarea aceea cunoscută, Mecik îşi aţinti ochii asupra pădurii ce venea spre el... Pe dinaintea lui trecu în fulgerarea unei clipe o siluetă micuţă, bărboasă, călare pe un cal murg, care striga ceva, arătînd într-o parte cu sabia... Cîţiva călăreţi, care goneau alături de el, se abătură îndată spre stînga, dar Mecik nu pricepu despre ce era vorba şi mergea înainte, pînă dădu buzna în pădure, gata-gata să se zdrobească de trunchiurile copacilor şi însîngerîndu-şi faţa sub şfichiuirea crengilor desfrunzite.

Abia putu să o stăpînească pe Nivka, care se smucea înnebunită, înainte, de-a dreptul prin lăstăriș.

Acum era singur, în molcoma tăcere a mestecenilor, în aurul frunzelor și al ierburilor...

În clipa următoare i se năzări deodată că pădurea mișună de cazaci. Dădu un țipăt și, fără să-și mai dea seama de nimic, țîșni înapoi, uitînd de crengile subțiri și țepoase ce-i biciuiau fața...

Cînd ieși din nou la cîmp deschis, detașamentul nu se mai vedea pe nicăieri. Cam la vreo două sute de pași de el zăcea un cal ucis, cu șaua căzută într-o parte. Alături, cuprinzîndu-și deznădăjduit genunchii cu brațele, ședea nemișcat un om. Omul acesta era Morozka.

Rușinat de spaima lui, Mecik se apropie în pasul calului de el.

Mișka zăcea trîntit pe o parte, cu dinții rînjiți, cu ochii mari și sticloși ieșiți în afară ; picioarele din față, cu copitele ascuțite, erau îndoite, ca și cum s-ar fi pregătit să se avînte în goană și așa, mort. Morozka privea pierdut înainte, cu ochii strălucitori și uscați, care păreau să nu vadă nimic.

— Morozka... îl strigă încetișor Mecik, oprindu-se în fața lui, și deodată îl copleși o milă nemăsurată pentru el și pentru calul ce zăcea mort alături, încît era gata să izbucnească în plîns.

Morozka nu se mișcă. Stătură așa vreo cîteva minute, fără să scoată o vorbă și fără să se clintească, apoi Morozka suspină, își desfăcu încet mîinile, se așeză în genunchi și începu să desfacă șaua fără să se uite la Mecik, ca și pînă atunci. Mecik îl urmărea în tăcere, neîndrăznind să mai deschidă gura.

Cînd dădu drumul chingilor, văzu că una din ele e ruptă : cercetă cu multă luare-aminte curelușa ruptă și plină de sînge, apoi o răsuci în mînă și o aruncă. După aceea își azvîrli cu un geamăt șaua pe umăr și porni spre pădure, gîrbovit, pășind stîngaci cu picioarele lui strîmbe.

— Dă s-o duc eu, sau încalecă tu dacă vrei, că merg eu pe jos, strigă Mecik.

Morozka nici nu întoarse capul și se gîrbovi și mai mult sub greutatea șeii.

Ferindu-se fără vreun motiv să-i mai apară înaintea ochilor, Mecik se abătu mult spre stînga, și, ocolind pădu-

ricea, văzu un sat aflat nu prea departe şi aşternut de-a curmezişul văii. Valea largă din dreapta lui găzduia o pădure ce urca pînă sus, o culme ce pornea brusc spre stînga şi se pierdea în depărtare. Cerul limpede, ca lacrima de dimineaţă, atîrna acuma ca un tavan scund, apăsător. Soarele abia răzbătea printre nori.

Cam la cincizeci de paşi de drumul lui Mecik, zăceau vreo cîţiva cazaci căsăpiţi cu săbiile în luptă. Unul dintre ei mai trăia încă şi se căznea cu preţul ultimelor puteri să se ridice în mîini, dar de fiece dată cădea gemînd la pămînt. Mecik ocoli locul acela ca să nu-l audă cum geme. Un grup de partizani călări, venind din sat, îi ieşi înainte.

— Calul lui Morozka a fost omorît... spuse Mecik, cînd aceştia ajunseră în dreptul lui.

Nimeni nu-i răspunse. Ba unul îi aruncă chiar o privire bănuitoare, ca şi cum l-ar fi întrebat: „Da' tu pe unde mi-ai fost cînd noi ne luptam aici?" Mecik lăsă capul în piept şi porni mai departe. Presimţiri din cele mai rele îi umpleau sufletul...

Cînd ajunse el în sat, mulţi dintre oamenii detaşamentului se şi aciuaseră prin casele gospodarilor; restul stăteau îngrămădiţi lîngă o casă ţărănească cu două odăi şi cu ferestre mari, sculptate. Pe prispă, în picioare, cu căciula povîrnită într-o parte, asudat şi prăfuit, Levinson dădea ordine. Mecik descălecă lîngă gard, unde erau caii.

— De unde dumnezeu vii? întrebă comandantul batjocoritor. Ai fost după ciuperci?

— Nu, m-am rătăcit, îngăimă Mecik. Acum îi era totuna ce vor crede despre el, dar se dezvinovăţea din deprindere. Am nimerit în pădurice, şi acolo mi se pare că aţi luat-o la stînga?

— La stînga, da, la stînga! încuviinţă bucuros un partizan tînăr, bălai, cu gropiţe în obrajii lui de copil şi cu un moţ obraznic, ca de cocoşel pe creştet. Te-am strigat, dar se vede că n-ai auzit... şi se uită cu ochii plini de înflăcărare spre Mecik, amintindu-şi cu încîntare, nici vorbă, de toate amănuntele luptei. Iar Mecik, după ce-şi legă calul, veni şi se aşeză lîngă el.

Kubrak se ivi deodată dintr-o ulicioară, urmat de o mulţime de ţărani: aduceau doi cu mîinile legate la spate.

Unul purta o jiletcă neagră şi avea capul turtit şi părul încărunţit smocuri, smocuri, aşa cum nu se vede prea des. Tremura ca varga, cerşind îndurare. Celălalt era un popă pirpiriu, cu o rasă ponosită, descheiată şi hărtănită, care lăsa să i se vadă pantalonii mototoliţi şi căzuţi în vine. Mecik băgă de seamă că de centironul lui Kubrak atîrna un lanţ de argint — de la vreo cruce pesemne.

— Ăsta este, da? întrebă Levinson, pălind deodată, arătînd cu degetul spre omul cu jiletca, atunci cînd acesta se apropie de prispă.

— El e, el e! strigară ţăranii în cor.

— Şi cînd te gîndeşti că o scîrnăvie de-asta... vorbi Levinson spre Staşinski, care şedea alături de el, pe prispă, dar degeaba, pe Meteliţa tot nu-l poţi învia...

Începu să clipească des şi întoarse capul, rămînînd aşa cîteva clipe, tăcut, cu privirea aţintită undeva departe ca şi cum ar fi căutat să se desprindă de amintirea lui Meteliţa.

— Tovarăşi! dragii mei!... se văicărea arestatul uitîndu-se cînd la ţărani, cînd la Levinson, cu nişte ochi credincioşi ca de cîine. Credeţi cumva că eu, din vrerea mea?... Doamne... Tovarăşi dragi...

Nimeni însă nu-l asculta. Ţăranii întorceau capul în altă parte.

— La ce să mai vorbim de pomană: tot satul a văzut cum l-ai chinuit pe ciobănaş! spuse cu asprime unul, aruncîndu-i o privire nepăsătoare.

— Tu singur ţi-ai făcut-o... întări un altul şi, fîstîcindu-se, îşi ascunse capul între umeri.

— Să fie împuşcat! rosti cu răceală Levinson. Numai să-l duceţi ceva mai departe.

— Da' cu popa ce facem? întrebă Kubrak. Şi ăsta-i o cutră. Nu mai ştia cum să intre în voia ofiţerilor.

— Daţi-i drumul, ducă-se dracului!

Mulţimea, căreia i se alăturaseră o seamă de partizani, o porni în urma lui Kubrak, care tîra după el pe omul cu jiletcă. Acesta se opintea din răsputeri, proptindu-se în călcîie şi plîngea de i se zguduia falca de jos.

Cij, cu chipul mînjit de ceva ce-ţi făcea scîrbă, dar cu un vădit aer de triumf, se apropie pe neaşteptate de Mecik.

— Uite unde dau peste tine! strigă el bucuros şi mîndru de sine. Cine mi te-a făcut aşa chipos la faţă? Hai cu mine să halim ceva... Acum o să-i facă ăluia de petrecanie... spuse el cu înţeles, şi fluieră încetişor.

În casa unde fură primiţi să mănînce, domnea un miros înăbuşitor de pîine şi de varză tocată şi era o murdărie de nedescris. În colţul de lîngă plită zăcea un morman de coceni de varză, care prinseseră slin pe deasupra. Cij, înecîndu-se ba cu pîinea, ba cu ciorba, povestea neobosit despre vitejiile lui, tot aruncînd ocheade pe sub sprîncene unei fetişcane zvelte şi cu cozile lungi, care-i servea la masă. Fata parcă se ruşina şi se bucura totodată. Mecik se străduia să-l asculte pe Cij, dar tresărea încordat la fiecare pocnitură.

— ...Şi deodată văd că se întoarce şi că vine spre mine... trăncănea Cij, înecîndu-se şi plescăind. Atunci, eu, pac!

În clipa aceea răsună o salvă îndepărtată şi geamurile zăngăniră. Mecik tresări, scăpă lingura din mînă şi păli.

— Dar cînd o să se termine odată cu toate astea? izbucni el cu desperare, ascunzîndu-şi faţa în palme şi ieşi din casă.

„...L-au omorît pe omul ăla cu jiletcă! se gîndi el, înfundîndu-şi obrazul în gulerul mantalei; stătea trîntit undeva, într-un tufiş, unde nici el singur nu ştia cum a ajuns. Mai devreme sau mai tîrziu au să mă omoare şi pe mine... De altfel, nici aşa nu trăiesc — e ca şi cum aş fi murit: n-am să mai văd oamenii care îmi sînt dragi şi nici pe drăguţa mea cu bucle blonde, a cărei fotografie am rupt-o bucăţele... Trebuie c-a plîns biet omul ăsta cu jiletcă... Doamne, de ce oi fi rupt fotografia? Oare n-am să mai ajung să o mai văd niciodată? Of, cît sînt de nenorocit..."

Amurgea atunci cînd el ieşi din tufişuri, cu ochii uscaţi şi cu o expresie de cumplită suferinţă întipărită pe faţă. Undeva, foarte aproape, răsunau glasuri de oameni beţi şi cînta o armonică. Lîngă poartă o întîlni pe fetişcana cea zveltă şi cu cozi lungi — aducea apă cu cobiliţa, mlădiindu-se sub povară ca o răchită.

— Oh, ce mai petrecere a încins unul dintr-ai voştri cu flăcăii noştri! spuse ea, ridicîndu-şi genele negre, şi zîmbi. El e... îl-auzi? şi îşi clătină capul frumos în cadenţa muzicii

ce se apropia de după colțul uliței. Gălețile se clătinară și ele, și apa clipoci. Fata se rușină și o zbughi pe poartă.

Iarăși noi ocnași din ocnă
Tocmai asta așteptam...

răsună un glas amețit de băutură și care i se păru foarte cunoscut lui Mecik. Uitîndu-se într-acolo, îl văzu pe Morozka cu armonica în mîini și cu ciuful căzut de-a valma peste ochi, în parte lipit de fața lui mădușită și roșie ca focul.

Morozka mergea prin mijlocul drumului, legănîndu-se pe picioare în chipul cel mai neobrăzat și cîntînd din armonică cu „atîta foc" și cu un aer atît de spășit, încît puteai să juri că-i pare rău de fiecare grosolănie spusă. În urma lui venea o ceată de flăcăi tot atît de beți, cu mijlocul neîncins și în capul gol. Iar pe de lături, strigînd și ridicînd nori de praf, alergau țîncii satului, desculți, vioi și afurisiți ca niște drăcușori.

— A-a... dragul meu prieten ! strigă Morozka, zărindu-l pe Mecik, cu o bucurie fățarnică de bețiv. Încotro ? Nu-ți fie frică, că nu te batem... Haide și bea cu noi... Eh, dracu' să te ia, că și așa tot o mierlim într-o zi !

Toată ceata se strînse îndată în jurul lui și începură să-l îmbrățișeze pe rînd, aplecîndu-și spre el fețele lor blajine de bețivi și suflîndu-i în nas duhoarea de vin. Unul din ei îi puse cu de-a sila în mînă o sticlă cu vin și un castravete mușcat...

— Nu, nu, eu nu beau, se bîlbîi Mecik, căutînd să scape, nu vreau să beau...

— Bea, lua-te-ar dracu' ! sări Morozka cu gura, aproape plîngînd, într-un fel de nebunie a voioșiei. Ah, parastasul, dumnezeii și grijania !... Și așa tot o mierlim într-o zi !

— Numai puțin, vă rog, că eu nu beau, se învoi Mecik în cele din urmă.

Și trase cîteva gîturi de vin. Morozka își desfăcu armonica și începu să cînte puțin cam răgușit, iar flăcăii i se alăturară îndată și ei.

— Hai cu noi ! spuse unul, luîndu-l pe Mecik la braț. *Iară eu trăiesc aci-lea...* fornăi el pe nas o frîntură de cîntec

ce-i venise în minte, şi se lipi de faţa lui Mecik cu obrazul lui ţepos.

Porniră aşa în lungul uliţei, glumind şi împleticindu-se mereu în mers, stîrnind toţi cîinii şi blestemînd pînă în cerurile ce atîrnau deasupra lor ca o cupolă din ce în ce mai întunecată, fără urmă de stele, blestemîndu-se pe ei înşişi, blestemînd pe ai lor, pe cei apropiaţi şi pămîntul acesta înşelător şi greu de biruit.

Mlaştina

Varia nu luase parte la luptă (ea rămăsese în taiga cu aprovizionarea), iar în sat ajunse după ce partizanii se aciuaseră cu toţii prin casele oamenilor. Băgă de seamă că încartiruirea nu era făcută în bună ordine, ci aşa cum se nimerise, că plutoanele se amestecaseră, că nimeni nu ştia care pe unde se află, că nici comandanţii nu mai erau ascultaţi şi că detaşamentul se desfăcuse în părţi disparate şi de sine stătătoare.

În drum spre sat, dăduse peste stîrvul calului lui Morozka, dar nimeni nu-i putuse spune ce s-a întîmplat cu Morozka. Unii ziceau că a fost omorît, că au văzut asta cu ochii lor, alţii că e doar rănit, iar alţii, care habar nu aveau de Morozka, de cum deschideau gura începeau să se bucure, fericiţi că ei au scăpat cu viaţă. Toate acestea laolaltă nu făceau decît să sporească tristeţea şi deznădejdea ce puseseră stăpînire pe Varia după încercarea neizbutită de a se împăca cu Mecik.

Istovită de hărţuiala necontenită a bărbaţilor, de foame şi de propriile ei gînduri şi frămîntări, nemaiavînd putere să se ţină în şa şi gata să izbucnească în plîns, dădu în cele din urmă de Dubov, primul om care se bucură într-adevăr că o vede şi care îi zîmbi cu o asprime compătimitoare.

Şi, cînd văzu faţa lui îmbătrînită şi posomorîtă, cu mustăţile murdare şi negre, pleoştite, cînd văzu toate celelalte chipuri din jur, chipuri cunoscute şi dragi, aspre şi însemnate pe veci de praful de cărbune, devenite acum şi ele cenuşii, inima îi tresări de o dulce şi amară melancolie, de

dragoste pentru ei și de jale pentru ea însăși, căci ei toți îi amintiră de zilele de tinerețe cînd, fată tînără, frumoasă și încrezătoare, cu cosița bogată și ochii mari și triști, împingea la vagonete prin galeriile minei întunecoase și umede de parc-ar fi lăcrimat, ori dansa pe la serate, iar ei o înconjurau tot așa și atunci, cu fețele lor pofticioase și nespus de caraghioase.

Din clipa cînd se certase cu Morozka, ea parcă se rupsese de ei : și totuși erau singurii oameni de care se simțea legată, minerii cei mai de nădejde, oameni care trăiseră și munciseră cîndva alături de ea și care o curtaseră. „Nu i-am văzut o vreme și am uitat cu totul de ei... Ah, prietenii mei dragi !" se gîndi Varia cu dragoste și căință, și simți o durere atît de dulce în tîmple, încît abia se stăpîni să nu plîngă.

Singur Dubov izbutise să-și încartiruiască plutonul în ordine, într-un pîlc de case învecinate. Oamenii lui patrulau în jurul satului și îi ajutau lui Levinson să facă aprovizionarea cu alimente. În ziua aceea ieși pe neașteptate la iveală un fapt care mai înainte, în zilele obișnuite pentru toți, se pierdea în avîntul general, și anume că întregul detașament se sprijină în primul rînd pe plutonul lui Dubov.

Varia află de pe la flăcăii detașamentului că Morozka a scăpat cu viață și că nici măcar rănit nu este. Aceștia îi arătară chiar noul lui cal, luat de la albi. Era un armăsar murg, înalt și cu picioarele fine, cu coama tunsă scurt și gîtul subțire, ceea ce îi dădea un aer perfid, parcă de trădător, din care pricină fusese poreclit numaidecît : „Iuda".

„Va să zică trăiește... se gîndi Varia, uitîndu-se cu o privire absentă la armăsar. Ei, îmi pare bine..."

Cînd, după amiază, cocoțată într-un pod cu fîn, stătea culcată singură în ierburile înmiresmate, trăgînd prin somn cu urechea să audă dacă nu vine cineva peste ea, „pe temeiul unei vechi prietenii", își aminti din nou, cu un simțămînt blînd, molcom și cald, că Morozka trăiește și adormi cu gîndul acesta.

Se trezi brusc, stăpînită de o adîncă tulburare, cu mîinile reci ca gheața. Întunericul se furișa încet prin înserare, privind înăuntru pe sub acoperiș. Un vînt rece răvășea fînul în gura podului, zbuciuma crengile și frunzele în grădină...

„Doamne, unde o fi Morozka, unde-or fi toți ceilalți ? se întrebă Varia, înfiorată. Oare iar am rămas singură singurică, aci, în groapa asta neagră ?...“ Își puse mantaua cu o grabă înfrigurată, tremurînd și abia nimerind mînecile, apoi coborî iute din pod.

Lîngă poartă se zărea silueta plantonului.

— Care ești acolo ? întrebă ea apropiindu-se. Kostea, tu ești ?... Nu știi, Morozka s-a întors ?

— Ai dormit în podul de fîn ? făcu Kostea înciudat și dezamăgit. Uite că n-am știut ! Nu-l aștepta pe Morozka — chefuiește ca un apucat : de sufletul armăsarului... E frig, nu ? Dă-mi și mie un foc...

Varia se scotoci, căutînd cutia cu chibrituri, iar Kostea își aprinse țigara, ferind flacăra cu palmele lui mari, apoi o lumină pe ea.

— Arăți rău, tinerico... zîmbi el.

— Ia tu cutia... și, ridicîndu-și gulerul mantalei, Varia ieși pe poartă.

— Încotro ?

— Mă duc să-l caut !

— Pe Morozka ? Asta-i bună !... Eu nu pot să-i țin locul ?

— Nu, nu cred...

— Ei, de cînd asta ?

Ea nu răspunse. „Bună fată, de-a noastră !“ își zise plantonul. Era întuneric beznă și Varia abia deslușea drumul. Începuse să picure. Grădinile fosneau tot mai neliniștit și mai înfundat. Undeva, sub un gard, un cățel zgribulit scheuna jalnic. Varia îl găsi pe bîjbîite și-l vîrî în sîn, sub manta ; cățelul tremura ca varga și o tot împungea cu botul. Ceva mai încolo, lîngă o casă, dădu peste plantonul lui Kubrak, și întrebă dacă nu știe unde chefuiește Morozka. Plantonul o îndreptă spre biserică. Umblă așa degeaba vreo jumătate de sat, și în cele din urmă porni înapoi, tare amărîtă.

Trecuse însă prin atîtea ulițe și ulicioare, încît rătăcise drumul și acum mergea la întîmplare, aproape fără să mai știe încotro să apuce, strîngînd cu putere la piept cățelușul, care se încălzise între timp. Abia după vreun ceas nimeri pe ulița care ducea spre casă. Porni îndată pe ulița aceea, ținîndu-se cu mîna rămasă liberă de gardul de nuiele, ca să

nu alunece, şi după cîţiva paşi fu cît pe ce să calce peste Morozka.

Zăcea pe burtă, cu capul spre gard, cu mîinile sub frunte şi gemea abia auzit ; se vedea că tocmai atunci vărsase. Varia mai mult îl ghici decît îl recunoscu : nu-l găsea pentru prima oară în starea asta.

— Vanea ! îl strigă ea, ghemuindu-se lîngă el şi punîndu-i pe umăr mîna ei moale şi bună. De ce stai aici ? Ţi-e rău, da ?

Morozka ridică puţin capul şi Varia îi văzu faţa chinuită, buhăită şi palidă. I se făcu milă de el : părea atît de mic şi de neputincios. Recunoscînd-o, el zîmbi strîmb şi, mişcîndu-se cu mare băgare de seamă, se ridică în capul oaselor, sprijinindu-se cu spatele de gard, şi întinse picioarele înainte.

— A-a... dumneavoastră sînteţi ? Vă sal-ut... bolborosi slab Morozka, căutînd totuşi să ia un aer de voie bună nepăsătoare. V-vă salut, tovarăşă Morozova !

— Hai cu mine, Vanea ! zise ea, luîndu-l de mînă. Ori poate n-ai putere ?... Stai puţin, să vedem, o să bat aci pîn-or deschide... Şi sări îndată în picioare hotărîtă să ceară găzduire în casa vecină. Nu se întrebă nici o clipă dacă se cuvine să baţi în timpul nopţii la poarta unor oameni necunoscuţi, şi nici ce vor crede despre ea, văzînd-o că dă buzna în casă cu un bărbat beat. Varia nu se sinchisea niciodată de asemenea lucruri.

Morozka însă clătină a împotrivire din cap, cuprins deodată de spaimă, şi îngînă răguşit :

— Nu, nu, nu... nu cumva să baţi ! Stai încet !... şi îşi scutură pumnii strînşi pe lîngă tîmple, încît ei i se păru chiar că frica l-a făcut să se trezească. Ce, tu nu ştii că aici stă Goncearenko ? Nu se poate...

— Şi dacă-i Goncearenko, ce ? E boier mare ?

— Nu, nu, tu nu ştii, îşi încreţi Morozka faţa a durere, apucîndu-se cu mîinile de cap, tu nu ştii ce e... Păi el mă crede om întreg, iar eu... cum se poate ?... Nu-u, nu se poate...

— Ce tot îndrugi acolo, dragul meu ? spuse Varia, ghemuindu-se din nou lîngă el. Uite, plouă, e umezeală şi mîine iar pornim la drum. Haidem, dragă...

— Nu, eu sînt pierdut, spuse el zdrobit, dezmeticindu-se cu desăvîrşire. Ce mai sînt eu acuma, cine sînt şi la ce mai

sînt bun — gîndiți-vă oameni buni... — și se uită deodată în jur, plin de jale, cu ochii umflați, grei de lacrimi.

Varia îl cuprinse pe după umeri cu mîna rămasă liberă și-i șopti mîngîietor și ocrotitor ca unui copil, aproape atingîndu-i genele cu buzele :

— Lasă, ce te amărăști atîta ? De ce să te amărăști ?... Te doare de cal ? Ți-au și pregătit altul, un căluț strașnic... Nu te mai amărî, dragule, nu plînge. Ia te uită ce cățeluș am găsit, ia te uită ce cuțulache ! și, desfăcîndu-și gulerul mantalei, îi arătă cățelul adormit, cu urechile clăpăuge. Era atît de mișcată, că nu numai glasul, ci toată ființa ei șușotea și gîngurea de bunătate.

— U-u, mă cuțule, mă ! făcu Morozka cu o duioșie de bețiv, mîngîindu-i urechile. Unde l-ai găsit ?... Mușcă, javra...

— Ei, vezi ! Haide, acum, dragule...

Izbuti să-l facă să se ridice în picioare și așa, convingîndu-l mereu și căutînd să-i alunge gîndurile negre, porni cu el spre casă. Acum, Morozka nu se mai împotrivea, credea în ea.

Tot drumul, el nu-i pomeni o dată de Mecik, dar nici ea nu scăpă vreo vorbă despre el, ca și cum acesta nici n-ar fi existat între ei. Mai apoi, luînd un aer țanțoș, Morozka se închise în tăcere. Se vedea limpede că se trezește.

Așa ajunseră la casa unde ședea Dubov.

Agățîndu-se de stinghiile scării, Morozka se căznea să se urce în podul cu fîn, dar picioarele nu-l ascultau.

— Vrei să te-ajut ? întrebă Varia.

— Nu, pot singur, proasto ! i-o reteză el grosolan, simțindu-se stingherit.

— Atunci, rămîi cu bine.

El lăsă scara și o privi speriat.

— Cum adică, „rămîi cu bine" ?

— Iacă așa ! rîse ea deodată prefăcut și trist.

Morozka se apropie brusc de ea și o îmbrățișă cu stîngăcie, lipindu-și de obrazul ei obrazul lui neînvățat cu asemenea gingășii. Varia își dădu seama că vrea să o sărute, și el dorea asta într-adevăr, dar se rușină fiindcă băieții din mină, chiar atunci cînd se încurcau cu fetele, rareori își găseau vreme să le dezmierde. În toată viața lor comună, el o sărutase o singură dată, în ziua nunții : era beat criță și ve-

cinii strigaseră, după datină: „Să se sărute mirele cu mireasa".

„...Gata, acum totul e aşa ca mai înainte, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat! îşi zise Varia, cu un simţămînt de tristeţe şi de silă, atunci cînd Morozka, potolit, adormi cu capul vîrît în umărul ei. Din nou la acelaşi ham, din nou pe cărăruia aia veche, care nu duce nicăieri... Oh, doamne dumnezeule, ce puţină bucurie e-n asta!"

Se întoarse cu spatele la Morozka, închizînd ochii şi adunîndu-şi picioarele sub ea ca un copil necăjit, dar nu reuşi să adoarmă... Undeva departe, dincolo de sat, în locul unde drumul Haunihedzei dădea în şoseaua judeţeană şi unde erau postate santinelele, se auziră trei detunături de alarmă... Varia îl deşteptă pe Morozka, dar acesta abia apucă să ridice capul, că din nou răsunară împuşcăturile santinelelor şi, numaidecît, drept răspuns, ţăcăni îndrăcit o rafală de mitralieră, sfîşiind întunericul şi liniştea nopţii...

Morozka, posomorît, dădu din mînă şi începu să coboare scara în urma Variei. Afară nu mai ploua, dar vîntul se înteţise. Un oblon tot pocnea undeva; frunzele ude, galbene, se învîrtejeau în întuneric. În casă se aprindeau luminile. Plantonul alerga pe uliţă strigînd şi ciocănind de zor în ferestre.

În răstimp de cîteva minute, pe cînd se îndrepta spre şura folosită ca grajd de unde-l scoase afară pe Iuda, Morozka retrăi încă o dată tot ce se întîmplase cu el în ajun. Inima i se strînse cînd Mişka îi apăru înaintea ochilor, mort, cu ochii sticloşi, şi îşi aminti deodată cu scîrbă şi spaimă de toată purtarea lui nedemnă: umblase beat pe uliţe de-l văzuse tot satul; un partizan beat, urlînd cît îl ţinea gura cîntece de ruşine. Mecik, duşmanul lui de moarte, fusese cu el, petrecuseră amîndoi ca nişte fraţi şi el, Morozka, îi jurase dragoste şi-i ceruse iertare... De ce? Pentru ce?... Simţea acum toată fătărnicia de nesuferit a faptelor pe care le săvîrşise. Ce-o să spună Levinson? Mai poate el oare să apară în faţa lui Goncearenko după un asemenea dezmăţ?

Mai toţi partizanii îşi înşeuau caii, scoţîndu-i apoi pe poartă, dar la el totul era într-o cumplită neorînduială: şaua nu avea chingă, iar puşca era la Goncearenko.

— Timofei, omule dragă, scoate-mă din încurcătură!... se tîngui el rugător, aproape plîngăreţ, zărindu-l pe Dubov

care alerga prin curte. Dă-mi o chingă de rezervă — ai tu una, am văzut eu...

— Ce? urlă Dubov. Unde mi-ai fost pînă acuma?... Înjurînd ca turbat și împingînd caii în dreapta și-n stînga cu atîta furie încît se ridicau în două picioare, se îndreptă spre calul lui ca să ia chinga. Na!... spuse el mînios, apropiindu-se după cîteva clipe de Morozka, și deodată îl croi din toate puterile cu chinga pe spinare.

„Sigur, acum poate să mă și bată, o merit!" se gîndi Morozka, și nici nu deschise gura: de altfel nu simțise nici o durere. Viața deveni însă pentru el și mai întunecată. Iar împușcăturile care pîrîiau în beznă, întunericul și soarta ce-l adăstau dincolo de vatra satului i se păreau o pedeapsă dreaptă pentru tot ce săvîrșise el în viață.

În timp ce detașamentul se aduna și se încolona, focul inamicului se statornici în semicerc, chiar pînă la rîu.

Aruncătoarele de mine vuiră și un fel de pești zornăitori și scînteietori se înălțară șerpuind deasupra satului. Baklanov, complet echipat, alergă spre poartă cu revolverul în mînă, strigînd:

— Descălecarea!... Prin flanc cîte unu, alinierea! Douăzeci de oameni să rămînă la cai, spuse el, adresîndu-se lui Dubov.

După cîteva minute se năpusti undeva, în beznă, strigînd:

— După mine, fuga marș!... și întregul lanț o porni după el; oamenii își încheiau în fugă mantalele și își desfăceau cu grabă cartușierele.

Pe drum întîlniră santinelele ce veneau în goana mare spre sat.

— Vin puhoi! strigau santinelele în panică, dînd din mîini.

Bubui o salvă de tun. Obuzul explodă în mijlocul satului, luminînd pentru o clipă un petic de cer, clopotnița strîmbă și grădina popii ce sclipea sub rouă. Apoi, cerul se întunecă iarăși devenind mai negru. Acum, obuzele căzeau unul după altul, la intervale scurte și regulate. Undeva, în marginea satului, se ridică deodată o vîlvătaie — ardea o claie de fîn sau o casă.

Baklanov avea misiunea să țină în loc inamicul, dînd lui Levinson răgaz să adune detașamentul împrăștiat în tot

satul, dar nu reuşi să ajungă cu plutonul nici măcar pînă la izlaz : la lumina exploziilor de obuze văzu liniile inamice năpustindu-se asupra lui. După direcţia tragerii şi după şuieratul gloanţelor, înţelese că inamicul îl învăluise din flancul stîng, dinspre rîu, şi că, dintr-o clipă în alta, va intra pesemne în sat prin celălalt capăt. Plutonul deschise şi el focul, retrăgîndu-se în diagonală spre colţul drept, strecurîndu-se unul cîte unul prin ulicioare, livezi şi grădini de zarzavat. Baklanov ciulea urechea la tragerea de lîngă rîu, care se muta spre centru — dovadă că partea aceea era acum ocupată de inamic.

Deodată — venind dinspre şoseaua judeţeană — cavaleria inamică trecu înainte în goană mare, cu nişte chiote sălbatice, scurgîndu-se pe uliţe ca o lavă întunecată şi bubuitoare, presărată cu nenumărate capete de oameni şi de cai.

Renunţînd să mai ţină în loc inamicul, Baklanov alergă cu plutonul — care pierduse vreo zece oameni — pe fîşia rămasă neocupată, în direcţia pădurii. La vreo cîţiva paşi de un povîrniş ce cobora într-o viroagă, pe unde se întindea ultimul şir de case ale satului, se ciocniră de detaşament, în fruntea căruia se afla Levinson, care-i aştepta. Detaşamentul avea goluri simţitoare.

— Uite-i ! spuse uşurat Levinson. Pe cai, repede !

Încălecară şi goniră din răsputeri spre pădurea mohorîtă ce se zărea în fundul depresiunii. Fuseseră observaţi desigur, căci mitralierele prinseră numaidecît să ţăcăne în urma lor, iar pe deasupra capetelor începu deodată să le cînte bărzăunii de plumb ai nopţii. Peştii aceia de foc zornăitori zbuniră din nou spre cer. Cădeau de acolo din înălţime cu un fîsîit puternic, răsfirînd cozi strălucitoare, şi se înfigeau în pămînt, la picioarele cailor. Caii se aruncau într-o parte, smucindu-şi în sus boturile fierbinţi şi însîngerate, cu urlete ca de femeie, iar detaşamentul se strîngea tot mai mult, lăsînd în urmă trupuri în zvîrcolire.

Levinson se uită îndărăt şi văzu o uriaşă pălălaie deasupra satului — cîteva uliţe învecinate ardeau în întregime — şi pe fundalul acela sîngeriu, nişte mogîldeţe mici şi negre de oameni, cu chipurile ca de foc, care se agitau neîncetat, pe alocuri stinghere, pe alocuri în grupuri.

Deodată, Staşinski, care călărea alături de el, se răsturnă din şa, dar calul îl mai tîrî un timp, fiindcă rămăsese cu piciorul agăţat în scară ; apoi căzu la pămînt şi calul goni mai departe, în vreme ce întreg detaşamentul ocoli locul acela, căci nimeni nu cuteza să calce peste leşul doctorului.

— Levinson, ia priveşte ! strigă aprins Baklanov, arătînd cu mîna spre dreapta.

Detaşamentul se afla chiar în fundul depresiunii şi se apropia cu repeziciune de pădure, iar de sus, tăind de-a curmezişul dinia cîmpului negru şi a cerului, gonea cavaleria inamică. Caii, cu capetele negre întinse înainte şi călăreţii încovoiaţi asupra lor, apăreau pentru o clipă pe zarea mai deschisă a cerului, ca să dispară în beznă, de îndată ce treceau pe o fîşie de pămînt mai coborît.

— Mai repede !... Mai repede !... striga Levinson, întorcînd necontenit capul şi dînd pinteni armăsarului.

Ajunseră, în sfîrşit, la liziera pădurii şi descălecară. Baklanov cu plutonul lui Dubov rămase din nou să acopere retragerea, iar ceilalţi se afundară în grabă în desiş, ducînd caii de căpăstru.

Pădurea era liniştită şi tainică ; ţăcănitul mitralierelor, împuşcăturile de armă, salvele de tun, totul rămăsese undeva în urmă, şi începeau să pară străine de tăcerea înstăpînită aici. Din cînd în cînd doar se auzeau în adîncul pădurii exploziile obuzelor ce frîngeau copacii cu un bubuit asurzitor. Pe alocuri, roşeaţa focului, ce se furişase în desiş, arunca pe pămînt şi pe copaci răsfrîngeri arămii întunecate, mai posomorîte spre margini, învăluind muşchiul umed de pe trunchiuri într-un roşu însîngerat.

Levinson dădu calul în primire lui Efimka şi-l lăsă pe Kubrak să treacă înainte, arătîndu-i în ce direcţie să meargă (alesese această direcţie numai pentru că se simţea dator să indice detaşamentului o direcţie oarecare), iar el se trase într-o parte, vrînd să vadă cîţi au mai rămas.

Oamenii se scurgeau prin faţa lui, abătuţi, uzi, înrăiţi, abia tîrîndu-şi paşii şi scrutînd cu încordare întunericul. Apa le plescăia sub picioare. Uneori, caii se cufundau pînă la burtă, locul era tare mocirlos.

Greu de tot le venea celor din plutonul lui Dubov care duceau caii, fiecare ducea cîte trei cai, numai Varia ducea doi : pe al ei şi pe al lui Morozka. Iar în urma acestui şirag

de oameni istoviți se întindea prin taiga o dîră murdară, puturoasă și șerpuitoare, ca și cum ar fi trecut pe acolo o tîrîtoare spurcată.

Levinson venea în urma tuturor, șchiopătînd cu amîndouă picioarele. Deodată, detașamentul se opri în loc...

— Ce s-a întîmplat acolo ? întrebă Levinson.

— Nu știu, răspunse partizanul care mergea în fața lui.

Partizanul acesta era Mecik.

— Întreabă din om în om, de-a lungul coloanei.

După cîtva timp veni răspunsul, repetat de zeci de buze livide și tremurînde :

— Nu se poate merge mai departe, e mlaștină...

Biruindu-și slăbiciunea neașteptată pe care o simți în genunchi, Levinson alergă spre Kubrak. De îndată ce el dispăru printre copaci, întreaga mulțime de oameni se trase înapoi și începu să se agite în toate părțile, dar peste tot, tăindu-le calea, se așternea mlaștina clisoasă, sumbră, de nestrăbătut. Un singur drum îi scotea de acolo ; era drumul pe care veniseră ei și care ducea spre locul unde se lupta bărbățește un pluton de mineri. De altfel, împușcăturile ce se auzeau dinspre liziera pădurii încetaseră să li se mai pară ceva străin ; erau acum în cea mai strînsă legătură cu ei, ba păreau chiar că încep să se apropie.

Furia și disperarea puseseră deopotrivă stăpînire pe oameni. Îl căutau pe cel vinovat de nenorocirea lor și, firește, vinovatul era Levinson... Dacă l-ar fi putut vedea, s-ar fi năpustit cu toții asupra lui, cu toată forța groazei ce-i stăpînea : a știut să-i aducă acolo, atunci trebuie să știe să-i și scape !...

Și deodată el se ivi într-adevăr în mijlocul oamenilor învălmășiți, ținînd ridicată într-o mînă o făclie ce-i lumina fața bărboasă și palidă ca de mort, cu dinții încleștați, cu ochii mari, rotunzi, arzători, care alergau de la unul la altul. Se așternu o tăcere tulburată doar de chiotele jocului de-a moartea ce se desfășura acolo, la liziera pădurii, și glasul lui nervos, subțire, strident și răgușit răsună deslușit pentru toți :

— Care rupi rîndurile ? Înapoi ! Numai niște fetișcane au voie să intre în panică... Tăcere ! strigă el deodată, ascuțit, scrîșnind din dinți ca lupii, și își scoase Mauserul. Mur-

murele de împotrivire îngheţară îndată pe buzele tuturor. Ascultă comanda la mine! Aruncăm o punte peste mlaştină, altă ieşire nu avem... Borisov (acesta era noul comandant al plutonului trei), lasă oamenii care păzesc caii, ia plutonul şi du-te să dai ajutor lui Baklanov! Spune-i să reziste pînă îi dau eu ordin să se retragă... Kubrak! alege trei oameni care să facă legătura cu Baklanov... Ascultă la mine! Legaţi caii cu toţii! Două secţii — după răchitiş. Nu cruţaţi săbiile! Restul rămîne la dispoziţia lui Kubrak. Să fie ascultat orbeşte. Kubrak, după mine!... şi, întorcîndu-se brusc, o porni spre mlaştină, puţin aplecat din mijloc, cu torţa fumegîndă ridicată deasupra capului.

Iar masa aceea de oameni, tăcută, abătută şi compactă, care cu puţin mai înainte se ridicase deznădăjduită, gata să ucidă şi să se lase pradă văicărelilor, trecu brusc la o activitate înfrigurată, supraomenească, disciplinată şi pătimaşă. În cîteva clipe, caii erau legaţi, topoarele pocneau de zor şi arinişul pîrîia sub loviturile săbiilor, în timp ce plutonul lui Borisov alerga prin întuneric cu armele zăngănind şi cizmele plescăind, întîlnind în cale pe cei care aduceau primele braţe de răchitiş ud... Se auzi trosnetul unui copac doborît şi o matahală enormă şi rămuroasă căzu cu şuier prin aer, plesnindu-se de faţa moale şi aducătoare de moarte a mlaştinii, iar torţele de răşină luminau întinderea ei de un verde-închis, năpădită de lintiţă, ce se ridica în valuri mlădii, asemenea unui uriaş şarpe boa.

Acolo, în lumina flăcărilor fumegînde, ce smulgeau din beznă feţe schimonosite, spinări încovoiate şi un monstruos vălmăşag de răchite, mişunau oamenii cufundaţi în apă şi în noroi, ameninţaţi de pieire, agăţîndu-se cu mîinile de ce puteau. Munceau fără mantale, pe care le azvîrliseră cît colo de pe ei, iar pantalonii şi cămăşile sfîşiate lăsau să li se vadă trupurile încordate, leoarcă de sudoare şi zgîriate la sînge. Pierduseră cu totul noţiunea timpului, a spaţiului, a propriei lor fiinţe, a ruşinii, a durerii, a oboselii. Scoteau cu căciulile apa aceea de baltă mirosind a ouă de broască şi o beau grăbit, cu lăcomie, întocmai ca nişte animale rănite.

Iar focul duşmanului se apropia mereu, se auzea tot mai lămurit, devenea din ce în ce mai aprig. Baklanov trimitea necontenit oameni şi întreba: mai este mult? mai este?..

Pierduse jumătate din luptători, între care şi pe Dubov, însîngerat de nenumărate răni, şi acum se retrăgea încet, cedînd pămîntul, palmă cu palmă. În cele din urmă se retrase spre răchitişul care se tăia pentru trecerea peste mlaştină — mai departe decît atît nici nu avea unde să se retragă. Gloanţele duşmanului şuierau acum chiar pe deasupra mlaştinii. Cîţiva din oamenii care munceau aici fură răniţi, şi Varia sări să-i panseze. Caii, speriaţi de împuşcături, nechezau şi se ridicau în două picioare ca turbaţi ; unii rupseseră căpestrele şi o luaseră razna prin taiga, ca apoi, nimerind în mlaştină, să necheze jalnic după ajutor.

Ceva mai tîrziu, aflînd că puntea e terminată, partizanii ascunşi în răchitiş o rupseră la fugă. Baklanov alerga după ei, cu obrajii supţi, cu ochii injectaţi, negru de praf de puşcă, ameninţîndu-i cu „Colt"-ul lui în care nu mai avea nici un cartuş, aproape plîngînd de furie.

Ţipînd şi gesticulînd înfrigurați cu torţele şi cu armele, tîrînd după ei caii ce se opinteau, aproape toţi oamenii detaşamentului năvăliră asupra punţii. Caii stîrniţi nu mai ascultau şi se zbăteau ca apucaţi: cei din spate dădeau buzna înnebuniţi peste cei din faţă ; iar sub picioarele lor puntea trosnea, se desfăcea. Aproape cînd să ajungă dincolo, calul lui Mecik alunecă şi fu tras cu funiile, sub o ploaie crîncenă de înjurături. Mecik prinse convulsiv funia lunecoasă care i se tot sucea în mîini din pricina zbuciumării smintite a calului, şi trase, trase din răsputeri, încurcîndu-şi picioarele între răchitele noroite. În cele din urmă, cînd calul fu scos afară, Mecik se căzni cît se căzni să desfacă nodul învîrtoşat strîns între picioarele dinainte ale calului, ca deodată să-şi înfigă dinţii cu o pornire bezmetică în nodul acela amar, pătruns de duhoarea şi de clisa scîrboasă a mlaştinii.

Levinson şi Goncearenko trecură cei din urmă peste puntea de răchitiş.

Artificierul apucă să pună un cartuş de dinamită şi, aproape în aceeaşi clipă în care duşmanul ajunse la locul de trecere, puntea sări în aer.

După cîtva timp, venindu-şi în fire, oamenii îşi dădură seama că s-a făcut dimineaţă. Taigaua se aşternea în faţa lor înveşmîntată într-o sclipitoare chiciură trandafirie. În luminişuri printre crengile copacilor se ivea cîte un petic de

cer albastru, şi ghiceai că undeva, dincolo de pădure, răsare soarele. Oamenii aruncară cioturile negre şi fumegînde ale torţelor pe care le mai purtau cu ei fără să-şi dea seama, îşi văzură mîinile însîngerate, caii uzi şi sleiţi de puteri, din care ieşeau aburi uşori ce se topeau îndată în văzduh şi rămaseră uimiţi de ce au făcut ei peste noapte.

Nouăsprezece

La vreo cinci verste de locul unde partizanii aruncaseră puntea peste mlaştină se afla un pod : pe acolo trecea şoseaua judeţeană spre Tudo-Vaku. Încă din ajun, de cum se înserase, temîndu-se că Levinson nu va înnopta în sat, cazacii îi pregătiseră o cursă, chiar pe şosea, la vreo opt verste de pod.

Rămăseseră acolo în aşteptarea detaşamentului toată noaptea, ascultînd la bubuitul depărtat al tunurilor. De dimineaţă, sosi în goană un curier cu ordinul să rămînă pe loc, fiindcă inamicul izbutise să treacă mlaştina şi se îndrepta în direcţia lor. La zece minute după sosirea curierului, detaşamentul în frunte cu Levinson, care nici nu bănuia cursa ce i se pregătise şi habar nu avea de curierul inamic care trecuse chiar pe lîngă ei, ieşi în şoseaua spre Tudo-Vaku.

Soarele se ridicase bine deasupra pădurii şi bruma se topise demult. Cerul se deschisese albastru în înălţimi, străveziu ca gheaţa. Copacii, cu aurul ud şi sclipitor al frunzişului, se plecau deasupra drumului. Ziua se vestea caldă, ca şi cum nici n-ar fi fost toamnă.

Levinson, cu gîndurile aiurea, privea la toată această frumuseţe neprihănită şi sclipitoare în soare, dar nu avea ochi pentru ea. Văzîndu-şi detaşamentul hărţuit, redus la o treime, înşiruindu-se trist pe drum, îşi dădu seama că şi el e ostenit de moarte, neputincios să mai facă ceva pentru oamenii aceştia abătuţi care abia se mai tîrau în urma lui. Ei — oamenii aceştia chinuiţi şi credincioşi — erau pentru el singurul lucru care nu-i devenise încă indiferent, singurul

lucru pe care îl simțea aproape — mai aproape decît tot ce exista pe lume, mai aproape chiar decît însăși ființa sa. fiindcă nu încetase nici o clipă să simtă că are o îndatorire față de ei ; i se părea însă că *nu mai poate* să facă nimic pentru ei, că nu-i mai conduce, dar că ei nu știu încă asta și se tîrăsc resemnați după el, așa cum turma își urmează păstorul. Și acesta era lucrul cel mai înspăimîntător, lucrul de care se temuse el cel mai mult în ajun, de dimineață. atunci cînd se gîndise la moartea lui Meteliță...

Căută să-și recapete stăpînirea de sine, să se concentreze asupra unei chestiuni practice, neapărat necesară, dar firul gîndului se pierdea și se încurca, ochii i se închideau, iar în minte i se învălmășeau chipuri ciudate, crîmpeie de aduceri aminte, senzații vagi rupte din lumea înconjurătoare, tulburi și contradictorii, întocmai ca un roi mut și imaterial într-o necontenită prefacere... De ce acest drum lung, nesfîrșit, și frunzișul acesta ud, și cerul acesta mort și fără nici un folos pentru mine în clipa de față ?... Oare ce sînt dator să fac acum ?... Ce trebuie să fac ? Da, sînt dator să ies în valea Tudo-Vaku... Dar cît de obosit sînt ! Cît aș vrea să dorm ! Ce mai pot cere de la mine oamenii aceștia cînd eu pic de somn ?... O patrulă, zice el... Da, da, o patrulă... El are capul atît de rotund și un aer atît de bun, ca al băiatului meu... desigur trebuie trimisă o patrulă, și pe urmă, desigur, pot să dorm... să dorm... nu-i chiar ca al băiatului meu... ce, ce este ?

— Ce-ai spus ? întrebă Levinson deodată cu glas tare ridicînd capul.

Alături de el călărea Baklanov.

— Spun că ar trebui trimisă o patrulă.

— Da, da, trebuie ; vezi tu de asta, te rog.

După cîteva clipe, cineva trecu înaintea lui, în trapul obosit al calului. Levinson urmări din ochi spinarea adusă a călărețului și-l recunoscu pe Mecik. I se păru o greșeală faptul că tocmai Mecik este trimis în patrulare, dar nu-și putu impune să-și oprească mai mult gîndurile asupra acestei greșeli și de altfel uită numaidecît de asta. Ceva mai tîrziu mai trecu cineva pe lîngă el.

— Morozka ! strigă Baklanov în urma călărețului ce se îndepărta, ai grijă totuși și nu vă pierdeți din ochi.

„Ăsta a scăpat cu viaţă ? se gîndi Levinson. Şi Dubov s-a prăpădit... Bietul Dubov... Ce s-a întîmplat atunci cu Morozka ? Aha, da, asta a fost aseară. Bine că nu l-am văzut..."

Mecik, care se depărtase destul de mult, se uită îndărăt : Morozka venea la vreo cincizeci de stînjeni în urma lui şi detaşamentul se mai vedea încă. Apoi, şi detaşamentul, şi Morozka dispărură după o cotitură a drumului. Nivka nu prea voia să meargă la trap şi Mecik o îmboldea maşinal. Era puţin cam nedumerit că a fost trimis înainte, dar aşa suna ordinul : să meargă la trap — şi el se supunea.

Drumul şerpuia pe povîrnişuri umede, bogate în stejari şi arţari care nu-şi pierduseră încă frunzişul purpuriu. Nivka tresărea cu teamă şi se abătea mereu spre tufişuri. La urcuş, o porni la pas. Mecik ațipise în şa şi n-o mai îmboldi. Uneori se dezmeticea pentru cîteva clipe şi vedea cu nedumerire în jur acelaşi şi acelaşi desiş de netrecut. Desişul nu avea început şi nici sfîrşit, cum nu avea început şi nici sfîrşit starea de somnolenţă tîmpă şi cu desăvîrşire absentă ce-l cuprinsese.

Deodată Nivka sforăi speriată şi se zvîrli într-o parte, în desiş, dînd să se înfunde în nişte tufişuri mlădioase... Mecik ridică fruntea şi starea aceea de somnolenţă îl părăsi numaidecît, făcînd loc unui simţămînt de groază animalică, ce nu se putea asemui cu nimic : pe şosea, la cîţiva paşi de el, erau cazacii.

— Dă-te jos !... şuieră unul năbuşit.

Un altul apucă frîul. Mecik alunecă din şa cu un ţipăt uşor şi, după cîteva mişcări caraghioase şi umilitoare, îşi dădu drumul de-a dura pe povîrniş, rostogolindu-se cu o iuţeală de neînchipuit. Se lovi rău cu mîinile de o buturugă udă, sări în picioare, dar alunecă — paralizat de groază şi se tîrî în patru labe vreo cîteva clipe ; apoi, izbutind să se ridice pe picioare, o luă la goană pe marginea rîpei, fără să-şi mai simtă trupul, apucîndu-se cu mîinile de tot ce-i ieşea în cale şi făcînd nişte salturi uriaşe. Era fugărit : în spatele lui trosneau tufişurile şi cineva înjura furios, gîfîind.

Morozka, ştiind că în faţă mai este o patrulă, înainta fără să fie nici el prea atent la ceea ce se petrecea în jur, pradă stării aceleia de cumplită oboseală în care îţi piere

totul din minte, chiar şi cele mai importante gînduri pe care le poate avea un om, şi nu-ţi rămîne decît o singură şi arzătoare dorinţă : odihna, odihna cu orice preţ. Acum nu se mai gîndea nici la viaţa lui, nici la Varia, nici ce părere va avea Goncearenko despre el şi nu găsea în el nici măcar atîta putere cît să-i pară rău de moartea lui Dubov, deşi acesta fusese unul dintre oamenii cei mai apropiaţi de el. Nu se gîndea decît la clipa cînd, în sfîrşit, se va deschide înaintea lui pămîntul făgăduinţei, unde să poată pune capul jos. Pămîntul acesta al făgăduinţei i se înfăţişa ca un sat mare şi paşnic, scăldat în soare, plin de vaci care rumegă şi de oameni buni, un sat unde miroase a vite şi a fîn. Se bucura dinainte gîndindu-se cum o să-şi lege calul, cum o să bea lapte pe săturate, muşcînd dintr-o bucată aromitoare de pîine de secară, şi cum se va urca apoi într-un pod cu fîn şi va dormi buştean, cu obrazul rezemat în palmă, trăgîndu-şi peste picioare mantaua caldă.

Şi cînd, deodată, crescură în faţa lui panglicile galbene ale chipielor căzăceşti, iar luda se trase înapoi speriat, băgîndu-l în desişul de călini care-i juca pe dinaintea ochilor ca nişte stropi de sînge, minunata privelişte a satului acela mare, scăldat în soare, se contopi cu simţămîntul fulgerător al unei trădări mişeleşti, care se săvîrşise chiar atunci, acolo...

„A fugit năpîrca !" îşi spuse Morozka, închipuindu-şi în aceeaşi clipă cu o claritate neobişnuită ochii limpezi şi scîrboşi ai lui Mecik, şi încercînd în acelaşi timp un simţămînt dureros şi trist de milă pentru sine şi pentru oamenii care veneau în urma lui.

Nu-i părea rău că are să moară, că va înceta adică să mai simtă ceva, să mai sufere şi să se mai mişte — de altfel, nici nu izbutea să se închipuie într-o asemenea stare neobişnuită şi ciudată, fiindcă deocamdată trăia, suferea şi se mişca încă — dar îşi dădea lămurit seama că nu va mai apuca niciodată să vadă satul acela scăldat în soare şi nici pe oamenii aceia dragi şi apropiaţi, care veneau în urmă. Îi simţea cu atîta putere în el pe oamenii aceştia osteniţi, care nu bănuiau nimic şi care i se încredinţaseră lui, încît nu se gîndi nici o clipă la propria-i salvare, ci numai şi numai cum să-i prevină pe ei de primejdie... Scoase iute

revolverul şi ridicîndu-l sus de tot deasupra capului, ca să se audă mai bine, trase trei focuri, aşa cum era înţelegerea...

În aceeaşi clipă zbucni o sclipire zgomotoasă, un bubuit, lumea păru că s-a despicat în două, iar Morozka se prăvăli în tufiş dimpreună cu Iuda, cu capul răsturnat pe spate...

Levinson auzi împuşcăturile, dar acestea răsunaseră atît de neaşteptat şi erau ceva atît de inacceptabil pentru starea în care se afla el, încît nici nu ţinu seama de ele. Şi abia atunci cînd bubui salva trasă asupra lui Morozka, iar caii se opriră încremeniţi, smucindu-şi în sus capetele cu urechile ciulite, abia atunci le pătrunse înţelesul.

Întoarse deznădăjduit capul, căutînd pentru prima oară sprijin în afară, dar pe acea unică faţă înspăimîntată, mută şi întrebătoare, în care se contopiseră pentru el feţele palide şi supte ale partizanilor, citi aceeaşi expresie de neputinţă şi de groază... „Iată lucrul de care mă temeam!" îşi zise Levinson, şi dădu din mînă ca şi cum ar fi căutat — zadarnic însă — ceva de care să se agaţe.

Deodată văzu lămurit înaintea lui faţa copilărească şi puţin naivă a lui Baklanov, acum înnegrită de fum şi aspră de oboseală. Cu revolverul într-o mînă, iar cu cealaltă înfiptă atît de vîrtos în gîtul calului încît degetele-i scurte de adolescent se întipăriseră pe el, Baklanov se uita încordat în direcţia dincotro răsunase salva. Şi chipul lui naiv, cu pometii puţin ieşiţi, aplecat înainte ca în aşteptarea unui ordin, ardea de cea mai adevărată şi mai mare dintre credinţe, de credinţa pentru care căzuseră cei mai buni oameni din detaşament.

Levinson auzi împuşcăturile, dar acestea răsunaseră atît adîncul fiinţei lui ceva ca un clinchet dureros şi dulce. În clipa următoare îşi smulse sabia din teacă, avîntîndu-şi pieptul înainte, şi ochii începură să-i strălucească.

— Trecem prin ei, ai? vorbi el răguşit către Baklanov, şi ridică brusc deasupra capului sabia care scăpără toată în soare. Văzînd-o, partizanii tresăriră şi se îndreptară în scări.

Aruncînd o uitătură piezişă şi fioroasă la sabie, Baklanov se întoarse scurt către detaşament şi strigă ceva cu o voce stridentă şi aspră. Levinson nu-l mai auzi, căci în aceeaşi clipă, purtat de aceeaşi forţă lăuntrică ce-l însufleţea

pe Baklanov și care-l făcuse și pe el să ridice sabia, se avîntă în goană pe șosea înainte, simțind lămurit că întreg detașamentul trebuie să se arunce fără zăbavă în urma lui.

Cînd, după cîteva minute, se uită îndărăt, oamenii goneau într-adevăr după el, aplecați în șa, cu bărbiile scoase înainte, în ochi cu aceeași expresie încordată și pătimașă pe care o văzuse și la Baklanov.

Aceasta fu ultima impresie lămurită care dăinui în mintea lui Levinson, căci în aceeași clipă, ceva care bubuia și te orbea se prăvăli asupra lui, îl lovi, îl învîrti, îl strivi, iar el, pierzîndu-și cunoștința, dar simțind că mai trăiește încă, zbură deasupra unei prăpăstii portocalii, clocotitoare.

Mecik nu se uita înapoi și nu auzea nimic, dar știa bine că e urmărit ; iar cînd răsunară una după alta trei detunături urmate de o salvă, crezu că se trage în el și goana lui deveni și mai năprasnică. Deodată, rîpa prin care alerga se desfăcu într-o vale împădurită, nu prea largă. Mecik se abătea cînd spre dreapta, cînd spre stînga, pînă ce se lăsă din nou de-a rostogolul pe un povîrniș. În răstimp, se auzi o altă bubuitură, mult mai vajnică, apoi alta și alta, fără întrerupere. Întreaga pădure prinsese deodată grai și viață...

„Ah, doamne dumnezeule... Ah-ah... doamne..." scîncea ori striga el tresărind la fiecare nouă bubuitură asurzitoare, și își strîmba jalnic fața zgîriată, așa cum fac copiii cînd vor cu orice chip să plîngă. Ochii lui erau însă revoltător, rușinos de uscați. Și el alerga mereu, adunîndu-și cele din urmă puteri.

După o vreme, focul inamicului începu să se domolească, părînd că se îndreaptă în altă parte. Pe urmă încetă cu desăvîrșire.

Mecik se uită de cîteva ori înapoi. Nu-l mai urmărea nimeni. Nimic nu tulbura liniștea aceea ce venea din depărtări, cu vibrațiile ei prelungi și învăluitoare. Se prăbuși la pămînt, gîfîind, lîngă primul tufiș ieșit în cale. Inima îi bătea să-i spargă pieptul. Și rămase culcat acolo un timp, nemișcat, încovrigat tot, cu obrajii sprijiniți în palme, privind încordat înainte. La vreo zece pași de el, cocoțată pe un mesteacăn desfrunzit, cu boiul subțire și aplecat pînă la

pămînt în bătaia soarelui, stătea o veveriță vărgată ce-l privea cu ochișorii ei galbeni și naivi.

Deodată Mecik se ridică în capul oaselor, își cuprinse tîmplele în palme și începu să geamă sfîșietor. Veverița țipă speriată și sări jos în iarbă. Ochii lui Mecik priveau cu expresia unui nebun. Își înfipse desperat mîinile în păr și, cu un urlet jalnic, se lăsă să cadă la pămînt...

— Ce-am făcut... Va-a-a-ai... — ce-am făcut ! repeta el, rostogolindu-se pe coate și pe pîntece, și cu fiecare clipă îi apărea tot mai limpede, ucigător de limpede și vrednic de tot disprețul, adevăratul înțeles al fugii sale, al primelor trei împușcături și al focului ce a urmat după aceea. Ce-am făcut, cum am putut s-o fac, eu, un om atît de bun și de cinstit, care nu doresc rău nimănui, va-a-ai... Cum am putut să fac așa ceva ?!

Acum, fapta lui i se părea cu atît mai hidoasă și mai mîrșavă, cu cît crezuse despre sine că e mai bun, mai curat și mai nobil înainte de a o săvîrși.

Și nu era chinuit atît de gîndul că din pricina lui au pierit zeci de oameni care s-au încrezut în el, ci mai ales de gîndul că această pată, respingătoare și cu neputință de șters a faptei sale, nega tot ce credea el bun și curat în ființa lui.

Scoase mașinal revolverul și-l privi lung, cu nedumerire și groază. Simți însă că nu-și va lua viața, că niciodată nu va putea să-și ia viața, aceasta fiindcă mai mult decît orice pe lume se iubea pe sine — mîna lui albă și murdară, lipsită de putere, glasul plîngăreț, suferințele și faptele lui — chiar și cele mai respingătoare. Și atunci vîrî iute revolverul în buzunar, hoțește, cu o meschinărie ascunsă, simțind că i se face rău numai cît se atinge de unsoarea armei și străduindu-se să se încredințeze singur că nu are habar de nimic.

Acum nu mai gemea și nu mai plîngea. Stătea întins pe burtă, cu fața ascunsă în mîini, și tot ce-i fusese dat să trăiască de-a lungul ultimelor luni i se perindă prin minte într-un șirag trist și istovitor : visurile lui naive de altădată de care acum îi era rușine, durerea primelor întîlniri cu dușmanul și a primelor răni, Morozka, spitalul, bătrînul Pika cu părul lui argintiu, răposatul Frolov, Varia cu ochii

ei mari, trişti şi fără de seamăn, şi această îngrozitoare traversare a mlaştinii, pe lîngă care toate celelalte păleau.

„Nu mai vreau să îndur asta!" se gîndi Mecik cu o neaşteptată luciditate şi sinceritate, şi i se făcu deodată milă de el. „Nu mai pot să îndur asta, nu mai pot să trăiesc viaţa asta atît de josnică, de neomenoasă şi de îngrozitoare!" se gîndi el din nou, vrînd să se înduioşeze şi mai mult şi vrînd să-şi ascundă, dinapoia acestor gînduri vrednice de dispreţ, propria-i goliciune şi josnicie sufletească.

Continua să se dojenească şi să se căineze, dar nu-şi mai putea ţine sub obroc nădejdile, bucuria ce se trezise în el la gîndul că acum este liber, cu desăvîrşire liber, şi că poate să se ducă acolo unde nu există această viaţă îngrozitoare şi unde nimeni nu cunoaşte fapta lui. „Am să mă duc la oraş, altceva nici nu-mi rămîne de făcut!" îşi zise el, căutînd să îmbrace acest simţămînt în haina unei triste necesităţi şi în acelaşi timp abia înăbuşindu-şi bucuria, ruşinea şi teama că lucrul acesta ar putea să nu se realizeze.

Soarele lunecase de cealaltă parte a mesteacănului acela subţirel şi plecat la pămînt, lăsîndu-l în umbră. Mecik scoase revolverul şi-l aruncă cît colo, în desiş. După aceea găsi un izvor, se spălă şi se aşeză lîngă el. Nu îndrăznea încă să iasă la drum. „Te pomeneşti că dau peste albi!" îşi zicea el cu melancolie. Firişorul de apă al izvorului susura încet şi molcom prin iarbă...

„Dar oare nu-i totuna?" se gîndi el deodată, cu acea sinceritate şi luciditate pe care ştia acum să o afle sub noianul a tot felul de gînduri şi de simţăminte bune şi duioase.

Oftă adînc, îşi îmbumbă cămaşa şi o porni încet în direcţia şoselei către Tudo-Vaku.

Levinson nu ştia cît a ţinut starea lui de semiconştienţă. Răstimpul acesta i se părea foarte lung; în realitate, totul ţinuse însă cel mult un minut, iar cînd îşi veni în fire îşi dădu seama cu mirare că se află tot în şa, numai că-i lipseşte sabia din mînă. În faţa ochilor vedea capul calului cu coama neagră şi cu o ureche însîngerată.

În acea clipă auzi pentru prima oară împuşcăturile şi înţelese că se trage în ei — gloanţele şuierau pe deasupra

capetelor — dar mai înțelese că cei care trag sînt în urmă și că tot în urmă a rămas și momentul cel mai primejdios. Tot atunci i se alăturară doi călăreți, în care recunoscu pe Varia și pe Goncearenko. Artificierul avea un obraz plin de sînge. Levinson își aduse aminte deodată de detașament și se uită înapoi, însă nu văzu detașamentul : tot drumul era presărat cu leșuri de oameni și de cai ; cîțiva călăreți, în frunte cu Kubrak, se țineau cu greu după el ; ceva mai departe se vedeau alte cîteva mici grupuri care se topeau însă cu repeziciune. Un călăreț, cu calul șchiopătînd și care rămăsese departe în urmă, făcea semne cu mîna și striga ceva. La un moment dat, în jurul lui apărură oameni cu galben la chipiuri, care începură să-l lovească cu paturile puștilor : călărețul se clătină și căzu la pămînt. Levinson își strîmbă fața de durere și întoarse capul.

Aproape numaidecît, urmat de Varia și de Goncearenko, ajunse la o cotitură a șoselei și împușcăturile se mai potoliră. Gloanțele nu le mai șuierau pe la ureche. Mașinal, Levinson își domoli armăsarul. Partizanii rămași în viață îl ajungeau din urmă pe rînd, unul cîte unul. Goncearenko numără nouăsprezece oameni, dimpreună cu el și cu Levinson.

Călăriră multă vreme la vale, fără să scoată o vorbă, cu ochii încă plini de groază, dar și de o bucurie crescîndă, privind ațintit la spațiul îngust, galben și cufundat în tăcere, care gonea în fața lor ca un cîine roșcat, fugărit.

Încetul cu încetul, caii trecură la trap, lăsînd să se deslușească bușteni arși, tufișuri, stîlpi indicatori de verste, cerul senin ce veghea deasupra pădurii. Mai apoi, caii o porniră la pas.

Levinson mergea puțin mai înainte, cu capul lăsat în piept, îngîndurat. Uneori se întorcea neputincios, vrînd parcă să întrebe ceva, dar fără să-și amintească ce anume, și se uita la toți cu o privire ciudată, chinuitoare și stăruitoare, fără să vadă nimic. Deodată, oprindu-și calul cu o smucitură, se întoarse și se uită pentru prima oară lucid la cei din jur, cu ochii lui mari, adînci și albaștri. Cei optsprezece oameni se opriră ca unul singur. Se așternu o liniște desăvîrșită.

— Unde-i Baklanov ? întrebă Levinson.

Optsprezece oameni îl priveau în tăcere, cu ochi rătăciți.

— Pe Baklanov l-au omorît... spuse în cele din urmă Goncearenko, căutînd cu o uitătură aspră spre mîna lui mare, cu degete noduroase, cu care ținea frîul.

Varia, care stătea gîrbovită alături de el, se prăbuși fără de veste pe gîtul calului și începu să plîngă în hohote nestăvilite ; cozile despletite îi ajungeau aproape pînă de pămînt și tresăltau mereu. Calul ei ciuli obosit urechile și își strînse buza de jos. Cij se uită pieziș la Varia, scînci și el și întoarse capul în altă parte.

Ochii lui Levinson stăpîniră cîteva clipe pe ceilalți, apoi el se lăsă deodată moale în șa, și cu toții băgară de seamă cît de vlăguit și de îmbătrînit arată. Acum, Levinson nu-și mai ascundea slăbiciunea : stătea în șa cu capul plecat, clipind încet din genele lui lungi și umede, iar lacrimile îi șiroiau pe față, prelingîndu-i-se în lungul bărbii... Oamenii priveau în altă parte, vrînd să-și stăpînească tulburarea.

Într-un tîrziu, Levinson struni calul și porni încet înainte. Detașamentul îl urmă îndată.

— Lasă, nu mai plînge, la ce să mai... vorbi cu aer vinovat Goncearenko, ridicînd-o pe Varia de umăr.

Levinson mergea în frunte și, ori de cîte ori izbutea să-și alunge gîndurile, se uita îndărăt cu o privire pierdută, dar, amintindu-și că Baklanov nu mai este, începea iarăși să plîngă.

Astfel ieșiră din pădure — toți nouăsprezece.

Pădurea se deschise larg în fața lor, cu totul pe neașteptate, dăruindu-le întinderea uriașă a cerului albastru și a cîmpului cosit, roșcat și strălucitor sub soare, ce se desfășura spre dreapta și spre stînga cît vedeai cu ochii. Dincolo de niște sălcii printre care sclipea un rîușor cu apă bogată, se vedea o arie cu clăile și căpițele ei îndesate, asemeni unor căciuli aurii. Acolo, viața trăia din plin, voioasă, plină de larmă și de mișcare. Oamenii mișunau în toate părțile ca niște gîze pestrițe, snopii zburau, batoza țăcănea sec și deslușit, din norul strălucitor de pleavă și de praf răsunau glasuri aprinse, iar rîsul subțirel al fetelor se revărsa în mărgele mărunte. Dincolo de rîu, sprijinind cerul și înfigîndu-și crengile lor de piatră în plaiurile cu cîrlionți ca de aur, se înăl-

ţau crestele albastre ale munţilor, iar printre spinările lor ascuţite se revărsa în vale spuma limpede a norilor albi-trandafirii, sărați de apa mării, pufoşi şi înspumaţi ca laptele proaspăt muls.

Levinson, cu ochii încă umezi, se uită tăcut la cerul acela nemărginit, la pămîntul întins care făgăduia pîine şi odihnă, la oamenii aceia depărtaţi de pe arie, pe care el trebuia să şi-i apropie în curînd, să-i facă tot atît de ai lui, tot atît de apropiaţi şi de dragi ca şi pe cei optsprezece care îl urmau în tăcere — şi încetă deodată să mai plîngă.

Trebuia să trăiască şi să-şi facă datoria.

1925—1926.

CUPRINSUL

	Pag.
Morozka	5
Mecik	11
Al şaselea simţ	18
Singur	24
Ţăranii şi „Neamul cărbunarilor“	28
Levinson	39
Duşmanii	47
Prima mişcare	55
Mecik la detaşament	65
Începutul dezastrului	75
În toiul dezastrului	87
Drumuri şi poteci	97
Povara	110
Meteliţa în recunoaştere	122
Trei morţi	135
Mlaştina	151
Nouăsprezece	163

Redactor responsabil : LINICA MOSCOVICI
Tehnoredactor : AURICA IONESCU

Dat la cules 17.10.1966. Bun de tipar 11.01.1967. Apărut 1967. Tiraj 15.130 ex. broşate. Hîrtie tipar inalt B satinat de 63 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 10,36. Coli tipar 11 A. nr. 11.547 C.Z. pentru bibliotecile mari 8 S. C.Z. pentru bibliotecile mici 8 S—31=R.

Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918".
Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97. Bucureşti.
Republica Socialistă România
Comanda nr. 3995

E L U

lei 5